

II

DOKUMENTA ITALIJANSKIH I NEMACKIH
OKUPATORA

BK. 82

**IZVESTAJ KOMANDANTA PEDESETDEVETE ITALIJANSKE
FAŠISTI KE LEGIJE OD 21 MAJA 1941 GOD. O RAZGOVORIMA
SA VISOKIM KOMESAROM LJUBLJANSKE POKRAJINE EMILI-
JEM GRAZIOLIJEV O FAŠIZACIJI OKUPIRANE SLOVENIJE¹**

DOBROVOLJNA MILICIJA DRŽAVNE BEZBEDNOSTI
Komanda 59^e legije crnih košulja

Ured I sekcije II reda
Br. 153/POV/1 delov.

Sežana, 21 maja 1941-XIX g.
POVERLJIVO LI NO

PREDMET: 59 » legija crnih košulja

GOSPODINU GENERALU gr. uff. BORGHI-u MARIU,
komandantu VI zone crnih košulja,

Trst

Prekju e sam ispratio u Ljubljano gospodina generala Pagani-a, komandanta 16 grupe legija crnih košulja, koji je želeo da poseti trš anskog federalnog sekretara Grazioli-a, sada ljubljanskog civilnog komesara, i

Tom prilikom komesar Grazioli saopštio mi je svoju nameru da za Ljubljano zatraži jednu komandu legije milicije i jedan odeljak ja ine jedne ete oko 300 ljudi, potrebnu za popunjavanje službe javne bezbednosti u Ljubljani i u njenoj zoni.

Komesar bi želeo da se odredi 50-a legija iz slede ih razloga:

1) — 50-a legija crnih košulja sa Krasa, koja se sada nalazi u Sežani, obuhvata edu teritoriju Krasa — ve potpuno slovena ku zonu koja je zbog krvnih, rodbinskih, trgova kih razloga itd. stalno težila ka Ljubljani. Ta legija bila bi naro ito podesna za prebacivanje

¹ Objavljeno u publikaciji »Zlo ini italijanskoga okupatorja v Ljubljanski pokrajini — Internacije« — Ljubljana 1946 god., str. 107.

u Ljubljani, gde bi — imaju i u svojim redovima mogu nost raspolaganja sa elementima koji poznaju sredinu, jezik i teritoriju, mogla u zoni dobro izvršiti delikatan zadatak.

2) — 59-a legija je ve od 1927 godine (osnivanje pogranične milicije) bila preuzela delikatan zadatak službe javne bezbednosti u kraškoj zoni, upravljaju i svakim malim centrom, sa o iglednim rezultatima u političkom, patriotskom i fašističkom pogledu.

Oficiri komande 59 e legije poznaju vrlo dobro zonu i slovena ki jezik, zbog čega bi im zadatak bio uveliko olakšan.

3) — Kasnijim osnivanjem jedne redovne legije u Ljubljani, 59-a bi se našla između ove i 58-e tršanske na uskoj teritoriji koja joj ne bi dozvolila da se organski razvije, jer e se velik deo stanovništva pojasa oko Postojne iseliti prema Ljubljani zbog svojih interesa i prirodnog kretanja, što e 59-i prouzrokovati gubitak mnogih centara za regrutovanje.

4) — Uspostavljanje jedne legije služilo bi za to da se u njene redove smesta uklju e svi nacionalni elementi koji se ovde zbog raznih razloga ve nalaze; docnije, kad bi se osnovala Nacionalna fašistička stranka mogli bi se pridružiti svi ostali meštanski elementi zdravih shvatanja koji bi time, što bi prvi zatražili saradnju sa njom manifestovali svoju punu odanost.

5) — Prisutnost jednog odvažnog odeljenja crnih košulja, oružane straže revolucije, predstavljala bi dokaz političke pobede i za taj narod i taj predeo, dokaz fašističke pravde.

Aktivnost milicije, konačno, koristila bi ciljevima docnije pripreme slovenačkog naroda za vojnu službu.

U pogledu gore navedenog komesar mi re e da je s Vama razgovarao. Istovremeno me zamolio, da Vam saopštim njegove misli, kako bi Vi, gospodine generale, preneli ovo traženje generalštabu.

Legija, dodao je komesar, dobila bi potrebne prostorije i karsarske zgrade staranjem Komesarijata.

KONZUL KOMANDANT

Nicola de Rienzo s. r.

**NAREĐJENJE ITALIJANSKE KRALJEVSKE KVESTURE U
LJUBLJANI PODRU NLN ORGANDIA OD 5 JUNA 1941 GOD.
O PRA ENJU KOMUNISTI KE AKTIVNOSTI¹**

KRALJEVSKA KVESTURA U LJUBLJANI

Br. 073 Kabin. Ljubljana, 5 juni 1941XIX
Predmet: Komunisti ka delatnost /'
Preporu eno
Poverljivo

GLAVNOM RUKOVODIOCU POLITI KOG
ODELJENJA Sedište
GLAVNIM RUKOVODIOCIMA ODELJENJA
JAVNE BEZBEDNOSTI Ko evje—Novo Mesto
KOMANDAMA ETA KR. KARABINJERA
UNUTRAŠNJE — SPOLJNE Ljubljana
KOMANDI ETE KR. KARABINJERA Novo Mesto
KOMANDI STRAŽE JAVNE BEZBEDNOSTI Sedište
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA Ljubljana

U ovom gradu kao i u drugim mestima Ljubljanske pokrajine, postoje udruženi ili usamljeni elementi; oni vrše komunisti ku delatnost, koja se sastoji u održavanju sastanaka i u rasturanju i sastavljanju subverzivnih letaka.

Pošto ovu aktivnost treba ugušiti sa najve om vrstinom i strogoš u, mole se odeljenja i komande, kojima je ovaj akt upu en, da neprestano aktivno istražuju, sa najve om brigom i sa svom mogućom pažnjom, kako bi otkrili eventualne postoje e komunisti ke grupe, identifikovali pojedine propagandiste a naro ito rukovodioce, kako bi pratili njihova kretanja i sastanke i utvrdili najzad kojim sredstvima raspolažu i na koji na in vrše propagandu.

Izuzev u slu ajevima najve e hitnosti, neodložne potrebe postupka, gde se pokaže božazan od javnih manifestacija, organi koji dejstvuju mora e da se ograni e na prikupljanje svih korisnih podataka i na dostavljanje ovome odeljenju, sa najve om mogu om brzinom, razradjenih i opširno obradjenih izveštaja, kako bi ovo odeljenje bilo u stanju, koriste i se injenicama kojima ve raspolaže, da izda potrebna naredjenja.

Rado emo primiti vašu ljubaznu potvrdu prijema.

Kvestor
(Ettore Messana)

¹ Original u arhivi MNO.

BR. 84

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA OD 14 JUNA 1941 GOD. KOMANDI DRUGE
ARMIJE O INCIDENTU IZME U STANOVNIKA I ITALIJANSKIH
VOJNIKA U GOLOM KOD ŽELIMLJA¹**

Kopija radio depeše

**OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE**

Br. 05/4076

Zadržavaju i za sebe pojedinosti i preduzete mere, izveštavam da su 12 ov. mes., u 15 asova¹ trojica inženjera iz 85 ete telegrafista, na slobodnom izlazu, bili napadnuti i isterani iz kr me u Golom kod Zelimija od strane tridesetak civila. Priklju ivši se pomenutima, jedan kaplar i trojica inženjera iz 3 ete 7 radnog bataljona, koji su bili u blizini, pokušali su da se povrate u lokal, sa namerom da uzvrate nasilje, ali su bili smesta napadnuti i pogodjeni flašama i stolicama¹. Inždnjerac Gramagnoni iz 7 radnog bataljona ranjen je u glavu. Prinudjeni da se povuku zbog nadmo nog broja napada a, bili su poterani kamenjem i vatrom iz oružja, koja nije imala posledica, a na koju su inženjeri odgovorili upotrebivši puške i tako prisilili civile da se izgube. Ranjeni inženjer odveden je u bolnicu u Ljubljanu, a smatra se da e ozdraviti u toku 15 dana, osim ako ne nastupe komplikacije. Komandiri eta, obavestivši o ovome kraljevske karabinjere, došli su na mesto sa jedinicama i zadržali oko 50 civila, od kojih je 15 najsumnjivijih predano kraljevskim karabinjerima.

General **Robotti**

VOJNA POŠTA 10. 14 juna 1941-XIX, u 1.30 asova.

Zr. ta nost:
Na elnik štaba
brigadni general
E. de Biasio

¹ Kopija depeše u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital, odeljenje, kutija 21 f., fase. 7).

**OBAVEŠTENJE ITALIJANSKE KARABINJERSKE KOMANDE
V LOGATECU OD 16 JUNA 1941 GOD. PODRUŽNIM KARABINJERSKIM STANICAMA O OSVOBODELNOJ FRONTI SLOVENSKEGA NARODA¹**

KOMANDA GRUPE KARABINJERA — LJUBLJANA
Tenenca² u Logatecu

B= 7/6 prot.

Logatec, 16 juna 1941-XK

Predmet: Komunisti ki pokret.

PODREDJENIM KOMANDAMA

Dostavljam radi znanja slede i akt centra za C. S.³ u Ljubljani br. 1182 od 12 tekućeg meseca.

»Dužnost mi je da Vas hitno obavestim da sam pri vršenju narodo itih istraga poverenih mom odeljenju imao prilike da saznam, iz mnogih dobro obaveštenih izvora, da se iz dana u dan pojačava po celoj Sloveniji, a naročito u Ljubljani i okolini, aktivnost jedne široke komunističke organizacije, koja raspolaže i periodičnim listom, bilo štampanim bilo u ciklostilu, na slovenskom jeziku, pod naslovom »Slovenski poročevalac«.

Taj list se naveliko rastura u Ljubljanskoj pokrajini il u zoni okupiranoj od nemačkih trupa.

Prema obaveštenjima koja sam primio, komunisti takodje prikupljaju oružje i municiju radi osnivanja tajnih slagališta.⁴

Poružnik, komandir tenence

(Filippo Falco)

¹ Original u arhivi MNO.

² Karabinjerska komanda kojom je komandovao poružnik. Njoj je bilo podređeno i nekoliko karabinjerskih stanica. »Tenence« su se nalazile samo u većim mestima.

³ Centro per C. S. (Contra spionaggio) tj. centar za kontrašpijunažu.

⁴ Original glasi: »Reputo doveroso ed urgente segnalare che nel compimento di speciali indagini devolute al mio ufficio, ho avuto modo di apprendere, da molteplici fonti bene informate, come si vada da giorno in giorno intensificando in tutta la Slovenia, e particolarmente a Lubiana e dintorni, l'attività di una vasta organizzazione comunista, la quale dispone anche di un periodico a stampa- o ciclostile in lingua slovena, dal titolo »Slovenski poročevalac« (L'Informatore Sloveno).

Tale periodico viene largamente distribuito sia nella provincia di Lubiana che nella zona occupata dalle truppe germaniche. Secondo le informazioni a me giunte, i comunisti si occuperebbero altresì di raccogliere armi e munizioni per costituire depositi clandestini.«

BK. 86

UPOZORENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA SVIM JEDINICAMA KORPUSA OD 23 JUNA 1941 GOD. O MOGU IM INCIDENTE«A U VEZI S OBJAVOM RATA PROTIV SSSR¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

V. P. 46, 23 juna 1941-XIX

Odeljenje za razne poslove

B = 06/550 prot. P. L.

Predmet: Komunisti ka aktivnost

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA LJUBLJANA
VIŠEM OFICIRU KR. KARAB. XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI STANA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI IX BATALJONA FINANSISKE STRAŽE
KOMANDI X BATALJONA FINANSISKE STRAŽE
KOMANDI KOHORTE GRANI NE MILICIJE LJUBLJANA
KOMANDI KOHORTE ZELEZNI KE MILICIJE LJUBLJANA
VOJNOJ SANITETSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
DIREKCIJI VOJNE INTENDANTURE XI ARM. KORP.
VETERINARSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.

na znanje:

VISOKOM KOMESARIJATU ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
KRALJEVSKOJ KVESTURI.

Mogu e da našim ulaskom u rat protiv Rusije i usled dogadjaja na Isto nom evropskom frontu dodje do reperkusija kod mnogih komunisti kih i drugih buntovni kih lokalnih elemenata.

Ve ju e, u nedelju, posle podne pojavili su se neki znaci i došlo je do nekoliko incidenata.

Molim naredite da se obaveste svi garnizoni i podredjene jedinice: da vrše najve i nadzor, da eventualne provokatore uhapse i predaju kr. karabinjerima. Svaku manifestaciju ili **akciju energije ne onemogu iti.**

¹ Original u arhivi MNO (2/2-14).

Pre svega ne dopustiti da se vojnici pojedina no udaljuju *iz* naseljenih centara.

(M. P.)

Civilni komesar za okupiranu slovena ku teritoriju Ljubljana Primljeno 23-6-41	
Pov.	1358
	Odg.

Za ta nost prepisa
pukovnik, na elnik Štaba
A. Pricivalle
A. Pricivalle s. r.

General armiskog korpusa
komandant
M. Robotti

BR. 87

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 23 JUNA 1941
GOD. O DEMONSTRACIJAMA U ŠMARTNOM, POLJU, KAŠLJU
I ŠOŠTROM I O INCIDENTU U VEV AMA I SNEBERJU¹**

TELEGRAM
02/5769=

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2 ARMIIJE

Saopštava se da je 23 o. m. izmedju 22 i 24 asa, došlo do pre-
vratnih demonstracija u mestima Šmartno, Dev. Marija,² Kašelj,
Sostro u zoni isto no i severoisto no od Ljubljane.³ Javlja se o sle-
de im incidentima: Prvo — U mestu Vev e, odmah južno od Dev. Ma-
rija, centurion⁴ Castino, sa ljudstvom bataljona »crnih košulja« i
kraljevskim karabinjerima, uhapsio je dve osobe od kojih je jedna
odgovorna što ga je ujela za ruku i time mu nanela lakšu ranu.
Drugo — U mestu Sneberje, isto no od s. Šmartno, grupa slovena -

¹ Original u arhivi MNO.

² Kraj se zove Polje

³ U tom delu ljubljanske okoline bila je vrlo jaka partiska orga-
nizacija.

⁴ Kapetan fašisti ke milicije

kih demonstranata, na poziv patrole »crnih košulja« da stane, ispalila je tri hica iz vatrenog oružja bez posledica; vojnici su odvratili vatrom i ubili sloveha kog radnika Novaka Slavka, sina Antona, starog 20 godina, rođenog i nastanjenog u Sneberju, a zatim su uhapsili još tri Slovenca osumnji ena da su u estvovala u incidentu i odveli ih u Ljubljano. Naknadno e se dostaviti dalji podaci i podroban izveštaj.

Preduzete su mere za strogi nadzor ove zone i ostale teritorije armiskog korpusa.

General Robotti ,

V. P. 46, 23 juni 1941/XIX

Ljubljanska grupa ve vodi istragu po tome.⁵

BR. 88

IZVEŠTAJ KOMANDANTA SEKTORA ITALIJANSKIH KARABINJERA U CERKNICI OD 25 JUNA 1941 GOD. KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA O NALASKU LETAKA NAMENJENDI ITALIJANSKDI VOJNICIMA

KOMANDA GRUPE KR. KARABINJERA LJUBLJANA
Sekcija Cerknica

Br.: 12/17 prot. odeljenje Pov.

Cerknica, 25-6-1941-XIX

Predmet: Komunisti ka propagandna štampa

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	V. P. 81
KOMANDI DIVIZIJE GRANATIERI DI SARDEGNA	V. P. 81
VISOKOM CIVILNOM KOMESARU	Ljubljana
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA PRI	
2. ARMIJI	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA	Ljubljana
KOMANDI SPOLJNE ETE KR. KARAB.	Ljubljana

Danas u 8 sati kaplar Casas Giuseppe iz 17 ete 2 inžinjskog minerskog puka rasporedjenog u Grahovu, našao je u jednom porušenom bunkeru u polju kod Grahova, gde je išao na rad, dva daktilografisana letka komunisti kog sadržaja štampana ciklostilom na italijanskom jeziku.²

Spomenuti kaplar predao je odmah pronadjene letke komandiru ete koji ih je dostavio svojim pretpostavljenima.

Karabinjeri u Grahovu, obavešteni odmah o tome, preduzeli su istragu radi pronalaženja lica koje je rasturalo letke ali do sada bez uspeha. Naredio sam komandiru stanice u Grahovu da pojača službu nadziranja i pretraživanja da bi se spretilo i onemogućilo eventualno novo rasturanje letaka.

Primljeno 30-6-41.
Pov. br. 1387.

Stariji vodnik, komandir sekcije
(Adolfo Marras)

BK. 89

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTE ARTILJERISKE GRUPACIJE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 26 JUNA 1941 GOD. O KOMUNISTI KOJE DELATNOSTI U ZONI VRHNIKE¹

11 ARTILJERISKA GRUPACIJA ARM. KORPUSA KOMANDA

Br. 23 prot. **Poverljivo** V. P. 46, 26 juna 1941-XIX
Predmet: Komunisti kao delatnost u zoni Vrhlike.

**KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI
DI SARDEGNA«** V. P. 81

i na znanje:

KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA V. P. 46

Na osnovu poverljivih obaveštenja koja je dobila ova Komanda, smatram za dužnost da izvestim o aktivnosti komunista u zoni Vrhlike:

Vodja komunista je neki Popit Franc,² rođen 1921, sa stanom u Staroj cesti 35, bivši student, isteran iz škole zbog svojih komunističkih ideja. Njegov brat Lenart, star 12 godina, pri čemu je u školi svojim drugovima da Franc krije oružje i municiju pod krevetom iza peći, dok je u vrtu zakopao jedan mitraljez i puške.

Pomoćnik je Paseta Franc, rođen 1919; stanuje na drumu koji iz Vrhlike vodi u Verd. Govori se da je on sakrio oružje, samo se ne zna gde.

¹ Original u arhivi MNO.

² Popit Franc-Jokl, član Okružnog komiteta KPS za Notranjski okrug.

Izgleda da komunisti iz toga mesta održavaju i dalje sastanke u šumi, u blizini izvora Ljubljanice, naspram puta za Logatec. Ta no mesto, dan i čas nisu poznati.

Prošle nedelje, u vezi sa već u o ratu protiv Rusije, neki komunisti su javno na ulici ovo komentarisali i, između ostalog rekli da će oni, ako iz Vrhniko ode vojska i ostanu samo karabinjeri, privesti u delo svoje planove o ustanku.

O prednjem su izvešteni kr. karabinjeri i predstavnici mesne fašističke stranke, koji vrše istragu po ovom slučaju, shodno uputstvima dobijenim od svojih pretpostavljenih starešina.

Kr. karabinjeri su pretražili kuće pomenutih komunista i dosada su rezultati bili negativni. Kako Popit, tako i Paseta već dva dana nisu kod svojih kuća, i prema mišljenju kr. karabinjera izgleda da se sada nalaze u Ljubljani.

Pukovnik, komandant grupacije
G. Mai

Za tačnost prepisa
potpukovnik na službi
A. Valtulina

BR. 90

**NAREDJENJE KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA KRANJSKOG
ŽANDARMERISKOJ STANICI U JEZERSKOM OD 28 JUNA 1941
GOD. O PRESELJAVANJU SLOVENACA¹**

ŽANDARMERISKI OKRUG KRANJSKOG, GORENJSKA

Dnevnik br. 198

Kranj, 28 juni 1941

Strogo poverljivo!

ŽANDARMERISKOJ STANICI

u

Jezerkom

Predmet: Evakuacija u Kranjskom okrugu.

5 jula 1941 počinje prvi talas evakuisanja lica iz Kranjskog okruga. Za ovo će se upotrebiti 181 rezer. policijski bataljon u Kranju.

Žandarmeriska stanica će pritom svojom snagom potpomagati policiju i voditi ih do dotičnih stanova. U tome cilju potrebno je da žandarmi već unapred pribave tačne podatke o stanovima lica koja treba evakuisati. Pridavanje nekolicine ranijih jugoslovenskih žandarma kao tumača, bilo bi korisno, samo se istima unapred ne sme saopštiti cilj njihovog pridavanja.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 4).

Skre em naro itu pažnju na mogu nost davanja otpora, vršenja sabotaza i na verovatna plja kanja posle evakuacije. Za vreme ove službe naoružati se kratkom puškom. Upoznati raspoloženje stanovništva.

Skre em pažnju na zapovest ove komande rat. dnev. br. 362/41 od 26-6-1941.

U prilogu šalje se spisak lica na tamošnjem podru ju za nadziranje, koja e se evakuisati.

Prispelo 9_7_41 Rat. dnev. br. 209 potpis (ne itak)	Komandant žandarmeriskog okruga: (ne itak potpis) žandarm. potporu nik
---	--

BR. 91

NAREDJENJE KOMANDE JEDANAESTOG ITALIJANSKOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENEVI KOMANDANTIMA OD 1 JULA 1941 GOD. O DRŽANJU OKUPACIONIH TRUPA PREMA STANOVNIŠTVU¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Ured za razne poslove

Br. 06/650 del.-prot. — Razno V. P. 46, dne 1 jula 1941-XIX.

PREDMET: Držanje u okupiranoj Sloveniji

GOSP. GENERALU FEDERICU ROMERU, komandantu peš. div. »Isonzo«	V. P. 59
GOSP. GENERALU TADDEU ORLANDU, komandantu peš. div. »Granatieri di Sardegna«	V. P. 81
GOSP. PUKOVNIKU BRUNU MARTENI-u, komandantu artiljerije armiskog korpusa	V. P. 46
GOSP. PUKOVNIKU ALBERTO NOTARI-u, komandantu inžinjerije armiskog korpusa	V. P. 46
a na znanje: KOMANDI II ARMIJE	V. P 10

Nema sumnje da se držanje stanovništva slovena ke teritorije koju smo mi okupirali menja sporo, ali sigurno..² Možda manje na selu, nego li u gradu Ljubljani, ali je sasvim sigurno da se pokazuje i ose a na svakom koraku:

¹ Original u arhivi MNO.

- Znak od tri ta kice postoji ve u originalu dokumenta.

a) neka hladno a — esto namerno potcrtavana — sve ve a prema nama od strane ve eg dela stanovništva;

b) sve brojniji i izrazitiji izlivi netrpeljivosti prema našim trupama od strane nižih slojeva (skori događaji u Golom: napad civila na inženjere; — u vozu Ko evje—Ljubljana: ismejavanje oficira na službi od strane nekog studenta; — u Polju: izrugivanje jednog centuriona milicije; prevratni ki uzvici i otvaranje vatre na patrole milicije; — sve brojniji antifašisti ki, antiitalijanski, filoboljševi ki napisi; — psovke koje se jasno razumevaju ma da izgovorene gundjanjem slovena kih re i; — podrugljivi gestovi, glupa klevetanja itd.).

Ovi ljudi uopšte, — koji zaista ni do sada nisu pokazivali premnogo oduševljenja prema nama, ali su se držali ispravno i prilagodljivo (možda i zbog uporedjenja postupka koji smo mi primenjivali prema njima i onog kojeg su podnosili od drugih trupa...), ma da se tradicionalna dobrota i ispravno držanje naših trupa uopšte, kao i dobro vaspitanje naših oficira nije izmenilo, — usineravaju svoje držanje u smislu preziranja, suprotstavljanja, u smislu netrpeljivosti, jednom re i, u takvom obliku koji sve više otkriva njihovu zloradost.

Da li tu stvar treba pripisati najnovijim evropskim događajima ili injenici da se naša uravnotežena mera u postupku i opštem držanju smatra slaboš u, ne može se još re i.

Ali, ako se u prvom slu aju ne može ništa preduzeti, u drugom postoji mogu nost da se suzbdju ova bezuspešna prkošenja. A to je da se »ne trpi nikakav gest otvorenog ili prikrivenog protivljenja prema našim vojnicima, režimu i našoj zemlji«, koja je uostalom u svako doba i svakom prilikom izišla u susret potrebama, a esto i željama stanovništva, staraju i se o tome uvek koliko je bilo mogu no. Da se »uvek uguši — pa bilo to i odmerenim na inom, ali energino i strogo — svaka manifestacija koja je protivna italijanskom imenu, da se reaguje onako kako je propisano, o emu su ve upoznati vojnici (pritor, predaja karabinjerima, tužbe, hapšenja, itd.) protiv svakog gesta koji vredja naš ugled, na što imamo pravo«.

Taj aktivni oblik reagovanja, nabavno, treba da prati ispravno držanje naših trupa u odnosu prema stanovništvu, držanje, koje je po koji put (iako retko) dalo povoda ispadima pojedinaca ili grupa najžeš ih elemenata, što je imalo za posledicu incidente koji su bili ugušeni intervencijom oficira ili karabinjera.

Na osnovu onoga što sam gore naveo, neka se daju ta ne i jasne **usmene** direktive oficirima u svakoj jedinici. Trupi neka se izdadu naredjenja i jasno skrene pažnja o neophodnosti da se prilikom kontakta s meštanima još uvek smatra da se radi o stanovništvu koje se još nije oslobodilo neprijateljskih ose anja prema nama, a dotle da se izbegava bilo kakav oblik bratimljenja i intimnosti. Uputiti trupu da neposredno uguši svaku grubost i vredjanje, izbe-

gavaju i da u takvoj akciji pretrpi poraz ili da bi pristupila spro-
vodjenju mera, u za ocnjenju sa... »obicima kaznenih ekspedicija«,
koje ne samo što ne postižu svoju svrhu, ve uveliko koriste protiv-
niku. Sve je to stvar ubedjenja koje se za naše trupe pokazuje po-
trebnim sve dotle dok se držanje ve ine naroda pravilno ne orijentiše.

Molim da smatrate ove moje direktive strogo li nim i molim
da mi Vaše gospodstvo saopšti što e po ovome poduzeti.

GENERAL ARMISKO KORPUSA
KOMANDANT
potpisan: **M. Robotti s. r.**

BR. 92

**NAREDJENJE NEMACKOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO PODRU JE
KORUŠKE I KRANJSKE OD 3 JULA 1941 GOD. O UPOTREBI
181 REZERVNOG POLICISKO BATALJONA ZA KONTROLU
TERENA¹**

Šef civilne uprave
za okupirano podru je
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije) Bled, 3 jula 1941 god.

Opravili broj: Delov. Br. 421/41.

Rezervnom policiskom bataljonu 181
(gospodinu potpukovniku zaštitne policije Hänisch-u)

u

Kranju

Predmet: Upotreba ete zaštitne policije u Jesenicama.

Talas hapšenja komunista, koji je u poslednje vreme nastupio,
je doveo do toga da je deo komunista pobegao iz Jesenica. Oni
lutaju po alpiskom podru ju Jesenice—Dovje. Od tog vremena dalje
(približno 10 dana) na tom podru ju tako su se množile provale u
planinarske ku e, kradje ovaca i mazanje planinarskih ku a amble-
mima boljševizma, da žandarmi, koji tamo dejstvuju, nisu u stanju da
prilikom svojih obilaženja odlu nije tome stanu na put.

¹ Original u arhivi MNO.

Stoga molim da se naredi akcionim snagama rezervnog policijskog bataljona 181 sa sedištem u Jesenicama da uznemireno područje pregleda i u saglasnosti sa nadležnim komandantom žandarmerijskog okruga u Radovljici poduzme potrebne mere.

Komandantu žandarmerijskog okruga
u Radovljici

Priloženi prepis dostavlja se na znanje.

Handl

Žandarmerijski okrug Radovljica
Prilježeno 5 jula 1941 god.
Delov. Br. 258.

Uloženo.
(potpis ne itljiv)

BR. 93

**IZVEŠTAJ FEDERALNE KOMANDE CENTARA FAŠISTI KE
PARTIJE VISOKOM KOMESARU LJUBLJANSKE POKRAJINE
OD 4 JULA 1941 GOD. O PRONALAZENJU LETAKA NAMENJE-
NIH ITALIJANSKIM VOJNICIMA¹**

NARODNA FAŠISTI KA PARTIJA

Federalna komanda centara za pružanje pomo i
za Ljubljansku pokrajinu

Br. protokola 578
Predmet: Izveštaj.

Ljubljana, 4. juli 1941/XEX

VISOKOM KOMESARU ZA POKRAJINU

Ljubljana

Šef centra² u Logatecu saopštava:

Na dan 3-7-1941/XIX, na železni koj stanici izvestio me je vojnik SIDOLI Italo iz IV železni ke ete VI bataljona, na službi na železni koj stanici u Logatecu, da su, za vreme vožnje od Borovnice do Logateca, neki vojnici, koji su se nalazili u njegovom kupeu, raspravljali o politici i o sadašnjim ratnim operacijama na sovjetskoj teritoriji. Jedan od ovih izvukao je iznenada iz džepa neku cedulju i po eo da je ita a zatim je istu pokazao i drugima.

¹ Original u arhivi MNO.

² Centro di assistenza — je ured fašisti ke partije, koji je imao zadatak da organizuje i razvije u doti nom kraju organizaciju fašisti ke partije.

Sidoli je i sam zapitao ovoga vojnika da li bi i on mogao da pro-
ita cedulju. Vojnik je pristao i dao mu cedulju, koju je onaj pro-
itao, ostavši zapanjen njenom sadržinom. Cedulja o kojoj je re-
bila je u stvari isto komunisti ki letak potpisan od strane »komu-
nisti kog komesara Ljubljane«.

Upitao sam Sidoli-a da li je uzeo ovu cedulju i ime vojnika, da
bi o tome izvestio nadležne starešine, kao što je to bila njegova
dužnost; odgovorio mi je da to nije u inio jer nije hteo da nanese
zlo jednom svom drugu.

Zapitao sam ga još, kako je onaj vojnik došao do subverzivnog
letka. Odgovorio mi je da mu je letak dao neki gradjanin u Borovnici.

Stiglo 5-7-41
Pov.br. 1466

Za federalnog komandanta
(potpis)

BR. 94

**BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJAN-
SKOG JEDANAESTOG ARMISKO KORPUSA OD 7 JULA 1941
GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹**

Prilog br. 3

VOJNOM ISTORISKOM DNEVNIKU OD 7 JULA 1941-XIX

KOMANDA XI ARM. KORPUSA

Obaveštajno odeljenje Arm. korpusa

7 jula 1941-XEX.

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 14

Ljubljanska pokrajina

Dok duž severnog dela demarkacione linije prema nema koj
Sloveniji nema ka finansiska straža zahteva da neka naša mesta u
zoni Polhov Gradec, St. Vid i Pe ar budu uklju ena u njima do-
deljenu teritoriju, dotle su duž severoisto nog dela nema ki grani ni
elementi saopštili našim vojnicima da e se brzo povu i preko Save.

0 nema koj okupaciji slovena ke teritorije severoisto no od No-
vog Mesta, koja je nedavno nama povra ena, primljene su ove vesti:

U prvo vreme policiski as bio je odredjen od 21—5 asova,
zatim od 22—5 asova; ali izgleda da je pritom bilo mnogo tole-
rancije, a isto tako i u pogledu zamra enja. Sastanci su bili zabra-

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 e, fase. 1). Original je prilog uz Vojnoistoriski dnevnik Jedanaestog
armiskog korpusa za 7 juli 1941 godine.

njem, zabranjeno rasturanje novina i periodi njih asopisa, zatvoreni poštanski, telegrafski i telefonski uredi, zatvorene takodje škole; upravnik škole u Tržiš u bio je pozvan da napusti mesto.

Bogoslužnje je tolerirano. Sveštenstvo je nastavilo da vrši svoju službu i uopšte nije se prema njemu strogo postupalo. Župnik i kapelan u Mokronogu bili su pod prismotrom; župnik u Tržiš u bio je odveden u Laško i zatim pušten. Župnik u Mirni pobegao je boje i se progona, a isto tako i sveštenici u Sv. Križu gde se stoga nije moglo održavati bogoslužnje. —

Bilo je racionirano brašno, meso, mast i še er.

Nedostajalo je životnih namirnica i trgovina se teško odvijala pošto su bile iscrpljene rezerve.

Industriju (drveta, kože i kožne robe, vune i pamuka, rudokop lignita u Gorenji Vasi kod Mirne) bili su podstaknuli na rad, ali su mnoga preduze a morala obustaviti rad zbog nedostatka sirovina.

Industrija nije bila stavljena pod kontrolu niti je uzeta mašinerija. —

Nemci su pla ah okupacionim markama; pored toga u prometu je marka i dinar.

Izvršene su mnoge rekvizicije život, namirnica, konja, goveda i svinja, automobila i nekoliko bicikla. Gotovo sve rekvizicije izvršene su bez pla anja otštete i bez izdavanja bonova.

Demantuje se vest da su Nemci odneli zvona iz Mokronoga; naprotiv izgleda da je iz tog mesta odnešeno 118.000 dinara iz poreskog ureda, 100.000 dinara iz železni ke blagajne, 14.000 dinara iz opštinske blagajne, 1000 dinara i jedna pisa a mašina iz kapelane ku e. —

Iz Mirne odnešeno je 7950 dinara i 3 vagona tra nica i pragova iz železni ke stanice, te 1145 din. iz poštanskog ureda.

Iz Sv. Križa (10 km severno od Trebnja) odneseno je štofova i kože u vrednosti od 40.000 dinara i jedan motor nekom industrijalcu u mestu ; oko 3800 dinara, nameštaj, odelo, rublje iz parohiskog stana, jedna pisa a mašina iz opštine, 600 dinara i maraka u vrednosti od 2600 dinara iz poštanskog ureda, kreveti, pokriva i i aršavi iz žandarmeriske kasarne. —

Iz Kostanjevice odneseni su fondovi svih mesnih udruženja, preko 6000 dinara iz uprave crkvenog fonda, 5300 dinara iz opštine, 9000 dinara iz poštanskog ureda.

U zonama Velika Loka i atež izgleda da su odnesene dragocernosti iz crkava.

Zapo eto je nekoliko radova na putevima sa mesnom radnom snagom u Mokronogu, gde je upotrebljeno oko 500 radnika koji su dobili sajno neznatne akontacije, i na putu Mirna—Št. Rupert, gde nepla ene nadnice radnicima iznose do 300.000 dinara.

Propaganda za Nema ku je u poslednje vreme bila slabija, verovatno zato jer se proširila vest da e Nemci napustiti teritoriju. Prema tome i propaganda protiv Italijana bila je obustavljena. Poznati grof Margheri dao je izjavu lojalnosti i izjavio je sreskom komesaru u Novom Mestu da e biti veran podanik i da e poštovati italijanske zakone, pošto je vlada Reich-a, u sporazumu sa italijanskom vladom, odlučila da se zona preda Italiji. — Može se kazati da je takodje oslabila akcija drugih prijatelja Nema ke, pošto su uvideli da je uzaludna njihova aktivnost da teritoriju sa uvaju nema koj državi. Komunisti ka propaganda, koja je u po etku bila umrtvljena, sada, posle objavljivanja rata Rusiji, dolazi do izražaja u izmeni misli i u predvidjanjima, više-manje potajnim. Stanovništvo uopšte ne simpatise ni nas ni Nemce, ali ipak radije podnosi italijansku okupaciju. Nastavnici u Št. Jerneju izjavili su našim vlastima zahvalnost za dobro instva primljena od Italije i želju da po hadjaju te aj italijanskog jezika, i obe ali su da e odgajiti omladinu u fašisti kom duhu.

Komunisti ka aktivnost

Izgleda da studenti-komunisti skrivaju no u oružje i eksploziv u šumama Tivoli-Rožnik-Golovec, na periferiji Ljubljane. U toku su proveravanja.

Izgleda da u Mostama (mesto isto no od Ljubljane) postoji propagandni centar za štampu i za rasturanje komunisti kih letaka. (Vrše se proveravanja.)

NExMACKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Slovena ko stanovništvo koje živi na teritoriji okupiranoj od Nema ke podeljeno je na slede e kategorije:

- 1) stanovništvo isto nema kog porekla,
- 2) stanovništvo delimi no nema kog porekla,
- 3) stanovništvo slovena kog porekla ali utvrđenih nema kih ose anja,
- 4) stanovništvo slovena kog porekla neodređenih ose anja,
- 5) stanovništvo protivno Nemcima,
- 6) propagandiste protiv Nema ke. —

Stanovništvo koje pripada 1-oj, 2-oj, 3-oj kategoriji osta e u nema koj Sloveniji; ono 4-e i 5-e kategorije mora e što pre napustiti

teritoriju, a tako isto svi oni koji su pripadali Sokolu; oni 6-e kategorije, mnogi iz 5-e kategorije, vodje Sokola i komunisti bili su uhapšeni. — Zainteresovanim licima nije saopšteno kojim kategorijama pripadaju i stoga svi žive sa spremljenim prtljagom, boje i se da e iznenada morati napustiti svoje ku e, pa ak i stari i bolesni.

Odlasci iz mesta saopštavaju se sat pre, ili dva sata, ako se radi o porodicama sa decom. Dozvoljeno je poneti sa sobom jedno odelo za promenu, nekoliko komada rublja i iznos do 200 dinara. — Prtljag ne sme da bude teži od 50 kg. One koji odlaze ukrcavaju na kamione prane od vojnika i prevoze ih u koncentracione logore (-jedan je od tih Št. Vid), odakle odlaze vozom.

Ne zna se kome su kona no upu eni i zašto su upotrebljeni, jer nije dozvoljeno dopisivati se sa rodbinom. Oni koji su odredjeni da otputuju moraju da napuste svoje imanje i da potpišu izjavu kojom imanje ustupaju državi.

Glavni razlozi masovnog preseljavanja stanovništva bili bi ovi:

- a) udaljiti iz Slovenije nepoželjne elemente,
- b) stvoriti mesta u Sloveniji za izbeglice iz velikih nema kih gradova koji su izloženi bombardovanjima iz vazduha,
- c) stvoriti u Sloveniji slovena ku manjinu u odnosu na doseljene Nemce. —

Stanovništvo se je predalo svojoj sudbini, jer neki koji su pokušali da protestuju bili su strogo kažnjeni, a strah od Gestapo-a je toliki da se svi boje izražavati svoje mišljenje, ak i prijateljima. Mnogi upoređuju ose aj humanosti i ispravno držanje naših alpinaca, u zonama koje su pre Nemaca bile od naših okupirane, sa sadašnjom krutom strogoš u; iako se, zbog straha od Gestapo-a, ne usudjuju da iskažu svoje misli; iako su potpisali izjave lojalnosti Nema koj, ipak bi, po svom unutrašnjem raspoloženju, bili sre ni da su pod Italijom. Poštanska služba u unutrašnjosti ograni ena je na dopisne karte sa kratkim pozdravima, a sa inostranstvom potpuno je obustavljena. Zbog toga ne primaju se vesti ni od lica koja su dobrovoljno pošla na rad u Nema ku.

Svi radio-aparati i lova ke puške oduzeti su stanovništvu i podeljeni nema kim funkcionerima.

Ne mogu se unositi strane novine, niti italijanske, pa ni one iz Ljubljanske pokrajine. Poslednji Du eov govor poznat je samo nekolicini prema pri anju lica koja su došla iz Ljubljane.

Obustavljanje saobra aja sa inostranstvom daje povoda najrazli itijim vestima o italijanskoj Sloveniji, o sudbini mnogih žena koje su upu ene na rad u Nema ku i o nametnutom cepljenju i lekarskim pregledima koje vrše Nemci, bez odredjene svrhe.

Izgleda da nema ki oficiri šire glasine da e Ljubljana biti skoro okupirana od Nemaca i da e zatim biti okupirana teritorija do Trsta.

Svi natpisi na slovena kom jeziku bili su uklonjeni i zamenjeni sa nema kim.

Škole su zatvorene, a u itelji su delom oterani, a delom upu eni u Nema ku.

Svi slovena ki funkcioneri bili su zamenjeni sa nema kim.

Svi su sveštenici prikupljeni u Škofjoj Loki, gde o ekuju sudbinu.

Vernicima je dozvoljeno da mole u crkvama, ali je obustavljeno svako bogoslužjenje.

Manastir u Boštanju (mesto na Savi severoisto no od Novog Mesta) bio je zatvoren, a redovnici uklonjeni. Neki od njih koji su pokušali da predju na italijansku teritoriju bili su uhapšeni i oduzeto im je sve što su bili sa sobom poneli.

Od zalaska sunca do zore vrši se zamra enje, od 22 do 4 asa na snazi je policiski as. Svi su automobili rekvirirani i nijedno privatno lice ne može da se vozi autom, sem iz opravdanog razloga i uz posebnu dozvolu.

Naprotiv, nema ki vojnici i nema ka civilna lica služe se mnogo automobilima.

Na snazi su vrlo stroga naredjenja za propusnice koje se samo daju u slu aju kada su razlozi stvarni i dokazani.

Ekonomska situacija

Zbog strepnje i neizvesnosti u pogledu na sutrašnjicu, u kojoj stanovništvo živi, malo je onih koji rade. ak ni zemljoradnici se ne interesuju za posao, premda godina obe ava da e biti dobra. Sve su najpotrebnije namirnice racionirane, a za ostale proizvode, koji nisu racionirani, treba imati za nabavku ovlaš enje od civilnog komesarijata. Cene su vrlo visoke i u du anima retke mušterije.

Hieb je od belog brašna i vrlo dobar, ali dnevni obrok je jedan hlep i po osobi. U restoranima se dobro i obilno jede, a uza svu nestašicu mleka može se dobiti bez teško e kajmaka.

Život je vrlo skup, a plate su male.

Turizam je obustavljen i letovališta su pusta. Na Bledu su gotovo svi hoteli zatvoreni i personal nezaposlen.

CivHna i vojna organizacija

Uprava u zemlji poverena je komesarima koji direktno zavise od centralne vlade a kojima je podre en Gestapo i grani ni vojnici (sli no našoj finansiskoj straži). Ispostave finansiske straže postoje i u Trati, Zeleznikama i Kaimniku. Komanda finan. straže u Sorici povezana je telefonom sa komandom prolaza Pakman i Dav a.

Nema ke patrole za nadziranje granice imaju topografske karte i doglede i dugo se zaustavljaju na italijanskoj teritoriji radi orijentisanja i osmatranja.

Nisu zapažene no ne patrole.

Razmeštaj grani nih odeljenja na dan 1 jula 1941 nalazi se u prilogu br 1.²

Gestapo je vrlo aktivan i vrlo je strog nadzor nad licima druge narodnosti i nad strancima. Nationalsocijalisti ka stranka stvorila je podružnicu »Kärntner Volksbund« u koju su pozvani da se upišu do 30 juna svi muškarci i žene Koruške — »da time posvedo e prisajedinjenje velikoj Nema koj i nameru da saradjuju u obnovi nacije, reda i socijalne pravde«. Nema ke trupe koje se nalaze u Sloveniji ograni ene su na nekoliko alpskih jedinica (ukupno jedan bataljon u smanjenom organskom sastavu) i ne mešaju se u političke probleme. U Sv. zapažena je jedna eta SS trupa (120 ljudi).

Organizacija Todt³, što je obnovila mostove od drveta, koje su Jugosloveni digli u vazduh na drumovina Savske doline, sada ih zida od kamena.

• • .⁴

Na elnik štaba
— Annibale Gallo —

² Prilog nije o uvan.

* Nema ka organizacija za javne gradjevinske radove.

⁴ Sledi deo o situaciji na teritoriji Hrvatske.

BR. 95

IZVEŠTAJ KOMANDE KRALJEVSKIH KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIIJE OD 7 JULA 1941 GOD. O STANJU KOD STANOVNIŠTVA OKUPIRANE TERITORIJE KORPUSA¹

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI ARMISKOGR KORPUSA

Br. 3/18 prot. Poverljivo Vojna pošta (46), 7 jula 1941-XEX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu kod trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIIJE

Vojna pošta 10

Moral i duh ovog stanovništva u sadašnjem trenutku su donekle kolebljivi: ustvari uznemiravani su jednom skrivenom neodlučnošću. Pre svega, u vezi sa navedenim premeštanjem komande XI armiskog korpusa iz Ljubljane, koja se mora do 14 tekueg premestiti u zonu Planine i Logateca, ponovo se uju glasovi o tome da e uskoro nema ke trupe zameniti naše. Ti su glasovi verovatno zasnovani na injenici da se još uvek njema ke trupe nisu povukle prema novoj demarkacionoj liniji na Savi, što je Du e nagovestio prilikom prve godišnjice rata u svom govoru u Fašisti kom i Korporaciskom ve u. Sa tog gledišta, o ekuju i da se odredi spomenuta nova demarkaciona linija, mera koja se odnosi na udaljivanje armiskog korpusa izgleda sada potpuno nepodesna.

Na drugoj strani, situacija u Rusiji doprinela je radjanju jedne prevratni ke propagande koju vidno podržavaju engleski pla enici. injenica je da je ve ina slovena kog stanovništva vest o objavi rata Rusiji od strane sila osovine primila sa izvesnim ushi enjem, iako prikrivenim ili samo donekle prikrivenim. To stanovništvo nije moglo da poputno sakrije svoje zadovoljstvo. Iako se nije prepustilo otvorenom izražavanju neprijateljstva prema Italiji, ipak je ono na vidan na in to manifestovalo svojim držanjem, koje je bilo izuzetno sve ano i veselo, na ulici i po javnim lokalima koji su bili, kao nikada do sada, prepuni sveta. Drugi vidni zamah solidarnosti sa Rusima, stanovništvo Ljubljane je pokazalo time što je od po etka neprijateljstva sa SSSR-om zauzelo još izrazitiji stav nezainteresovanosti i neosetljivosti prema Italijanima.

Komandant kraljevskih karabinjera
major:

(Gabriele Pianese)

¹ Original u arhivi MNO.

BR. 96

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U TRBOVLJU KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 10 JULA 1941 GOD. O USTANKU TRBOVLJANSKIH PARTIZANA¹

ŽANDARMERISKA STANICA TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Trbovlje, 10 jula 1941

Komandantu policije bezbednosti i službe sigurnosti
u Donjoj Štajerskoj

Tajna državna policija
Ispostava Celje
u Celju

Sadržina: Komunisti ke spletke u Trbovlju i okolini.

Posle izvršenog hapšenja, 22-6-1941, bivših komunista i ujedno posle izvršenog iseljavanja raznih porodica, moglo bi se sa ovog mesta tvrditi da je po eo oštar stav i držanje protiv Rajha. Razlog ovome treba da je u tom što je, pre izvršenog hapšenja komunista 22-6-1941 godine, veliki deo ve ranije pobegao i zbog toga nije bilo više mogu nosti da budu uhva eni. Ovi ljudi tumaraju, zasad, po šumama i uzvišicama ovdašnje okoline i treba smatrati da propagandom uti u na sadašnje stanje.

Na ovdašnjem podru ju šire se, zasad, vesti da su Rusi ve prodrli u Rumuniju i na Karpate i da e uskoro do i i ovamo. Kad stignu Rusi ovamo tad e oni poklati sve Nemce. Izmedju ostalog, pri a se da e Rusi pustiti na ovdašnje industrisko podru je velik broj padobranaca i tad e ovi po eti akcije.

Iz sasvim poverljivog izvora od 5-7-1941, kako je obaveštena ovdašnja stanica, treba da se na Mrzlici — to je brdo na granicama podru ja stanice Trboivlje, Sv. Pavel i Hrastnik — zadržava velik broj ljudi. Tamo, kaže se, pevaju engleske i ruske pesme na slovena kom jeziku. Izmedju ostalog, ovi ljudi pri aju da e igra po eti za nekih 8 dana. Oružja i municije imaju dosta. Na ovim sastancima, gde su u pitanju, uglavnom, mladi ljudi, treba da u estvuju raniji sokolaši i socijalisti. Da bi se obezbedili od svakog iznenadjenja, smestili su stražarske stanice u svima pravcima. Poterà za izbeglim komunistima bila je, dosad, uopšte bez ikakvog uspeha. Traganja su, uostalom, otežana u znatnoj meri i zbog toga što oni ve iz velike daljine zapaze uniformisanog žandarma na poteri i mogu da se, iz tog razloga, pravovremeno sklone u sigurne zaklone. Koliko se dosad moglo utvrditi, komunisti koji su napustili posao 22-6-1941 (72 radnika

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5—fase. 1).

poti u iz Trbovlja, Hrastnika i Zagorja) tumačaju po području stanice Trbovlje, Zagorje i Hrastnik. Zapažena je propagandna agitacija na području ovdašnje stanice, ne samo ovde u Trbovlju, već i na području stanice Zagorje i Hrastnik.

Hitno se umoljava pojačanje stanice s obzirom na sadašnje slabo brojno stanje stanice, koja broji, zasad, 3 žandarma, 3 pomoćna policajca i 2 tumača. Pa i premeštanje jedne ispostave službe bezbednosti u Trbovlje moglo bi uspešno pripomoći u osiguranju bržeg uspeha u tom pogledu.

Da bi se mogli pohvatati sakriveni komunisti u ovdašnjoj okolini, bilo bi od koristi da se za njihovo suzbijanje — kad bi se ono pozelelo — sprovede temeljito i munjevito pretraživanje, kako bi se omogućilo da se zadrži propaganda koja se širi s njihove strane.

• U prepisu, upućuje se ovo: Komandantu policije za održanje reda alpinske zone u Mariboru na Dravi, komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Mariboru na Dravi, političkom komesaru za zemaljski okrug Trbovlje, komandantu žandarmerijskog okruga u Trbovlju i, kao koncept žandarmerijskom glavnom na elstvu u Celju.

Komandant žand. stanice (Niihleder¹)

Žandarm. okrug Trbovlje
ušlo 12-7-1941

žandarm. vodnik narednik

prešlo
Regist. broj 164 — priloga —

BK. 97

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDANTIMA DIVIZIJA OD 10 JULA 1941 GOD. O MERAMA PREDOSTROŽNOSTI POVODOM O EKI-VANOG USTANKA¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
Odeljenje na elnika štaba

Br. Štab — 1 prot

V. P. 46 — 10-7-1941-XEX

Predmet: Mere predostrožnosti za održanje javnog reda.

KOMANDANTU DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDANTU DIVIZIJE »ISONZO«

Dostavljam, radi obaveštenja, kopiju izveštaja na elnika »Odeljenja I«² 1. puka »Granatieri di Sardegna«³.

U cilju predostrožnosti naredjujem:

- sa sadržajem izveštaja upoznati — usmeno i ne stvaraju i uzbunu — pot injene oficire;
- od 12 t. m. ukinuti slobodan izlaz; vojnici koji moraju službeno da izlaze treba da obrazuju grupe ne slabije od tri vojnika i treba da budu potpuno naoružani;
- poja ati obilazne patrole; u garnizonu Ljubljana poja ati ih brojno toliko, da se sve ulice mogu obi i;
- osigurati radio-veze kako u unutrašnjosti varoši Ljubljane tako i za vezu sa spoljašnjim garnizonima; divizija »Granatieri« neka preduzme mere da se poveže radiotelegrafski i sa komandom armiskog korpusa;
- u svakoj kasarni odnosno logoru treba imati spremna automatska oružja na kamionima i izdati potrebna naredjenja za njihovu brzu upotrebu;
- obavestiti pot injene komande pismeno o gornjem, ne stvaraju i uzbunu;
- svaki kamion treba da prate bar dva vojnika naoružana karabinom;

¹ Kopija originala, prilog br. 5 Vojnoistoriskom dnevniku XI armiskog korpusa za dan 10. juli 1941 god., nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta Cital, odeljenje, kutija 21 c).

² Obaveštajno odeljenje.

³ Taj izveštaj nije sa uvan. Verovatno se odnosi na vesti o ustanku, koji je trebao da izbije, prema italijanskom dokumentu oko 14 jula (vidi dok. br. 99 i br. 104).

— u svakom automobilu pored šofera treba da sedi jedan karabinjer naoružan karabinom;

— stražu kod komande arm. korp., po ev od sutra, pojaati jednom elom desetinom (dva puškomitraljeza i potrebna mimicija) snabdevenom sa jednim sandukom ru nih bombi. —

Potvrditi prijem.

Za ta nost prepisa
pukovnik, na elnik štaba
— Annibale Gallo —

General armiskog korpusa
komandant
— Mario Robotti —

BR. 98

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE ZAGORJE NA SAVI
KOMANDANTU POLICIJE SIGURNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ
OD 11 JULA 1941 GOD. POVODOM VESTI O IZBIJANJU USTANKA¹

ŽANDARMERISKA STANICA ZAGORJE NA SAVI,
OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA.

Dnevnik br. 241

Zagorje na Savi, 11 jula 1941

Komandantu policije sigurnosti (Sipo) i službe sigurnosti (S. D.)
u Donjoj Štajerskoj.

Tajnoj državnoj policiji

Ekspozituri u Celju.

Sadržaj: Komunisti, protivdržavna propaganda.

Veza: ./.

Prilozi: ./.

Izveštava se da se u poslednje vreme, i to od početka rata sa Rusijom, medju ovdašnjim stanovništvom pronose obespokojavajuće glasine, naime da će 13 i 14 jula 1941 god. u svim industriskim oblastima predjašnje Slovenije izbiti planski komunisti koji ustanu. Ustanak su, izgleda, organizovali komunisti a uz pomoć klerikalaca, predjašnjih sokola i drugih nezadovoljnih elemenata; opšti znak za njegov poetak treba da bude atentat na telefonske linije, važne komunikacije i tome slično. Sem toga, treba da budu smaknuta sva lica koja se osećaju kao folksdojери ili važe kao simpatizeri Nemačke, a koja su ovi elementi već uneli u svoje spiskove.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5 — fase. 6).

Uzrok širenju ovih glasina mogao bi biti taj što se oko 80 procenata stanovništva, koje je ranije pripadalo ilegalnim komunisti kim organizacijama, ili pak legalnim sokolskim i klerikalnim društvima, ose a solidarnim sa Rusijom. Povod za to može biti takodje i strah od evakuacije.

Kao pronosioci ovih glasina dolaze u obzir uglavnom žene radnika koje, izgleda, slušaju strane radio emisije, ih koje po nalogu odbeglih komunista šire ovakve glasine, sa ciljem da se u stanovništvo unese nemir i da se ono huška protiv Nemačke.

Dosada se nije moglo do i do pozitivnih podataka o pronosiocima ovih glasina.

9-7-1941 trgovac Viktor Suscha, folksdojer iz Zagorja, dobio je anonimno pismo na slovena kom jeziku, u kome pored ostale sadržine stoji i sledeća pretnja: »Uskoro će doći na red nemački renegati i njima će i isto onako kao što ide sada Slovincima koji se evakuirati. To što Nemci rade, jeste pravo varvarstvo. Dole sa krvožednim banditom Hitlerom! Da živi Jugoslavija, da živi Soko, da živi Sovjetska Rusija!«

10-7-1941 trgovac Ivan Omerzu iz Loka, koji simpatizira Nemačku, saopštio je pismom folksdojeru, trgovcu Viktoru Suschi u Zagorju, sledeće: »Pronose se glasine da će 13 i 14 jula 1941 u Zagorju i Trbovlju izbiti komunisti kao revolucija. Komunisti imaju vrlo mnogo oružja i oni će vršiti atentate na telefonske linije i sabotažne uređaje. Oni će nas sve postreljati. Svi već kritikuju, zašto se ne uhapse ekstremni komunisti. Ipak bi moglo doći do žrtava. Mome nekome Franji Basle-u, jedan je otvoreno pretio da će ga u roku od dva meseca nestati. Obratite pažnju na Dušana Bobića. Ovde u Zagorju mora se biti oprezan. Ima mnogo špijuna koji znaju nemački. Takodje i u opštini ima takvih. Ah ovo, gospodine Suscha, pišem vama u strogo poverenju!«

Trgovac Ivan Omerzu iz Loka, saslušan po ovome pismu, izjavio je: »Uputio sam pismo gospodinu Viktoru Suschi, u kome sam mu skrenuo pažnju na glasine koje se pronose. Ovo mi je u poverenju saopštila žena rudara Osojnika iz Loka. Tako isto prišlo mi je 9-7-1941 posednik Franjo Klopčič iz Ržišča, opština Zagorje, da se pronose glasovi da je za 13 i 14-7-1941 pripremljen komunistički ustanak, usled čega je stanovništvo uznemireno.

Mome nekome, koji stanuje kod mene, Franji Basle-u, radnik Pavle Prosenc iz Kisoveca navodno je zapretio da će ga nestati u roku od dva meseca. Ovo je mojoj prodavačici Stefaniji Hotko saopštio radnik Alojz Čopara iz Loka.

Pre nekih mesec dana brusa Dušan Bobić iz Zagorja kazao je u mojoj gostionici, u prisustvu više lica: »Svaki mora biti svestan toga da je on Slovenac i stoga ne sme da zaboravi svoj maternji

jezik. Moj otac je bio Dušan Silni i on je bio Slovenac. Pa i ja — jesam i ostajem Slovenac».

Dušan Bobi vlada vrlo dobro nema kim jezikom i sada je zaposlen kao palir na gradnji druma u Zagorju.

Dostavljeno, u kopiji, komandantu policije Alpske zone u Mariboru na Dravi, komandantu žandarmerije kod šefa civilne uprave u Donjoj Štajerskoj i Mariboru na Dravi, političkom komesaru pri sreskom na elstvu u Trbovlju i, u konceptu, žandarmerijskoj komandi u Celju.

Komandir stanice
žandarmerijski narednik Strauch s. r.

Zandarm. okrug Trbovlje

Primlj. 12-7-41
br. 161

Paraf

BR. 99

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 11 JULA 1941 GOD. O MERAMA PREDOSTROŽNOSTI PREDUZETIM POVODOM MOGU NOSTI USTANKA U SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Odeljenje na elnika štaba

Br. 3 prot. Štaba

V. P. 46, 11 jula 1941-XIX

Predmet: Mere predostrožnosti za održavanje javnog reda.

KOMANDI 2. ARMIIJE

Vojna pošta 10

Dostavljam radi znanja prepis naredjenja² izdatih u vezi s jednim poverljivim izveštajem koji se odnosi na eventualne komunisti ke nemire, primljenog od komande 1. puka »Granatieri di Sardegna«.

Naredjenja o kojima je reč izdana su kao mere predostrožnosti i ostaju na snazi itavo vreme neophodno potrebno dok se situacija razjasni.

¹ Kopija originala u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c). Kopija je priložena uz Vojnoistoriski dnevnik XI armiskog korpusa za dan 11 jula 1941 godine.

² Vidi dok. br. 97 od 11 jula 1941 godine.

Visoki komesar, odgovaraju a na ono što mu je postavljeno priloženim pismom koje mu je li no dostavio moj na elnik štaba, usmeno je javio slede e:

— prema vestima kojima raspolaže, pobuna — ukoliko dodje do nje - izgleda da je odložena za dan 16;

— kr. kvestura, ije su akcije bile dosada usmerene na otkrivanje mreže komunisti ke organizacije, izvrši e hapšenje osumnji e njih lica pre dana 14.

Pored toga je naredio da se vrši cenzura novinskih izveštaja u odnosu na ono što sam mu javio.

Za ta nost prepisa
pukovnik, na elnik štaba
— **Annibale Gallo** —

General armiskog korpusa
komandant
— **Mario Robotti** —

BR. 100

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE »ISONZO« FODREDJENIM JEDINICAMA OD 11 JULA 1941 GOD. O MEKAMA PREDOSTROŽNOSTI POVODOM VESTI O MOGU NOSTI USTANKA U SLOVENIJI¹

KOMANDA 14 PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO«

— Stab —

Br. 01/2063 prot. poverljivo

V. P. 59, 11 juli 1941-XIX

Predmet: Mere predostrožnosti za održavanje javnog reda

KOMANDANTU GARNIZONA	Novo Mesto
KOMANDANTU 23 PEŠADISKOG	Zona
KOMANDANTU 24 PEŠADISKOG	Zona
KOMANDANTU 98 LEGIJE CR. KOŠULJA	Zona
KOMANDANTU 6 ARTILJERISKOG	Zona
KOMANDANTU XIV MINOBACA KOG BATALJ.	Zona
KOMANDANTU DIVIZISKE EMŽINJERIJE	Sedište
KOMANDANTU IX BATALJ. KR. FTNAN-	
SISKE STRAŽE	Novo Mesto
KOMANDANTU 2 CETE KR. FINANSISKE	
STRAŽE	Trebnje
KOMANDANTU CENTURIJE GRANI NE	
MILICIJE	Novo Mesto

¹ Kopija originala nalazi se i arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital odeljenje, kutija 21 c).

KOMANDANTU DIVIZISKIH KR. KARABINJERA Sedište
NA ELNIKU SANITETSKOG ODELJENJA Sedište
NA ELNIKU INTENDANTSKOG ODELJENJA Sedište
KOMANDANTU STANA Sedište

i na znanje:

KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA Sedište
(veza štab. br. 1 od 10 teku eg)

U vezi i za potvrdu usmenih naredjenja

Naredjenja koja se moraju primeniti u vezi s poznatim slučajem su slede a:

1) — Obustavi e se Slobodan izlazak od dana 12 do dana 15 uklju no.-

Vojnici, takodje i posilni, koji se moraju službeno kretati, ini e to u grupama ne manje od tri vojnika i bi e naoružani. Oficiri se ne smeju usamljeni kretati i moraju biti naoružani. —

2) — Poja a e se straže i patrole kao i nadzor nad vešta kim objektima. — Treba vršiti este inspekcije. —

Naro ito velike patrole kr. karabinjera i vojnika iz trupe obilazi e danju, i naro ito no u, ulice mesta u kojima su sedišta komandi garnizona. —

Naro ito za grad Novo Mesto, komanda garnizona e se postarati da uspostavi slede e velike patrole:

— 1 veliku patrolu od 8 vojnika iz trupe — u dnevnim asovima;

— 4 velike patrole od 8 vojnika iz trupe — u no nim asovima.

Patrole e biti pod komandom karabinjera koje e dati komanda diviziskih kr. karabinjera; vojnike iz trupe e dati razne jedinice smeštene u Novom Mestu. —

3) — U svakoj kasarni ili kantonmanu neka se stalno drže spremne jedinice trupe (s n a g e). — Neka se izdaju potrebna naredjenja za njihovu upotrebu. —

Neka se naro ito 24 pešadiski poštara za transport jedne ete organskim automobilskim sredstvima. —

4) — Jedinice snabdevene kamionima postara e se da otsada postave automatsko orudje bar na jednom kamionu.

U službi e svaki kamion pratiti dva vojnika naoružana karabinom, a svako vozilo mora imati pored šofera jednog karabinjera naoružanog karabinom. —

5) — Stražu komande divizije e od sutra sa injavati jedna oružana desetina koju e dati 24 pešadiski (sa odgovaraju im oružjem). —

- Italijani su o ekivali da e na dan 14 jula 1941 god., na godišnjicu Velike francuske revolucije, buknuti ustanak u Sloveniji. (Vidi dok. br. 97 i 133).

6) — Po ev od sutra, 12-og, u 18 asova, uspostavi e se slede e radio-telegrafske veze:

— Novo Mesto — Semi — rnomelj	
— Novo Mesto — Trebnje — Št. Vid	
— rnomelj — Vinioa — Metlika	staranjem komande
— Novo mesto (komanda 24 pešad.)	diviziske inžinjerije
šmarjeta — Št. Jernej	

Komanda 6. artiljeriskog e snabdeti komandu diviziske inžinjerije sa 6 potpuno ispravnih stanica RF2 i kompletnim osobljem. — Javiti o prijemu. —

Po naredjenju	Diviziski general
Pukovnik na elnik štaba	komandant
— Annibale Gallo —	Federico Romero

BK. 101

BILTEN OBAVJEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 12 JULA 1941 GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

Prilog br. 9

Vojnom istoriskom dnevniku od 12 jula 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA
Obaveštajno odeljenje Arm. korp.

12 jula 1941-XIX

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 15
LJUBLJANSKA POKRAJINA

Kao što je ve javljeno, stupanje Rusije u rat probudilo je u nekim slojevima stanovništva nade da e se situacija izmeniti. — Držanje stanovništva u okupiranoj zoni, a i u nekim mestima Postojnskog sreza, uglavnom je pasivno, a od strane nekih elemenata nije prijateljsko. Raspoloženje protiv Osovine izgleda da se manifestuje u mestu Grmulje (XV — CS) od strane nekolicine stanovnika srpskog porekla.

U Ljubljani se nastavlja širenje nema ke propagande koju vodi ^Kulturbund« i njegov pretsednik u Ljubljani arh. Tönnies, koji stanuje na Tirševoj cesti. Pristalice ovog udruženja okupljaju se

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21c, fase. 1).

kod juvelira Eberle (Hotel »Slon«), u kafani istog hotela i u du anu »Jelka«, koji je vlasništvo gospodje Verdebeš. Izgleda da je Tönnies u više navrata putovao u Maribor da u Kulturbundu referiše i primi uputstva i da je prilikom tih poseta izvestio da Ljubljani živo priželjkuju nema ku okupaciju.

Komunisti ka propaganda nastavlja se pojavom amblema srpa i eki a i novog znaka »V«² ispisanih kredom ili ugljenom po zidovima ili na telefonskim stubovima na slabo nadziranim mestima, i izgleda da e se pristupiti i teroristi kim akcijama.

I doista, italijanski vojnici, dodeljeni za nadziranje želez. pruge Sušak—Škrljevo, našli su, 6 jula, 12 paketa eksploziva postavljenih pored koloseka, na 500 metara od stanice škrljevo.

U Radenci, na Kupi, bio je uhapšen Slovenac iz Sodevca, jer je kod njega nadjena bomba sa dinamitom, a koji je izjavio da ju je dobio od nekog stanovnika iz Predgrada. Pretraživanjem u tom mestu nadjeno je 2 kg dinamita i vlasnici su uhapšeni.

Po celoj Sloveniji proširene su vesti prema kojima e 14 jula, na dan osvajanja Bastilje, buknuti revolucija na celoj teritoriji koju je okupirala Osovina.

U prvo vreme akoija e biti upu ena protiv oficira. Komunisti e se medjusobno prepoznavati pozdravom: prinosi i elu dva rastavljena prsta u obliku slova V.

Stanovništvo je uzbudjeno i priprema se da se toga dana povu e u ku e, a mnogi nastoje da otputuju u Italiju.

Izgleda da je centrala otkud te glasine dolaze hotel Mikli u Ljubljani.

EKONOMSKA SITUACIJA

Trgovci i dalje povišuju cene i traže veliku dobit; ima mnogo slu ajeva opozivanja obaveza i neizvršenja ugovora koji su ranije zaklju eni.

Prime uje se medju stanovništvom da se je spustio životni standard; gotovo više i ne postoji obilje i raznovrsnost jela, koja je bila tradicionalna; vo e je gotovo nestalo sa tpeze, i kafane se sve redje pose uju.

NEMA KA SLOVENIJA

Slovinci koji se nalaze koncentrisani u biskupskoj gimnaziji u Št. Vidu (vidi bilten br. 14) izgleda da se upu uju u Srbiju, gde ih stanovnici bratski do ekuju. Slovena ka kolonija u Srbiji, koja je pre rata imala oko 200.000 ljudi, od kojih u samom Beogradu 40.000, vrlo je bogata i imu na i prikupila je, pojedina no upisuju i, velike iznose za pomo tim prognanicima.

Izgleda takodje da u Srbiji ima obilje hrane i da zbog toga taj priliv ljudstva nije izazvao poreme aj u ekonomiji.

² »Victoirec, pobeda.

Nemci su železni ku stanicu u Št. Vidu povezali sa dvorištem gimnazije pomo u jednog ogranka želez. pruge, tako da oni koji odlaze mogu biti ukrcani no u u vozove u samom koncentracionom logoru.

Odatle vozovi, oko pono i, odlaze preko Ljubljane, gde se kratko vreme zaustave, što je dalo povoda manifestacijama solidarnosti od strane gradjana Ljubljane, koji bacaju kroz prozor cigarete i hranu, i protivnema kim manifestacijama od strane prognanika, uz neprijateljske povike i zviždanje.

Ovaj prolaz kroz našu teritoriju vrlo nepovoljno komentarišu mnogi Ljubljanani koji u tom vide gotovo preutno odobravanje metoda koje Nemci upotrebljavaju.

U pogledu sveštenika koncentrisanih u Škofjoj Loki, izgleda da je zagrebački nadbiskup uspeo da budu primljeni u Hrvatsku i dodeljeni župama koje su tamo ostale upražnjene.

Imu niji Slovenci, koji su određeni da ostanu u Sloveniji okupiranoj od Nemaca, izgleda da su pozvani da uplate ja e iznose radi upisivanja u nemačko patriotsko udruženje »Heimatsbund«. Vest saopštena u biltenu br. 13 o propagandi za eventualni plebiscit — nema osnova, pošto je izvršenim proveravanjem utvrđeno da se dvojcezi ni leci odnose na upisivanje u »Kärntnerbund«. Takodje izgleda da je lekaiski pregled, kojemu je bilo podvrgnuto stanovništvo i koji je pomenut u istom biltenu, bio izvršen da bi se utvrdilo zdravstveno stanje prognanika, jer izgleda da e bolesnici, umesto da putuju, biti sklonjeni u le ilišta. U Žiri izgleda da je izdato naredjenje stanovništvu da preda u opštinu zlatne predmete.

RAZMEŠTAJ GRANI NIH JEDINICA

— Grani no mesto Trata (vidi bilten br. 13) ispravlja se sa Gorenja Vas.

— Prime ena je u Žiri posada od dvadesetak vojnika planinskih trupa i od isto toliko finansaa koji vrše službu na prelazu Osojnica, koji stanuju u mestu i u jugoslovenskoj maloj kasarni (karauli). U Ziri postoji takodje žandarmeriska stanica od 6 žandarma i jednog narednika.

— Prime eno je grani no mesto na prelazu Mojstrovka, sa 8 finansaa i 2 podoficira koji pripadaju ispostavi u Kranjskoj Gori.

— Odeljenja Gestapo-a postoje u krajevima Jesenice, Bled, Škofja Loka, Kamnik i Št. Vid.

...³

Na elnik štaba, pukovnik,
— **Annibale Gallo** —

³ Ostali deo teksta odnosi se na Hrvatsku.

BR. 102

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE U TRBOVLJU KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 14 JULA 1941 GOD. O PISANJU PAROLA I SABOTAŽAMA U TRBOVLJU¹

TRBOVLJANSKA ŽANDARMERISKA STANICA, SREZ TRBOVLJE.
DONJA ŠTAJERSKA

Dnevnik br. 287/41

Trbovlje, 14 jula 1941

KOMANDANTU POLICIJE BEZBEDNOSTI I SLUŽBE BEZBEDNOSTI U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

DRŽAVNOJ TAJNOJ POLICIJI — ISPOSTAVA CELJE

U Celju

Predmet: Komunisti ka propaganda u Trbovlju

No u 14 jula 1941, u Loki, opština Trbovlje, komunisti su napisali crvenom bojom, u prili no velikom broju propagandne parole na zgradama za stanovanje i javnim objektima (kao bunari, plotovi oko vrtova, elektri ne bandere). Natpisi uz sliku eki a i srpa, sadrže izraze: »živeo Staljin«, »drug Staljin«, »smrt hitlerizmu«, »živeo SSSR«, »smrt izdajnicima«, »živela Rusija«, »dole Nema ka« i razne druge re enice, nacrtane minijumskom bojom.

Po ulicama Trbovlja prosuta je velika koli ina eksera, ali tu nisu vršena nikakva ispisivanja.

Ova stanica je odmah naredila da se uklone svi ti natpisi i da se o iste ulice od eksera.

Povelu smo odmah istrage da se neupadljivo pronadju krivci, a prikupljeni materijal e se sa uvati do pristizanja poja anja. U koliko se moglo dosad utvrditi po izveštaju konfidenata, došli bi u pitanje kao rukovodioci ove akcije oni komunisti koji se od 26 juna 1941 kriju u Trbovlju i okolini.² S druge strane pak može se verovati da je ova akcija pripremljena iz inostranstva i to iz Zagreba i Ljubljane, te su je ovdašnji komunisti izvršili.

Komandir žandarmeriske stanice :
Nühleder,
žandarmeriski narednik

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/5 — fase. 1, mapa 1).

² Stvaranje Revirske etc.

**IZVEŠTAJ KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE
KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 15 JULA 1941 GOD. O AKCIJI SA-
BOTAŽE I PISANJA PAROLA U TRBOVLJU¹**

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Pr. dnevniku Br. 15/41

Trbovlje, 15 jula 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD SEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zap. komandanta dnevnik Br. 15.038 od 26-4-1941 i 15.320 od 9-6-41.

Izveštaj za 15 juli 1941

a) **Opšta politička situacija** u ovdašnjem industriskom području od izbijanja rata sa Rusijom znatno se pogoršala. Dok se do ovog datuma ne samo celokupno seosko stanovništvo, već i radništvo velikih rudnika u Trbovlju, Zagorju i Hrastniku, potpuno lojalno držalo i nigde nije otvoreno neprijateljski istupalo, već krajem juna 1941 po njima je prilično živa komunistička propaganda, povezana sa širenjem najludjih glasina o vojnim porazima nemačke vojske u Rusiji.

Na 13 i 14 jula 1941 usledila je u Trbovlju kom. akcija ispisivanja parola, pri tome su po zidovima i na ulazima kom. znaci srpski i italijanski — i različiti natpisi, kao: Dole Hitler, Živeo Staljin i slično, sa minijumskom bojom.

U isto vreme već na ulazima eksera za cipele rasturena je po ulicama Trbovlja, radi oštećenja automobilske gume. Ovo verovatno zato što je 12-7-1941 mot. žandarmerija iz Celja ovde vršila patrolnu vožnju.

Centralna kom. propagandista nalazi se, po primljenim izveštajima, u Ljubljani, gde vlada vrlo jaka politička zategnutost.

Iz Trbovlja, Hrastnika i Zagorja posle 22-6-1941 pobeglo je ukupno 72, delom vode ih, komunisti i sada lutaju po okolini. U svakom slučaju oni imaju vezu sa centralom i šire uznemiravajuće glasine. Takođe članovi Sokola priključili su se kom. partiji,

¹ Original u arhivi MNO.

Posle posedanja ovdašnjeg područja, ovi elementi nisu javno istupali iz straha pred nemačkom silom i energijom. Postepeno su postali uoljiviji, i sada je to došlo dotle, da im ih morati u većem obimu napasti, da se ne bi držanje i vladanje državne vlasti ocenilo kao slabost.

Komanda žandarmeriskog okruga
(Potpis nečitljiv)
Potporučnik žandarmerije

BR. 104

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA BR. 16 OD 17 JULA 1941 GOD. O DOGAĐAJIMA U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI I SLOVENIJI OKUPIRANOJ OD NEMAČA¹

Prilog br. 11)

VOJNOM ISTORISKOM DNEVNIKU 17 JULA 1941-XIX

Komanda XI arm. grupe

17 jula 1941-XIX

Obaveštajno odeljenje arm. grupe.

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 16

LJUBLJANSKA POKRAJINA

Unutrašnja situacija

Alarmantne i tendenciozne glasine kruže u ovo poslednje vreme:

a) Proneo se glas da je u parku Tivoli nadjena devojica, Slovenkinja, koja je ubijena udarcima bajaneta. Budući da se takav događaj nije nikada desio u Ljubljani, svaljuje se krivica na talijanske vojnike. —

b) Zbog toga događaja imala se izvršiti 14 jula odmazda protiv Italijana.

c) 14 jula trebalo je da dodje do komunističkog ustanka u svim krajevima okupiranim od Osovine (vidi bilten br. 15). Budući da se to nije desilo, govori se da je ustanak odgodjen do 20 jula.

d) Gradjani, a naročito žene, upozorile su vojnike da od 14 do 20 jula ne izlaze noću u iz kasarni.

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 e, fase. 6).

e) Vest da su delovi Gestapo-a došli u italijansku Sloveniju radi pronalazjenja i hapšenja svih onih koji su pobjegli sa teritorije okupirane od Nemaca — prouzrokovala je medju stanovništvom i medju elementima talijanske Slovenije, koji su protiv Nemaca, veliku paniku.

f) Ponovo se proširila vest o skoroj okupaciji Ljubljane od strane Nemaca.

Te vesti, zbog njihovog brzog i širokog raznošenja po provinciji, treba smatrati kao manifestacije organizovane u centralama za rasturanje vesti, koje imaju za cilj da seju paniku medju stanovništvom i mržnju protiv Nemaca i Italijana kao i da prisile naše vlasti da preduzmu represivne mere koje bi mogle izazvati pobunu ili da barem prisile naše trupe da žive u neprekidnoj uzbuni i teškoj službi koja bi ih napokon iznurila.

Vrlo su esti atentati na vojna lica i materijal, te incidenti koji nastaju zbog izrugivanja i nedovoljnog poštovanja naših vojnika. Od 1 do 15 jula bilo je 9 slu ajeva pucanja i napada na obilaze e patrole i tri incidenta izmedju gradjana i vojnika zbog uvreda nanesenih vojnicima. 11 jula u blizini Studenca na više mesta bila je prekinuta telefonska linija Ljubljana—Polje; 12 jula bio je uhapšen neki student zbog toga što su kod njega nadjena klešta podesna za kidanje telefonske žice, a nije umeo da objasni zašto ih ima. Komunisti ka propaganda pomo u letaka, amblema crtanih po zidovima i na etvr-tastim kartonima koji se rasturaju po ulicama, buntovnih uzvika i razgovora u javnim lokalima itd., razvija se sve ja e i nastoji da obuhvati naro ito vojnike, koje takodje pozivaju da dezertiraju i prodaju oružje. Primerak jednog subverzivnog proglosa pronadjen je u kasarni 13-og artiljeriskog puka u Ljubljani do zidi a koji opkoljava kasarnu, u blizini pokrivena jahaonice (manježa).

Izgleda da su neki subverzivni propagandisti ki leci protiv Italije, koji su nadjeni na našem teritoriju, rastureni od hrvatskih emisara (agenata) i da je slovena ka komunisti ka organizacija zavisna od nema ke organizacije.

Poja ana je znatno komunisti ka propaganda putem radia, stanovništvo okupiranog teritorija otvoreno se poziva na oružani ustanak da se iza ledja napadnu borci na Isto nom frontu i da se tako pridonese niskoj pobedi.

Jedan od vodja mesne Komunisti ke partije izgleda da je neki Crnigoj (Ivan) koji stanuje u sobi br. 10 hotela »Slon« u Ljubljani, a u Partiji su takodjer sin vlasnika i sin direktora kafane tog hotela. Najve i broj radnika i pripadnika komunisti ki nastrojenih nalazi se u Ljubljani, u kvartu šiška. Sastanci komunisti održavaju se na Krimu i u šumama oko Grosuplja; drugo mesto sastanka postoji u Ljubljani, u Florijanskoj ulici br. 13.

Aktivni komunisti koji organizatori i potstreka i stanovništva u provinciji izgleda da su neki Klemen iz Trebnja, gimnazijalac u Ljubljani; Jelk Alojzij iz Velikih Laš, trgovac, Ho evar Ivan iz Velikih Laš, krmar i trgovac, Zajc Alojz iz Ribnice, bivši student medicine, vrlo buntovan element. Izgleda da su stanovnici opštine rmošnjice (XL-CD) sakrili oružje i municiju za eventualni ustanak protiv Italijana i Slovenaca koji su na strani Italije. Manifestacije protiv Nemaca i protiv Osovine u Ljubljani, prilikom prolaza vozova sa koruškim iseljenicima upu enim u Srbiju, nastavile su se i s naše strane bile su potrebne oštre mere radi obezbedjenja javnog poretka.

Poslednja važna manifestacija desila se 9. ov. mes. pri dolasku voza u 0,12. as. Ve u 23. 8. o. m. masa gradjana sakupila se na stanici i duž želez. pruge. U taj as ušao je u stanicu voz sastavljen od mešovitih kola sa lanicama Crv. krsta i od dvaju zatvorenih vagona, krcatih paketima, koji su se imali predati iseljenicima; taj voz je poru en i pla en od advokata Fetiha u Ljubljani dozvolom slovena kog direktora železnica gosp. Goloba. Kad je stigao nema ki voz, masa je nagrnula na ogradu uz neprijateljske poklike protiv Nema ke i Italije i veli aju i Rusiju. Dok su naše snage nastojale da se suprotstave masi, pedesetak lica približilo se vozu nude i hranu i cigarete, i tek po odlasku voza i posle mnogih hapšenja masa se rasturila.³

Razne vesti

— Pristalice bivše demokratske stranke i klerikalne stranke, koji su se bili spojili u Jugoslovensku nacionalnu stranku, u kojoj su bili bivši ban Pucelj i Kramer, izgleda da su naklonjeni Italiji ali su protiv Nema ke.

— U Ljubljani su postojala tri studentska udruženja: dva nepoliti ka — planinarsko udruženje i ferialni savez — i komunisti ko udruženje. Studenti koji su bili vodje ovog poslednjeg udruženja izgleda da su se sklonili u Srbiju pre dve-tri sedmice.

— Pretsednik Kulturbunda u Ljubljani izgleda da nije više arhitekt Tönnies (vidi bilten br. 15) nego neko drugo lice, koje nije utvrđeno, a stanuje u nema kom konsulatu u Ljubljani.

— Dve pretstave ansambla Kr. oper. pozorišta u Ljubljani imale su vanredan uspeh i pobudile veliko interesovanje za italijansku umetnost.

² Misli se na iseljenike iz Gorenjske. Preseljavanje Slovenaca iz Gorenjske i Stajerske naredio je Hitler ve 22-V-1941 godine. Po Hitlerovim i Ribentropovim direktivama održana je sednica u nema kom predstavništvu u Zagrebu 4-VI-1941 god., a nekoliko dana posle toga odveli su prve iseljenike iz Stajerske u Srbiju. Transporti iseljenika iz Gorenjske su išli 1—3 jula i 7—9 jula 1941 godine. Vozovi su prolazili kroz Ljubljanu.

³ Hranu za iseljene Slovence je pripremio Crveni krst. U okviru te akcije je partiska organizacija Ljubljane organizovala jake demonstracije protiv okupatora i fašizma.

NEMA KA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Upisivanju Slovenaca u »Kärntnerbund« (vidi bilten br. 14 i 15) izgleda da se htelo dati politici ko zna enje, kao da su Slovenci dobrovoljno zatražili da budu u sastavu velikog Rajha.

Prijave za upisivanje bile su potpisane i od lekara koji su izvršili poznate preglede radi kontrolisanja; mnogi su potpisali prijave ne znaju i o emu se radi. — 3 jula dva oficira, verovatno iz Gestapo-a, koji su stigli na raskrš e Suhi Dol (nema ka teritorija) u autobusu i zaustavili se pred ku om u blizini blokadnog mesta, naredila su porodici koja je tu stanovala da pokupi svoje li ne stvari i da se ukrca u autobus, što je izvršeno vrlo brzo. Nakon toga autobus je krenuo u unutrašnjost. —

8 jula stiglo je u Žiri odeljenje Gestapo-a sa nekoliko kamiona u koje je ukrcano 20 imu nih porodica iz Žiri koje ne simpatišu Nema ku i koje e biti deportirane na Kosovo Polje (Srbija), dok e njihovo imanje, izgleda, biti besplatno podeljeno nema kim porodicama, verovatno onim iz predela Gornje Adiže, koje su optirale za nema ko državljanstvo i koje e se nastaniti u Sloveniji. Izmedju 40 porodica koje su sada deportirane iz Žiri, tri su podoficira biv. jugoslov. finans. straže, jedan lekar i asne sestre. — Govori se da e kroz nekoliko dana biti deportirane sve devojke starije od 16 godina i da e ovoga meseca iz itavog mesta Žiri biti evakuisano slovensko stanovništvo. Izgleda da se dešavaju užasni prizori pri odlasku transportnih kola u koja su internirci ukrcani i da se stanovništvo, obuzeto silnom panikom, sklonilo najve im delom u Italiju i u talijansku Sloveniju. U Št. Vidu nedavno je glasnik pred crkvom saopštio gradjanstvu da su obustavljena hapšenja sumnjivih lica.

Razmeštaj grani nih jedinica (dopune i varijante razmeštaju — vidi priloženu skicu br. 1 uz bilten br. 14).

Beh. Jezero (u blizini mosta na Savici) : odeljenje od 5 finansa i jednog podoficira koji su pot injeni komesarijatu u Bledu. —

Sv. Janez (Tolmin, kvadrat PN-EH) : odeljenje finans. straže od podoficira i 20 ljudi koji su pot injeni komesarijatu u Bledu.

Orožnova ko a (Tolmin, kvadr. OJ-DH) : položaj samo u toku leta sa 8 — finansa i 1 kaplarom, pot injenih Boh. Bistrici.

Nema ki odred fin. straže nalazi se u Škofjoj Loki sa jednim oficirom i 170 ljudi. Taj odred ima svoje odeljenje u Žiri za blokadno mesto Lom i Dolinar; u s. Lu ne za mesto Suhi Dol, u s. Gorenja Vas radi nadzora u toj zoni.

Kazne vesti

Izgleda da su nemački agenti koncentrisali u grani nimalo mestima ciganske karavane da ih upute na italijansku teritoriju preko šume ili preko drugih mesta koja nisu nadzirana od naših grani njih straža.

Za ta nosta prepisa
pukovnik Annibale Gallo

BR. 105

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKOG
JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 23 JULA 1941 GOD.
KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIIJE O OTPORU STA-
NOVNIŠTVA U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹**

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og A. K.

Br. 3/19 prot. Poverljivo Vojna pošta (46) 23 jula 1941-XIX
Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva.

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIIJE

Vojna pošta (10)

Moral i duh trupa ostaje i nadalje uglavnom na visini. Tome doprinosi, u prvom redu, ishrana, koja je glavni faktor blagostanja. Hrana je zbilja zdrava, dovoljna, raznolika, dobro za injena kod svih jedinica, a i hieba — koji je u poslednje vreme bio nešto teži pomanjkanjem kvasca i zbog toga što je nedovoljno pečen — sada je osetno bolji. Tome treba dodati i nedavnu naredbu Ministarstva rata koja se odnosi na davanje vina od strane odgovaraju ili prehranbenih oteka pukovskim kantinama, mera uistinu koja od boga došla i sa visokim ciljem, po kojoj vojnici koji ose aju potrebu mogu da, pored redovnog snabdevanja koje dobiju, nabave uz doplatu više vina.

S obzirom na zainteresovanost koja se ispoljava kod starešina sviju inova i na visoki ose aju dužnosti koji se ose aju kod sviju, takodje i podređeni podnose mnoge teškoće sa razumevanjem i požrtvovanim duhom. Vrlo se aktivno vrši obuka kod svih jedinica i vežbe se vrše svugde sa velikim zalaganjem. Disciplina je zdrava i dobro vodjena.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (italijansko odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

Primena prava odsustva na vojnike-zemljoradnike rasporedjene u ovoj okupacionoj zoni primljena je sa zadovoljstvom kod vojnika, tim više jer je trajanje takvog odsustva produženo od dvadeset na trideset dana. Ali izgleda da će biti teško primeniti tu povlasticu na sve one kojima to sleduje, pošto je veliki postotak zemljoradnika i kolona u raznim jedinicama.

Takodje i naredba o davanju specijalnog odsustva izazvala je veliko veselje kod vojnika svih kategorija koji, željni da vide svoje porodice, o ekuju da se ta naredba, koja je zasada ograničena samo na pozvane, u dogledno vreme proširi i na sve druge kategorije.

Naprotiv, loš utisak je ostavio odlazak komande XI armiskog korpusa iz Ljubljane, i, uistini vojnici velikih jedinica ne mogu da protumače razlog jednog takvog pokreta koji je prouzrokovao povlačenje raznih službi rasporedjenih po potrebi u raznim mestima, odnosno u predelu Planina, Unec, Rakek i Logatec.

Pored činjenica da takvo cepanje koje i redovno funkcionisanje samih službi, smeštaj, koji je sam po sebi bio vrlo složen, kod nekih jedinica nije u potpunosti uspeo. U nekim mestima, vojnici koji su već bili tamo kao posadne trupe morali su napustiti svoja konačna i smestiti se bilo gde da bi dali mesta službama Armiskog korpusa. Ipak nije došlo do većih neugodnosti zahvaljujući i sadašnjem pogodnom godišnjem dobu.

Vojne operacije, koje su u toku, vodjene od Osovinskih sila, prate se sa interesovanjem i živim ushićenjem. Naročito je zapažena odbranbena akcija koju hrabro vrše italijanske trupe u istočnoj Africi i zajedno sa nemačkim snagama u severnoj Africi. Misli se da jedna takva akcija ima mnogo uticaja na situaciju pošto daje mogućnost drugim saveznicima da konačno obračunaju sa Rusijom, iji se potpuni slom o ekuje svakog trenutka. Ali je primećeno da, dok su novine još pre nekoliko dana donele vest o zauzeću Smolenska — ključa za Moskvu, službeno je bilo potvrđeno tek 19. jula. Bilo kako, niko ne sumnja da pohod na Rusiju ide Nemačkoj u korist i da je na dobrom putu.

U slučaju Italije u borbi protiv boljševizma — što se smatra neophodnim, pored toga što je u skladu sa trojnim paktom, radi stvaranja jedne nove Evrope — primljeno je dobro od vojnika, ma da mnogi oficiri misle da naša vojska ima samo idealni karakter, pošto Italija, koja ima da izvrši mnogo zadataka na drugim sektorima sukoba, ne raspolaže takvim snagama, naročito oklopnim, koje se traže u tom ratu da bi njima znatno i odlučno doprinela uništenju sovjetskog otpora.

Ostavka japanske vlade i njena rekonstrukcija sa elementima uglavnom vojničkim daju povoda za mišljenje da će uskoro i Japan ući u rat uz bok državi Osovine da bi se borio protiv Engleske i Rusije. Još uvek se držanje Amerike smatra vrlo neizvesnim i s tim

u vezi postoji mišljenje mnogih da je američka politika unekoliko zastala zbog ruskih neuspeha, što je znak njenog ozbiljnog pomišljanja.

Naročito su pogodni komentari koji se odnose na govor koji je održao general Franco pred Savetom falange i s tim se u vezi mnogo cenili privrženost Španije prema Italiji i Nemačkoj.

Moral i duh ovog stanovništva nije uglavnom na visini pošto zavisi od ekonomske situacije koja pretila da se još više pogoršati. U stvari postoje velike teškoće koje nastaju usled povećanja cena artikula svih vrsta. Stanovništvo ne zna kako da protumači i uzrok ovom poskupljenju i smatra ga veštačkim — pošto je samo poskupljenje mnogo veće nego što bi trebalo da proizilazi iz zamene dinara od 38%.

Nedostatak jedne pogodne kontrole koja bi imala uzde u svojim rukama i pre svega, nedostatak jedne efikasne intervencije odgovornih vlasti u određivanju pojedinih cena, izjednačivši ih pri tome sa vrednošću u novu promenu dinara i uzimajući u obzir lokalnu situaciju na tržištu, — izazivaju kod stanovništva, kod kojeg ima odraza i velika pohlepnost trgovaca, osećaj velikog nepoverenja prema italijanskim vlastima, a naročito prema Civilnom komesarijatu Ljubljanske pokrajine.

Pored toga, odlaganje započinjanja sa radovima na putevima i univerzitetskim zgradama, za što je već u svoje vreme javljeno da su odobrena potrebna novana sredstva od strane Vlade, uzrok su nepovoljnim komentarima, vodećim pri tome da usled neizvršenja tih radova nije moguće odstraniti današnju nezaposlenost.

U poslednje se vreme osećaju izvesno pogoršanje po predmetu komunističke propagande, koja dolazi do izraza najviše u pesmama, parolama i crtežima antiitalijanske i antinemačke prirode a u korist Rusije.

Proširena je alarmantna vest o jednom komunističkom ustanku koji bi trebalo da izbije od 13 do 16 o. m. S tim u vezi, a pošto su poduzete sve mere potrebne za suprotstavljanje situaciji, ustanovljena je jedna opća nepopustiva smirenost u svim glavnijim mestima. Posle izvesnog vremena ponovo su prošireni slični glasovi prema kojima je ustanak komunista odgodjen za dan 19 ili docnije. Jasno je da se radi o vestima koje su proturene samo iz razloga da uznemire stanovništvo a da italijanske vlasti drže u pripremnom stanju. Suvršeno je kazati da su te tendenciozne vesti lako primljene od slovenačkog stanovništva koje je, zavedeno radio-propagandom radio-stanice Moskve, Londona i tajnih stanica koje se skoro pobožno slušaju bez ikakve mogućnosti da ih vlasti kontrolišu, povećalo svoje indiferentno i netrpeljivo držanje prema Italijanima. Da bi se stalo na kraj jednom takvom držanju i komunističkim i antiitalijanskim manifestacijama, naročito putem natpisa uzduž gradskih ulica, što

bi, kad bi se produžilo, zna ilo za italijanske vlasti njenu nesposobnost i slabost — bilo bi potrebno primeniti odlu ne mere, medju kojima pove anje policiskog asa, tim pre što, sve više idu i u ovo godišnje doba, dan je sve kra i.

Jednom re ju, držanje nekih civila koji se znaju ponositi crvenim karanfilom u zapu ku, akt preziranja koje ide na ra un vojnika, što je uvek zgodno spre eno — i poverijive dojave pripadnika Komunisti ke partije ili simpatizera boljševi ke Rusije potvrđuju jedno o ito budjenje antinacionalnog² pokreta u Sloveniji, i upozoravaju da se primeni jedno neprestano i oprezno nadziranje da bi se tako izbeglo proširenje tog pokreta i iznenadjenje.

S tim u vezi ima žalbi da se imenovao u Ljubljani, posle tako kratkog vremena nakon okupacije Slovenije, jedan Visoki civilni komesar sa svojim organima policije koji su, suviše blagi i nedovoljno sposobni, svojim negativnim radom više doprineh propagandi nego osuje enju komunisti kih smicalica. Naprotiv, da je bila i nadalje ostavljena uprava pokrajine vojnim vlastima,³ do ovoga ne bi došlo, pošto bi spomenute vojne vlasti, svojom vlaš u i jednom bez sumnje odlu nijom akcijom uz pomo svojih organa vojne policije, ve u zateku otkrile svaku komunisti ku ehju, davši tako novoj pokrajini mogućnost da svoj život obnovi u jednoj atmosferi ve eg reda i discipline.

Na kraju je Visoki komesar u Ljubljani nedavno naredio, potvrđivši tako svoje nerazumevanje i neopreznost obzirom na sadašnje stanje, da se povrate vlasnicima lova ke puške koje su im bile oduzele vojne vlasti.

Na taj je na in stanovništvo, koje je ve osumnji eno da drži skriveno oružje, još ja e naoružano i to voljom same vlasti o ijem na inu rada i cilju koji joj je postavljen nema diskusije.

Major komandant kraljevskih karabinjera
(Gabriele Pianese)
Pianese s. r.

² Tj. antiitalijanskog

³ Izmedju italijanskih vojnih i civilnih vlasti postojale su neprekidne jake trzavice zbog svojih razli itih imperijalisti kih ciljeva.

BK. 106

IZVEŠTAJ UNUTRAŠNJE CETE ETRNAESTOG BATALJONA
KR. KARABINJERA VISOKOM KOMESARIJATU OD 23 JULA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA CIVILNOJ TELEGRAFSKOJ LINIJI
LJUBLJANA—DRAVLJE¹

KOMANDA XIV BATALJONA KRALJEVSKIH KARABINJERA
»MILANO«

Unutrašnja eta

Br. 75/66 prot.

Ljubljana, 23 jula 1941-XIX

Predmet: Izveštaj

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI GARNIZONA	V. P. 81
KR. KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARAB. 2. ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	Ljubljana

Danas dana 23, u 3 sata ujutro, nepoznata su lica u mestu Dravije—Ljubljana prekinula oko 30 metara civilne telegrafske linije od deset žica, odnela osam, ostavivši na zemlji ostale dve.

Veza između Ljubljane i Št. Vida nije još uspostavljena.

Vrši se istraga.

(M. P.)

Kapetan komandir ete
— Salvatore Spatafora -
Spatafora

Primljeno 26 7 41

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana
24 VII 1941-XX
PRIMLJENO

Pov. br. 1596
Odg.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (tal. odeljenje. kutija 21 v, fase. 20).

BR. 107

**NAREDJENJE NEMA KOG KOMANDANTA POLICIJE BEZBED-
NOSTI ALPISKE ZONE OD 23 JULA 1941 GOD. O SUZBIJANJU
ANTINEMA KE PROPAGANDNE DELATNOSTI U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ¹**

Komandant Policije bezbednosti
Alpiske zone

Maribor na Dravi, 23-VII-1941 godine

M/I a

Predmet: Protivnema ka propagandna delatnost
u Donjoj Štajerskoj.

U poslednje vreme konstatuje se pojačani propagandni rad komunistikih elemenata u savezu sa panslavističkim krugovima, koji uglavnom obuhvata ispisivanje amblema i deljenje, odnosno prosi-panje letaka. Sa kojom se drskošću to vrši, vidi se iz toga da je neka nepoznata biciklistička javno turila, pojedincima kao i nemačkim vojnicima, koji su stajali u grupama, komunisti ke letke a posle toga brzo se udaljila.

Policiskim i žandarmeriskim snagama treba narediti da prilikom svojih službenih kretanja, patroliranja i u svim drugim prilikama javnog dodira obrate naročitu pažnju na držanje stanovništva, posebno na delatnost pojedinaca.

Očekujem da će članovi policije bezbednosti takodje izvan zvanih asova bez ustezanja vršiti hapšenja tih, državi neprijateljskih, elemenata kako bi u zametku ugušili svako uznemiravanje stanovništva šaputanjem alarmantnih vesti ili deljenjem propagandnih sredstava.

Za komandanta:

L. A.

potpisan Kröger,
major zaštitne policije

Po ovlašćenju:

(potpis nečitljiv)

Instruktor zaštitne policije

¹ Original u arhivi MNO

Podeljeno :

I a, I b, II, IH, F, N, K, V. San,- BdO-K-Staffel	
je l ³	10
eta rez. pol. Wien	2
1/124 rez. pol. bat	2
Rez. pol. bat. 72	8
Rez. pol. bat. 181.	8
Komanda zaštitne policije Maribor	8
Pojedina na služba Celje	3
Komandantu žandarmerije Maribor	150
Komandantu žandarmerije Bled	20
Rezerva	5

216

Šef civilne uprave
u okupiranim područjima
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije)

Bled, 27 jula 1941 godine

Delov. Br. 579/41.

Komandantima žandarmerijskih okruga

u

Kranju, Radovljici, Loki,

Kamniku, Dravogradu i Litiji

• Gornji prepis dostavlja se na znanje i upravljanje podređenim službenim mestima u smislu prethodne i poslednje stavke.

Po ovlaštenju
(potpis ne itljiv)

² Ove oznake Redakcija nije mogla objasniti, zbog toga ih objavljuje kako glase u originalu.

³ Isto.

BK. 108

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 25 JULA 1941 GOD. O UNUTRAŠNJEM POLOŽAJU U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje

25 jula 1941-XIX

OBAVEŠTAJNI BILTEN BR. 17

Ljubljanska pokrajina

Unutarnja situacija

Dobija se utisak da su vesti o neuspehu sovjetskih armija, koje su donele i radio-stanice neprijateljskih država, dosta umanjile entuzijazam, iluzije i nade koje su iskrsele u po etku sukoba sa sovjetskom Rusijom.

Ipak traje protiv država Osovine, a naro ito protiv Nema ke, slabo prikriveno neprijateljsko držanje koje podgrijava uvek aktivni i dejstvuju i komunizam svojom propagandom, atentatima i sabotazom. Letak pisan na mašini na slovena kom jeziku koji je nadjen u parku Tivoli prekoreva Ljubljan ane što su prisustvovali pretstavi ansambla Kr. opernog pozorišta dok su puni vozovi sunarodnika iz nema ke Slovenije prolazili kroz stanicu.²

Nadjeni su drugi mnogobrojni leci, od kojih su neki na italijanskom jeziku direktno upu eni italijanskim vojnicima.

U kr mama esto se izaziva ki govori ili peva u prisutnosti naših vojnika, koji su morali više puta intervenisati da se isprazne lokali i da se uhapse odgovorna lica.

Uve e 16 jula ispaljena su tri hica ~~iz~~ pištolja od strane jednog buntovnika na patrolu karabinjera stanice Borovnica, koja je bila uhapsila dva komunista. Druga tri hica iz vatrenog oružja ispaljena su u no i uo i 20 jula na patrolu fin. straže koja pripada eti u Trebnju.³

No u uo i 16 jula nepoznata lica prerezala su u Ježi i žice telefonske linije, koja sada ne radi i koja vezuje Ljubljanu sa Kamnikom,

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

² Vidi dok. br. 94.

³ Akciju je izvela jedna diverzantskih grupa koje su svuda po terenu masovno nastajale.

Celjem i Mariborom. No u uo i 19 jula kod Podkraja prekinute su telefonske linije izmedju Studenca i Podpe i. No u uo i 23 o. m. kod s. Dravlje prekinuta je za oko 30 metara civilna telegrafska linija od 10 žica izmedju Ljubljane i Št. Vida.

U zoni Ko evja nema ka etni ka grupa, zbog suprotnih mišljenja za i protiv masovnog seljenja u Nema ku, izgubila je u poslednje vreme svoju kompaktnost. Izgleda ipak da poznati grof Malgheri Villavicenzio, i predsednik opštine u Orehovici, ing. Herbert Schöpel, dalje vrše nema ku propagandu. Ovaj poslednji izgleda da je održao konferenciju sa svojim administrativnim osobljem na kojoj je izjavio da su Italijani ve pod nema«kim jarmom d da su sada obmanuti, ali e sutra biti proterani iz ovih zemalja.

Neodgovorni nema ki i slovena ki elementi šire glasine o nezadovoljstvu i o manifestacijama komunisti kog karaktera medju našim vojnicima. Te se glasine šire u cilju propagande medju slovena kim elementom koji lako podleagne trenutnim utiscima.

Kao centar komunisti ke propagande ukazuje se na bolesni ku radni ku blagajnu ugljenokopa u s. Šalka Vas. Direktor pomenute blagajne je neki Delpin koji je ve bio uhapšen od srpske vlade zbog komunizma, a njegova starija k i bila je proterana iz gimnazije u Ljubljani zbog komunisti ke propagande.

Ekonomske teško e u kojima se nalazi stanovništvo zbog preteranog poskupljenja namirnica i pomanjkanja istih jedan su od važnijih razloga nezadovoljstvu civilnog stanovništva, što subverzivne struje nastoje iskoristiti. Nasuprot aktivnoj komunisti koj propagandi treba istaknuti držanje sveštenstva koje se sve više slaže sa direktivama novih vlasti. Tom držanju pogoduje i rat protiv Rusije stvaraju i od sveštenstva jako sredstvo za propagandu reda budu i da je medju Slovencima produbljen religiozni ose aj i da je još pre naše okupacije postojala zabrinutost medju sveštenstvom zbog sve ja eg širenja mesnih komunisti kih organizacija.⁴

⁴ Slovena ki kler je po eo saradjevati s Italijanima odmah po kapitulaciji Jugoslavije. Ve prvih dana okupacije ljubljanski biskup dr Gregorij Rožman poklonio se visokom komesaru za Ljubljansku pokrajinu Emiliju Grazioliju i izjavio mu potpunu lojalnost i saradnju slovena kog sveštenstva sa italijanskim okupacionim vlastima. Klerikalna i verska štampa po inje uzdizati fašisti ke okupatore kao uzorne katolike, a po crkvama se drže molepstvija za italijanskog kralja i Mussollnija, dok biskup Rožman služi u stolnoj crkvi zahvalnu misu za pobedu italijanskog oružja nad kraljevinom Jugoslavijom. Ve ina sveštenika i klerikalni krugovi uopšte po inje davati Italijanima informacije o narodnooslobodila kom pokretu. Sveštenstvo, udruženo sa klerikalnim i liberalnim vrhovima buržoazije, zajedno sa mihailovi evskim agentima i uz potporu londonske vlade za nepunu godinu razvijaju kolaboraciju sa Italijanima do te mere da stvaraju belogardisti ke formacije za borbu protiv slovena kih narodnooslobodila kih partizanskih odreda. (O belogardisti kom izdajstvu vidi knjigu Fran ek Šaje: »Zlo in nad domovino«, prvi dio »Belogardizemc — Ljubljana 1951, izdanje slovenskog knjižnog zavoda.)

NEMA KA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da deportiranja Slovenaca još uvijek traju.

U Mariboru oko 600 lica ostavilo je svoje kuće i imanja otputovavši u unutrašnjost Nemačke gdje će biti upotrebljena na radovima.

Na vratima stanova lepe se objave prema kojima imanja deportiranih prelaze u vlasništvo Nemačke države koja s tim raspolaže po svom nađodjenju. Slovenci pak koji nisu deportirani smatra se da su postali Nemački građani po svom traženju.

Nemački carinik sa službom u Peardu, uputivši se 19 jula u Bessnicu,⁵ bio je pogodjen sa šest hitaca iz karabina i izboden bajonetima od strane četvorice koji su bili u zasedi u šumi i za koje se misli da su komunisti koji su pobjegli sa talijanskog teritorija.

Znaku »V«, koji su upotreбили komunisti i slovenački nacionalisti (dajući mu značenje: vaskrese-uskrsnuće ili uskrsnuće), sada su Nemci oduzeli subverzivno značenje upotrebivši ga kao simbol Nemačke pobeđe — kao prvo slovo stare teutonske reči »Viktoria«. Taj se znak crta u velikim dimenzijama na pločnicima trgova i po zidovima kuća, a u manjim dimenzijama na lokomotivama, na automobilima, na novinama, na proglasima, na hartiji za pisma, na markama itd.

Vojne vesti

7 i 8 jula Nemački general pregledao je neka mesta u zoni Bled, i otputovao 9 jula.

Utvrđeno je da se vrše radovi na opravci karaula bivših granara u Planini na Kraju.

⁵ Vidi dok. br. 8, primedba 4.

⁸ Produženje dokumenta odnosi se na situaciju u Hrvatskoj.

BR. 109

**OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I
KRAJNSKOJ OD 28 JULA 1941 GOD. O UVODJENJU POLICISKOG
CASA ZBOG DELATNOSTI PARTIZANSKIH JEDINICA¹**

Objava

Komunisti ki elementi izvršili su, odnosno pokušali su da izvrše u no i 27 28 jula 1941 dela sabotaže na okupiranoj teritoriji. Tom prilikom policija je streljala dva sabotera. Stoga u cilju odbrane od takvih dogadjaja, sa važnoš u od danas, naredjujem:

Zabranjeno je do daljega da se u vremenu od 22 asa do 4 asa na okupiranoj teritoriji napušta ku a u kojoj se stanuje.

Ko se u ovome vremenu zatekne van ku e u kojoj stanuje i na poziv organa bezbednosti ne stane, bi e streljan.

Policiski as u gostionicama, kafanama itd. utvrđuje se za 21 as. Produženje policiskog asa nije dozvoljeno. Bioskopi moraju biti zatvoreni najdalje u 21 as.

Sinene radnika u preduze ima u kojima je zaveden no ni rad treba tako regulisati, da radni ljudi nemaju potrebe da u vremenu od 22 do 4 asa izlaze na ulicu.

Veldes,² 28 jula 1941

Šef civilne uprave
KUTSCHERA

¹ Originalni letak nema kih okupacionih vlasti na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Bled. Geografska imena i imena lica objavljujemo onako kako glase u originalu.

**ODLUKA ŠEFA CIVILNE UPRAVE U OKUPIRANIM PODRU-
CJLMA KORUŠKE I KRANJSKE OD 29 JULA 1941 GOD. O OBRA-
ZOVANJU VANREDNOG SUDA PROTIV USTANIKA¹**

ŠEF CIVILNE UPRAVE
U POSEDNUTIM PODRUJIMA
KORUŠKE I KRANJSKE Bled, 29 jula 1941

Politi kom komesaru u Radovljici, Kranju,
Škofjoj Loki,
Kamniku i Litiji,

Gospodinu komandantu policije bezbednosti i službe bezbednosti
(sa 12 kopija)

Gospodinu komandantu žandarmerije (sa 5 kopija)

Gospodinu sudskom savetniku dr Kurtu Messiner-u, kod po-
liti kog komesara u Kranju

Gospodinu SS-Sturmbannführeru, vladinom savetniku,
Dr Bauern u Park hotelu

Gospodinu kapetanu zaštitne policije Heinzu Hiibneru koman-
diru 2. ete rez. pol. bat. 181 u Št. Vidu na Savi.

Sadržaj: Obrazovanje vanrednog suda za sudjenje komunisti kim
elementima.

Komunisti ki elementi u posednutom podruju izvršili su dela
sabotaže i pokušavaju da ih vrše. Za kažnjavanje ovih elemenata
obrazova e se zato jedan vanredni sud.

Vanredni sud sastavljaju:

i
sudski savetnik dr Kurt Messiner, kao pretsednik, SS-Sturmbann-
führer vladin savetnik Dr Bauer i kapetan zaštitne policije Heinz
Hübner — kao lanovi.

Tužbu kod ovog vanrednog suda zastupa jedan od komandanata
policije bezbednosti kod šefa civilne uprave u posednutim podrujima
Koruške i Kranjske odredjeni SS-vodja.

Vanredni sud sastaje se prema potrebi u mestu odredjenom od
pretsednika.

O toku rasprave, o presudi i izvršenju presude sastaviti zapisnik
iz kojeg e se videti imena sudija, osudjenih i svedoka na ije se
izjave osuda oslanja.

Presude kojima se izri e smrtna kazna, dostaviti meni na
odobrenje.

¹ Original u arhivi MNO.

Smrtnu kaznu izvršiti streljanjem. Rez. pol. bat. 181 daje odred za izvršenje.

Zadržavam sebi pravo da u pojedinom slučaju naredim drugaciji na izvršenja smrtne kazne.

Overava:
potpis ne itak iq15 3 A I Kutscher»

BR. 111

NAREDJENJE KOMANDE ŽANDARMERISKOG OKRUGA KRANJ SVIM ŽANDARMERISKIM STANICAMA U OKRUGU OD 29 JULA 1941 GOD. O POOŠTRENIM MEKAMA BEZBEDNOSTI ŽANDARMERIJE ZBOG AKCIJA SABOTAŽE I ATENTATA NA ORGANE BEZBEDNOSTI¹

ŽANDARMERISKI OKRUG KRANJ, (GORENJSKA)

Br. dnevnika 305 Kranj, 29 juli 1941

SVIMA ŽANDARMERISKIM STANICAMA U OKRUGU

Sadržaj: Komunisti ka delatnost, uputstva za vršenje službe.

Veza: Zapovest komande žandarmerije Bled od 28-7-1941, br. dnevnika 582/41.

S obzirom na akcije sabotaze i pisanja propagandnih parola koje su u poslednje vreme izvršili komunisti, kao i zbog atentata izvršenih na organe bezbednosti, naredjujem:

1. Od sada pa dok se ne naredi drukije, patroliranje se vršiti samo sa patrolama od najmanje dva žandarma (S. B.).

2. Komandiri stanica, pri odašiljanju patrola, moraju naročito pažnju obratiti na to da oružje bude u svako doba upotrebljivo i ispravno i da odgovara datom zadatku.

3. Žandarmeriskim stanicama skreće se pažnja da vrše najstroži nadzor nad zabranom izlaženja iz stanova, koja se objavi idu ih dana, i da se — naročito protiv sumnjivih lica — upotrebi oružje.

Sve što se dozna o komunisti kom delovanju, izvestiti me obratnom poštom (po potrebi kurirom).

Primljeno: 30-7-41 Komandant žandarmeriskog okruga
Br. dnev. 272 (potpis ne itak)
(potpis ne itak) žandarm. potporu nik

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 4).

BR. 112

**IZVEŠTAJ KOMANDE SPOLJNE " ETE ETRNAESTOG KARA.
BINJERSKOG BATALJONA U LJUBLJANI KOMANDI JEDA-
NAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 29 JULA 1941 GODINE 0
DIVERZIJI NA TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ LINIJI
LJUBLJANA—KAMNIK¹**

KOMANDA GRUPE KR. KARAB. LJUBLJANA — 14. BATALJ. KR
KARAB. »MILANO«
Spoljna ljubljanska eta

Br. 34/104 prot. - . Ljubljana, 29 juli 1941-XIX

Predmet: Izveštaj. —

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA	V. P. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	Ljubljana
KOMANDI GARNIZONA	Ljubljana
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARAB. 2. ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	Ljubljana

No u uo i 29 t. m. nepoznata lica popela su se, na 3.400 kilo-
metru pruge Ljubljana—Kamnik, na stub i presekla 24 telefonske i
telegrafske žice na liniji koja spaja nema ku teritoriju, od kojih samo
dve služe za upotrebu železnica.

Direkcija pošte je obavestena.

Vodi se istraga. —

Visoki komesarijat
za Ljubljansku pokrajinu
29-VII-1941-XX <M. p.-)
STIGLO

Stiglo 31-7-41 — Kapetan, komandir ete
Br. — Mario Marchetti —
Pov. **Marchetti** s. r.
Odg.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 v, fase. 20).

Bekanntmachung

Im Zusammenhang mit kommunistischen Untrieben wurden gestern in der Untersteiermark folgende Personen festgenommen:

Josef Graber, Strassenarbeiter	aus Gurkfeld
Peter Jernejec, Forstbeamter	" "
Felix Kaplan, Gemeindeangestellter	" "
Emil Kaplan, Friseurhilfe	" "
Fritz Kaplan,	" "
Franz Kastelic, Strassenarbeiter	" "
Raimund Kastelic,	" "
Johanna Uranjek, Lehrerin	aus Greis bei Cilli
Anton Preska, Uhrmacher	aus Gurkfeld
Franz Preska, Friseurhilfe	" "

Diese Personen wurden im Besitz von Waffen, Munition und Sprengmitteln (Sprengpatronen und Zündschnüren) gemeinsam angetroffen und hatten ausserdem aufrührerische Druckschriften in grosser Anzahl bei sich. Sie haben hierdurch gegen die Anordnungen des Chefs der Zivilverwaltung verstossen und haben nach der Verordnung über Waffen, Munition, Sprengmittel und Kriegesgerät vom 17. Mai 1941 (V. u. A. Bl. Nr. 15, S. 104) die Todesstrafe verwirkt.

Die Todesstrafe wurde heute früh vollstreckt.

So wird auch in Zukunft jede Auflehnung gegen die bestehende Rechtsordnung sofort geahndet werden.

Marburg a. d. Drau, den 30. Juli 1941.

Der Chef der Zivilverwaltung in der Untersteiermark

Razglas

V zvezi s komunističnim rovarjenjem so prijeli včeraj na Spodnjem Štajerskem naslednje osebe:

Josef Graber, cestni delavec	iz Gurkfelda
Peter Jernejec, gozdarski uradnik	" "
Felix Kaplan, občinski nameščeneec	" "
Emil Kaplan, brivski pomočnik	" "
Fritz Kaplan,	" "
Franz Kastelic, cestni delavec	" "
Raimund Kastelic,	" "
Johanna Uranjek, učiteljica	iz Greisa bei Cilli
Anton Preska, urar	iz Gurkfelda
Franz Preska, brivski pomočnik	" "

Te osebe, ki so jih zalotili v skupini, so posedovale orožje, municijo in razstrelivo (razstrelilne patrone in zažigalne vrvi) in so imele pri sebi razen tega veliko število upornih tiakovin. S tem so te osebe prekršile odredbe šefa civilne uprave, za kar določa odredba o orožju, municiji, razstrelivu in vojnem orožju s dne 17. maja 1941 (V. u. A. Bl. Nr. 15, S. 104) smrtne kazen.

Smrtna kazen je bila izvršena danes zjutraj.

Tako bo tudi vnaprej vsakršno upiranje proti obstoječemu upravnemu redu takoj kaznovano.

Marburg a. d. Drau, dne 30. julija 1941.

Šef civilne uprave na Spodnjem Štajerskem

BR. 113

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 30 JULA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET
LANOVA SABOTAŽNE GRUPE U KRŠKOM

Objava

U vezi sa komunisti kim rovarenjima ju e su u Donjoj Štajerskoj uhapšena slede a lica:

Josef Graber, drumski radnik	iz Gurkfelda-
Petar Jernejec, šumarski inovnik	„ „
Felix Kaplan, opštinski nameštenik	„ „
Emil Kaplan, frižerski pomo nik	„ „
Frite Kaplan,	„ „
Franz Kastelic, drumski radnik	„ „
Raimund Kastelic,	„ „
Johanna Uranjek, u iteljica iz Greisa bei Cilli ³	
Anton Preska, asovni ar iz Gurkfelda	
Franz Preska, frižerski pomo nik iz Gurkfelda	

Ova lica zate ena su na skupu i imala su kod sebe oružje, municiju, eksplozivna sredstva (eksplozivne metke sa fitiljem za paljenje), a sem toga i veliki broj štampanih buntovni kih letaka. Oni su ovim prekršili odredbe šefa civilne uprave, te su na osnovu uredbe o oružju, municiji, eksplozivu i ratnoj spremi od 17 maja 1941 («Službeni list« br. 15, stav 104) osudjeni na kaznu smrti.

Smrtna kazna izvršena je danas ujutro.

Tako e i ubudu e biti kažnjena svaka pobuna protiv postoje eg pravnog poretka.

Marburg a. d. Drau,⁴ 30 jula 1941

**Šef civilne uprave u Donjoj
Štajerskoj**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku se nalazi u arhivi MNO. Format velikog plakata (92X63).

Nema ki okupator, u cilju slamanja borbenog duha slovena kog stanovništva, objavljivao je preko plakata, na svim javnim mestima u gradu i na selu, smrtne presude i odluke o streljanju ialaca, koja su vršili kao odmazdu za svaki partizanski napad ili akciju.

² Krško

³ Griže pri Celju

⁴ Maribor na Dravi

BR. 114

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 30 JULA 1941
GOD. O IŠ ENJU ZONE ZALOG—PODLIKOGLAV — NEMACKO-
ITALIJANSKA GRANICA POVODOM UBISTVA NEMA KOG
GRANI ARA 19 JULA 1941 GOD. U PECARU¹

Operativno V. P. 46 30 jula 1941 XIX
02/6743 op. Izveštaj o iš enju
Prilog: 1 skica

KOMANDI 2. ARMIJE

ZONA

Dostavlja se, radi znanja, slede i izveštaj divizije »Granatieri« o operaciji iš enja izvršenog u grani noj zoni između Save i Panske reke:

»Komandant 55 legije crnih košulja javlja slede e:

Jutros, u 3 sata, posednuta je demarkaciona linija od Save do Panske reke.

Posedanje su izvršile:

- a) — od Save na jug od kote 455 2 eta 80 bataljona poja ana sa 50 crnih košulja 55 legije;
- b) — na jug od kote 455 do Tabora 1 eta 80 bataljona poja ana sa 100 ljudi 55 legije;
- c) — od Tabora do r. Panske 2 eta 3 planinskog bataljona crnih košulja.

Uzduž celog rasporeda postavljen je još 31 karabinjer i 10 policajaca.

Posedanje na celoj liniji je izvršeno rasporedjivanjem patrola od po 3 vojnika koje su bile jedna drugoj u vidokrugu i kretale se potrbuške.

Istovremeno je naredjeno iš enje grani ne zone između Zaloga i Sp. Kašelja—Zg. Kašelj—Slape—Vev e—Zadvor—Sv. Lenart—Sadinja Vas—Podlipoglav i demarkacione linije. Tu operaciju su izvršile patrole pod komandom oficira 38 bataljona, kr. karabinjera i Kvesture sastavljene od kr. karabinjera, policajaca i crnih košulja iz 3 i 4 eta 80 bataljona.

U 11 sati iš enje je završeno. Uhapšeno je nekoliko lica, od kojih su zadržana 4 lica.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 p. fase. 1).

U 14.30 pomoćnik kvestora javlja da je služba završena i stoga je komandant 80 bataljona naredio povratak jedinica u svoja sedišta.

Operacijama je rukovodio pomoćnik ljubljanskog kvestora koji je bio zadovoljan sa disciplinom, ozbiljnošću i držanjem crnih košulja 55 legije, 3 i 38 bataljona«.

Prilaže se skica 1 : 100.000 radi lakšeg iznalaženja mesta.

Spomenuta operacija izvršena je po prethodnom sporazumu između Kr. kvesture u Ljubljani i nemačkih policijskih vlasti. Imala je za cilj pronalaženje krivaca za ubistvo nemačkog carinika, o čemu u aktu 1/1700 od 23. jula 1941. godine.²

Po naredjenju
pukovnik na čelu štaba
— **Annibale Gallo** —

BK. 115

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 31 JULA 1941 GOD. O SITUACIJI U OKUPIRANOJ SLOVENIJI¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odeljenje

OBAVESTAJNI BILTEN BR. 18

31. juli 1941-XIX

Provincija Ljubljana

Unutrašnja situacija

Usporenje nemačkih operacija na ruskom frontu opet je razbuktalo nade komunističkih i slovenačkih nacionalista. Znakovi tome su pesine i bučne terevenke u ponekoj krčmi, a ima ih i onih koji tvrde da su vesti o nemačkom napredovanju u Rusiji neosnovane.

Nastavlja se širenje alarmantnih vesti, o demonstracijama i o boljševičkim i antitalijanskim sastancima, o evakuaciji teritorija od strane talijanskih trupa i nakon toga o nemačkoj i hrvatskoj okupaciji, o nasiljima i bahatosti Nemaca protiv Talijana, o eksproprijaciji privatnih dobara.

² 19. jula 1941. godine kod Pečara (Zalog) ubijen je nemački graničar od nepoznatih lica. Vidi dok. br. 8.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21. c. fase. 1).

21 jula bio je uhapšen neki Türk Josip iz Višnje Gore, jer je u vozu prevratni ki govorio i vredjao Italijane i jer je zlostavio dva gradjanska lica iz Ko evja, koja su poreklom Nemci.

Izvršena su druga hapšenja lica zbog uvredljivih re i protiv Du-
ea, zbog nipodaštavanja slike Nj. Vel. Kralja i Cara i radi širenja
tendencioznih vesti. Slova »V« u crvenoj i modroj boji na belom
polju (jugoslovenske boje) pojavila su se u Novom Mestu, Zužem-
berku, Kostanjevici i Št. Jerneju. U ovom poslednjem mestu iza
znaka je ispisan arapski broj 1 i re i »Jugoslavija i Kralj Petar«.

Komunisti ki amblemi i natpisi pojavili su se u Novom Mestu,
Toplicama (Ljubljana), Starom Trgu, Rakeku. U Novom Mestu bio
je uhapšen tamni ar u aktivnoj službi, zate en dok je na zidu pisao:
»Živeo Lenjin«.

Propaganda pomo u letaka, koja je u po etku bila ideološkog
zna aja, sada je poja ana i prešla ka akciji pozivaju i stanovništvo
na ustanak i sabotazu, a vojnike na pobunu i pristupanje komuni-
sti kim snagama.

Drugi propagandni leci, posle onih spomenutih u biltenu br. 17,
nadjeni su u Ljubljani, Logatecu, Grosuplju, Mokronogu, Novom
Mestu i rnomelju.

Mali leci sa natpisom »Italijani, Nemci, obra un e da bude
krvav« nadjeni su u Ljubljani na Napoleonovom trgu; u Grosuplju
nadjeno je 12 drugih malih letaka na slovena kom jeziku koji pozi-
vaju na sabotazu železnih pruga i telefonskih linija, na uništa-
vanje namirnica, motora, slagališta i svega što je potrebno okupa-
torskim trupama, da se tim trupama ništa ne prodaje uz pretnju kazne
prestupnicima, da se ubijaju karabinjeri, policiski agenti, vojnici
Gestapo-a, da se razoružaju i unište sve okupatorske jedinice, da se
vrše atentati prilikom pretstava talijanskih i nema kih opera na
kojima su prisutni vojnici Osovine, da se vrše atentati protiv pret-
stavnika nema ke i talijanske vlade itd.²

Efekte takve propagande pokazali su se u sve eš im atenta-
tima i delima sabotaze.

No u uo i 24 jula skinuti su zavrtnji i odvojene tra nice na že-
lez. pruzi Ljubljana—Postojna, izmedju Brezovice i Vica¹ iste no i
prekinuta je telefonska linija Ljubljana—Ježi a; 25 jula, kod želez.
viadukta, 2 km severozapadno od rnomelja lica sumnjiva držanja na
samom viaduktu ispalila su dva metka iz pištolja na stražu.

Dana 26 jula gadjali su mecima iz vatrenog oružja na jednu ko-
lonu komore Hl-eg planinskog bataljona crnih košulja i ranili su

² Po celoj Sloveniji bile su masovne akcije rasturanja letaka i listi a.
U tom vremenu leci su se, na primer u Ljubljani, štampali u ilegalnim
štamparijama u 60.000 primeraka jedan. Vidi dodatak u knjizi.

³ Vidi dok. br. 8, primedba 2.

er. koš. Pietra Lupa.⁴ Istoga dana u Ljubljani, ispod cevi za grejanje na kolima voza 9214, koji je dolazio iz Ko evja, službenik kome je bilo povereno iš enje našao je 5 eksplozivnih patrona.

No u uo i 28 jula nepoznata lica digla su u vazduh sa malom koli inom eksploziva oko 50 cm tra nica izmedju Škofljice i Šmarja⁵ i prekinula su telefonsku liniju u blizini želez. stanice Lavrica, izmedju Škofljice i Rudnika.

Dana 28 jula na želez. pruzi Ljubljana—Zalog, oko 2 km od stanice Ljubljana bila su odvrnuta tri zavrtnja a drugi mnogo ošteeni.

U no i 29 jula kod 3.400 km želez. pruge prerezali su 24 žice na telefonskoj liniji koja veže Ljubljanu sa Kamnikom.⁶

Uve e 29 jula u Ljubljani nepoznato lice, metkom iz revolvera, ubilo je jednog nema kog vojnika.

Sva ta dela, koja se podudaraju sa sli nim događajima na ostaloj teritoriji bivše Jugoslavije, treba smatrati dejstvima sadašnje propagande komunisti kih oentrala, subvencionisanih jevrejskim zlatom.

Ta dela nemaju obeležja otvorenog pokreta masa, nego su to podmukle akcije mnogobrojnih subverzivnih elija.

Najve i deo stanovništva želi živeti u miru i prati u o itom strahu razvoj ekstremisti kih pojava.

Pored toga treba ponovno naglasiti antikomunisti ko i italijano-filsko držanje sveštenstva. Župnik u Semi u, franjevci u Novom Mestu i mnogo drugih sveštenika otvoreno vrše italijanofilsku propagandu: Župnik u Metliki prilikom neke nedeljne propovedi rekao je: »Najzad je Bog rešio da boljševi ku Rusiju briše sa karte Evrope«.

Situacija uopšte, iako naginje pogoršanju, ne može se smatrati da daje povoda velikoj zabrinutosti: mnogo e zavisiti od razvitka operacija na Isto nom frontu i od energij nog provodjenja mera podesnih da se predusretnu i uguše zlo ini i da se iskoreni komunisti ka aktivnost.

NEMACKA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da prestaje iseljavanje Slovenaca; saopšteno je da je 13 jula u župi Žiri objavljeno da se ne e više vršiti interniranja. Neke asne sestre u Žiri, koje su bile internirane, povratile su se kod svojih porodica.

— Komunisti ki i protivnema ki elementi izvršili su ovih dana mnoga i teška dela sabotáže.

⁴ Vidi dok. br. 11, primedba 5.

⁵ Vidi dok. br. 11, primedba 3.

⁶ Vidi dok. br. 11, primedba 4.

— Pooštrenjem policiskih mera protiv bivših srpskih vojnika koji su izbegli zarobljavanju, zbog straha od komunisti ke agitacije izgleda da se na elom teritoriju okupiranom od Nemaca dešava veliko kretanje tih lica prema talijanskom teritoriju, gde namera- vaju da se prijave našim vlastima traže i da budu redovno uzeti **kao** zarobljenici i tvrde i da ih je primirje zateklo u zoni okupiranoj **od** Italije.

BR. 116

**IZVEŠTAJ KOMANDE SAMOSTALNE KOHORTE ITALIJANSKE
ŽELEZNI KE MILICIJE VISOKOM KOMESARIJATU ZA LJUB-
LJANSKU POKRAJINU OD 31 JULA 1941 GOD. O DIVERZIJI NA
TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ LINIJI IZMEDJU ITALIJE I
NEMA KE U BLIZINI LJUBLJANE¹**

(Grb)
MINISTARSTVO SAOBRA AJA Ljubljana, 31 jula 41-XIX
Železni ka narod, milicija Br. I. 3135/125
Komanda samostalne kohorte
Predmet: Dela sabotaže

VISOKOM KOMESARIJATU
LJUBLJANSKE POKRAJINE

Prošle no i oko 23.30 ., u visini kilometraže 568, 900, na deo- nici izmedju stanice Ljubljana—šiška i sadašnje italijansko-nema ke grani ne linije, nepoznata lica presekla su poštanski telefonski kabel, kao i poštanske i železni ke telefonske i telegrafske žice, prerezavši 16 a ostavivši samo jednu. Prekid je izvršen izmedju stubova br. 36 i 37 u dužini od 70 metara.

Drugo sli no delo sabotaže izvršeno je na pomenutom kabl u visini km 568 + 700 i baš na stubu ozna enom brojem 32. —

Nema traga izvršiocima. —

Železni ka direkcija izdala je naredjenje **da** se odmah popravi železni ka mreža.

Saopštava se prednje po dužnosti.

Stiglo 4 vn 41

Pov.	Br. 1692
	Odg.

Komandant samostalne
kohorte
kap. faš. mü. M. De Felice s. r.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 w, fase. 1).

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 1 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA SABOTAŽE U OKOLINI TRBOVLJA¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE. DONJA ŠTAJERSKA

pr. dnevnika Br. 15/41.

Trbovlje, 1 avgusta 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD
ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi.

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zapovest komandanta, dnevnik br. 15.038 od 26-4 i 15.320 od 9-6-41.

Izveštaj za 1. avgust 1941.

a) **Opšti politički položaj** u industriskom području Trbovlje, Hrastnik, Zagorje, Zidani Most i Radeče, kao i ranije, krajnje je zategnut. Dok se do izbivanja rata sa Rusijom, ne samo stanovništvo iz ravnice, već i radništvo u napred navedenim mestima lojalno držalo, ili u najmanju ruku nije otvoreno neprijateljski istupalo, od kraja juna o. g. osetila se jaka komunistička propagandna delatnost, koja se uglavnom bavila širenjem najduljih glasina protiv Rajha, kao i napisala kom. znakova (srpski i t. d.) na zidovima.

U Zidanom Mostu, u noć 29-7-1941, lepljeni su kom. propagandni listići. Kao izvršioce tamošnja žandarmerija pronašla je 2 mladića: Leopolda Webera, rođ. 6-10-1924, studenta i Alojza Mlinara, rođ. 24-9-1928, sin železničara, uhapsila ih i predala u Celje Gestapo-u. Oni su odali da su primili propagandni materijal od omladinca Milana Supana iz Celja.

U vremenu između 26 i 27-7-1941, uveče, provaljen je ručni magacin dnevnog gradilišta firme Dukića u Trbovlju i ukradeno 22.5 kg eksploziva (Amniktit-Amonal). Kao izvršioce dolaze u obzir samo kom. članovi partije, koji su u bekstvu.

Najradikalniji elementi KP ne plaše se takodje nasilnih dela, kao što dokazuju izvršeni napadi sa eksplozivom na železničke pruge. 27-7-41, oko 23.20 časova, u blizini električne centrale Trbovlje, kod km 512.56, izvršen je eksplozivom napad na prugu pri čemu je otkinut komad šine u dužini od oko 50 cm. Na drugom kolo-

¹ Original u arhivi MNO.

seku nije došlo do eksplozije dinamičnog punjenja, zbog neispravnosti štapina. Još iste noći šteta se mogla otkloniti.

10 minuta kasnije, 300 m izvan željezničke stanice Zagorje, miniran je bio na 2 mesta 7 m visoki potporni zid željezničke pruge, pri čemu su nastale na zidu dve rupe od oko 1 m dubine i 2 m u prečniku. Željeznički saobraćaj, radi sigurnosti, tu je vršen samo jednim kolosekom.

28-7-1941 uveče, na pruzi između Hrastnika i Zidanog Mosta, iz jedne šume bačena je eksplozivni predmet, verovatno ručna granata, na jedan teretni voz. Pošto je eksplozija usledila pre vremena, nije prouzrokovala nikakve štete. U ovim slučajevima nije se moglo ustanoviti, ko su izvršio, uprkos tome što su se odmah za traganje upotrebile sve snage.

Po primljenim izveštajima, moguće je da se centrala ovih najradikalnijih nalazi u Ljubljani. Blizina, kao i nepreglednost i neprohodnost granice Rajha, olakšava delatnost propagandistima. Zadnjih dana, u Trbovlju, Zidanom Mostu i Radeama uhapšen je veći broj komunista, u Trbovlju također i pripadnika [porodica] odbeglih komunista, i moguće je pretpostaviti da su time sprečena dalja teroristička dela.

31-7-1941 objavljeni plakati o streljanju 10 lica u Krškome svugde su čitani sa pažnjom. Reakcija na ove potrebne mere do sada se još nije mogla uočiti, ali se sa sigurnošću može pretpostaviti da one zastrašuju i deluju i da odavle odbegli komunisti, koji sada moraju da lutaju po šumama, ne smiju više da se pojavljuju.

b) Ekonomsko stanje je uopšte zadovoljavajuće. Velika većina siromašnog seoskog stanovništva pomognuta je izjednačavanjem cena, ali je ponovo pokušano da se povisi cena polj. proizvoda, zbog čega su preduzeti odgovarajući i koraci.

c) Raspoloženje i držanje stanovništva nije naročito dobro, jer mnogi stanovnici su pristalice kom. ideja ili slovenački nacionalisti i nalaze se u opoziciji. Najveći deo, doduše, drži se mirno i lojalno.

Vodja okružne žandarmerije
(Potpis nečitljiv)
potporučnik žandarmerije

BK. 118

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 2 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU E-
TIRI USTANIKA U KAMNICKOM SREZU¹

Objava

Vanredni sud,² postavljen u cilju sudjenja komunisti kim zlo-
incima na okupiranim područjima, osudio je 1. avgusta 1941 zbog
zabranjenog nošenja oružja i zbog učestvovanja u komunisti kim sabota-
žnim akcijama³ na

smrt

- 32 godine starog kožarskog majstora
Ignaca Hrena iz Steina⁴
- 20 godina starog frizerskog pomoćnika
Leopolda Dremeija iz Steina
- 20 godina starog trgovca pomoćnika
Mirkota **Ekslera** iz Steinbichla⁵ i
- 27 godina starog lončarskog pomoćnika
Alojza Glavica iz Mannsburga.⁶

Presuda je odmah izvršena.

VELDES,⁷ 2. AVGUSTA 1941

**Šef civilne uprave
Kutschera**

¹ Original na nema i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 110.

³ Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20. Taoce su doveli iz kaznionice Begunje.

⁴ Kamnik

⁵ Kamna Gorica

⁶ Mengeš

⁷ Bled

BK. 119

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 5 AVGUSTA 1941 GOD. O UNIŠTENJU DELA
KRANJSKE CETE U LOVA KOJ KUCI POD STORŽICEM¹**

Objava

Policiske snage sukobile su se sa jednom naoružanom komunisti kom bandom,² koja se skitala po šumama sreza Krainburg.³

Na poziv da odloži oružje, ona je pružila oružani otpor. Otpor je bio odmah slomljen i banda uništena.

Tom prilikom ubijeno je 8 buntovnika.

Tako e ubudu e biti kažnjena svaka pobuna.

Istu kaznu iskud e svaki onaj koji buntovnicima pruža pomo , a' naro ito u davanju stana, hrane i odela, ih im služi kao kurir za prenošenje vesti, ih pak onaj koji zna njihove namere, odnosno za njihove akcije koje su preduzeli, a o tome nije obavestio policiske vlasti.

Veldes,⁴ 5 avgusta 1941

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 5 dok. br. 13.

³ Kranj

⁴ Bled

BK. 120

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 6 AVGUSTA 1941 GOD. O SMRTNOJ PRESUDI
I STRELJANJU ETIRI SLOVENCA U BEGUNJAMA¹**

Objava

Vanredni sud, koji je obrazovao šef civilne uprave za okupiranu teritoriju Koruške i Kranjske, osudio je 6 avgusta 1941

dvadeseto godišnjeg firmopisca

MILANA KOLARICA iz Perau-a²

dvadesetosmo godišnjeg mašinskog bravara

STANKOTA KALIŠNIKA iz Perau-a

trideseto godišnjeg mašinskog bravara

KAZIMIRA CERNE-a iz Steinbüchel i

tridesetjedno godišnjeg zidara

IVANA FINŽGARA iz Jauerburg-a⁴

zbog u estvovanja na komunisti kim skupovima, na kojima su bile pripremane teroristi ke akcije, zbog potpomaganja pri ošte enju javnih uredjaja i postrojenja i zbog zlo ina kih dela uperenih protiv bezbednosti pojedinih lica i imovine, kao i zbog nedozvoljenog nošenja oružja — na

smrt

Presuda je odmah izvršena.

Veldes,⁵ 6 avgusta 1941

**Šef civilne uprave
Kutschera**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Perovo

³ Zaprice

⁴ Javornik

⁵ Bled

BK. 121

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDAMA DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« I »ISONZO« OD 6 AVGUSTA 1941 GOD. O POSTAVLJANJU NO NIH ZASEDA U CELJU SPRE AVANJA DIVERZIJA NA ŽELEZNIH KIM LINIJAMA¹

Vojnoistoriskom dnevniku od 6 avgusta 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje

Br. 02^051 op. prot. - V. P. 46, 6 avgusta 1941-XIX.

Predmet: uvanje železnih pruga.

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«

Poslednjih dana znatno su se povećale sabotaže na železnim prugama, naročito na teritoriji u nadležnosti divizije »Granatieri di Sardegna«. —

Da bi se definitivno stalo na put ovim delima, naredjujem da se, pored redovnih nadzornih patrola, organizuju nove zasede na onim mestima na pruzi koja su najviše izložena mogućnosti sabotaža.

Molim da izdate naredjenje ljudstvu koje će vršiti zasede da postupaju promišljeno, odlučno i energično. Dobar udarac zadan saboterima, predstavlja i dobru pouku za sve njih.

U isto vreme naredite da zasede budu tako postavljene, da ne dodje do nesporazuma između ljudstva u nadzornim patrolama i ljudstva u zasedi. —

Za tačnost prepisa
pukovnik načelnik štaba

— **Annibale Gallo** —

General armiskog korpusa
Komandant

— **Mario Robotti** —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital odeljenje, kutija 21 e, fase. 1).

BK. 122

**OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
DESET TALACA ZBOG UBISTVA JEDNOG PRIPADNIKA NE-
MACKE POLICIJE SIGURNOSTI¹**

Objava

**Za vreme vršenja svoje službe, verno ispunjavaju i dužnosti,
poginuo je od komunisti ke razbojni ke ruke**

jedan pripadnik nema ke policije sigurnosti.

Kao odmazda za ovo ubistvo danas je

streljano

10 komunisti kih kolovodju-

**Ovako e ubudu e biti kažnjeno svako ubistvo izvršeno nad
onima koji se zalažu za red i bezbednost na okupiranoj teritoriji.**

Veldes,³ 9 avgusta 1941

Šef civilne uprave

Kutschera

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Streljani su bili slede i drugovi: Mo ilnik Johan iz me, Joksovi
Ljubo iz Beograda, Babnik Frane iz Medvoda, Erži Anton iz Gori a kod
Golnika, Zadnik Martin iz Vrha kod Velikih Laš a. Noe Andrej iz Ja-
vornika kod Jesenica, Dacar Anton iz rniveca, Podlipnik Franc iz Bo-
hinja, Švegelj Franc iz Sv. Katarine i još jedan nepoznati.
³ Bled

BR. 123

BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. O AKCIJAMA DIVERZIJE I SABOTAŽE U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

VOJNOISTORISKI DNEVNIK OD 9 AVGUSTA 1941-XIX

OBAVESTAJNI BILTEN BR. 19

Ljubljanska pokrajina

Unutrašnja situacija.

E-azne antiitalijanske i revolucionarne manifestacije koje su se desile u Ljubljanskoj pokrajini do 31 jula 1941 god. mogu se uoiti iz priloga ovog biltena br. 1 i 2.

Ispitivanjem grafikona iz priloga br. 2² utvrđuje se sledeće:

1) Pucnjava i napadi protiv vojnika. Po eviši od aprila, manifestovalo se na itavoj teritoriji pokrajine, a najviše slučajeva bilo je u mesecu julu u zoni Ljubljana.

2) Uvrede protiv vojnika. Dostigle su svoj maksimum u mesecu junu u zoni Ljubljana. Mogu se smatrati kao pripremna faza onoga pod rednim brojem 1.

3) Sramotnje kralja, Dušana i ustanova. Mogu se smatrati kao retki slučajevi, izvršeni od zagrejanijih i uglavnom pijanih lica.

4) Atentati na veštačke objekte. Desio se samo jedan pokušaj napada na vijadukt u blizini ronomelja. O eвидно, ovakva dela zahtevaju prikladna sredstva od strane onih koji se s njima služe i povoljne uslove nedovoljne pažnje sa naše strane, na što se kod nas teško nailazi.

5) Napadi na telefonske linije i železničke pruge. Svi su izvršeni u mesecu julu i svi u zoni Ljubljane osim jednog slučaja u zoni Kovečja. Dakle, treba smatrati da su delo organizacije čije je sedište u Ljubljani i da su plod potstreka subverzivnih letaka koji su se pojavili u mesecu julu.

6) Napadi na železničke pruge. Svi su izvršeni u mesecu julu i u zoni Ljubljane, o čemu je razmotreno u prethodnom broju.

7) Crteži i komunistički znaci. Pojavili su se naročito u velikom broju u mesecu julu u zoni Ljubljane i ronomelja. Slučajevi u prvoj zoni treba smatrati kao delo lokalnih komunističkih ćelija; ostale slučajevi treba smatrati da su rad i plod propagande emisara koji dolaze iz Hrvatske.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

³ Vidi dodatak u knjizi str. 526.

8) Rasturanje letaka. Isto kao i gore. Istovetnost pronadjenih **letaka**, znatna udaljenost medju raznim mestima gde su pronadjeni skoro jednovremeno, dokazuje da postoje mnogi centri koji šalju brojne emisare, ovlaš ene da ih rasturaju u pokrajini.

9) Govori i revolucionarne pesme i širenje alarmantnih vesti. Po elo je u junu i malo opada u julu. Može se ve im delom smatrati kao plod radio-propagande iz Londona i Moskve, i kao pripremna faza za ozbiljnije akcije.

10) Nacionalisti ka propaganda i manifestacije protiv Osovine. U pitanju je mali broj slu ajeva, ve im delom u zoni Ljubljane, koji se pripisuju intelektualnim protivnema kim i srbofilskim krugovima.

11) Germanofilska propaganda. Ograni ena je na etni ke grupe Nemaca i postigla je svoj vrhunac u mesecu maju, a sada je u potpunom opadanju.

12) Sakrivanje oružja i eksploziva. Do pronalaska oružja i eksploziva i do hapšenja onih koji su ga sakrivali došlo je naro ito u mesecu julu, zbog poja anja politi kih mera i prijava gradjana koji su se bojali nereda. Zone gde je to pronadjeno jesu: Ljubljana, Grosuplje i Ribnica; oružje u prvoj zoni treba smatrati da je ve im delom uneto, dok je u ostalim dvema (zonama) verovatno u pitanju oružje koje je ostavila bivša jugoslovenska vojska i koje nije predato našim vlastima.

Od 1 avgusta pojavili su se novi slu ajevi od sve ve eg znaaja po koli ini i težini.

1 avgusta. — Prekid telefonskih linija kod Savija i Semi a. Napad na železni ku prugu Novo Mesto—Karlovac, kod Semi a. Leci i komunisti ke parole u Ježi i. Komunisti ki leci u .Logu i na drumu Livold— rnomelj, na 7 km od Mozolja. Psovke protiv vojnika i Italije od strane jednog civila u šiški.

No u 2/8 avgusta. — Antiitalijanske parole i amblemi srpa i e ki a u crvenoj boji nadjeni su na mnogim ku ama u SodražicL U istom mestu nadjena su dva komunisti ka letka.

3 avgusta. — U 1.30 asova — 4 vojnika iz 21 minobaca kog bataljona kod ku ice br. 42 na željezni koj pruzi Škofljica—Šmarje napadnuti su rafalima iz puškomitraljeza, kojom je prilikom lako ranjen jedan stariji kaplar. U neposrednoj okolini pronadjena je jedna torba sa šaržerima i mnogim mecima za pušku i za mitraljez, kao i dve epruvete sa zapaljivom smesom, jedna busola i kratak fitilj.

Smatra se da je nameravan napad na vojni transport koji je prolazio u 2,08 asova.

Jedan civil voze i kola udario je bi em jednog stražara u blizini Potpe i i bio je uhapšen.

Pronadjeni su komunisti ki propagandisti ki leci u Mostama (Ljubljana), u Logu, Velikim Laš ama i Videmu, a jedna cedulja

sa srpom i ekim pronadjena je prilepljena na ulaznim vratima ljubljanske stanice.

U Stinju uhapšeno je jedno lice koje je sa prezirom bacilo na zemlju i pogazilo nekoliko novčanica od jedne lire.

Na drumu Fužine—Moste uhapšena su dva radnika koji su pjevali »Bandiera rossa«.³

U blizini ulaza u park Tivoli, uhapšena su tri civila zbog revolucionarnih pesama i još jedno lice koje se umešalo da bi ih zaštitilo.

Na 3/4 avgusta. — Između šiške i Št. Vida pronadjeno je 7 presekih električnih žica — U jednoj izgoreloj kući u blizini pronadjena su 4 pištolja i razni meci.

4 avgusta. — Ceduljice komunističke propagande pronadjene su na drumu Fužine—Moste.

Na 4.5 avgusta. — Kod Stožica izazvana je eksplozija jedne male mine sa crnim barutom na jedan metar od podnožja stuba telefonske linije Ježica—Ljubljana.

5 avgusta. — U Ljubljani je uhapšeno jedno lice koje je imalo dva prevratnička letka.

Crtanje komunističkih znakova i revolucionarnih parola u Vavpu i Vasi (Semi).

U jednoj kući u Škofljici pronadjeno je mnogo ratnog materijala.

6 avgusta. — Pronadjena dva propagandna letka u naselju Rakek.

U jednom vagonu kojim su putovali italijanski vojnici, u blizini Borovnice, dva lica, od kojih je jedno bilo železničar, izražavala su se neprijateljski o Italijanima a govorila su u prilog Rusiji.

7 avgusta. — Pronadjeni su letci komunističke propagande u naselju Rovte, a u Semi uhapšeno je 11 lica, koja su imala letke prevratničke propagande.

Na pruzi Ljubljana—Škofljica, na 1 km i 400 m severno od stanice Lavrica, pri prolazu teretnog voza, eksplodirala je jedna mina koja je prekinula kolosek za 34 cm, ne oštetiavši voz. Druga mina, koja je bila postavljena na 1,50 m od prve, nije eksplodirala.

U jednoj kući u Škofljici pronadjeni su meci za puške i eksploziv.

8 avgusta. — Atentat sa eksplozivom na električnu transformator stanicu u šiški.

Odvijeni su zavrtnji na koloseku kod Višnje.

Kod Semi a oštećenje eksplozivom železničke pruge Metlika—Romenj.

Kod železničke stanice u Ljubljani iznenadeno je jedno lice sa jednom flašom petroleja, koje je imalo verovatno nameru da zapali barake na stanici.

Mere predostrožnosti koje primenjuju vojne vlasti i policijske mere koje primenjuju civilne vlasti, nisu umanjile krizu odnosa iz-

³ Italijanska revolucionarna pesma.

medju stanovništva i okupacionih trupa koju komunisti i nacionalisti ki elementi žele da stvore sa poja anom propagandom. Medjutim, pomenute mere stvorile su podvojenost izmedju konzervativnog relativno mirnog dela stanovništva i nemirnih struja; prvi optužuju ove druge da su bez korisnog rezultata i bez premišljanja zaoštrili odnose sa pobediocem, ime su izazvali samo lošiji postupak i ograničenja, što sve ide isključivo na štetu podređenog stanovništva.

Prokomunisti ki sastanci za saopštavanje radio-vesti iz Londona i Moskve verovatno se vrše u Dolžu (XR-CK). Rušenje spomenika kralja Alaksandra u Ljubljani stvorilo je snažan utisak i utu enost medju stanovništvom, koje se nadalo da će isti biti premešten ili postavljen u neki drugi gradski muzej ili park.

Spomenik, koji je umetni ki rad Splinina Meštovića, stajao je 2 miliona dinara, koji su bili skupljeni medju stanovništvom Provincije; injenicu, što je srušen sa zadocnjenjem, neki pripisuju nema kom zahtevu.

Slovena ki nacionalisti i komunisti iskoristili su ovaj događaj i pošli da šire glasine da će narod uskoro doživeti i rušenje spomenika svojih dragih pesnika i pisaca, da bi ga nagovorili da nam se odupre sabotažnim akcijama, prenose i vest da će Italijani platiti krvlju uništenje spomenika.

Opet kruže glasovi, i to poja anom snagom, o skorim ustami kim pokretima na teritorijama okupiranim od strane trupa Osovine (Slovenija — Hrvatska).

Ovakvi pokreti — koji bi bili izvršeni sredinom idućeg meseca — imali bi za cilj iznenadne napade na male garnizone, na patrole, stražarska mesta, kao i vršenje prekida na komunikacijama; dakle, oni bi bili po etak praive gerile, vodjene pomoću »trojki« koje oficiri i podoficiri bivše jugoslovenske vojske stalno organizuju i kojima bi se u zgodnom momentu, podelilo oružje koje je već sklonjeno u znatnoj količini na prikladno odabranim mestima.

Istovremeno bi Rusi bacili padobranske snage (200.000 ljudi) na teritorije koje je Osovina okupirala, dok bi ruske trupe po ele jednu veliku protivofanzivu na Isto nom frontu, koja bi uslovila neizbežan proboj prema kog fronta. Usled toga došao bi za Italijane »dan trke«.

Znak za akciju bi će jedan ili više atentata veće važnosti, koji će se izvršiti u Ljubljani do 15 o. m.

Primećeno je da mnogi istrajni posetioci kafane »Emona« u Ljubljani ne posećuju više pomenutu kafanu u asovima kad se tamo nalaze italijanski oficiri; a neke slovena ke devojke koje su se mogle pismetiti u društvu Italijana — izgleda da su tukli nacionalisti ki omladinci. Širi se takodje glas da su neki civili tukli jednog žandarma

što je dao našim funkcionerima neke podatke o komunistima. Drugi kažu da se ništa ne e desiti našim vojnicima, pošto je njihovo dosadašnje vladanje prema stanovništvu bilo ispravno i ove no, ali da e mržnja prema Nema koj biti sve ja a. Na formiranje pokrajinske komisije za italijansko-nema ku granicu, što je probudilo kod nekih nadu o priklju enju dela gornje Slovenije Ljubljanskoj pokrajini, gleda se sad s strahom, pošto se govori da Nemci nemaju nameru da ustupe ni pedalj zemlje i da naprotiv zahtevaju neku ispravku u svoju korist. Još uvek postoji beda i nezadovoljstvo, do ega je došlo usled porasta cena i smanjivanja zaliha namirnica, naro it» onih najneophodnijih.

NEMA KA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Izgleda da su u Srbiji i Nema koj internirana samo ona lica iz klase intelektualaca koja nisu materijalno produktivna; tako su naprimer ostavljeni sveštenici, koji su imali zemlju i koji dakle mogu proizvoditi, ak im je odobreno da vrše svoju službu.

Medjutim, u Št. Vidu se vrši prikupljanje mnogih sumnjivih radnika iz fabrika u Jesenicama radi naknadnog odašiljanja u Srbiju. Izgleda da je šef železnice stanice u Bistrici pokazao nema koj policiji stanovnike iz zone koji gaje simpatije prema Italiji. Medju stanovništvom koje je ostalo u zoni Žiri izvršen je drugi plebiscit, koji je ispao potpuno u korist Nema ke. U Suhi Dol stigao je ve jedan nema ki kolonist da bi preuzeo imanje jednog proteranog Slovenca; druge obitelji seljaka i nema kih radnika stigle su ve u neka mesta nema ke Slovenije.

Da bi se izbeglo širenje komunisti ke propagande, nema ka komanda je, u sporazumu s »Visokim komesarijatom« u Ljubljani, naredila da se do 28 jula zatvori severna granica Ljubljanske pokrajine do Gobjnika (isto no od s. Morav e). Usled toga, vlasnici granicnih propusnica ne e mo i da obradjuju zemlju koju imaju preko granice.

Mnogi radnici i inovnici koji svakodnevno idu na posao iz Ljubljane u nema ki deo Slovenije obavešteni su da moraju ili da se nastane na nema koj teritoriji ili da napuste posao. Izgleda da je stanovništvo mnogo mrzelo nema kog carinika na mestu kod Pe ara, koji je ubijen 19 jula (vidi Bilten br. 17), jer se grubo ponašao prema zemljacima i kažu da je ak i pucao na seljake koji su obradjivali zemlju.

Iz letka koji je prilepljen 31 jula u s. Savije proizlazi da su no u izmedju 27 i 28 t. m. komunisti ki elementi izvršili sabotažne akcije i da su dvojica od njih streljana. Kao posledica ovoga, strelja e se svaki onaj ko bude zate en izvan ku e od 22 asa do 4 asa ujutru. U drugom letku, koji je prilepljen na Bledu 1 avgusta, navedena

su imena etvorice mlađjih Slovenaca komunista koji su po specijalnom hitnom postupku streljani zato što su imali oružje. Broj streljanih Slovenaca u nemačkoj Sloveniji, zbog sabotažnih dela ili zbog držanja oružja, penje se dosada na 12; to su veći delom omladinci od 20 godina.

VOJNA SITUACIJA

Razmeštaj graničnih jedinica

Na Bledu postoji jedna žandarmerijska komanda, jedan carinski potkomesar-poručnik, kao i jedan komesar sudske policije koji ima istu ulogu kao i naši organi Javne bezbednosti i koji je potčinjen komesarijatu u Radovljici. Na fortifikacionim objektima koje je izradila jugoslovenska vlada, kako se vidi, nema posade.

Dislokacija nemačkih graničnih jedinica na dan 1 avgusta 1941 god. vidi se u prilogu br. 3 ovog Biltena.⁴

Radovi

Vrše se poslovi na proširenju drumova koji se granaju od Bleda, kao na popravci mosta na Savi, na 200 metara od željezničke stanice u Bistrici, gvozdenog mosta u blizini pl. Babji Zob, gde se sad vrši saobraćaj preko privremenog drvenog mosta. Za taj rad dodeljeni su lokalni majstori, kojima rukovode nemački inženjeri i pomoćnici. Od mesta Podgrad, na Savi, isto no-severoisto no od Ljubljane, duž demarkacione linije, nemački carinici posekli su drveće na visini od 2—3 metra od zemlje, na dužini od 600—700 metara, da bi postavili zapreke od bodljikave žice. Misli se da će se ovaj rad proširiti do k. 410 (1500 m jugoisto no od Št. Vida).

Razno

Sva mesta u Sloveniji koja su okupirali Nemci dobila su nemačka imena. Ponovo su otvorene škole s nemačkim učiteljima, uz obavezno učenje nemačkog jezika.

U poslednjim izmenama gledišta između naših i nemačkih vlasti, na Bledu i u Podbrdo, izražena su prema nama osećanja istinskih simpatija i otvorene srdačnosti.

U blizini Nomenja (Podbrdo, kvadrat OM-EI-Vm 8) nalazi se 5 velikih kasarni, koje mogu primiti 4—5000 vojnika, a koje je zaposela vojska. Verovaitno je u pitanju jedno oporavilište za bolesne ili ranjene vojnike. Ženama nemačkih vojnika isporuči se 120 maraka mesečno, a na svakog sina još 50 maraka. Ne daju se odsustva ni izlazak.

Nemci konfiskuju konje i volove i plaćaju za svaki kg žive vage 6,50 lira.

⁴ Ovim prilogom Redakcija ne raspolaže.

BR. 124

**L'PUTSTVO KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA
OD 9 AVGUSTA 1941 GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA O PO-
OŠTRAVANJU MERA SIGURNOSTI¹**

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Obaveštajno odelj. armiskog korpusa

Pr. prot. 1/1943

V. P. 46, 9 avgusta 1941-XIX

Predmet: Situacija u Sloveniji

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« **V. P. 81**
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »IZONZO« **V. P. 59**
i na znanje:
KOMANDI 2. ARMIJE **V. P. 10**
VISOKOM KOMESARIJATU ZA POKRAJINU **Ljubljana**

Istrajno se ponovo šire vesti o skorašnjim ustancima na teritoriji koju su zaposele snage Osovine (Slovenija i Hrvatska).

Ovi ustanci treba da po nu sredinom ovog meseca iznenadnim napadima na manje garnizone, patrole i straže i prekidom komunikacija; po eo bi pravi gerilski rat koji bi se vodio sa svom odlučnošću u i sa predviđenom velikom količinom raspoloživih sredstava koja su — kako se ini — sakrivena u određenim izabranim mestima.

Znak za po etak tog pobunjeni kog pokreta trebao bi da bude jedan ve i atentat ili više manjih atentata.

Elementima daje potstreka i priprema ih za pobunu ruska i engleska radio-propaganda koja vrlo vešto proširuje glasine o nekim izmišljenim ruskim poredama i o skoroj protivofanzivi oružanih snaga SSSR.

U borbi trebali bi u estvovati i padobranci koji bi potpomogli ustanak u celoj pokrajini.

Ovako govore sabrane vesti. Možda e se one stvarno obistinili samo delimično, možda u celini, ali je takodje mogu e da e sve ostati samo kod namere. Ali, bez sumnje su ovakve glasine, ako ne drugo, bar simptomi ne za nenormalnu situaciju u Sloveniji, situaciju, koju trebaju vojne vlasti hladnokrvno ocenjivati i sa svom odlučnošću u savladati.

Sadašnje vojne mere — koje u svakom trenutku mogu biti pojačane — dosada su dale dobre rezultate utoliko, što su omoguile samo »mestimično« i nepovoljan rad ustanicima i onemoguile da pokušaji sabotaže prouzrokuju nesreće ili incidente.

¹ Original u arhivi MNO (1—14).

Želim da se sprovedu sledeća naela koja moraju inspirisati našu akciju i predstavljati uputstvo za komandante garnizona:

— Napada i na život drugih, ako se uhvate na delu, moraju odmah platiti svojim životom svoj kriminalni pokušaj.

— Sporazumeti se sa policiskim vlastima da bi njihova zakonita intervencija, u potrebnom momentu, bila što je moguće brža.

— Otvoriti dobro o i i pojačati rad konfidenata.

— Izbegavati na svaki način iznenadjenja: patrole i straže moraju biti uvek u stanju da se međusobno pomognu ako budu napadnute.

— Potrebno je održavati na dostojnoj visini borbeni duh našeg vojnika pred uvredama koje su upućene ili njemu lično, ili našoj državi ili našim institucijama. Nikakvih provokacija, već hitno i odlučno protivdejsvo. Neka neposredne nagrade i kazne potkrepe uputstva.

— Komunistička propaganda, koja je svakim danom sve jača, ne sme ni okrnuti kompaktnost jedinica. Vojnici sumnjivog političkog ubedjenja treba već da se znaju i nad njima se mora voditi brižljiv nadzor. Ne treba se ustreljavati od predloga za udaljenje iz Armiskog korpusa, ako se ovo smatra potrebnim. To isto važi i za lica druge narodnosti.

— Padobranci mogu se pojaviti različito: u grupama ili pojedinačno. Treba voditi računa da se odmah opaze (straže danju, osmatranje noću) i da se onemogući brzo svaka akcija. Jasnije rečeno — uništiti ih!

— Mreža veze (telefonska služba) mora biti svaki moment spremna za dejstvo. Stalno nadziranje telefonskih komunikacija može dati podatke da su koji garnizon ili posada ostali izolovani.

— Treba izbegavati da vojnici koji imaju slobodan izlazak odlaze pojedinačno u usamljena mesta. Oficiri moraju poduzeti potrebne mere da ne bi bili iznenadjeni.

— Komande divizija će se postarati, u odnosu na situaciju pojedinih garnizona, da vojnici koji imaju slobodan izlazak budu napuštani (napunjene puške ili karabini — meci u celim paketima u fišeklijama).

Neka se, ukratko, izvrše sve mere predostrožnosti i opreznosti da bi se održala neprekidna kontrola nad situacijom.

General armiskog korpusa

K o m a n d a n t

— **Mario Robotti** —

Za tačnost prepisa
Kapetan, na elnik obavešt. odelj. arm.
korpusa

— Ugo de Celso —

Ugo de Celso s. r.

BK. 125

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 10 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
ŠEST LICA U MARIBORU¹

Objava

Zbog priprema komunističkih terorističkih akcija, odnosno zbog nedozvoljenog nošenja oružja, sledeća lica:

Tršek Josef, trgovnik pomoćnik u Pettau²
Plaskan Ivan, zemljoradnik u St. Ruprecht³
Jereb Alois, pomoćnik radnik u Greis⁴
Božič Josef, tehničar u Cilli⁵
Nemec Marjan, student u Ratschach⁶
Planinc Franc, pomoćnik radnik u CUh

streljana su 10. avgusta 1941. god.

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

¹ Original na nemačkom i slovenskom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Ptuj

³ Sv. Rupert

⁴ Griže

⁵ Celje

⁶ Radence

BK. 126

**NAREDJENJE NEMA KOG KOMANDANTA ŽANDARMERIJE
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO PODRUJE
KORUŠKE I KRANJSKE OD 12 AVGUSTA 1941 GOD. O DODELJI-
VANJU BORBENIH SEKTORA POLICISKIM BATALJONIMA ZA
BORBU PROTIV PARTIZANA¹**

Šef civilne uprave
za okupirano područje
Koruške i Kranjske
(Komandant žandarmerije)

Radovljica, 12-VTH-1941 god.

Delov. Br. 582 ad/41.

Komandantu žandarmeriskog okruga

u

Radovljici

Predmet: Priprema vodova policiskih bataljona za strožu pripravnost na uzbunu.

Nadležnost: Komandant policije za održavanje reda Alpiske zone, sedište komande — Bled.

Policiskim bataljonima koji se nalaze u okupiranim područjima Kranjske određuje se sledeća uzborna prostorija:

Rezervnom policiskom bataljonu 72 — područje žandarmeriskog okruga Radovljica, uključujući Bled;

Rezervnom policiskom bataljonu 181 — područje žandarmeriskog okruga Kranj, i

Rezervnom policiskom bataljonu 171 — područje žandarmeriskog okruga Kamnik i Litdja.

Svaki bataljon neka drži u stalnoj pojačanoj pripravnosti za uzbunu po jedan vod, koji mora ostati u garnizonu također kad je bataljon u akciji, uz snage koje su potrebne za obezbeđenje stana da bi u nepredviđenim hitnim slučajevima mogao smesta nastupiti u svojstvu napadne jedinice.

Kad je u izgledu odugovlačenje komandant bataljona, a u odsutnosti komandanta bataljona izvan sedišta, najstariji oficir u garnizonu, ovlašćen je da vod pošalje u akciju.

U slučaju opasnosti odugovlačenja, žandarmerijske stanice trebaju da izveste ne samo komandanta žandarmerije kod šefa civilne

¹ Original u arhivi MNO.

uprave (dežurnog) na Bledu, nego istovremeno i nadležni bataljon.

Ako je angažovanje voda odredio neposredno bataljon, treba da se o tome najkraćim putem izvesti komandant žandarmerije.

Drugi, sem gore imenovanih nadležstava, ne mogu raspolagati vodom.

potpisan Handl

Po ovlašćenju:
Kohlmaier,
žandarmerijski potporučnik

2. ŽANDARMERIJSKI OKRUG RADOVLJICA

Delov. Br. 395.

Radovljica, 14. avgusta 1941. godine

Svim

žandarmerijskim stanicama

Na znanje i upravljanje po gornjoj naredbi u slučaju potrebe koja zahteva angažovanje jedne policijske jedinice rezervnog policijskog bataljona.

F. d. R. d. A.
(potpis nečitljiv)

žandarmerijski potporučnik
Daseböck,
žandarmerijski potporučnik

BR. 127

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 13 AVGUSTA 1941 GOD. O DIVERZIJI NA VOJNOJ TELEFONSKOJ LINIJI IZMEDJU STUDENEC-IGA I ŠKOFIJSKE

HITNO

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« (21)

Odeljenje na . Štaba

Sekcija za operacije i službe

Fonogram

V. P. 81, 13 avgusta 1941-XIX

Br. 5193-op. prot.

KOMANDI XI ARM. KORPUSA
VISOKOM KOMESARIJATU LJUBLJANSKE POKRAJINE
(u ruke)
KR. KVESTURI U LJUBLJANI (u ruke)
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA U LJUBLJANI (u ruke)

Na osnovu potvrđeno vrane, prekinuta je vojna telefonska linija između Studenec-Ig i Škofljice i odneseno je oko 50 metara žice. Linija opravljena. Dela sabotaže koja se neprekidno ponavljaju između škofljice i Studenca u vezi su sa žarištima komunista u zoni.

za ta nost prepisa
potpukovnik na elnik Štaba
(R. BROCCOLI)
R. Broccoli s. r.

General ORLANDO

(M. P.)

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana

Stiglo 14-VIII-41

13-VIII-1941-XIX

Pov. Br. 1787
odgovor

• primljeno
>
i. • t

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje. kutija br. 34 a, fase. 2).

BK. 128

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DRUGE ARMIJE GENERALŠTABU KRALJEVSKE ITALIJANSKE VOJSKE OD 13 AVGUSTA 1941 GOD. O SABOTAŽAMA NA OKUPIRANOJ TERITORIJI U JULU I PO ETKOM AVGUSTA¹

— Operativno odeljenje —

7419

V. P. 13 avgusta 1941-XIX

PREDMET: SABOTAŽE.

AR

13

GLAVNOM GENERALŠTABU KRALJEVSKE VOJSKE

— OPERATIVNOM ODELJENJU —

— Vojna pošta 9 —

U vezi s izveštajima koji su podnošeni s vremena na vreme tome generalštabu, dostavljam pregled sabotaža koje su se desile na teritoriji u nadležnosti Armije a koje, zbog manjeg značaja, nisu bile predmet pojedina njih izveštaja.

Sabotaže na prugama:

28 juli — Nepoznata lica bacila su u vazduh prugu izmedju Škofljice i Šmarja i prekinula telefonsku liniju Novo Mesto—Karlovac—Ljubljana; železni ki saobraćaj uspostavljen je za dva sata. — Nepoznata lica odnela su neke zavrtnje kojima se utvrđuju šine i delimično su odvrnuli druge zavrtnje, na delu pruge Ljubljana—Zalog.

1 avgust — U prvim časovima jutra, nepoznata lica odvila su nekoliko zavrtnja za utvrđivanje šina na pruzi Ljubljana—Karlovac, na oteku Semi — rnomelj, i presekla su poštanske i železničke telegrafsko-telefonske kablove; opravka je izvršena u toku dana.

8 avgust — Na pruzi Ljubljana—Karlovac, izmedju Metlike i rnomelja prekinuta je železnička pruga usled eksplozije mine koju su postavila nepoznata lica.

U mestu Vi (zapadno od Ljubljane), na dva poznata mesta, nepoznata lica su odvrtila mnoge zavrtnje za utvrđivanje šina na železničkoj pruzi.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 1 i, fase. 2). Redakcija je izostavila deo teksta koji se odnosi na hrvatsku teritoriju.

— U* mestu Primostek (južno od Metlike), eksplodirale su, odmah po prolazu voza, dve mine postavljene na šinama; dve spojnice su iš upane. Opravka je odmah izvršena.

Sabotaže na telefonskim i telegrafskim linijama:

6 juli — Nepoznata lica izazvala su prekid svih direktnih linija koje iz pokretne telegrafsko-telefonske stanice 2 armije u Karlovcu idu prema Zagrebu i Ljubljani; veza je uspostavljena u toku dana.

Nepoznata lica su presekla sprovodnike i neke stubove na telefonskoj liniji Karlovac—Ljubljana.

— Nepoznata lica su presekla telefonsku vezu u blizini Gradaca (jugozapadno od Metlike). —

29 juli — U blizini Ježi e, nepoznata lica su presekla 24 telefonske i telegrafske žice duž pruge Ljubljana—Kamnik (na nema koj teritoriji), prekinuvši sve telegrafsko-telefonske veze sa nema kim delom Slovenije.

Odredjeni komandant armije,
general

— V. Ambrosio —

BK. 129

NAREDBA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 16 AVGUSTA 1941 GOD. O UVODJENJU SMRTNE KAZNE¹

Naredba

Povodom pojave pojedinih naoružanih komunističkih bandi, u cilju zaštite stanovništva a na osnovu datih mi ovlaš enja naredjujem:

- 1) Ko uzme u eš a u naoružanoj zavereni koj organizaciji kazni e se prema uredbi od 14 aprila 1941 kaznom smrti. Istoj kazni podleži onaj koji lanovima takvih bandi daje stan, snabdeva ih hranom, pomaže ih na neki drugi na in ili održava sa njima vezu. Imovina tih pobunjenika, njihovih pomo nika i porodica bi e konfiskovana. Ko ma šta dozna o pojavi bandi i propusti da o tome najkra im putem izvesti najbližu policisku vlast bi e kažnjen najtežom kaznom.

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku, veli ine 84 X 60 sm nalazi se u arhivi MNO.

- 2) Onaj kod koga se najde da poseduje bez dozvole vatreno oružje, municiju, ratnu opremu i eksplozivna sredstva kazni se smrću u skladu s uredbom od 17. maja 1941. Istoj kazni podleže, shodno uredbi od 14. aprila 1941, i onaj koji vrši sabotažu ili paljenjem uništava žetvene zalihe.
- 3) Lica koja su posle 6. aprila 1941 pobjegli iz Donje Štajerske u inostranstvo, pa se bez dozvole vrata nazad u Donju Štajersku, zaslužila su tešku kaznu. U težim slučajevima može biti izvršena i smrtna kazna. Istim kaznama se kazni i onaj ko bez potrebnih dokumenata za prelaz granice predje iz inostranstva. Grani ni organi dobili su direktivu da vatretnim oružjem spre svaki pokušaj prelaza obeleženog grani nog pojasa.
- 4) Svi rukovodioci preduzeća i javnih ustanova dužni su odmah najbližoj policijskoj vlasti svaki neopravdani izostanak radnika sa posla. Prekršaji biće kažnjeni.

Marburg na Dravi,² 16. avgusta 1941

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

BK. 130

BILTEN* OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 17. AVGUSTA 1941. GOD. O DIVERZIJAMA I SABOTAŽAMA U SLOVENIJI OKUPIRANOJ OD ITALIJANSKIH TRUPA¹

Prilog br. 33

VOJNOISTORISKOM DNEVNIKU ZA 17. AVGUST 1941-XIX
KOMANDA XI ARMISKOGRUPA

Obaveštajno odeljenje armiskog korpusa

INFORMATIVNI BILTEN BR. 20

Provincija Ljubljana

UNUTRAŠNJA SITUACIJA

1. dalje se pojavljuju slučajevi komunističke propagande i akcija. Spisku događaja u avgustu, koji je priložen prethodnom biltenu, treba dodati i sledeće:

² Maribor

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 c, fase. 1).

- 3 avgust — Na jednu patrolu grani nih trupa koja je izvidjala, na sektoru Žilje—Grduni (XV-BH), ba eno je kamenje sa jedne visoke stene kod obale Kupe. Neki poznati komunista ukrao je u Kamen Vrhu pušku, koju je samo za as ostavio jedan artiljerac u nekom javnom lokalu.²
- 4 avgust — Jedna ru na bomba pronadjena je na železni kom nasipu kod železni ke stanice ušperk (pruga Ljubljana—Koevje).
- 5 avgust — Uhapšen je jedan Slovenac iz Ljubljane, pošto je kod njega pronadjen komunista ki'letak.
- 6 avgust — U baraki na železni koj stanici u Šiški, gde je bilo skladište železnih signala, nadjena je zapaljena bomba puna zapaljive smese, zavijena u krpu. U Koevju, na zidovima nekih zgrada kod rudnika Šalka Vas, pronadjeni su natpisi koji veli aju SSSR i Stalj'na i crteži komunista kih amblema. U blizini pronadjeni su komunista ki propagandni leci.
- No u 7-8 avgusta — Nepoznata lica presekla su telefonske veze izmedju dva studija Radio-Ljubljane.
- 8 avgust — Patrola kraljevskih karabinjera iznenadila je u Ljubljani jednu grupu od 12 sumnjivih lica. Dvojica su pobegla; na njih su ispaljena 4 metka a oni su odgovorili sa dva; ostali su uhapšeni. U Dravljama su uhapšena tri lica, pošto su držala kod sebe oružje i ratni materijal. Tri nepoznata lica pokušala su da zapale skladište železnih signala na železni koj stanici u Šiški.

² Akciju je izvršio Ivan Bartol, tekstilni radnik u Novom Mestu. Ian Partije. Italijanski vojnici bili su u vinarnici kod Poto ara-Jankla u Kamen Vrhu pod Trskom Gorom. Bartol je tada zaista uzeo dve italijanske puške. 4 avgusta pre podne eta italijanskih karabinjera opkolila je ku u Ivana Bartola pošto je bio osumnji en, da je on izvršio pomenutu akciju. Bartol se probio kroz italijanski obru i otišao u šumu poviše Luknje kod Pre ne, gde mu se posle nekoliko dana pridružilo još nekoliko drugova pod vo stvom Maksa Henigmana iz Dolenjskih Toplica. Tako se formiralo jezgro Novomeštanske ete. Ubrzo je brojno stanje naraslo na 8 boraca. Komandir ete bio je Niko Šilih-Boris Niki a politiki komesar Jože Slak. 26 oktobra 1941 god. otišla je u Dolenju Stražu patrola od 6 ljudi i u Petretovoj gositionici održala miting. Na povratku naišla je na italijansku konji ku patrolu i sukobila se s njom. Istog dana eta se preselila iz šume, koja se nalazi izmedju Luknje i Brezove Rebre u selo Brezova Reber kod Ajdovca gde je ostala do kraja oktobra. Tako je Brezova Reber prvo oslobođeno selo u Dolenjskoj. Tih dana eti se priklju ilo još pet boraca koji su stigli iz Ljubljane, te su svi zajedno pošli pored Novog Mesta prema šumi iznad šmarjeških Toplica, gde im se priklju ila skupina Narodne zaštite. (Podaci drugova Fran eka Saje i Nika Šiliha). Vidi i dok. br. 59 i 63.

- U Fužinama uhapšeno je jedno lice koje je imalo komunisti ke letke. Komunisti ki leci pronadjeni su i u Ljubljani.
- 9 avgust — U jednom stanu u Rudniku pronadjeno je oružje i eksploziv. Jedna mina eksplodirala je na stanici u Ljubljani i oštetila jednu lokomotivu. Prese eno je 5 telefonskih žica u blizini Mirna Pe — Novo Mesto,³ na pola puta između tih mesta, i prekinuta je telefonska linija Studenec—Vi . Komunisti ki leci nadjeni su na mostu u Mostama i kod železni ke stanice u Rudniku.
- 10 avgust — Jedna patrola, u ijem su sastavu bili jedan slovena ki i dva italijanska agenta, pronašla je u šiški jednog opasnog prevratnika koji je pobjegao pre nekoliko dana iz zatvora u Ljubljani. On je pucao dva puta iz pištolja 1 smrtno ranio slovena kog agenta, ali su njega ubila ostala dva agenta.⁴ U Polju ranjen je i uhapšen jedan poznati komunista, koji je govorio neke prevratni ke izraze u prisustvu jednog grenadira. Za vreme iš enja, koje je izvršeno u naselju Škofljica, pronadjeno je oružje i eksploziv u 10 ku a; uhapšeni su oni-koji su ga skrivali. U jednoj ku i u Dobravici pronadjeno je 1200 kg eksploziva i 4 m fitilja. Kod mesta za parkiranje automobila 14. bataljona kraljevskih karabinjera u Ljubljani, pronadjene su 2 bombe. Pose ena su dva stuba i žice na civilnoj telefonskoj liniji Tomišelj—Podpe . Uhapšena su u Ljubljani tri civila, koji su imah kod sebe dokumenta, na osnovu kojih se može utvrditi da su pripadnici Komunisti ke partije Hrvatske. Komunisti ki leci na nema kom jeziku pronadjeni su na putu Livold—Mozelj i na raskrsnici Ko evje—Stari Log. Kod ulaza u IH altiljerisko (slagalište u Ljubljani pronadjen je jedan komunisti ki letak.
- No u 10/11 avgusta — Jedno sumnjivo hce ispalilo je u Verdu, u cilju uznemiravanja, dva metka iz karabina i bacila je dve ru ne bombe.

³ To je prva akcija Novomeštanske ete, koja je posle esto rušila železni ku prugu između Novog Mesta i Mirne Pe i.

⁴ Bio je Marijan Majcen. Vest o njegovoj smrti objavio je »Slovenski poro evalec« u br. 12 od 16 avgusta 1941 godine.

- 11 avgust — Neki mladi Slovenac bacio je jedan komunisti ki letak u ki-ug kasarne 13 artiljeriskog puka. — Pošto je uhapšen, utvrđeno je da se zove Vovk Albin, koji je pre izvesnog vremena pljuvao u kasarnski krug i dobacivao uvrede vojnicima a zatim pobjegao. Kod njega je pronadjena jedna pesma, pisana na slovena - kom jeziku, protiv italijanskih, nema kih i hrvatskih vojnika.
- 12 avgust — Nepoznata lica ispalila su nekoliko metaka iz vatrenog oružja na stražarski šator kod podvožnjaka kod k. 165 između Gradaca i rnomelja. Između Metlike i Gradaca, na 500 m od ove poslednje stanice, prese ena je vojna telefonska linija. Kod prelaza, severoisto no od Primosteka, na železni koj pruži Metlika—Gradac, pronadjeno je 16 sakrivenih manjih punjenja sa eksplozivom. Jedan Slovenac je uhapšen pošto je ismejavao dvojicu podoficira koji su brisali prevratni ke crteže na zidovima kasarne. Jedna ilegalna raddo-stanica, koja je u vezi sa ruskim radio-stanicama, postoji u Ljubljani u podzemnim prostorijama Šmartinske ceste, kod nekog Morè-ja. Prime en je veliki priliv gradjana u ljubljanske knjižare, gde nabavljaju ilustrovane razglednice sa slikama spomenika kralja Aleksandra, prilikom njegovog sveanog otkrivanja. Razglednice su zaplenjene. — U Ljubljani se raširila vest da naše vlasti imaju nameru da izbeglice iz nema kog dela Slovenije upute u Nema ku. — Ovaj dogadjaj bi izazvao odlazak nekih lica u Julisku Krajinu. — Širi se takodje vest da su Nemci, koji stanuju u Ljubljanskoj pokrajini, pozvani od nema kih vlasti da što pre prodaju svoja imanja i da se premeste na nema ku teritoriju. Prime eno je da su neka pdsma, koja idu iz Ljubljane u ostale italijanske provincije ili obratno, podvrgnuta nema koj cenzuri. — Ovaj dogadjaj neprijatno je primljen kod slovena kog stanovništva.

NEMA KA SLOVENIJA

Unutrašnja situacija

Komunisti ki pokret je zahvatio toliko zabrinjavaju e razmere, da se pojavila potreba za dovla enjem vojnih i policiskih trupa iz Nema ke, radi poja anja.

U Staroj Fužini, u sukobima sa komunistima, našli su smrt desetak finansiskih nema kih stražara. — U Škofjoj Loki ubijena su

dva žandarma i desetak vojnika, u Kranju 2 žandarma, u Litiji 2 finansiska stražara.

Izgleda da pokretom rukovode bivši srpski oficiri i pravoslavni sveštenici. — Oko hiljadu pobunjenika organizovalo se u oružane bande, u zoni brda Repikovec (k. 1539 — severozapadno od Bleda).

Komunisti su bacili u vazduh šest mostova, od kojih dva u blizini Jesenica.

Svuda su rasturani propagandni leci, koji pozivaju na mržnju protiv Nemaca.

Na dan 8 avgusta na Jelovici, Nemei su upotreбили mitraljeze i artiljeriju pucaju i na obližnja brda, gde su se ugnježili prevratni elementi.⁵

Vojna situacija

Pojana su grani na mesta i garnizoni na okupiranoj teritoriji usled komunističkih akcija.

Na Bled je stiglo oko 1000 vojnika Gestapoa.

U Škofju Loku stigla je jedna planinska eta, koja je hitno pozvana zbog poznatih događaja.

U Staru Fužinu je stiglo 200 ljudi iz SS jedinica, pod komandom oficira.

U Begunje (severno od Radovijice) stiglo je 7 avgusta oko 200 nemačkih vojnika.

U Jesenicama formiran je vojni sud.

Odeljenje carinika u Sv. Katarini je sastavljeno od 20 ljudi. Na oko 3 km od ovog mesta, na neutvrđenom položaju, nalaze se sada jedinice vojske sa žandarmerijom i policijom, u nama nepoznatoj ja ini (stvar se ispituje).

U Št. Vidu nalazi se 35 carinika za službu na raznim prolazima u zoni.

U fabrici na Ježi i nalazi se jedno odeljenje od 8 carinika i 7 žandarma, pod komandom jednog podoficira, pored blokadnog mesta kod mosta, iste ja ine. Sli no odeljenje nalazi se u rnu ama.

U Dolu kod Ljubljane (utok Kamniške Bistrice u Savu) nalazi se jedan vod carinika, oko 40 ljudi, i jedno žandarmerijsko odeljenje, oko 15 ljudi. — U blizini s. Kle e nalazi se komanda jedne vojni ke ete, oko 50 vojnika. — Ostali ljudi iz ete nalaze se u pozadini na neutvrđenom mestu. — U sastavu odeljenja u Podgradu nalazi se oko 40 ljudi, carinika i vojnika, sa jednom desetinom policijskih agenata koji se povremeno upotrebljavaju. Svi vrše kontrolnu službu na prelazima Zalog i Podgrad.

U zoni Besnice nalazi se 8 carinika, 22 vojnika i 8 policajaca vrše službu na blokadnom msstu Pe ar.

⁶ Vidi dok. br. 13.

U Sovodenju, gde je bilo javljeno da se nalazi jedan vod, nalazi se, međutim, jedno odeljenje sastavljeno od jednog podoficira i 22 vojnika, potinjeno komandni voda u Trati (Gorenja Vas), sa nadležnošću od prelaza Podpe do prelaza Podlaniše i sa jednim blokadnim mestom kod ovog poslednjeg prelaza.

U Sorici, gde je bilo javljeno da se nalazi jedna eta, nalazi se međutim jedan vod, kome je potinjeno blokadno mesto na prelazu Pakman. — Vojnici ovog blokadnog mesta (7 ljudi i 1 podoficir) nalaze se u nedavno opravljenoj karauli bivših granara, na istom prelazu.

BR. 131

IZVESTAJ ŽANDARMERISKOGR OKRUGA RADOVLJICA ZAMENIKU KOMANDANTA POLICIJE BEZBEDNOSTI NA OKUPIRANOM PODRUJU KORUŠKE I KRANJSKE OD 19 AVGUSTA 1941 GOD. O SITUACIJI U GORENJSKOJ¹

ŽANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA

Broj dnevnika 2

Radovljica, 19 avgusta 1941

Zameniku komandanta policije bezbednosti alpske zone kod šefa civilne uprave na okupiranom području Koruške i Kranjske

ila Bledu

Izveštaj o stanju od 19-8-1941

1) Opšte stanje: Od događaja u minulom mesecu, u okrugu Radovljica, u centru pažnje su bile komunističke akcije sabotaže i akcije ometanja javnog poretka.²

Komunističke akcije otpočele su već u poslednjim danima jula i to sa akcijom propagandnih natpisa na Bledu.

Na 1 avgusta izvršeno je eksplozivom rušenje drumskog mosta kod s. Moste, kojom prilikom je, doduše, most lako oštećen, ali saobraćaj nije ometen. Osumnjičene izvršioce ovog napada, 3 navodna pripadnika Komunističke partije, uhapsili su žandarmi u Besnici.

Na 3 avgusta, oko 10 naoružanih komunista opljačkali su kod tunela Globoko životne namirnice iz radničke kuhinje.³ Sledeće noći i opet više naoružanih komunista ukrali su iz vile u Begunjama više predmeta kućne opreme.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 12.

³ U tunelu, kojeg je oštetila nekoliko dana pre kapitulacije Jugoslavije bivša jug. vojska, Nemci su vršili građevinske radove. U cilju ometanja tih radova je izvršila pomenutu akciju grupa skojevaca iz Dobrave kod Krope uz pomoć dvojice partizana.

Petog avgusta oko 1,30 asova, razorena je jedna vodovodna cev elektrane u Zasipu. Elektrana je zbog toga prestala da radi.

No u 6 avgusta, izvršen je napad eksplozivom na železni ki most kod Kranjske Gore. Eksploziv je, međutim, imao samo slabo dejstvo, tako da železni ki saobra aj nije bio ometen. Eksplozivno punjenje, koje je bilo postavljeno na istom mostu, nije se upalilo.

Sedmog avgusta oko 6.30 asova, komunisti su rta drumu Bohinjska Bela ubili puškom jednog »folksdoj era« koji se vozio velosipedom.

No u 4 avgusta prekinuta je telefonska linija državne železnice na više mesta između Jesenica i Hrušice.

Od 7 avgusta pa do danas, u okrugu Radovljice nije vršena nikakva sabotaža.

Za otklanjanje ovih komunisti kih zavera angažovane su u borbi 8 avgusta 1941: jedan polioiski bataljon, jedinice vojske, jedinice SS trupa, i jedinice vazduhoplovstva. Jedan krstare i odred ovih snaga sukobio se ovoga dana u predelu Jelovice sa komunistima, otvorio na njih vatru, kojom prilikom su komunisti ostavili iza sebe 5 mrtvih. Jedan policajac je poginuo, a jedan ranjen. U predelu Mežaklje nije bilo dodira sa neprijateljem, sem što je jedno krstare e odeljenje naišlo na dva navodna šumska radnika, koji su — pošto na prvi poziv nisu stali — ubijeni.

Izgleda da je uglavnom slomljen otpor komunista koji se zadržavaju u šumi. Poslednjih dana ve se vratilo svojim ku ama nekoliko odbeglih lica. Tako se ve 8 lica nalazi u kaznenom zavodu u Begunjama, koja su se još pre nekoliko dana nalazila u šumama zajedno sa naoružanim komunistima.

Broj begunaca u okrugu Radovljica iznosi okruglo 200 iica. Najviše ljudi pobeglo je iz Jesenica i okoline.

Stanovništvo je sasvim potišteno. Osamnaest smrtnih presuda, izvršenih poslednjih dana, ostavile su jak utisak.

Stanovništvo strahuje da e se zbog komunisti ke sabotaže, preduzeti još strože mere koje e doneti pre svega iseljavanja u velikom obimu.

* • "

Komandant žandarmeriskog okruga.
Daseböek
žandarmeriski poru nik

Gendarmeriekreis Radmannsdorf.

Tgb.Nr.2,

Radmannsdorf, den 19. August 1941.

An den

Stellvertreter des Befehlshabers der Ordnungspolizei
Alpenland beim Chef der Zivilverwaltung in den besetzten
Gebieten Kärntens und Kreins

in

V e l d e s .

Lagebericht vom 19.8.1941.

- ✓ 1.) Allgemeine Lage: Von den Ereignissen des vergangenen Monats standen im Kreise Radmannsdorf die von Kommunisten verübten Sabotageakte und sonstigen Störaktionen im Vordergrund.
- Die kommunistischen Umtriebe wurden bereits in den letzten Julitagen mit Schmieraktionen in Veldes eingeleitet.
- In der Nacht zum 1.8. wurde auf die Strassenbrücke bei Moste ein Sprengstoffanschlag verübt, durch den die Brücke zwar leicht beschädigt, der Verkehr aber nicht gestört wurde. Der Verdacht diesen Anschlag verübt zu haben, richtete sich auf 3 angebliche Anhänger der KP., die vom Posten Bresnitz in Haft genommen wurden.
- Beim Globokno-Tunnel wurde in der Nacht zum 3.8. von ungefähr 10 bewaffneten Kommunisten aus der Arbeiterküche die Lebensmittelvorräte geplündert. In der darauffolgenden Nacht wurden aus einer Villa b. Vigeun ebenfalls von mehreren bewaffneten Kommunisten mehrere Einrichtungsgegenstände gestohlen.
- Am 5.8. gegen 1 Uhr 30 wurde ein Wasserleitungsrohr zum E-Werk bei Asp gesprengt. Das E-Werk wurde dadurch ausser Betrieb gesetzt.
- In der Nacht zum 6.8. wurde ein Sprengstoffanschlag auf eine Eisenbahnbrücke b. Kronau verübt. Die Sprengung hatte jedoch nur geringe Wirkung, so dass der Eisenbahnverkehr nicht gestört wurde. Eine auf der gleichen Brücke angelegte Sprengladung war nicht zur Explosion gekommen.
- Am 7.8. gegen 6 Uhr 30 wurde auf der Strasse nach Wochein-Vellach von Kommunisten ein Volksdeutscher vom Fahrrad herunter geschossen und ermordet.
- In der Nacht zum 4.8. ist die Fernsprechleitung der Reichsbahn zwischen Assling und Birnbaum an mehreren Stellen durchschnitten worden.
- Seit 7.8. sind im Kreise Radmannsdorf keine Sabotageakte mehr verübt worden.

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 20 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU
ŠEST LANOVA PARTIJE 19 AVGUSTA 1941 GODINE¹

Objava

Vanredni sud, koji je za posednute oblasti Koruške i Kranjske obrazovao šef civilne uprave, 19 VIII 1941 osudio je zbog pripremanja komunisti kih sabotažnih akcija, zbog nedozvoljenog nošenja oružja i rasturanja komunisti kih letaka² na

smrt

pomo nog radnika

FRANCA STERNA, starog 28 godina,
iz Pfarrdorf-a kod Unterdrauburg-a³

asovni ara

HENRIKA SAGERNIKA, starog 29 godina,
iz Pfarrdorf-a kod Unterdrauburg-a

mašinstu

JURIJA MESSNERA, starog 26 godina,
iz Aichdorfa⁴

zidara

RAFAELA PAULINA, starog 34 godine,
iz Homberga kod Prävali-a⁵

zidara

MIHAELA SPACAPANA, starog 35 godina,
iz Polein-a" kod Prävali-a

i pomo nog radnika

ANTONA JERITSCIIA, starog 22 godine,
iz Homberga kod Prävali-a.

Kazna je odmah izvršena.

Veldes, 20 avgust 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original u arhivi MNO. Letak u formatu 65 X 48 cm je napisan na nema kom i slovena kom jeziku.

² Ovi su bili streljani u Jancovoj Drmci, a sahranjeni u Begunjama. U Slovenačkoj Koruškoj, u celoj dolini Mežice, lanovi Partije — odmah posle kapitulacije Jugoslavije — po eli su sakupljati oružje i širiti medju narodom otpor protiv okupatora. Krajem jula, pokušali su lanovi Partije iz Leša. Prevalja i Holmecca da miniraju most kod fabrike kartona u Dobjoj Vasi. Zbog izdaje bili su pohapšeni i odvedeni u Begunje. Od trideset i pet drugova streljani su šest. Ostali su poslani u logor Auschwitz. (Podaci MNO).

³ Farna Vas kod Dravograda

* Dobja Vas

⁵ Prevalje

⁶ Poljana

**PREGLED LJUDSTVA JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA UPOTREBLJENOG ZA SLUŽBU JAVNE
BEZBEDNOSTI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U DRUGOJ POLOVINI JULA I PO ETKOM AVGUSTA
1941 GODINE¹**

KOMANDA XI ARMISKOGRUPA
OPERATIVNO ODELJENJE

Prilog br. 34

Snaga, upotrebljena u službi javne bezbednosti iz diviz. »Granatieri di Sardegna«

	Dodeljeno ljudstvo					
	Za uvanje železnih pruga i veštačkih objekata		Za uvanje granice		Za službu javne bezbed- nosti stalnog karaktera	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
Garnizon Laze	193	11 %				
LI artidjer. firupa korpusne artiljerije	36	8%	-	-	-	-
Inžinjerska željeznička grupa	138	15%	-	-	-	-
221 teritor. mobilni bataljon	148	31%	-	-	-	-
208 posadna eta	22	26%	-	-	-	-
162 bataljon »cr. košulja«	108	22%	-	-	-	-
38 bataljon planinskih »cr. košulja«	51	12%	52	12%	-	-
III. bataljon planinskih »cr. košulja«	104	31%	30	12%	-	-
301 teritor. mobilni bataljon	105	25%	-	-	-	-
XI mitraljeski bataljon arm. korp.	80	16%	-	-	-	-

	Dodeljeno ljudstvo																									
	Za uvanje železnih pruga i veštačkih objekata		Za uvanje granice		Za službu javne bezbed- nosti stalnog karaktera																					
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat																				
239 teritor. mobilni bataljon	137	31%																								
144 teritor. mobilni bataljon	87	22%																								
IV planinski bataljon »cr. košulja«	40	11%	56	15%																						
XXI spec. bataljon gran. straže	5		198	20%																						
13 divizijski artiljer., puk					50	2%																				
1 grenadirski puk					183	6%																				
<p align="center">Visoki komesarijat je pored toga tražio od divizije »Granatieri« za službu javne bezbednosti</p> <table> <tr> <td>od 15 do 17 jula</td> <td>1217 ljudi (dnevno)</td> </tr> <tr> <td>— „ 26 jula do 31 jula</td> <td>63 oveka (dnevno)</td> </tr> <tr> <td>31 jula</td> <td>163</td> </tr> <tr> <td>— 1 avgusta</td> <td>1163</td> </tr> <tr> <td>— 2 avgusta</td> <td>265 ljudi (dnevno)</td> </tr> <tr> <td>3 avgusta</td> <td>465</td> </tr> <tr> <td>— od 7 do 17 avgusta</td> <td>333 oveka (na dan)</td> </tr> <tr> <td>17 avgusta</td> <td>3483</td> </tr> <tr> <td>— 18 avgusta</td> <td>233</td> </tr> <tr> <td>19 avgusta</td> <td>233</td> </tr> </table>							od 15 do 17 jula	1217 ljudi (dnevno)	— „ 26 jula do 31 jula	63 oveka (dnevno)	31 jula	163	— 1 avgusta	1163	— 2 avgusta	265 ljudi (dnevno)	3 avgusta	465	— od 7 do 17 avgusta	333 oveka (na dan)	17 avgusta	3483	— 18 avgusta	233	19 avgusta	233
od 15 do 17 jula	1217 ljudi (dnevno)																									
— „ 26 jula do 31 jula	63 oveka (dnevno)																									
31 jula	163																									
— 1 avgusta	1163																									
— 2 avgusta	265 ljudi (dnevno)																									
3 avgusta	465																									
— od 7 do 17 avgusta	333 oveka (na dan)																									
17 avgusta	3483																									
— 18 avgusta	233																									
19 avgusta	233																									

¹ Kopija originala je priložena uz Vojnoistorijski dnevnik XI armiskog korpusa kao prilog br. 34. Nalazi se u arhivi Vojnoistoriskog instituta Jugoslovenske armije (ital. odeljenje, kutija 21 c).

KOMANDA XI ARMISKOLOG KORPUSA
OPERATIVNO ODELJENJE

Snaga u potrebijena za službu javne bezbednosti iz diviz. »Isonzo«

	D o d e l j e n o l j u d i s t v o					
	Zu uvanje želozičkih pruga i veštačkih objekata		Za uvanje granice		Za službu javne bezbed- nosti stalnog karaktera	
	broj	procenat	broj	procenat	broj	procenat
23 pešadski puk	595	30% ^o	37	2»/.	18	1%
24 pešadski puk	237	11V ^o	117	36»/.		—
6 artiljerijski puk	154	16.5%	—			—
98 legija »crnih košulja«	I			v		
3 eta 307 teritor. mobil, bataljona						
4 eta 307 teritor. mobil, bataljona	387	34.5% ^o	60	5.5% ^o		
2 vod 146 batalj. »cr. košulja«						
23 posadna eta 18 bataljona	30	31%	—	—	—	—
2 eta 307 teritor. mobil, bataljona	38	38% ^o	—	—	—	—
CXI korpusni mitraljeski bataljon	—	—	11	3% ^o	—	—
XIV bataljon minobacača	168	53% ^o	4	1.2% ^o	7	2%
146 bataljon »cr. košulja«	95	27% ^o	—	—	15	4%
4 eta 239 teritor. mobil, bataljona	7	11% ^o	—	—	—	—
1 eta 307 teritor. mobil, bataljona	27	25% ^o	—	—	—	—
<p>Divizija »Isonzo« je pored loga dala za službu javne bezbednosti</p> <p>— 12, 13, 14, 15, 16, 17 jula 42 oveka dnevno</p> <p>— 27 i 29 jula 18 ljudi dnevno</p> <p>(još za tri dana) 25 ljudi dnevno</p>						

BR. 134

IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE U LOGATECU VISOKOM
KOMESARIJATU LJUBLJANSKE POKRAJINE OD 21 AVGUSTA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA TELEFONSKOJ I TELEGRAFSKOJ
LINIJI U BLIZINI PRESERJA¹

Kraljevina Italija

VISOKI KOMESARIJAT ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU

Fonogram

Ljubljana, 21 avgust 1941-XIX

STANICA KR. KARAB. LOGATEC
VISOKOM KOMESARIJATU LJUBLJANA

Br. 19/8 — Danas, 21 avgusta u 6 asova, patrola vojnika 3 ete
221 bataljona za nadzor železni ke pruge Preserje—Borovnica pri-
metila je da je u blizini Preserja prese eno 19 telefonskih i telegraf-
skih žica.² Linija je popravljena. Vodi se istraga.

potpisan poru nik Falco Filippo

Visoki komesarijat
za provinciju Ljubljana
21-VIII-1941-XX
PRIJEM

Šalje: Cannata
Primio: D' Agostino
D'Agostino s. r.

Stiglo 23 - 8 - 1941

POV.	br. 1838
	Odg....

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 w, fase. 1).

² Akciju je izvršila Borovni ka eta.

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 22 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA POVODOM PARTIZANSKIH AKCIJA U KAMMCKOM SREZU¹

Objava

U poslednje vreme komunisti ke teroristi ke grupe nanele su opet mirnom stanovništvu patnju i nesre u.² Tako su postale žrtve ovih nahuškanih razbojnih bandita žene i deca koja se ne mogu braniti, kao i radnici i seljaci koji mirno vrše svoje dužnosti. Ovi elementi, doduše, nisu u stanju da na okupiranoj teritoriji ozbiljno poremete red i mir, ali ipak prouzrokuju ogromne patnje mirnom stanovništvu.

Ja nisam voljan da takva teroristi ka dela ostanu bez osvete.

Stoga je danas, za razbojni ka dela koja su poslednjih dana izvršena u opštinama Flödnig¹ i Aich⁴, pogubljeno po 5 komunisti kih buntovnika za koje je dokazano da su u estvovali u nasilnim akcijama.

Na mestu izvršenih zlo ina kih dela **streljani su:**

1. Mlinarski radnik
PO NIK FRANZ iz Steina,⁵ star 41 godinu
2. Strugar
PREGEL IVAN iz Stednbüchela,⁶ star 36 godina
3. Pomo ni radnik
GRUDEN STEFAN iz Stollnig-a,⁷ star 36 godina
4. Pomo ni radnik
SITAR GENEROZ iz Jeranovog, star 41 godinu
5. Kerami ar
SEŠEK FRANZ iz Bukowitze,⁸ star 20 godina
6. Livac
JEGLIC ANTON iz Steina, star 20 godina

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20. Od navedenih, pet je streljano u Dobu, a pet u Smedniku. Nije poznato gde su sahranjeni.

³ Smednik. Partizani Raši ke ete su 19 avgusta napali automobil grofa Lazzarini-a.

⁴ Dob

⁵ Kamnik

⁶ Zaprice

⁷ Stolnik

⁸ Bukovica

7. Zemljoradnik
OREHEK ANTON iz Morautsch-a," star 19 godina
8. Metalurški radnik
SUŠNIK JANEZ iz Jeranovog, star 43 godine
9. Pomoćni radnik
REPI BOŽIDAR iz Štedna, star 42 godine
10. Bravar
DROLZ FRANZ iz Steina, star 27 godina.

Sa istom strogošću bi se kažnjavalo i ubuduće svako terorističko delo. Mirnom stanovništvu pružiće se zaštita koja mu je potrebna.

Sve što se primeti a što bi moglo poslužiti za rasvetljavanje komunističkih nedela ima se bez odlaganja prijaviti najbližoj policijskoj vlasti. Ko se o ovo ogreši ili u ma kom vidu potpomogne terorističke bande neka oekuje najtežu kaznu.

Veldes, 22 avgust 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 136

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O VEŠANJU KOMANDIRA KRANJSKE CETE MILORADA STOŠICA¹

Objava

Vanredni sud za sudjenje komunističkim zloincima, koji je obrazovao šef civilne uprave, osudio je 19 avgusta 1941

noćnog stražara **STOŠICA MILORADA**, rođenog 9. II 1904, nastanjenog u Neumarkt-u² na

smrt **vešanjem**

Presuda je izvršena danas javno u Kramburg-u.³

Stošić je kao član komunističke terorističke bande ubio državljanina nemačkog rajha Waltera Hecker-a⁴.

Veldes, 23 avgusta 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

⁸ Moravce

¹ Original na nemačkom i slovenskom jeziku nalazi se u arhivi MNO

² Trzin

³ Kranj

⁴ Komandir Kranjske cete Stošić Milorad iz Vranja (Srbija) bio je zarobljen prilikom napada Nemaca na Kranjsku cetu, 19. avgusta 1941. god., osuđen na smrt, a 23. avgusta javno obešen u Kranju. Walter Hecker.

BK. 137

IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 23 AVGUSTA 1941 GOD. O UNUTARNJOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U MESECU AVGUSTU¹

Prilog br. 35

Vojnoistoriskom dnevniku za 23 avgust 1941-XIX

KOMANDA XI ARMISKOGR KORPUSA
Obaveštajno odeljenje armiskog korpusa

23 avgust 1941-XIX

INFORMACIONI BILTEN BR. 21

Ljubljanska pokrajina

Od 11 avgusta prime uje se osetno smanjenje sabotaza na železni kim prugama i telefonskim linijama.

Ovo verovatno treba da se pripiše:

a) akciji iš enja koja je izvršena 10 avgusta ujutro u naselju Škofljica, u zoni gde su se naj eš e dešavali napadi,

b) hapšenju mnogih prevratnih elemenata,

c) brzoj upotrebi oružja od strane naših kontrolnih patrola, protiv atentatora, zlonamernika i onih koji se nisu odazvali pozivima.

Sve to — a naro ito ono što je izneto pod ta kom c) — dovelo je do obeshrabrenja mnogobrojnih izvršilaca, od kojih nisu svi bili spremni da rizikuju svoje živote.

Komunisti ki centri, koji rade prikriveno, upiru sve sile da bi uzbudili masu i stvorili nove pristalice znatno uve anim širenjem letaka. Kao rezultat ovakve propagande, dosada je prime eno samo da se opet dobacuju uvrede vojnicima i da se vrše atentati na njih, kao i da se drže prevratni ki govori, koji imaju za cilj da oslabe utisak pobeda antiboljševih vojski a da veli aju SSSR.

Navode se novi slu ajevi propagande i prevratnih akcija u drugoj polovini avgusta:

11 avgusta. — Pronadjen je jedan prevratni ki letak zaka en na jedno stablo ljubljanskog drvoreda. — U Dobravn je uhapšen jedan omladinac koji se rdjavo odnosio prema jednom našem stražaru.

12 avgusta. — Pronadjen je jedan komunisti ki letak na groblju u Polju. — Razni drugi leci su pronadjeni na periferiji Ribnice.

direktor banke u Kranju, gestapovski agent, ubijen je u Velikoj Poljani ispod Storži a, gde se tada nalazila Kranjska eta.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (kal. odeljenje, kutija 21 e, fase. 1).

13 avgusta. — U Ljubljani je uhapšen jedan mladji inovnik kod koga je pronadjen jedan prevratni ki letak. — Jedan komunisti ki letak pronadjen je izmedju železni kih šina u blizini železni ke stanice u Ljubljani.

14 avgusta. — Pronadjen je jedan prevratni ki letak u Ljubljani u naselju Kodeljevo, drugi u blizini Komande garnizona Novog Mesta, jedan u blizini železni ke stanice u Preserju; a drugi leci pronadjeni su no u u blizini logora 2 bataljona 6 artiljeriskog puka u s. Straža.

15 avgusta. — Na ulicama Ljubljane pronadjeni su komunisti ki leci, kao i neke cedulje sa slovom »V« i jugoslovenskim bojama. Prevratni ki propagandni leci pronadjeni su u blizini Borovnice i rudnika uglja u Ko evju. Pronadjeni su razni prevratni ki leci u Novom Mestu i na putu Polje—Ljubljana. Mnogi drugi su pronadjeni u Šent Jerneju, gde su uhapšena dva lica koja su ih imala. — Jedna crvena zastava pronadjena je na žicama visokog napona u blizini škole u šiški.² — Nepoznato lice pokušalo je da udje u krug konjušnice 121 ete topova u Ljubljani. im je ovo lice prime eno, ispaljen je jedan hitac iz puške, ali je ovo lice uspelo da pobegne. — U Babnom Polju uhapšena su etiri civila što su govorili protiv Italijana. — U Straži (8 km isto no od Novog Mesta) uhapšeno je jedno lice koje je zaustavilo nekoliko artiljeraca u patroli, izražavaju i se protiv fašizma i nacizma.

16 avgusta. — Ceduljice sli ne onim od prošlog dana pronadjene su na ulicama Ljubljane i u blizini Dravske kasarne.

17 avgusta. — Nekoliko prevratni kih listi a kucanih mašinom i ceduljica otštampanih crveno pronadjeno je na ulicama Ljubljane: jedan komunisti ki letak, koji je uba en spolja, pronadjen je u krugu kasarne 13 artiljeriskog puka; još jedan komunisti ki letak pronadjen je u blizini železni ke stanice Preserje, zatim jedan kod železni ke stanice Šent Rupert. U s. Studenec izmedju s. Moste i s. Polje, prekinuta je eksplozivom železni ka pruga. — Izmedju Soteske i G. Polja prese eno je 6 žica telefonske linije Novo Mesto—Ko evje.

18 avgusta. — Pronadjeni su mnogi komunisti ki leci i ceduljice na ulicama Novog Mesta i Šent Jerneja. — Na naslonu jednog prozora na maloj kasarni u Ljubljani pronadjen je jedan letak. — U blizini Vrhnike prese eno je 13 telefonskih vojnih žica. — Jedan komunist ubio je, sa dva hica iz pištolja, žandarmeriskog narednika Jožefa Sniskog iz Polja. — Eksplodirala je jedna železni ka signalna petarda prilikom prelaza elektri nog voza kod vijadukta Breg (severno od Borovnice).

19 avgusta. — Dva uhapšenika pobegla su iz zatvora u Kostanjevici; jednoga od njih ubila je jedna grani arska patrola kod Orehovice. — Tri lica su pokušala da odnesu daske jedne vojne barake u

² Akcija omladinaca, lanova VOS OF.

blizini Nemške Vasi. Pošto ih je iznenadila jedna patrola, pobe'gli su ispalivši nekoliko hitaca iz pištolja na vojnike, koji su odgovorili na vatru ne pogodivši nikog. — U Bu ni Vasi (2 km severno od Novog Mesta) uhapšeni su jedan civil koji je pokušao da širi među našim vojnicima vesti o ruskim poredama i vesti protiv Italije i još jedan koji se neprijateljski izražavao protiv naših vojnika. Uhapšena su dva civila u Ljubljani zato što su zviždala prilikom prolaza jednog transporta italijanskih vojnika, a druga trojica uhapšena su u Novom Mestu zbog defetisti ke propagande protiv osovinskih armija. — Pronadjene su 3 bombe jugoslovenskog tipa ispod jednog drveta na putu Vrhnika—Brezovica, između Drenovog Gri a i Loga. Po Ljubljani je kružila vest da su Paveli , Kvaternik i drugi pobe'gli u Italiju ; stanovništvo stoji na stanovištu da e skoro oslobodjenje Hrvatske od režima Paveli a uticati na razvijanje druk ijeg politi kog uređenja Dalmacije i Slovenije. Stanovništvo o ekuje sa velikom zabrinutoš u odluke italijansko-nema ke komisije za razgrani enje s Nema kom. U tom pogledu kruže protivne vesti, među kojima i ta da e se sadašnja demarkaciona linija poma i za nekoliko kilometara prema severu, što je primljeno sa živim odobravanjem od mase stanovništva, dok komunisti ki i nacionalisti ki elementi pokušavaju, na osnovu ove vesti, da agituju s ciljem da sruše moral kod stanovništva, isti u i da bi, i pod boljom pretpostavkom, veliki deo Slovenije opet ostao pod Nema kom. Izgleda da je nema ki ministar spoljnih poslova potvrdio neinteresovanje nema kih vlasti za etni ku grupu u zoni Ko evja. Ovakva potvrda je, kako izgleda, izbrisala svako neodredjeno stremljenje vodja ove etni ke grupe, koji su sada uperili svoju propagandu u potstrekavanje emigriranja u Nama ku. Jedno od opravdanja ove propagande jeste i vest proturena među seljacima da Italija ho e da ih preseli u Afriku i Siciliju. Ovakva propaganda nije dala o ekivane rezultate, a i crkva joj se'suprotstavila. — Civilne vlasti organizuju s naro itom pažnjom popis po narodnostima, koji e biti osnov za iseljenje. Onome koji bude izjavio da je nema ke nacionalnosti bi e dat jedan formular u kome e se izjasniti za Nema ku ili za Italiju, pa se može predvideti da e emigracija po eti u prvim danima septembra. — U pogledu kupovanja imovine emigriranih lica, bi e data prednost slovena kom kapitalu, što je vrlo dobro primljeno od meštana. Time se podigao njihov moral.

Bazno. — 18 avgusta u 15.15 asova, jedan dvokrilni avion, koji je dolazio sa severoistoka, preleteo je Novo Mesto i zatim uzeo pravac prema istoku. 19 avgusta u 12.05 asova, jedan avion nepoznate pripadnosti, koji je dolazio sa severa, prešao je na velikoj visini Novo Mesto i zatim se vratio istim pravcem. Verovatno su u pitanju nema ki vojni avioni sa zagreba kog aerodroma u izvidjanju ili avioni nema ke Lufthanza (Deutsche Lufthansa) na probnim letovima na novoj liniji Zagreb—Venecija—Milano.

BR. 138

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 24 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU PET TALACA POVODOM NAPADA NA GESTAPOVSKOG AGENTA GIRILA PRAPROTNIKA¹

Objava

22 VOI 1941 uve e, jedan komunisti ki razbojnik u Laufen-u² opština Bressiach³, ubio je vatrenim oružjem obu arskog majstora

CIRILA PRAPROTNIKA⁴

u njegovom stanu.

Kao odmazda za ovo ubistvo

streljani su

na mestu izvršenog ubistva:

1. 36 godina star obu arski pomo nik
KVUTSCHITSCH FELIKS iz Maria-Laufena⁵
2. 36 godina star
STULLER MIHAEL iz Maria-Laufena
3. 33 godine star obu arski pomo nik
KRIWIC JOSIP iz Maria-Laufena
4. 40 godina star obu arski pomo nik
KRIWIC ANTON iz Maria Laufena »
5. 31 godina star pomo ni radnik
SNEDIC ANTON iz Posautz-a,¹

jer je dokazano da su u estvovali u komunisti kim akcijama.

Veldes,⁷ 24 avgusta 1941.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku naiazi se u arhivi MNO.

² Ljubno

³ Brezje

⁴ Ciril Praprotnik bio je nema ki dostavlja i špijun.

⁵ Ljubno

⁶ Posavec

⁷ Bled

BR. 139

UPUTSTVA NEMA KOG KOMANDANTA POLICIJE ZA ODRŽAVANJE REDA ALPISKE ZONE OD 25 AVGUSTA 1941 GOD. ZA BORBUNEMA KE POLICIJE PROTIV PARTIZANA¹

Komandant policije za održavanje reda
Alpiske zone
Komandno mesto Bled

Bled, 25 avgusta 1941 god.

Poverljivo!

UPUTSTVA

za angažovanje policije za održavanje reda u okupiranim područjima
Koruške i Kranjske

1. Dok komandant angažovanih jedinica ne poveri posebne akcije jedinicama zaštitne policije ili ih u tom cilju ne upotrebi, komandanti bataljona u punom opsegu odgovaraju za uspostavu reda u dodeljenim im područjima za akciju koja ne treba da se poklapaju sa granicama okruga. Zbog toga oni moraju samostalno preduzimati, ne čekajući i u pojedinom slučaju uputstva, sve mere koje im se ukazuju kao potrebne u okviru opštevaže ih odredaba i uputstava koje je izdao komandant angažovanih jedinica. Prepušteno je njihovom nahođenju da etama, odeljenjima i ak pojedinim grupama u granicama bataljonskog područja sami dodeljuju, trajno ili prelazno, sopstvena područja i povere im u tim granicama opštu uspostavu reda ili daju ograničene naročite zadatke.

2. Komandant angažovanih snaga određuje jedinicama sedišta. Komandantima bataljona prepušteno je da predlažu komandantu angažovanih snaga razmeštaj sedišta svojih jedinica. Angažovanje jedinice koje traje samo nekoliko dana, ne smatra se premeštanjem garnizona i stoga ga može odrediti samostalno komandant bataljona.

3. Komandanti bataljona rešavaju u kojem opsegu jedinice treba da se nalaze u stanju pojačane pripravnosti za uzbunu radi izvođenja zadataka navedenih pod brojem 1. Svakako mora biti obezbeđeno da pri primitku obaveštenja o zapažanju ili o događajima, koji zahtevaju hitnu akciju, potrebne snage mogu smesta krenuti.

4. Mora se obezbediti da se obaveštenja i izveštaji, koji dolaze kod jedinica zaštitne policije, **neodložno** ocene i da komandant jedinice donese odluku odgovaraju u situaciji. Uslov za to jeste da u

¹ Original u arhivi MNO.

sedištima (bataljona, detašovanih eta i odeljenja) stalno bude rukovodilac koji je u stanju da naredi akciju.

5. Između komandanata jedinica zaštitne policije i žandarmerijskih stanica treba uspostaviti obostranu tesnu saglasnost, naročito između komandanata bataljona i komandanata žandarmerijskih okruga. Komandant žandarmerijskog okruga mora komandante bataljona i vodje manjih jedinica ako se nalaze u njegovom okrugu stalno obavještavati o svim važnim događajima i zapažanjima u svojem okrugu. I obrnuto, žandarmerijska službena mesta moraju takodje biti obavještena o akcijama zaštitne policije.

6. Svakom žandarmerijskom službenom mestu sve do žandarmerijske stanice mora biti poznata jedinica zaštitne policije koja je nadležna za doti ni žandarmerijski okrug i kojoj treba da javi važna zapažanja i događaje koji traže brzu, udarnu akciju. Na koje jedinice se vezati žandarmerijske stanice, neka odrede komandanti bataljona i komandanti žandarmerijskih okruga.

7. Angažovanje jedinica zaštitne policije u prvom redu oslanja se na zapažanja i događaje koje je saopštila žandarmerija. To se da bude tim efikasnije ukoliko se brže uslediti posle napada ili zapaženog pojavljivanja neke bande. Stoga svaka žandarmerijska stanica mora znati da je njen prvi i važan zadatak da smesta, čim sazna o napadu koji je u toku ili tek preti, ili ako se na osnovu zapažanja može zaključiti da postoje bande, bez odlaganja i najkraćim putem o svemu izvesti jedinicu odgovornu za njen okrug. Predaja izveštaja ne sme se odugovlačiti sporim preslušavanjima svedoka i sličinim zvanim poslovima koji se docnije isto tako mogu dobro obaviti. Na koji način izveštaj treba najbrže poslati (telefonom, motorom itd.) — mora biti utvrđeno jednom zauvek.

S tim se ne misli na slanje iscrpnih izveštaja preko žandarmerijske službe.

8. Pošto do sada nije pošlo za rukom da se uhvati jedna od tih bandi ili kojeg od pojedinih izvršilaca, moraju se iscrpiti svi izvori bolje nego do sada kako bi saznali o sedištu, držanju i sastavu bandi. Pri tome treba da se iskoriste pored do sada već primenjenih sredstava takodje zapažanja pograničnih carinskih stanica. Lica, koja ocenjuju i iskorišćavaju sve primljene izveštaje, u prvom redu jesu komandanti bataljona.

9. Glavni cilj akcije prilikom pojavljivanja neprijateljskih bandi mora biti taj da se one uhvate, a ako to zbog okolnosti ne podje za rukom, da se unište ili im se bar nanesu osetljivi gubici. Nije dovoljno da se bande samo razbiju i da imaju mogućnost da se ponovno okupe i ugnezde na drugom mestu.

Polazni položaj za napad ne sme se zbog toga prenatrpano postavljati samo s jedne strane, već treba snage rasporediti koncentrično ili barem na takav način, da se neprijatelju onemogu i bek-

stvo. Za postignu e tog cilja preporu uje se pre svega izvesna opreznost; planski pripremiti polaznu ta ku za napad i takodje ne izbegavati marševe u cilju opkoljavanja koji zahtevaju mnogo vremena.

10. Komandantu angažovanih jedinica treba potem poljskog telefona ukratko javiti svaki ve i podvig, navode i približno mesto akcije i angažovane snage. Po svršetku svake ve e akcije treba komandantu angažovanih snaga predložiti pismeni izveštaj, koji treba da sadrži takodje ste ena iskustva.

11. Utvrđeno je da neprijatelj esto nastupa u manjim grupama koje esto menjaju boravište, — pa se danju zadržavaju po šumama i teško pristupa nim gorskim predelima, a otuda, po pravilu, no u napadaju. Zbog toga, poznato je naj eš e samo podru je šireg opsega gde se neprijatelj kre e, dok uže boravište treba tek prona i Da bi neprijatelju dosko ili treba sastaviti mešovita odeljenja koja su po svom li nom i materijalnom dejstvu u jednom ograni enom podru ju u mogu nosti da neprijatelja pronadju, uhvate ili unište. Takva mešovita odeljenja, prema svrsi, sastavljaju :

1 odeljak zaštitne policije, uvek prema naredjenju, u ja ini od grupe do ete,

1 tuma ,

1 vodi koji poznaje teren, / moze bltl 1310 hce.

1 inovnik krivi ne policije ili žandarmerije,

1 vodi policiskog psa sa psom, — i po potrebi

1 odeljak sa prenosnom radio-stanicom.

Mešovito odeljenje mora biti tako opremljeno i snab eveno hranom da u slu aju potrebe može ostati na putu i nekoliko dana.

Odeljenje se u njemu odredjenom podru ju mora kretati što je mogu e više neopaženo, sad ispitivaju i, sad opet zauzimaju i položaj zasede (osmatranja). Delatnost policije za održavanje reda mora se upotpunjavati sa delatnoš u inovnika krivi ne policije, sa delatnoš u vodi a kojima je teren poznat i vodi a policiskog psa. U biranju sredstava treba odeljenju prepustiti potrebnu slobodu. Da li je najbolje da se odeljenje uputi na polaznu ta ku motornim vozilima te otuda po ne svoju akciju, ili da podje sa mesta boravka pešice, neka se sa nadležnog mesta pažljivo oceni. Mogu se povzati na sudelovanje i žandarmi, koji poznaju teren.

Ako odeljenje otkrije bandu koju ne može savladati, treba da najkra im putem to javi kako bi se mogla angažovati poja anja. Osmatranje neprijatelja, medjutim, mora se, ukoliko je to mogu no, produžiti.

Odredjivanje mešovitih odeljenja uopšte, stvar je komandanta bataljona, ali se ipak za to mogu ovlastiti i samostalne ete.

F. d. R. d. A.

Jobst

žandarmeriski viši narednik

Potpisan Mascus s. r.

BK. 140

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 26 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU TRINAEST TALACA POVODOM NAPADA NA ŽANDARMERISKU STANICU U RIBNICI I ZAGORJU¹

Objava

Zbog u estvovanja u prepadu bande koji je izvršen 11 avgusta 1941 na žandarmerisku stanicu u Reifnigu,²

zbog u estvovanja u prepadu bande koji je izvršen 9 avgusta 1941 na žandarmerisku stanicu i rudarsku stražu u Sagor-u,³

zbog u estvovanja u komunisti kim nedelima i zbog nedozvoljenog nošenja oružja, kao i zbog priprema akcija sabotaže

streljani su 24 i 25 avgusta 1941:

GRUBELNIK EDUARD, pomo ni radnik, rođen 3 XI 1911 u Reifnig-u, nastanjen u Reifnig-u

ECKHARDT FRANZ, pomo ni radnik, rođen 14 XI 1919 u Rogeds-u,⁴ nastanjen u Rogeis-u kod Kötsch-a⁵

BABI BRANKO, rudar, rođen 29 VII 1922 u Kisovetz-u,⁶ nastanjen u Sagor-u, Kisovetz 61,

GRAHEK LEOPOLD, rudar, rođen 22 X 1920 u Loki, nastanjen u Sagor-u, Töplitz' 112,

TOVORNIK JOSEF, student, rođen 2 I 1920 u Trifail-u⁸ nastanjen u Römerbad-u,⁹

KLAVORA SLAVA, studentkinja, rođena 11 V 1921 u Marburg-u,¹⁰ nastanjena u Marburg-u,

KO EVAR SVETOZAR, bravarski pomo nik, rođen 31 XII 1922 u Marburg-u, nastanjen u Marburg-u,

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Ribnica na Pohorju. Napad na žandarmerisku stanicu u Ribnici izvršila je Pohorska eta. Vidi dok. br. 34. primedba br. 3.

³ Zagorje. Napad na žandarmerisku stanicu u Zagorju izvršila je Revirska eta. Vidi dok. br. 14, primedba br. 2.

⁴ Rogoza

⁵ Rogoza kod Ko a

⁶ Kisovec

⁷ Toplice

⁸ Trbovlje

⁹ Rimske Toplice

¹⁰ **Maribor**

WEBER FRANZ,¹¹ šumar, rođen 17. II 1909 u Bischofdorf-u, nastanjen u Bischofdorf-u kod Cilli,¹²
VRUNC FRANZ,¹³ uitelj, rođen 12. II 1910 u Windischgraz-u,¹⁴
nastanjen u Windischgraz-u,
KOWATSCH JOSEF, pomoćni radnik, rođen 3. III 1919 u St. Lorenzen-u am Bachern,¹⁵ nastanjen u Trifailu-a, Heiligenuhr,
KOLARIC FRANZ, tkač, rođen 20. IX 1921 u Windisch-Feistritz-u,¹⁶
nastanjen u St. Lorenzen-u am Bachern, gostionica Koter,
BRESOVNIK STANISLAUS, trgovski nameštenik, rođen 13. IV 1920 u Maria-Rast-u,¹⁷ nastanjen u St. Lorenzen-u am Bachern br. 30,
WRESNIG ANTONIA, rođena 18. IV 1914 u Maria i. d. Wüste,¹⁸ nastanjen u St. Lorenzen am Bachern br. 151.

Šef civilne uprave
u Donjoj štajerskoj

¹¹ Slavko Šlander, prvi član CK KPS koji je dao život u Narodnooslobodilačkoj borbi slovenačkog naroda. Nemci nisu znali koga su streljali pošto je on imao lažnu legitimaciju na ime Weber Franc. (Mica Šlander, usmeni izvor)

¹² Škofja Vas kod Celja

¹³ Franc Vrun-Buzdo bio je sekretar celjskog okružnog komiteta KPS i komandir Celjske ete.

¹⁴ Slovenj Gradec

¹⁵ Sv. Lovrenc na Pohorju

¹⁶ Slovenska Bistrica

¹⁷ Ruše

¹⁸ Pušava

RAZGLAS

Radi udeležbe pri dne 11. avgusta 1941 izvršenem banditskem napadu na orožnika v **Reifnig-u**,
radi udeležbe pri dne 9. avgusta 1941 izvršenem napadu sodrge na orožnika in stražo podjetja
v **Sagor-u**,
končno radi udeležbe pri komunističnih spletkah in radi nedovoljene posesti orožja, kakor
tudi zaradi pripravljanja sabotažnih akcij

so bili dne 24. in 25. avgusta 1941 ustreljeni:

Grubelnik Eduard, pomožni delavec, roj. dne 3. XI. 1911 v Reifnig-u, stanujoč v Reifnig-u,
Eckhardt Franz, pomožni delavec, roj. 14. XI. 1919 v Rogeis-u, stanujoč v Rogeis bei Kötsch,
Babič Branko, rudar, roj. dne 29. VII. 1922 v Kisovetz-u, stanujoč v Sagor-u, Kisovetz 61.
Grahek Leopold, rudar, roj. dne 22. X. 1920 v Loke, stanujoč v Sagor-u, Toplitz 112,
Tavornik Josef, dijak, roj. dne 2. I. 1920 v Trifail-u, stanujoč v Römerbad-u,
Klavora Slava, dijakinja, roj. 11. V. 1921 v Marburg-u, stanujoča v Marburg-u,
Kočevar Svetozar, ključavničarski pomočnik, roj. dne 31. XII. 1922 v Marburg-u, stanujoč
v Marburg-u,
Weber Franz, gozdar, roj. 17. III. 1909 v Bischofdorf-u, stanujoč v Bischofdorf-u bei Cilli,
Vrunc Franz, učitelj, roj. 12. II. 1910 v Windischgraz-u, stanujoč v Windischgraz-u,
Kowatsch Josef, pomožni delavec, roj. 3. III. 1919 v St. Lorenzen am Bachern, stanujoč v
Trifail-u, Helligenuhr,
Kolarič Franz, tkalec, roj. 20. IX. 1921 v Windisch-Feistritz-u, stanujoč v St. Lorenzen am
Bachern, gostilna Koter,
Bresovnik Stanislaus, trgovski pomočnik, roj. 13. IV. 1920 v Maria Rast, stanujoč v
St. Lorenzen am Bachern št. 30,
Wresnig Antonia, roj. dne 18. IV. 1914 v Maria i. d. Wüste, stanujoča v St. Lorenzen am
Bachern št. 151.

**Der Chef der Zivilverwaltung
in der Untersteiermark**

Fotokopija desne strane dokumenta br. 140 za tekstom na slovena kom jeziku

BR. 141

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 27 AVGUSTA 1941 GOD. O PARTIZANSKOM NAPADU NA RUDNI KU SEPARACIJU I ŽANDARMERISKU STANICU U ZAGORJU¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA

Prilog dnevnika br. 15/41 Trbovlje, 27 avgusta 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD SEFA CIVILNE
UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Zapovest komandanta br. dnevnika 15038 od 26-4 i 15320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 27 avgusta 1941

1. Opšte stanje:

a) **Politi ko:** Opšta situacija u političkom pogledu u ovdašnjoj industrijskoj oblasti još uvek je krajnje zategnuta. Radikalni komunisti, koji su posle izbijanja rata sa Rusijom pobjegli iz Trbovlja, Zagorja i Hrastnika, skitaju se veći delom još u besputnim brdima, održavajući o igledno vezu sa drugim odbeglim komunistima kim bandama i terorom i delima sabotaže kao i širenjem najglupljih glasina, uznemiravaju celu oblast. U jako komunističanom radničtvu, oni nalaze ne samo simpatije već sigurno dobijaju od njih i snažnu pomoć — u najgorem slučaju formalnu — tako da isti u svojim skrovištima mogu biti blagovremeno obavješteni o policijskim akcijama i da mogu pobeći. Neprekidna policijska patroliranja već obima ne puštaju na miru ove bande i dosada su one imale uspeha utoliko što su pojedini teroristi bili ranjeni ili zarobljeni, što su se neki sami vratili kućama, i što je bilo nekoliko slučajeva, da su isti, usled naglog napuštanja svojih skrivenih logora, morali ostaviti tu svoje oružje, koje je potom policija uspela da pokupi i skloni.

Na 2-8-1941 izvršeno je u Sv. Marku kod Trbovlja obijanje tamošnjeg magacina celjskog nadležstva za gradjenje puteva.² Tom prilikom ukradene su, na štetu radništva razne životne namirnice, zatim kuhinjsko posudje, i pored toga još i jedan sanduk sa 25 kg

¹ Original u arhivi MNO.

- Ovaj, kao i dole pomenute napade izvršila je Revirska eta. Namirnice i kuhinjsko posudje bilo je svojina pomenutog nadležstva za gradjenje puteva.

eksploziva. Ovu kradju izvršili su, po nalogu komunisti kog vodje Alojza Hochkraut-a, iz Trbovlja pobjegli komunisti Vladimir Majcen, Ciril Curk, Anton Vrđanar, Vinko Žagar, Alojz Ribi i Franjo Kasteli, koji su se tada nalazili u logoru na pl. emšenik. 23-8-1941 trbovljanska žandarmerija, u sporazumu sa ekspozituroj tajne državne policije, uhapsila je građevinskog nadzornika (palira) Franca Saksida i radnike Gustava Jordana i Vasilija Milovanovića, iz razloga što su isti prikupljali novac za odbegle komuniste i što o kradji eksploziva, izvršenoj 2-8-1941, uopšte nisu podneli prijavu, iako im je sigurno bilo poznato, da su ovu kradju izvršili komunisti. 3-8-1941, između 3 i 6.30 asova ujutro, izvršen je atentat sa eksplozivom na rudnički objekt za separaciju uglja u Zagorju, na mestu gde se nalazi uređaj za glavni pogon električnog motora, kojom prilikom je oštećen motor i pričinjena šteta od oko 600 rajhsmaraka. Ipak nije došlo do prekida rada, što je bila očajna namera napadača, pošto se raspolagalo sa rezervnim motorom. U toku istrage koju je izvršila žandarmerija u saglasnosti sa tajnom državnom policijom i službom sigurnosti (SD), uhapšeno je i sprovedeno u Celje 37 lica, koja su osumnjičena da su znala za ovaj atentat.

9-8-1941, u 0,30 asova, oko 30 naoružanih komunisti izvršili su planski prepad puškama i ručnim bombama na žandarmerijsku stanicu u Zagorju i na uvare rudnika uglja u Zagorju, dejstvujući i na njih vatrom oko 25 minuta. Pritom je bio teško ranjen, verovatno paratom rasprsnute ručne bombe, u desnu butinu narednik motoriz. žandarmerije Otto Tharra, koji se sa dva druga nalazio u patroliranju u blizini žandarmerijske kasarne. Sama kasarna oštećena je usled jakog vatrenog dejstva.

Oko pola asosa posle ovog tučenja vatrom, razoren je eksplozivom drum na njegovom brdovitom delu između Trbovlja i Zagorja, sa verovatnom namerom da se uspori dovlačenje policijskih pojačanja. Saobraćaj je stvarno bio ometen, a naročito usled toga što se sanitetski auto, koji je bio poslan da preveze u Zagorje teško ranjenog narednika Tharra, survao u jedan levak koji je nastao usled eksplozije i bio 5 m dubok.

Kao izvršiooci ovog atentata eksplozivom dolaze u obzir iz Trbovlja pobjegli komunisti Josip Umek, Alojz Ribi i Milan Mrzelj. A zbog sumnje da je za ovaj atentat znao, žandarmerija u Zagorju uhapsila je Dušana Bobića, kvalifikovanog radnika na izgradnji drumova, koji je ranije stanovao u Zagorju. Prilikom izvršenog ličnog pretresa nadjena su u njegovom džepu od kaputa dva bojeva upaljača. Isti je potom predat u međuvremenu prispelom inovniku tajne državne policije, koji ga je poveo na mesto gde je delo izvršeno. Ah je on pokušao da beži, te je tom prilikom ubijen.

U toku 9-8-1941 žandarmerija u Zagorju uhapsila je zbog komunističke delatnosti rudarskog radnika Karla Raganzina iz Loke

kod Zagorja, koji se ve duže vremena nalazi u bekstvu. On je pokušao da beži, zbog ega je zaštitna policija upotrebila vatreno oružje i pritom ga ubila.

Zbog atentata na žandarmerisku stanicu u Zagorju uhapšeno je u toku 9-8-1941 — u saglasnosti sa kriminalnom policijom, tajnom državnom policijom, službom sigurnosti (SD), zaštitnom policijom i žandarmerijom — oko 50 lica.

Sem toga, policija bezbednosti i žandarmerija u Zagorju, u vremenu od 15 do 22-8-1941, uhapsile su 7 komunista, od kojih je dvojicu ubila zaštitna policija pri pokušaju bekstva. Žandarmeriska stanica u Rade ama uhapsila je i predala tajnoj držav. policiji u Celju u mesecu avgustu ukupno 19 lica, zbog prikupljanja oružja i municije za vršenje atentata, kao i zbog komunista ke delatnosti i slušanja ruskih radio-emisija.

Žandarmeriska stanica u Zidanom Mostu uhapsila je 9 lica zbog komunista ke delatnosti.

U Polšniku je 9-8-1941 pronadjen jedan komunista koji je pobegao iz Zagorja, a 14-8-1941 zaštitna policija, žandarmerija i tajna držav. policija uhapsile su 7 lica zbog protivdržavne delatnosti.

U ostalim mestima u okrugu, kao i u industriskoj oblasti Hrastnika, ovog puta nije se pojavila neka otvorena komunista ka propaganda — niti teroristi ka delatnost.

b) Privredno stanje, koje se naro ito popravilo kod nadni ara, može se ozna iti uglavnom kao dobro. Izdavanje radni kih karata za radnike teške i najteže kategorije izazvalo je zadovoljstvo u doti nim radni kim krugovima.

2) Snage: Žandarmeriski okrug Trbovlje ima 9 žandarmeriskih stanica sa, zasad, 32 žandarma, ra unaju i tu i 3 privremeno dodeljena lica za dresuru pasa.

Od 21 lica pomo nih policajaca, koji su u okrugu primljeni u službu, upu eno je 25-8-1941 njih 14 na kurs za obuku u Lannach, a 4 na isti takav kurs u Ptuj, jedan pomo ni policajac je zbog slabog morala otpušten, tako da se trenutno u okrugu nalaze na licu samo dva pomo na policajca. O ekuje se a i neophodno je potrebno, da se navedeni pomo ni policajci po svršetku kursa vrate odmah u svoje odgovaraju e žand. stanice, pošto se iste, zbog malog broja takvih žandarma koji poznaju mesne i personalne prilike kao i takvih koji poznaju oba jezika, nalaze u teškoj situaciji.

Jedan vod zaštitne policije iz 72 policiskog bataljona, ja ine od 1 oficira i 30 ljudi, nalazi se od 13-7-1941 u Trbovlju i njegovo ljudstvo smešteno je u zgradi žandarm. stanice.

12-8-1941 došla su u Trbovlje tri voda zaštitne policije pod komandom komandira ete kapetana Mechels-a. Jedan vod je zadržan u Trbovlju, ah je isti u medjuvreihenu ve otišao u Maribor, a dva voda

u ja ini od oko 60 ljudi premešteni su u Zagorje. Jedan vod motorizovane rezervne žandarm. ete iz Celja bio je takodje privremeno raizmešten u Zagorju i Trbovlju.

11. Narednik Otto Tharra, iz motor, rezerv. žandarm. ete u Celju, teško je ranjen ru nom bombom u desnu butinu prilikom prepada naoružanih komunisti kih bandita na žandarmerisku stanicu u Zagorju, a narednik Kipferhng iz iste jedinice ranjen je u butinu na taj na in što je njegov mašinski pištolj okinuo prilikom patroliranja na brdovitom terenu. Obojica se nalaze na le enju u celjskoj bolnici. Izveštaji o tome dostavljeni su zasebno.

Dostavlja se radi znanja politi kom Komesaru za zemaljski okrug Trbovlje i žandarmeriskoj komandi u Celju.

Komandant žandarmeriskog okruga:
(potpis ne itljiv)
Žandarm. potporu nik

BR. 142

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 28 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU PET TALACA U DONJDI GORJAMA¹

Objava

u no i 25/26 avgusta ubijen je kova

FLORIJAN UL AR

u svome stanu u Untergoria h-u.²

Kao odmazda za ovaj zlo in streljani su danas ujutru na mestu zlo ina

1. 38-godišnji bravar
FRANC SOKLIC, iz Obergöriacha-a³
2. 42-godišnji baštovan
GOTTFRIED REPE, iz Göriach-a⁴

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Ovi taoci su streljani na zahtev dr Bauera u Sp. Gorjama.

² Donje Gorje

³ Gomje Gorje

⁴ Gorje

3. 44-godišnji baštovan
KARL REPE, iz Göriach-a
4. 52-godišnji radnik
IVAN SUPAN, iz Neuming-a⁵
5. 47-godišnji fabriki radnik
JOŽEF PIKON, iz Göriach-a

za koje je dokazano da su bili sau esnici u komunisti kim nasilnim delima.

Veldes,⁸ 28 avgusta 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 143

**UPUTSTVO NEMA KOG KOMANDANTA ANGAŽOVANIH SNAGA
KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE OD 28 AVGUSTA 1941 GOD. ZA
BORBU PROTIV PARTIZANA¹**

Komandant žandarmerije
kod šefa civilne uprave
na Bledu
(Komandant angažovanih snaga)

Delov. br. 778/41. Bled, 28 avgusta 1941 godine

Rezervnom policiskom bataljonu 181 u K r a n j u
Rezervnom policiskom bataljonu 171 u K a m n i k u

i svim žandarmeriskim stanicama na okupiranoj teritoriji.

Predmet: Uputstva za angažovanje policije za održavanje reda na okupiranoj teritoriji Koroške i Kranjske.

Prilog: 1.

Na in dosadašnjeg suzbijanja banditske svireposti na okupiranoj teritoriji do sada nije doveo do zadovoljavajućeg rezultata.

Komandant policije za održavanje reda Alpinske zone sa sedištem komande na Bledu izdao je radi što boljeg angažovanja policije uputstva, koja su iscrpna i u svakom pogledu zaslužuju posebnu pažnju, te se dostavljaju na znanje i najstrože pridržavanje.

⁵ Nomenj
« Bled

¹ Original u arhivi MNO.

K tome se napominje, odnosno naredjuje:
Sedište Rezervnog polieiskog bataljona 181: Komandant i štab komande u Kranju.

Vodovi u Begunjama, Št. Vidu i Kamniku (uvanje barutane) ne mogu se tražiti.

Sedište Rezervnog polieiskog bataljona 171: Komandant i štab komande u Kamniku:

Dalje mogu se zahtevati snage rasporedjene u Domžalama i Mengešu.

Tre a eta 171 bat na Bledu, u iju nadležnost spada bezbednost kraja, normalno ne dolazi u obzir za angažovanje izvan područja Bleda.

Žandarmeriski policiski psi nalaze se u žandarmeriskim stanicama Kranj, Radovljica, Kamnik i Št. Vid.

Kao operativno područje dodeljuje se:

Rezervnom policiskom bataljonu 181 okrug Kranj, Radovljica i [škofja] Loka, a

Rezervnom policiskom bataljonu 171 okrug Kamnik i Litija.

U granicama tog područja, komandant rezervnog polieiskog bataljona upravlja akcijama svojih snaga, po svojoj inicijativi i prema potrebi, u smislu uputstava komandanta policije za održavanje reda Alpinske zone, sa sedištem komande na Bledu.

Granice ovog područja delovanja uopšte treba uvažiti, ali ipak ove granice ne smeju da budu nikakva zapreka da se ne produži akcija koja je u toku.

Ako se u toku ovakve akcije dobiju zapažanja koji traže neodložno da se preduzme neka mera, mora se o tome izvestiti najkraim putem komandant susednog područja.

O svim događajima, slujajevima i zapažanjima koji zahtevaju da se odmah poduzme akcija, žandarmeriske stanice moraju bez odlaganja obavestiti najbližeg komandanta rezervnog bataljona ili istotako odeljenja policije koja se nalaze još bliže.

Dalja obaveštavanja komandanta žandarmeriskog okruga i komandanta žandarmerije na Bledu itd. pri tome ne dolaze u obzir.

Najstrože se naredjuje najuža saradnja između žandarmeriskih stanica i komandi rezervnih policiskih bataljona (komandanti i potkomandanti rezervnih policiskih bataljona) sa organima pogranih carinskih straža, sa SD (Gestapo) i kriminalnom policijom. Potpuno treba izbegavati sitniarska shvatanja koja se pojavljuju u pogledu pitanja o nadležnosti.

Sve misli i rad treba okrenuti ka jedinom kona nom cilju - uspešnom suzbijanju nesigurnosti u zemlji.

Naro ita snalažljivost u tom pogledu jeste neminovan uslov za postignu e rezultata.

Na kraju moram primetiti da opšta no na obilaženja u cilju izvidjanja u nepreglednoj pokrajini zbog odli nog prikrivanja neprijatelja, po iskustvu, ne daju nadu na odgovaraju i uspeh. S time nikako nije re eno da se obilaženja ne bi vršila ako sigurni podaci daju nadu na uspeh nameravane akcije u toku tog obilaženja.

Naprotiv, posebnu pažnju treba polagati na iskoriš avanje osmatra kih položaja, dakle zaseda na prometnim linijama i prometnim raskrsnicama. Pri tome ie samo po sebi razumljivo da se odgovaraju i dolazak, odnosno zauzimanje osmatra kog položaja mora izvršiti što prikrivenije i u tami.

Rezervnim policiskim bataljonima su sva sredstva žandarmerije na raspoloženju za njihove potrebe.

Overava :

Jobst
žandarmeriski viši narednik

potpisan **Handl**

Zandarmerisko okružje Radovljica
Došlo : 2-IX-1941 g.
Delov. br. 447. Prilozi
(potpis ne itljiv)

BR. 144

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOG OKRUGA KAMNIK KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA KORUŠKU I KRANJSKU OD 29 AVGUSTA 1941 GOD. O USTANKU U KAMNICKOM SREZU¹

ŠEFU CIVILNE UPRAVE
U OKUPIRANIM PODRU JIMA KORUŠKE I KRANJSKE

— Komandantu žandarmerije —

Žandarmeriski okrug u Kamniku

U Kamniku, 29 VIII 1941

Izveštaj od 19-8-1941

1. **Opšte stanje:** Politi ko stanje u okrugu Kamnik nije zasad povoljno. Od 27 jula 1941² po eo je ustani ki talas koji ne polazi samo od komunisti ke, ve i od nacionalne slovena ke strane, i kao takav se razvija. Zahvaljuju i primenjenim zaštitnim merama mogla se u Kamniku spre iti ve a šteta i ljudski životi nisu došli u opasnost. Ustani ki pokret obuhvata u okrugu uglavnom podru ja

¹ Original u. arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20.

opština: Kamnik, Homec, Radomlje, Domžale, Mengeš, Trzin. Ihan, Dob i Morav e. Udarne snage ustanika bila je, pre svega, u obrazovanju bandi ije se dejstvo proširuje na akcije sabotaze protiv javnih uredjaja, na plja ku i oružane napade protiv organa bezbednosti i protiv folksdoj era. lanovi bandi regrutovani su ve inom od mladjih ljudi, naoružanih vojni kim puškama, ah imaju sa sobom i ru ne granate, kao i automatsko oružje. Primenjene odbranbene mere ukazuju, zasad, samo na pojedina an uspeh. Iako u poslednjim danima nismo izveštavah o zna ajnim dogadjajima, još uvek se, kao i pre, vrše napadi i vatreni prepadi na folksdoj ere i konfidente. To opet dokazuje da ustanici poti u iz sredine ovdašnjeg stanovništva.

Pretežni deo stanovništva ponaša se lojalno; nisu retke prijave i dostave o banditskom delovanju i štaviše, taj deo pomaže i sam prilikom izvidjanja. Ovde ne treba izgubiti iz vida da i jugoslovenski žandarmi hrabro i neustrašivo, svakog trenutka, stoje na raspoloženju. Stanovništvo, naro ito ono sa sela, plaši se od plja ke i napada na živote i imovinu. Nasuprot slu ajevima na industriskom podru ju Kamnika sve do Domžala, Mengeša i Trzina, u oblastima žandarmeriskih stanica Vodice, Dol pri Ljubljani, Blagovica, Motnik i Šmartno vlada mir.

Ekonomsko stanje u vremenu ovog izveštaja poboljšalo se i zadovoljava. Stanovnici su navikli na sistem karata, prihvataju preduzete mere ah se žale da se ne e mo i potpuno iskoristiti karte usled nedostatka dovoljnih zaliha. Izgleda da više ne postoji nezaposlenost,, pošto se još uvek šalju znatni transporti iz svih zanatlikih redova u stare granice Rajha.

2. Snage: 1 okružni komandant, 11 komandanata žand. stanica i 66 žandarma.

3. Mesne komandanture: Prema izveštaju od 19 jula 1941 policiski rezervni bataljon br. 171 ima svoju komandanturu u manastiru Mekinje, telefonski broj 27.

4. Obaveštavanje: Kad je smešten polic. rez. bataljon br. 1 [71], tada je ujedno podignuta u Kamniku i radio-stanica. Neko poboljšanje u telefonskom saobra aju nije još nikako nastupilo. Ovaj saobra aj trpi i u mesecu izveštavanja zbog stalnih sabotaznih akcija terorista. Sve se važne zapovesti i obaveštenja pretpostavljenih, kao i politike uprave, moraju donositi do žandarmeriskih stanica preko žandarmeriskih kurira pod odgovaraju om zaštitom.

5. Izveštaj a delatnosti: Pohciski rezervni bataljon br. 171, koji se 9 avgusta 1941 smestio u Kamniku da bi obezbedio ugroženo podru je, preduzima i dalje krstarenje po opasnom podru ju. Jedna eta ovoga bataljona preba ena je u Bled, a po jedan vod u Domžale i Mengeš. Jedan od vodova vrši stražarsku i krstare u službu oko Kamnika. Preduzimaju se i hapšenja svih sumnjivih lica

An den

C h e f d e r Z i v i l v e r w a l t u n g
in den besetzten Gebieten Kärntens und Krains
- Kommandeur der Gendarmerie -

Gendarmeriekreis Stein.

Stein, den 19. August 1941.

B e r i c h t v o m 19.8.1941.

1. Allgemeine Lage: Die politische Lage ist zur Zeit im Kreise Stein nicht günstig. Mit 27. Juli 1941 begann eine Aufstandswelle, die nicht allein von kommunistischer- sondern auch von nationalslovenischer Seite ausging und gefördert wird. Dank der getroffenen Abwehrmassnahmen konnte in Stein grösserer Schaden verhütet und Menschenleben nicht in Gefahr gebracht werden. Die Aufstandsbewegung umfasst im Kreise vorwiegend die Gebiete der Gemeinden Stein, Homez, Radomle, Domschale, Marnsburg, Terssin, Jauchen, Aich und Moräutsch. Die Stosskraft der Aufständischen lag vorerst in der Bandenbildung deren Tätigkeit sich auf Sabotageakte gegen öffentliche Einrichtungen, Raub und Angriffe mit Feuerwaffen gegen Sicherheitsorgane und Volksdeutsche erstreckte. Die Mitglieder der Banden rekrutieren sich aus meist jüngeren Leuten, die mit Militärgewehren bewaffnet, aber auch Handgranaten und Maschinenwaffen mit sich führen. Die getroffenen Abwehrmassnahmen zeigten bis nun nur einen Teilerfolg. Wenn auch bedeutendere Vorkommnisse in den letzten Tagen nicht zu melden sind, werden nach wie vor Angriffe gegen ~~die~~ und Feuerüberfälle gegen Volksdeutsche und Vertrauensleute verübt. Dies gibt auch den Beweis, dass die Aufständischen aus den Kreisen der hiesigen Bevölkerung stammen.

Der überwiegende Teil der Bevölkerung verhält sich loyal, spart nicht mit Anzeigen und Hinweisen auf das Treiben der Banditen, ja hilft mitunter selbst bei der Ausforschung mit. Hier sollen auch die jugoslawischen Gendarmen nicht unerwähnt bleiben, die mutig und unerschrocken sich jederzeit in den Dienst stellen. Die Bewohner, namentlich die ländliche Bevölkerung, befürchtet Plünderungen und An-

uz pomoć policijskih snaga. Napominjem, u nadi da će se uvažiti, da je potrebno pružiti i obezbediti, bezuslovno, nužna motorna vozila.

Stražarsku službu u fabrici baruta, sad kao i pre, vrši jedan vod oružanih snaga. Sem toga, stražu je pojačao jedan vod zaštitne policije policijskog rezervnog bataljona br. 181.

Žandarmerijska delatnost pojedinačne službe obuhvatala je, u mesecu izveštavanja, odbranu od sabotažnih akcija terorista, naročito putem opsežnog krstarenja. Žandarmi pojedinih stanica stanuju u službenim prostorijama, da bi izbegli napade. Pa i nastavne snage, koje rade u udaljenijim školama, bile su privučene i smeštene u mesto stanica da bi bile osigurane od napada. Opšta služba bezbednosti nije mogla, zbog sabotažnih akcija od strane terorista, da dolazi u obzir i nije bilo uopšte značajnog delovanja s obzirom na kriminal. U okrugu Kamnik, posebno na području stanica Kamnika, Mengeša, Domžala i Moravca, uhapšeno je u toku ovog meseca približno 200 ljudi koji su ih učestvovali u sabotažnim akcijama ili pak, treba smatrati da su sumnjivi na osnovu utvrđenih dokaza. Pri borbenim akcijama, na području Kamnika, žandarmerija i Gestapo ubili su 4 terorista. Jedan je terorist ranjen i upućen u bolnicu u Golniku, i otud je pobjegao.

Komandir stanice u Moravcu, žandarmerijski narednik Innerkofler, ranjen je jednim metkom prilikom krstarenja, 6 avgusta 1941, u svom području stanice — u vreme oko 21 čas. Žandarmerijski podoficir Wenninger, iz stanice Domžale, ranjen je metkom kroz nadlakticu 6 avgusta 1941 godine, oko 23 časa, kad je sa žandarom, podoficijerom Viktorom Theuermann-om, kao vozačem motorizovane žandarmerije i krstarećeg odreda Gestapoa, predvodio na celu osiguranja, u momentu kad su teroristi, blizu Doba, pripucali iz svojih izgrađenih drumskih prepreka. Motorni točak je oboren i usled toga je bio lakše ranjen takodje viši narednik Theuermann, iz stanice u Moravcu. Smravljen mu je prst na desnoj ruci.

Samo delimično uspešno je bilo krstarenje preduzeto ovog meseca, od strane žandarmerije, kao i uz sadejstvo jedinica Gestapoa u Kamniku, a docnije i uz podršku policijskog rezervnog bataljona br. 171. Nije uspelo ni u jednom slučaju da se pohvataju banditi, ali su nađeni logori i zalihe životnih namirnica. U blizini Tunjica 24 avgusta 1941 godine, nije, doduše, jedinica poslata u akciju naišla na bandite, ali je ipak zaplenila svu njihovu zalihu: 3000 metaka, životne namirnice i opremu za naoružanje. Teroristi su u mesecu avgustu streljali 3 muškarca koji su bili u službi Nemačke, a 2 muškarca i jednu ženu su teže ranili.

U akcijama sabotaže bio je dignut u vazduh most u blizini Kamniške Bistrice, na više je mostova raskinut potporni stub, oborene su mnogobrojne telegrafске bandere, sprovodnici pokidani i dignuta je u vazduh jedna bandera za visoki napon, i zapaljena tri

ambara, iji su vlasnici iseljeni. Od svojine evakuisanih lica ukradene su dve svinje i jedno tele. Jedno tele i svinju policiska patrola našla je u logoru neke bande na podru ju stanice Morav e.

Jedan policajac zaštitne policije dobio je, prilikom krstarenja, metak u glavu, jedan drugi dobio je prilikom šetnje u Mengešu metak u vrat, a na tre eg je izvršen prepad prilikom stražarenja kod barutane u Kamniku; bio je napadnut i oboren. Ova se tri oveka nalaze u bolnici u Golniku.

Pada u o i da, dosad, još nisu nikad napadali ili pripucali na motorizovane žandarmeriske kurire i patrole koje se stalno nalaze na putu. Medjutim, s druge strane, pripucano je na motorizovanu saobra ajnu patrolu iz Kranja na teritoriji opštine Ihan, u okrugu Kamnik. Odmah je preduzeto krstarenje iz stanice, ali bez uspeha.

6. Motorna vozila: Žandarmeriske stanice u okrugu raspolažu motociklima. Pogonski materijal daje politi ki komesar vrlo rado. Za slu aj potrebe, stavlja policiski rezer. bat. 171 u svako doba tražena motorna prevozna sredstva na raspoloženje.

7. Ekonomsko snabdevanje: Zidanje kasarne žandarmeriske stanice u Kamniku približava se kraju. Pitanje stanova za žandarmeriske stanice okruga, zahvaljuju i predusretljivosti politi kog komesara, regulisano je za duže vreme. Za bezuslovno potrebne stanove odobrene su i kapelanije. Obezbedjeni su i privatni stanovi za oženjene žandarme, odnosno, dodeljeni žandarmeriskoj administrativnoj upravi.

I ovom prilikom treba podvu i naru itu predusretljivost politi kog komesara.

8. Samoodbrana: SA-puk, razmešten u Kamniku, po eci je da radi kanoelariske poslove, ma da formacije nisu obrazovane. I ja smatram da bi to bilo suviše rano.

9. Pomo na policija: Od pet lica regrutovanih u okrugu Kamnik samo su dvojica stupili u. službu kao pomo ni policajci. Ostala trojica pošto nisu hteli da ekaju, uzeli su drugo zvanje koje nisu hteli da napuste.

10. Razno: 25-8-1941 dodeljen je stanici Kamnik vodi policiskih pasa Kaiser sa policiskim psom Billom. Kad je odmah idu eg dana izvršena upotreba psa, prilikom jednog prepada na tehni kog rukovodioca fabrike lana u Jaršama i istovremeno rukovodioca mesne grupe koruškog Volksbund-a, po imenu Mladena Halužana, nije on mogao da pronadje trag. 171. polic. bataljonu dodeljen je policiski planinski vodi .

II avgusta 1941 izvršen je policisko-lekarski pregled jugoslovenskih žandarma u Kamniku, i štaviše, naredjeno je da se upute u Celovec na te aj za prevaspitanje. Isti su ponositi, što su primljeni

u nema ku policiju. Delatnost ovih žandarma ne samo da se ne srne zaboraviti, ve , ukoliko to posebice ulazi u mese ni izveštaj, ako ja smem da ovde podnesem molbu, trebalo bi ih nagraditi. Ne beše ni jedan žandarm u mome okrugu koji ne bi, u datom slu aju, na zahtev, stavio na raspoloženje državnoj vlasti bez predomišljanja svoju službu pa i svoj život. Ja sam bio esto prinudjen, u poslednje vreme, u vezi sa napadom na Slovence koji su Nemcdana naklonjeni, bez obzira na stepen borbene spremnosti ovih ljudi, da povu em jugoslovenske žandarme sa položaja gde bi bih suviše izloženi opasnosti. Ovo uvek protiv njihove volje. Medju jugoslovenskim žandarmima, koji nisu primili poziv za prevaspitanje, pojavila se zabrinutost.

11. **Gubici i oboljenja:** Ve ranije pomenuti ranjenici, pa i povredjeni žandarmi, otišli su 29 avgusta 1941 iz bolnice Golnik ku i na doma u nogu. Ina e nije bilo drugih slu ajeva oboljenja.

12. **Raspoloženje trupa:** vrlo dobro.

Komandant žandar, okruga
(Ne itko)
Žandarmer. poru nik

BR. 145

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ I KRANJSKOJ OD 29 AVGUSTA 1941 GOD. O STRELJANJU PET TALACA U JARŠAMA¹

Objava

26 avgusta 1941 god. ujutru ranjen je vatrenim oružjem

MLADEN HALUSZHAN,

rukovalac tkaonice u Jarsch-L²

. Kao odmazda za ovaj zlo in danas su na mestu zlo ina

streljani

1. 27-godišnji kova
JAKOB DACAR, na Velikem Hribu
2. 21-godišnji obu ar
JOSIP VINAR, iz Radomlja
3. 55-godišnji nabavlja drva
FRANC VIDMAR. iz Steinbüchel-a³

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Jarše. Mladen Halužan bio je poznat u elom Kamni kom srezu kao izdajnik i agent Gestapo-a.

³ Zaprice

4. 34-godišnji
LOVRENC DROGAR, iz Podgoritz-e⁴
5. 19-godišnji rudar
MERZELJ, u Trifail-u³

za koje je dokazano da su bili sau esnici u komunisti kim nasilnim delima.

Veldes, 29 avgusta 1941 god.

gef civilne uprave
Kutschera

BR. 146

**IZVEŠTAJ 210 MEŠOVITE SEKCIJE KARABINJERA KOMANDI
KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD
1 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA PATROLU POGRA-
NI NE STRAŽE KOD VRHNIKE¹**

Vojna pošta 46, 1-9-1941-XIX

210. MEŠOVITA SEKCIJA KR. KARAB.

Br. prot. 9 64 — Pov.

Predmet: Dnevni izveštaj

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARMISKOGR KORPUSA

Vojna pošta 46

Na delu železni ke pruge izmedju uvarske ku ice 429 i 430 u opštini Vrhnika (Ljubljana), 1 septembra ujutro u 3 asa., nepoznata lica, sakrivena u šumarku, ispalila su 3 metka iz karabina, 2 iz pištolja i bacila 3 ru ne bombe, od kojih su dve eksplodirale, na patrolu od 4 vojnika iz 9 grupacije grani ne straže koja uva železni ku prugu.² Vojnici su odmah odvratili hicima iz karabina ne postigavši nikakav rezultat. Napadnuti vojnici su nepovredjeni. Pruga nije uopšte ošte ena. Pronadjen je jedan automatski pištolj i 3 au're jugoslovenskog karabina. Nadležni karabinjeri vrše istragu.

Stiam freschi!³

Komandant sekcije,
viši narednik
(Amadeo Tommasini)
A. Tommasini s. r.

⁴ Podgorica

⁵ Trbovlje

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 149.

³ Dopisano Robottijevom njkom. Izraz koji ima ironi an smisao približno zna i: »No, sad smo gotovi!«

BR. 147

PROGLAS NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O UVODJENJU
KOLEKTIVNIH KAZNI NAD STANOVNIŠTVOM¹

Stanovništvu !

Komunisti i bande i dalje napadaju i ubijaju miroljubivo stanovništvo. Bez potrebe morali su opet izvesni ljudi žrtvovati svoje živote.

Ovi prepadi omogući su samo zato što jedan deo stanovništva pomaže bande razbojnika. Tako je ta no utvrđeno da ih stanovništvo sklanja, daje im hranu i izveštaje.

Stoga sam prinudjen da preduzimam

koje će najoštrije mere,
celokupnom stanovništvu

donositi veliku bedu i koje će i nevine pogoditi.- Kriv je svaki koji svim sredstvima ne saradjuje s nama da bi se sprečilo ovo zlo inače ubijanje.

Ko je, dakle, voljan da ovu zemlju još u poslednjem času sačuva od još veće bede, taj mora odmah da učini sve za sprečavanje zločina i neke delatnosti ovih elemenata.

Veldes,³ 3 septembra 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nemačkom i slovenskom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Format plakata 90 X 60 cm.

² Uprkos uvodjenju posebnog suda i njegovog rada, uprkos pretnjama i smrtnim presudama okupator nije mogao uništiti ustanak slovenačkog naroda.

³ Bled

BR. 148

**OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 3 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU
DESET TALACA U DOMŽALAMA¹**

Objava

1 septembra 1941 god. streljan je kod Domschala-

IVAN WUTTE,

pomo ni carinski asistent.

Kao odmazda za ovaj slu aj

streljani su

jutros na mestu zlo ina:

- 1. 34-godišnji pomo ni radnik
DRAGAR LORENC," iz Podgoritz-e³**
- 2. 44-godišnji pomo ni radnik
KOS FRANC, iz Sallog-a⁴**
- 3. 46-godišnji pomo ni radnik
SPAROVIC PETER, iz Primskau-a⁵**
- 4. 28-godišnji magacinski radnik
KOROŠEC ANDREJ, iz Domschal-a**
- 5. 28-godišnji moler
GOLOB FRANC, iz Unterdrauburg-a⁶**
- 6. 19-godišnji limar
SLEMNIG OSKAR, iz Windischgraz-a⁷**
- 7. 29-godišnji rudarski tehni ar
HROVAT FERDINAND, iz Miinkendorf-a⁸**
- 8. 28-godišnji pomo ni radnik
KOROŠEC PAVEL, iz Kraksen-a⁹**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Domiale

³ Podgorica

⁴ Zalog

⁶ Primskovo

⁸ Dravograd

⁷ Slovenj Gradec

⁸ Mekinje

⁸ Krašnja

9. 20-godišnji student
PIBNAT MIRKO, iz Jarsch-a¹⁰
10. 19-godišnji kova
VERTMĀ LUDOVĀK, iz Maria-Rast-a¹¹

za koje je dokazano da su bili sau esnici u komunisti kim nasilnim delima.

Veldes¹² 3 septembra 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

BR. 149

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ARMISKOG KOR-
PUSA KOMANDI DRUGE ARMİJE OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD.
O POTREBI UVODJENJA SISTEMA TALACA I SMRTNIH PRE-
SUDA U CILJU SAVLADJIVANJA VANREDNOG POLOŽAJA U
LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

Operativno

02/7734 op.

V. p. 4 septembar 1941-XIX

Predmet: Akcije ustanika na slovena koj teritoriji

KOMANDI 2 ARMİJE

Vojna pošta 10

Na osnovu nedavnih događaja i prema istrazi koju su izvršile komande pot injenih velikih jedinica, situacija u Sloveniji se može oceniti na slede i na in:

Pošto je bilo teško posti i plodne rezultate sabotazom železnih i telefonskih linija (tokom dva meseca, uprkos uzastopnim pokušajima, nijedan voz nije iskliznuo iz šina a nekoliko sabotera telefonskih linija je platilo životom), sada su otpo eli sa atentatima na ljude, a napustili su napade na objekte.

Za ovo postoje najnoviji i nepobitni dokazi i to:

— bacanje ru ne bombe na stan jednog oficira iz I formaciskog bataljona XXI zaštitnog sektora;

¹⁰ Jarše

¹¹ RuSe

¹² Bled

¹ Original u arhivi MNO.

— hici iz vatrenog oružja ispaljeni na sedište kr. karabinjera u Turjaku;²

— oružani napad na patrolu koja je vršila službu nadzora duž železničke pruge u blizini Vrhnike;³

— ubistvo p. poručnika Zannini Livia i vojnika Mattioli Giuseppa iz peš. div. »Isonzo« koje je izvršeno za vreme njihovog noćnog obilaska železničke pruge u Št. Vidu kod St. Vite;⁴

— polaganje razorne bombe na ispust jednog prozora u stanu dva slovenačka agenta.

Zato mi je dužnost predočiti toj komandi da je za normalizovanje izuzetne situacije koja se stvorila u ovoj provinciji, a o čemu nije došlo ni u jednoj drugoj provinciji kraljevstva (postojanje oružanih grupa koje napadaju smelo i okrutno, preziru i vlastite živote; sabotaza na železnicima, telefonskim i telegrafskim linijama; napadi na vojnike i policijske agente; pljuvanje na oficire i stražare; intenzivna neprijateljska propaganda), neophodno potrebno preduzeti naročite mere:

— preventivne: taoci, proširenje odgovornosti za zločin na dela lokalne vlasti i stanovnike zone;

— represivne: neposredne smrtne kazne na samom mestu zločina, bez ikakvog dugotrajnog sudskog postupka.

S obzirom na lukavstvo zločinaca, na njihovo savršeno poznavanje zone, na blizinu granice koju vrlo lako prelaze, uz dokazano saoslušništvo većeg dela stanovništva, na mestima gde se nadzor ne može efikasno vršiti, vrlo je teško uništiti zločin na samom licu mesta. Ovo se dešava i pored toga što su izdata jasna naredjenja u tom pogledu i premda se naša služba, u težnji da uhvati zločinca na delu, sve više poboljšava.

Medjutim, ipak su postignuti izvesni rezultati: ranjen je po neki od sabotera (jedan je bio ubijen sa kleštama za kidanje telefonskih žica u ruci, pošto je prekinuo žice), uhapšeno je mnogo lica u kojima je kućama posle brižljivih akcija pronađeno oružje i eksploziv, uhapšeni su oni koji su vredjali. Medju tim ljudima ima i takvih koji zbog ovog kršenja — proglašeni, zakona itd. zaslužuju takve kazne koje bi mogle biti jasan primer i opomena za ostale; ako bi se mogao dati ovakav primer, ma i po cenu povećanja strogosti, smatram da bi se postiglo i nešto više u pogledu javne bezbednosti, u pogledu smanjenja sabotaza i u pogledu ograničenja zločinaca koji se hladnokrvno izvršavaju.

Samo na taj način, prema mom mišljenju, može se uticati na stanovništvo, koje mi se čini pretežno mirno i ne potpuno nepri-

² Akciju je izvršila Mokra četeta 30-VIII-1941 godine. Vidi dok. br. 25.

³ Vidi dok. br. 146.

⁴ Napad je izvršen 2-IX-1941 godine. O tome javlja i partizanski izvor. Vidi primedbu 4 uz dok. br. 25.

javljajući, da je ono bar znati da odvajajući svoju odgovornost od odgovornosti zločinaca ako se ne bude nudilo pomoć kod pronalaska istih, a ne da bude — kao što se događalo do sada — olakšavalo sa snabdevanjem, šutnjom i moralnom podrškom izvršavanje njihovih zločina planova.

Pored toga, uzimam slobodu da skrenem pažnju te komande na sledeće činjenice od velikog moralnog i političkog značaja:

1) na neprekidno i sve veće opadanje prestiža naših oružanih snaga koje, i pored toga što raspolažu divizionima u punoj ratnoj opremi, ne mogu dovoljno strogo reagirati na ubistva i ranjavanje vojnika i oficira;

2) na sve veće i upornije pronosanje vesti s one strane nemačke granice: da se sedište centrale koja upravlja i organizuje sva ova dela sabotaze, ne samo u Sloveniji već i na pograničnim teritorijama, nalazi u provinciji Ljubljana.

Ovo su posledice jedne preventivne i represivne akcije koja je apsolutno nedovoljna, zbog toga što se primenjuje potpuno normalni sudski postupak u jednoj sredini koja je, kao ova, uznemirena i uzburkana, a u izvesnim slučajevima čak i uporno i žestoko neprijateljski raspoložena.

Sadržajem ovog pisma usmeno ću upoznati Visoki komesarijat za Ljubljansku pokrajinu.

General armiskog korpusa
Komandant
— Mario Robotti —

BK. 150

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STREUANJU
PET TALACA U LESCAMA¹

Objava

U no i 2/3 septembra 1941 ubijen je

SUPAN GABRIJEL,

no ni uvar fabrike lanaca u Lees-u,² za vreme vršenja svoje dužnosti.
Kao odmazda za ovaj zlo in -

streljani su

jutros na mestu zlo ina:

1. 38-godišnji zidar
BERNARD JOSIP, iz Lees-a
2. 55-godišnji mašinista
POJE ANTON, iz Lees-a
3. 40-godišnji radnik
DACAR JOSIP, iz Tscherniutz-a³
4. 41-godišnji radnik
MOCHORITSCH ANTON, iz Jauerburg-a⁴
5. 33-godišnji berberin
KRASSTEK FRANZ, iz Jauerburg-a

za koje je dokazano da su bili sau esnici u komunisti kim nasilnim delima.

Veldes⁵ 4 septembra 1941 god.

Šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

• Lesce. Gabriel Supan bio je nema ki dostavlja .

³ emivec

⁴ Javornik

⁵ Bled

BR. 151

**OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U KORUŠKOJ
I KRANJSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU
PET TALACA U KORUŠKOJ BELI¹**

Objava

2 septembra 1941 god. ubijen je

IVAN HROVAT

u svome stanu u Karner-Vellach-u.²

Kao odmazda za ovaj zlo in,

streljani su

danas popodne na mestu zlo ina;

- 1. 38-godišnji zidar ,
FRANC PODGORNIK, iz Jauerburg-a³**
- 2. 27-godišnji mašinista
ALBIN SAVLI, iz Assling-a⁴**
- 3. 32-godišnji šeširdžija
FRANC FRÖHLICH, iz Assling-a**
- 4. 29-godišnji fabri ki radnik
LUDVIK STRAZIŠAR, iz Assling-a**
- 5. 20-godišnji obu arski pomo nik
KARL KRAGOLNIK, iz Jauerburg-a**

za koje je dokazano da su bili aau esnici u komunisti kim nasilnim delima.

Veldes⁵ 4 septembra 1941 god.

**Šef civilne uprave
Kutsche ra**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Koroška Bela. Ivan Hrovat bio je izdajnik i nema ki špijun.

³ Javornik

* Jesenice

⁶ Bled

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 4 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA U CELJU¹

Objava

Pri vršenju svoje dužnosti ubijen je 3 septembra 1941 od jednog komunista jedan policijski narednik.

4 septembra 1941 streljani su u Cilli- slede i komunisti ki razbojnici :

STANISLAUS BENKO,

rodjen 18 decembra 1910 god., radnik u **Pobersch⁵**

JANKO AUDI ,

rodjen 27 decembra 1918 god., mehani ar u **Marburg⁴**

MILAN KNUPLESCH,

rodjen 10 avgusta, bravar u **Maria-Rast³**

JOSEF PERSE,

rodjen 24 februara 1923 god., radnik u Trifali¹

ALOIS SCHAUBI,

rodjen 10 maja 1922 god., rudar u **Trifail**

THOMAS MEŠKO,

rodjen 12 decembra 1910 god., keiner u **Dornau⁷**

THOMAS KLEPA ,

rodjen 19 novembra 1898 god., sedlar u **Pettau-**

VLADIMIR SATTLER,

rodjen 19 septembra 1914 god., finans u **Pettau**

ALOIS AUSEC,

rodjen 25 februara 1922 god., rudar u **Trifail**

JOSEF RADEJ,

rodjen 6 jula 1922 god., pom. radnik u **Trifail-Retje.**

Marburg a. d. Drau,⁹ 4 septembra 1941 god.

**Šef civilne uprave
Donje Štajerske**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

* ² Celje
³ Pobrežje
⁴ Maribor
⁶ Ruše
⁰ Trbovlje
⁷ Domava
⁸ Ptuj
⁹ Maribor

BK. 153

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE JESENICE NEMA -
KOM POLITI KOM KOMESARU U RADOVLJICI OD 4 SEPTEMBRA
1941 GOD. O PREPADU NA UNIFORMISANOG FABRI KOG
UVARA I PRONALAZENJU LETAKA U IVVORMKU KOD
JESENICA¹

Žandarmeriska stanica Jesenice

Br. dnev. 903

Jesenice, 4 septemb. 1941

Politi . komesar u Radovljici

Zavedeno 5 IX 1941

Prilog 1

POLITI KOM KOMESARU

u Radovljici

Sadržaj: Komunisti ki letak u Jesenicama-Javornik

Veza: Zapovest komande žandarmerije hr. dnev. 472/41 od 12-7-1941

Prilozi: 1-

3 septembra 1941, po prilici u 21 as, dva nepoznata oveka izvršili su prepad i oborili na zemlju uniformisanog fabri kog uvara ratne industrijske oblasti u Jesenicama, Gottfried-a Blatnig-a, rođenog 28-10-1920 u Jesenicama, nastanjenog u Podmežaklji br. 52, i to dok je vršio svoju službu na fabri kom rejonu duž Save. Fabri ki uvar zadobio je, usled udarca i gaženja nogama kao i zbog jednog uboda nožem, na levoj nadlaktici, više povreda lakše prirode.

Prema dosadašnjoj istrazi, pretpostavlja se da su napad izvršili radnici komunisti. Traganje za napada ima je u toku.

4-9-1941, oko podne, odmah posle streljanja razbojnih napada a,³ nadjeni su, pobacani na drumu, u predgradju Javornik, grad Jesenice, komunisti ki leci, veli ine 4X6 cm, napisani na slovena kom jeziku. U lecima se poziva slovena ko stanovništvo da vrši

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/3 — fase. 1).

² Izveštaju je priložen tekst letka, koji poziva radnike Jesenica na sabotazu.

³ Vidi obaveštenje o streljanju talaca od 4 septembra 1941 god., dokument br. 150.

atentate na konfidente, sabotazu u rudnicima i rušenje saobraćajnih sredstava. Prema stanju dosadašnjih traganja, napada i još nisu pronađeni.

Dostavljeno :

Komandantu žandarmerije na Bledu,
Žandarmeriskom na elstvu, Kranj
Žandarm. okrugu, za politič. komesara, u Radovljici

Po prijemu k znanju
u akta

6-9-1941

Paraf

(Potpis ne itak)
Komandir stanice

BR. 154

SAOPŠTENJE KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA SVIM PODREDJENIM ORGANIMA OD 6 SEPTEMBRA 1941 GOD. O NAPADU BELOKRAJINSKE GRUPE NA ITALIJANSKU KOLONU IZMEDJU RANOMELJA I GRIBALJA¹

Fonogram

V. p. 46, 6 septembar 1941-XIX

OD KOMANDE XI ARMISKOGRUPA,
KOMANDAMA OBEJU DIVIZIJA, ZA UPUŠTANJE SVIM
GARNIZONIMA.

1/2334

Saopštavam da su danas oko podne, na putu Ranomelj—Griblje, komunisti koji su postavili zasedu granicama i finansima koji su prenosili hranu u svoje jedinice, ubivši dva vojnika i ranivši trojicu.² Okrutnost odmetnika zahteva veoma efikasne i potpune mere predostrožnosti, kao i protivmere, isto tako odlučne i uporne protiv svakog pokušaja napada. Preduzeti sve mere sigurnosti; svaki pokret trupa, zaključno sa patrolama, neka bude tako pripremljen da garantuje potpunu zaštitu naših vojnika. Potvrdite.

Za tačnost prepisa
Kapetan na službi
— **A. Varrone** —

General **Robotti**

¹ Original u arhivi MNO.

² Zasedu je postavila Belokrajinska grupa. Vidi dok. br. 26. O Belokrajinskoj grupi govore primedbe uz dok. br. 63.

BR. 155

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD
7 SEPTEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE
ARMIJE O POLITI KOM I VOJNOM POLOŽAJU NA TERITORIJI
KORPUSA¹**

KOMANDA KR. KARAB. XI-og ARMISKOG KORPUSA

N 3/24 prot. Pov.

V. P. 46, 7 sept. 1941-XIX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KR. KARAB. 2-e ARMIJE

Voj. P. 10

Nastavlja se komunisti ka aktivnost, osobito od strane vrlo mladih ljudi, ve inom studenata. Pove ava se broj atentata na telefonske i telegrafске linije, koji se vrše ne samo fakti kim prekidom linija nego i stvaranjem kontakta koji prouzrokuju smetnje i kratke spojeve.

U porastu je i vredjarije vojnika i napadi na njih, esto nažalost, sa tragi nim svršetkom, te atentati na vojni ke stanove i kasarne. Vršenje takovih zlodela, koja gotovo uvek ostaju nekažnjena zbog teško a da se zate e na delu ili otkrije izvršilac, jako umanjuje prestiž oružanih snaga, kojima, s druge strane nije omogu eno da primene vanredne sankcije koje, iako ne bi pogodile baš odgovorna lica, ipak bi bez sumnje spre ila one koji bi hteli da spreme i izvrše nove atentate.

Takovo stanje jasno o ituje slovena kom stanovništvu nesposobnost i slabost italijanskih vlasti, osobito politiki kih i javne bezbednosti, koje u teškoj situaciji ne znaju prkneniti potrebne blagovremene i energije mere, pa bilo i represalije, koje bi ipak uvek bile opravdane u ratnom stanju.

Zbog toga smatra se potrebnim da se uzme u razmatranje ova posebna situacija koja se stvorila u Ljubljanskoj pokrajini zbog toga što na ovom teritoriju, kao što dogadjaji pokazuju, osim subverzivne propagande koja je pokušana i kod trupa, naoružane i drske grupe razvijaju svoju zlo ina ku aktivnost i grde, ubijaju i vrše atentate.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Redakcija je ispustila po etak teksta. On govori o stanju kod ljudstva italijanske vojske, kako vojnici komentarišu međjuharodne dogadjaje i sli no.

Prema tome, situacija gotovo u itavoj pokrajini stvarno je zabrinjavajuća i zbog toga su dve itave divizije, gotovo uvek alarmirane.

Odjek takove situacije kod nemačkih oficira, u delu Slovenije od njih okupirane, je takav da se kod njih stvara nimalo povoljno mišljenje o vlastima u Ljubljani, tvrde i da je ovde³ moguće organizovanje i vršenje zločina i dela sabotaze saano zbog toga što se ne primenjuju stroge mere koje su u nemačkoj Sloveniji dale vrlo efikasne i korisne rezultate.

Prema izloženom, izvodi se zaključak da je jedino sredstvo za rešenje te situacije — koja ako bi potrajala teško bi pogodila prestiž oružanih snaga i same Vlade — da se Ljubljanska pokrajina smatra kao da je u ratnom stanju i da se prema tome primene odredbe čl. 217 Zakona o javnoj bezbednosti poverivši održavanje javnog poretka vojnim vlastima. Samo tako, po mišljenju mnogih oficira, biće ova prestiz naše nacije i vojske, pa i interesi zdravog dela slovenačkog stanovništva.⁴

Uopšte odnos između vojnika i stanovništva je prilično dobar i prožet je obostranom korektnošću.

Zapaženo je slabije pohađanje bioskopa u Ljubljani bilo zbog bojkota talijanskih filmova, bilo zbog straha od nekog komunističkog atentata.

• • ⁵

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KR. KARAB.
— Luigi Brucchiatti —
(paraf)

³ U Ljubljanskoj pokrajini

⁴ Slovenačke buržoazije

⁵ Redakcija je izostavila kraj teksta koji govori o privrednim odlukama italijanskih vlasti.

BK. 156

**NAREDBA KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOLOG KORPUSA
OD 8 SEPTEMBRA 1941 GOD. SVIM JEDINICAMA O POOŠTRENIM
MERAMA PROTIV NARODNOOSLOBODILA KIH ODREDA¹**

K O P I J A

>

**KOMANDA XI ARM. KORPUSA
OPERATIVNO ODELJENJE**

Prot. 07/7820 op.

V. P. 46, 8-IX-1941-XIX

Predmet: Ustani ke akcije na
slovena koj teritoriji

. . . adrese . . .

Pošto nisu mogli posti i efikasne rezultate sabotazom železni kih i telefonskih linija, ustanici su zadnjih dana okrenuli svoju akciju protiv osoba.

To nepobitno dokazuje:

— napad, no u uo i 2 teku eg, na jednu patrolu u blizini Št. Vida, kojom prilikom su ubijeni jedan oficir i jedan vojnik;²
— napad od 6 teku eg, duž puta rnomelj-Griblje, u kom su ubijena dva grani ara, a druga tri ranjena.³

Ponavljam da je potrebno sa najve om energi noš u i strogoš u reagirati na akcije ovih komunisti kih ubica.

Neka se ponovo predo i svim pot injenim vojnicima da smo stalno u ratu i da u Sloveniji ta injenica, da se ne vodi pravi rat, ne isklju uje ogor ene i žestoke napade koje vrše okrutni komunisti ki elementi u ludoj nadi da e tako pomo i boljševizmu koji se bori i neprekidno trpi poraze. Neka zato svaka službena operacija bude prilagodjena, u svakom mestu i u svako doba dana i no i, **potpunim** potrebnim merama i svim merama bezbednosti koje se moraju primeniti u neprijateljskoj zemlji. Samo tako e život naših oficira i naših vojnika biti potpuno zašti en i samo tako e akcija koju momenat zahteva — prava takti ka akcija koju vrši trupa za održavanje javnog reda — mo i i da da efikasne rezultate.

Neka se zato — ponavljam — uvek krajnje odlu no reagira na svaki pokušaj napada.

¹ Original bez potpisa u arhivi MNO (1—14).

² Napad na patrolu poru nika Zanninija. Vidi primedbu 4 uz dok. br. 149 i primedbu 4 uz dok. br. 25.

³ Vidi dok. br. 154.

Bolje je da po neki od ovih komunističkih elemenata plati, iako nije baš potpuno kriv, nego da naši vojnici i dalje snose **posledice** njihove sabotažne akcije.⁴

Uvek će imati moju potpunu podršku svi oni koji budu **pokazali** potrebnu odlučnost ne samo prilikom suzbijanja, već i prilikom sprečavanja namera ovih zločinaca.

General, komandant arm. korpusa
potpisan Mario Robotti

KOMANDA INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA

Prot. br. 01/5649 Pov.

V. P. 46, 10-IX-1941-XIX

SVIM POTINJENIM JEDINICAMA

Njihovo sedište

... na savesno izvršenje i da se svi potinjeni vojnici upoznaju s namerama Ekselencije komandanta XI armiskog korpusa.

U vezi s tim potse am na naredjenja izdata aktom ove komande br. 01/4742 od 25 avgusta 1941-XIX.

Komandant inženjerije
(Pukovnik A. Notari)
Notari s. r.

⁴ Komanda II armije, u svojem cirkularu »3 C« od 1-III-1942 god., ta no je precizirala na in borbe protiv partizana, kao i oblike terora protiv civilnog stanovništva. Cirkular je bio pristupa an samo oficirima u rangu komandanta bataljona i višim. Obuhvata 76 strana malog formata. Komanda II armije izdaje 1-XII-1942 god. novi prošireni i potpuniji tekst okružnice »3 C« koja ve obuhvata 199 strana. 1-V-1943 god. su izdali ponovo prošireni cirkular, sada ve na 492 strane, u obliku knjige. »3 C« dozvoljava komandantima potpunu slobodu, u okviru propisanih normi, da pale sela i ubijaju stanovnike.

BR. 157

**BILTEN OBAVEŠTAJNOG ODELJENJA KOMANDE JEDANA-
ESTOG ARMISKO KORPUSA OD 10 SEPTEMBRA 1941 GOD. O
UNUTRAŠNJOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI U
DRUGOJ POLOVINI AVGUSTA I PO ETKOM SEPTEMBRA¹**

(grb)

Tajno

KOMANDA XI ARM. KORPUSA
OBAVĚŠTAJNO ODELJENJE ARM. KORP.

10 septembar 1941-XIX

INFORMATIVNI BILTEN BR. 23

LJUBLJANSKA POKRAJINA

UNUTRAŠNJA SITUACIJA

1 dalje kruže tendenciozne i alarmantne vesti.

Pronosi se vest da se nema ke i italijanske trupe spremaju da okupiraju Tursku.

Trebalo je da komunisti ki ustanci buknu 6 septembra na ita-voj teritoriji bivše Jugoslavije, povodom rođendana kralja Petra. Taj događaj trebalo je da se proslavi u Ljubljani verskim obredom koji bi se vršio u katedrali prepunoj naroda.

Drugi ustanci, kao što je to ve nazna eno u biltenu br. 22, trebalo je da otpo nu 9 septembra u 9 asova; tom prilikom je trebalo »likvidirati izvesne dugove sa oficirima ljubljanskog garnizona« koji su, izgleda, reagirali na provokatorsko i uvredljivo držanje neprijateljskih elemenata.

Govori se da e, pcd zaštitom gustih magli koje se spuštaju nad ovim krajem po evši od septembra, biti lakše saboterima i napada-ima da zavaraju i iznenade budnost naših organa za nadziranje.

Italijanska okupacija demilitarizovane hrvatske zone još uvek je predmet šireg komentarisanja; govore da e ropstvo opametiti Hrvate i da e ih primorati da se priklju e bratskim narodima i da zajedni kim naporima i snagama otpo nu borbu za slobodu. Ni na jedan drugi na in Italija nije mogla bolje potpomo i jedinstvo Južnih Slovena koje je bilo razbijeno hrvatskim otcepljenjem.

Neprijateljska propaganda putem radija je uvek jaka i teži da umanji dejstvo porednih biltena Osovine šire i vesti o ruskim

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 2! w, fase. 1).

pobedama, o skorim gigantskim ratnim akcijama protiv Nemačke i o velikim pobunama na teritoriji koje su zaposele sile Osovine.

6 septembra je radio London preneo jedan govor (ili poruku) kralja Petra II i jedan govor Simovića kojima se narod poziva da se odupre osvajaču, i nagoveštava se skoro oslobodjenje Velike Jugoslavije.

Studentska masa, kompaktna, nezaposlena, privržena politici i spletkama, radi svog slabog iskustva i mladalačkih iluzija, pogodno je sredstvo u rukama mranih i plaćenih elemenata koji rade u saradnji i prema naredjenjima neprijatelja.

Ustanike u šumi izgleda da snabdeva i udruženje slovenačkih studenata, koji kao izletnici kruže takodje u radnim danima, sa alpskim rancima punim namirnica.

Dalje je javljeno da je italijanski studentski element snabdeven automatskim pištoljima.

U okolini Hmeljnice (XI-CS), severodolno od Mirne Peči, navodno su opaženi mladi i sa rancima, koji traže hleb, kukuruz, odelo itd. govore i da dolaze iz drugih mesta gde su im kuće popaljene, ali da verovatno time pomažu ustanike u šumi. Vršeno se proveravanje.

I u okolini Temenice (severozadno od Radohove Vasi /XI-DE/) izgleda da su opažena lica, koja, prema mišljenju pojedinaca, treba da su izvršio napada koji se desio 1 septembra i koja se kreću u blizini granice, da bi, u slučaju iznenadnog napada, mogla preći na druge strane, prema tome da li ta iznenadna vrše italijanske ili nemačke vlasti, članovi Komunističke partije ovih dana su se, izgleda, kretali zonom Logatec-Vrhnika, obrađujući se ljudima iz mesta, naročito dečacima, pozivajući ih da im nabave oružje i municiju, nudeći za jednu pušku 150—200 lira.

Izaslanici koji su potajno došli iz Hrvatske navodno su prilazili mnogim bivšim jugoslovenskim oficirima i pozivali ih da pređu u Srbiju, da bi pojačali gerilski rat i da se stave na raspoloženje kako bi operisali u drugim krajevima. Izgleda da nisu imali mnogo uspeha i da je poneki oficir odgovorio da bi više voleo da se saekaju bolji uslovi.

Poslednje vesti koje govore o manifestacijama u mesecu avgustu su sledeće:

17 avgusta — Po ulicama Kočevja su primećeni manifesti i komunistički znaci, nacrtani kredom.

18 avgusta — Pronadjeno je pet neprijateljskih letaka u blizini električne centrale u Kočevju, drugi letci su bili pronadjeni u istoj zoni 7 tekug, u blizini rudnika uglja, a devetog tekug na putu za Stari Log.

24 avgusta — Na mostu kod s. Moste je pronađeno pet neprijateljskih letaka sa crvenim pe atom. U Lipoglavu je uhapšen jedan Slovenac, koji je osumnjičen da je oštetiо natpise koji uzdižu Nj. Velikanstvo kralja i imperatora i Duca.

25 avgusta — Na stazi od Cerknice do Male Slivnice, pronađena su dva neprijateljska letka.

28 avgusta — U blizini Dvora odnešeno je oko 200 metara cinkane žice sa telegrafске linije Ljubljana—Polhov Gradec.

29 avgusta — Jedna neeksplozivna bomba je pronađena u Ljubljani, na ispustu prozora sobe u kojoj su stanovala dva agenta, Slovenca, koji su, uviđajući korake, naterali u bekstvo atentatore. Navodno su u noć i primele dve svetlosne rakete, u blizini naselja Mirna. U Ljubljani je uhapšen sekretar nemačke etničke grupe, jer su kod njega pronađeni letci neprijateljske propagande.

30 avgusta — U Iga Vasu (Stari Trg) jedno nepoznato lice, umesto da stane na poziv jedne patrole, otpočinje da beži i uzalud je na njega ispaljen pušani metak.

U Ježi i su, eksplozijom dignuta u vazduh dva stuba električne mreže visokog napona, ali ipak nije prekinuta linija. Na klupi javnog parka u Ljubljani, pronađena su dva letka neprijateljske propagande.

31 avgusta — U Crnoj Vasu (Ljubljana) uhapšeno je jedno lice koje je, prolazeći na biciklu, ispustilo neprijateljske letke blizu jedne čete vojnika u maršu. Prilikom pretresa, kod njega su pronađene neprijateljske brošure.

Iz priloga br. 1 vidi se zbir neprijateljskih i antiitalijanskih manifestacija, koje su vršene meseca avgusta u raznim zonama pokrajine; iz priloga br. 2² se vidi statistika ko poredjenje sa manifestacijama prethodnih meseci.

Povodom raznih manifestacija, mogu se uiniti sledeće razmatranja:

1) Pucanje i napadi na vojnike: U mesecu avgustu, u poredjenju sa julom, primećuje se izvesno brojno smanjenje; ali se primećuje da su napadi bolje pripremljeni. Oni nisu više delo usamljenih lica, već grupe ljudi (verovatno trojke). Uglavnom su se vršili:

a) na periferiji Ljubljane;

b) duž granice sa Hrvatskom, isto noć od ronomelja.

U toj zoni, za centar neprijateljske aktivnosti naznačeno je mesto Adleši i (XV-BN).

2) Vredjanje vojnika. U odnosu na juli, ono je u četvorostrueno i razni slučaji su se desili skoro svi u Ljubljani i okolini.

² Vidi grafikon br. 2 u dodatku.

3) **Vredjajije kralja, Du ea i ustanova.** Nešto je umanjeno. Kao što je re eno (vidi bilten br. 19), ve inom se mogu uzeti u obzir kao retki ispadi napitih osoba.

4) **Napadi na vešta ke objekte.** Nisu se vršili, i bi e teško da se vrše s obzirom na broj potrebnih radova i s obzirom na nadzor koji se vrši nad pomenutim objektima.

5) **Napadi na telefonske linije.** U poredjenju sa mesecom julom, gotovo su se utrostru ili.

Najviše se cilja:

a) na telefonske linije koje od Ljubljane vode prema nema koj granici;

b) na liniju izmedju Cerknice i Starog Loga.

6) **Napadi na železni ke pruge. I oni su utrostru eni.**

Najviše se cilja:

a) na prugu oko raznih stanica Ljubljane;

b) na železni ku prugu u blizini Semi a.

7) **Crteži sa komunisti kim znacima. Smanjuju se.**

To je usled injenice što je lako uhvatiti krivca na delu i usled neznatnog doprinosa. Nije isklju eno da se stanovnici ku a na kojima su nacrtani znaci odmah pobrinu da ih uklone, iz straha od represalija.

8) **Neprijateljski leci.** Njihovo deljenje je poprimilo zadivljuju i razvoj u itavoj pokrajini i broj slu ajeva je više nego u etvorostru en u odnosu na mesec juli, kada je ve bilo nazna eno njihovo znatno pove anje. Najve i broj slu ajeva se desio u zoni Ljubljane i u zoni Novo Mesto—Ko evje. Do sada još nisu pronadjene štamparije, uprkos hapšenju mnogih lica koja su sakrivala i delila te letke.

9) **Neprijateljske pesme i govori.** Važi omo isto što je re eno pod 3).

10) **Nacionalisti ka propaganda.** Nije se manifestovala, pošto se nacionalisti ki pokret sad ve sjedinio sa komunisti kim pokretom, od ijeg preovladjivanja, zbog o ekivane ruske pobede neki o ekuju ostvarenje slovena ke nezavisnosti, a ostali — ponovno osnivanje bivše jugoslovenske države.

11) **Pronema ka propaganda. Može se re i da je prestala.** Izgleda da željene rezultate ne postižu napori propagatora, koji se sada jedino trude da omogu e sehdbu nema kih etni kih elemenata na nema ku teritoriju. Nema ki upravnici rudnika u Salkoj Vasi (Ko evje) znaju i da e morati da napuste rudnik, ne interesuju se više za radnike i ne pove avaju plate, stvaraju i time medju radnicima nezadovoljstvo, koje iskoriš ava neprijateljska propaganda.

12) Sakrivanje oružja i eksploziva. Usled pojačanja službe nadzora i inspekcija, ovog meseca je pronađeno mnogo sakrivenog oružja, municije i eksploziva. Medjutim se smatra da je ono što je pronađeno samo jedan vrlo mali deo onoga što su neprijateljski elementi sakrili.

Primećeno je da su neprijateljske manifestacije najjače od subote uveče do ponedeljnika ujutru svake sedmice.

Vesti koje su dosada dobijene o neprijateljskim manifestacijama za prvih deset dana meseca septembra su sledeće:

1 septembar — U blizini s. Breg (ZI-CZ), napadnuta je jedna naša izvidjачka patrola, kojom prilikom je ubijen poručnik Livio Zanini koji je komandovao patrolom i jedan od dvojice vojnika iz pratnje. U blizini Vrhnike, nepoznata lica, sakrivena u jednoj šumici koja se proteže duž železnice pruge, ispalila su tri metka iz karabina, tri iz pištolja i bacila su tri ručne bombe na jednu našu patrolu. Pronađen je jedan pun automatski pištolj i razne vrste jugoslovenskog karabina.

Izazvana je eksplozija jedne petarde, za vreme prolaza jednog vojnog konvoja, 300 metara severoistočno od stanice Metlika. Eksplozija je na terenu napravila rupu premera 40 cm a dubine 5 cm i prekinula gvozdenu žicu koja služi za rad skretnica.

Na ulazu u oboren stub električne linije ispred opštinske kuće u Ježini.

U blizini s. Moste je pronađen jedan svežanj letaka naštampanih crveno, koji veličaju slobodnu Jugoslaviju.

2 septembar — U blizini jedne kasarne u Ljubljani, pronađeni su letci koji veličaju Jugoslaviju.

3 septembar — U blizini stanice Šiška, uhapšeno je jedno lice sumnjivog držanja. Pošto je utvrđeno da se radi o bivšem poručniku bivše jugoslovenske vojske, vlasti Javne bezbednosti su ga pustile na slobodu sa primernim upozorenjem.

Jedna patrola granične milicije, koja je bila upućena da pronađe jednu neprijateljsku grupu, otvorila je vatru na dva lica koja su pokušavala da se izgube. Jedno od ta dva lica je odgovorilo revolverskim metkom.

Nepoznata lica su odnela 50 metara telefonske žice sa vojne linije Studenec-Ig—Tomišelj. U šumi koja se nalazi u blizini vijadukta kod Otoveca (XL-BS) pronađeno je 135 šaržera za pušku »Mauser«.

6 septembar — Duž pruge Romenj—Griplje, postavljena je zaseda ljudima iz granične milicije i finansijske straže koji su transportovali kupljenu hranu za svoje kantonmane. Ubijena su dva milicionera, a ranjena druga dva i jedan finansijski stražar.

U okolini Otoveca (XL-BS), pronadjen je, sakriven u kamenju, jedan sanduk za municiju u kome se nalazilo 28 šaržera za pušku »Mauser« i »Mannlicher« i jedna nožnica za duga ki bajonet.

Na ljubljanskoj stanici, medju partijom od 19 sanduka gvozdenog lima koje je firma »Slovenija Transport« iz Ljubljane uputila firmi »Kreditanstalt Bankwesen« u Kranju, pronadjena su tri sanduka sa neprijateljskim propagandnim materijalom.

7 septembar — U naselju Ježi a, nepoznata lica su napala revolverskim mecima 3 grani na mihcionera i dva finansiska stražara, ranivši dva milicionera. U Vi u (Ljubljana) dva podoficira su bila zaustavljena od strane dva ustanika (prethodno skrivena iza jednog drveta) koji su im, sa pištoljima u ruci, naredili da dignu ruke uvis. Dok je jedan od njih oduzimao pištolj jednome od podoficira, drugi podoficir je uspeo da podje nekohko koraka unazad i da ih, iako gadjan, vatrom natera u bekstvo.

U Ljubljani je jedno nepoznato lice kroz prozor bacilo bombu u stan jedne žene, poreklom Nemice.

etiri nepoznata lica su pucala na stražara slagališta furaži u Vrhniki.

U blizini podvožnjaka, odmah zapadno od železni ke stanice Crnomelj, pronadjena je jedna kutija tritola.

8 septembar — Jedna patrola cr. košulja garnizona Sv. Križ, srela je u blizini Klaneca (ZP-DH) i ubila dva sumnjiva lica, koja su na poziv »Stoj!« otpo ela da beže, pucaju i.

No u, izmedju železni ke stanice Rakek i stanice Planina, nepoznata lica su, pomo u mine koja se pah elektri nom strujom, digla u vazduh 50 cm šine pobo nog koloseka, onog kojim prolazi teretni voz u pravcu Ljubljane.

10 septembar — Otvorena je vatra na jednu izvidja ku patrolu, koja je vršila službu na železni koj pruzi Rudnik—Škofljda.

Komanda grani ne straže
XI arm. korpusa
Sekretarijat

datum prijema 13 sept. 1941

Komanda grani ne straže XI arm. korpusa Obaveštajno odeljenje		
datum prijema	14-IX-1941	
Br. 3830	Kategor. Inf.	Vrsta

**UKEDBA VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU
OD 11 SEPTEMBRA 1941 GOD. O UVODJENJU VANREDNOG
VOJNOG SUDA I SMRTNE KAZNE¹**

VISOKI KOMESAR ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU

- na osnovu lana 3 kraljevskog ukaza od 3 maja 1941-XIX, br. 291,
- na osnovu lana 1 kraljevskog ukaza od 7 juna 1941-XIX, br. 454, u vezi sa lanom 6 kraljevskog ukaza od 18 maja 1941-XIX,
- u vezi sa objavom komandanta XI armiskog korpusa od 15 aprila 1941-XTX,
- u vezi sa vlastitim naredbama od 4 juna 1941-XIX, br. 38, od 12 jula 1941-XIX, br. 65 i od 31 jula 1941-XIX, br. 75 i
- na osnovu zakona od 6 januara 1929 i njegovih kasnijih izmena,

odredjuje:

lan 1

Organi kojima je povereno uvanje granice upotrebi e oruđe protiv svakog ko se zatekne pri prelasku granice izvan propisanih prolaza u vremenu od zalaska sunca do zore, a takodje danju, ako ne stane na prvi poziv.

Clan 2

Ko god ima, bez propisnog ovlaš enja, vatreno oruđe, municiju ili eksploziv, takodje ako nisu njegova svojina, mora ih predati u toku drugog dana, kad ova naredba stupa na snagu, najbližoj komandi Kr. karabinjera.

Lice kod kojeg se nadje vatreno oruđe, municija ili eksploziv posle ovog roka, kazni e se smr u.

Ista kazna e se upotrebiti, ako se nadje oruđe, municija ili eksploziv u ku ama sa privatnim stanovima ili u drugim prostorijama, prema starešini porodice iji je stan, odnosno prema onome koji je odgovoran ili vrši nadzor nad lokalom gde je bila stvar nadjena, a ako nema njega, prema onome koji ga zastupa.

Clan 3

Pored toga, primeni e se smrtna kazna:

- a) prema svakome koji bi ugrozio bezbednost italijanske oružane snage, organa civilne uprave ili policije;

¹ »Slovenec« br. 216 od 14 septembra 1941-XIX.

b) prema svakome koji bi izvršio ili pokušao da izvrši dela koja ciljaju na to da se oštete industriski ili železni ki uređaji ili bilo kako ometaju redovno poslovanje javnih uređaja;

c) prema svakome koji izvrši ih pokušava izvršiti kažnjivo delo prema hcu ili svojini sa namerom da ugrožava javni poredak ih ako je iz dela nastalo ih moglo nastati grubo kršenje javnog poretka;

d) prema svakome kod kojeg se nadju proglosti, amblemi, oznake ili drugi prevratni ki propagandni materijal, ih koji bi u estvovao na zborovima ili sastancima takvog zna aja ih bilo kako delovao u pravcu rušenja javnog poretka;

e) prema svakome koji daje sklonište ih uzima pod krov osobe pomenute u ovom ih u prednjem lanu ih osobe koje traži policiska vlast zbog kakvog kažnjivog dela iz ovih lanova.

Jednaka kazna upotrebljava se prema pokreta ima, saradnicima i pomaga ima.

lan 4

Kažnjiva dela iz prednjih lanova sude po prekom postupku vanredni sudovi od tri lana.²

Sud formira, od slu aja do slu aja, Visoki komesar, koji odredjuje i pretседnika. Istom odlukom imenuje takodje državnog tužioca i službenika koji e vršiti poslove zapisni ara.

Na raspravi optuženika brani branilac, kojeg izabere sam, a ako to ne u ini, zvani no ga imenuje pretседnik suda.

lan 5

Ako se sud na osnovi podataka iz rasprave uveri da su dati svi znaci kažnjivosti, izri e smrtnu presudu; smrtna kazna e se izvršiti streljanjem u toku slede a 24 asa, i to, ako je samo mogu e, na mestu gde je kažnjivo delo bilo izvršeno ih otkriveno.

U suprotnom slu aju, sud ustupa materijal nadležnom kaznom organu.

lan 6

Bez specijalne dozvole, koju izdaje organ javne bezbednosti, ne sme niko iza i iz ku e:

u ljubljanskoj opštini od 22 do 5 sati,

u drugim opštinama pokrajine od 21.30 do 5 sati.

Shodno ovome, skra eno je i vreme u kojem je dozvoljen saobra aj motornim vozilima, odredjen u lanu 1 naredbe od 12 jula 1941-XIX, br. 65.

² Sud je formiran tek 7 oktobra 1941 godine. Prvu presudu izrekao je 16 oktobra 1941 godine (Vidi dok br. 214, primedba 2).

Prestupnici kažnjavaju se u novcu od 100 do 1000 lira, a u težim slu ajevima takodje zatvorom do tri meseca. U slu aju iz prednjeg pasusa, pored toga, oduzima se saobra ajna dozvola, a u težim slu ajevima zaplenjuje se takodje i motorno vozilo.

lan 7

Vreme za zatvaranje ugostiteljskih preduze a odredjuje se ovako :
za hotele, restorane i kafane u gradu Ljubljani u 21.30 sati;
za druga ugostiteljska preduze a (bifei, gostione, vinski podrumi, kr me itd.) u gradu Ljubljani, i za sva ugostiteljska preduze a u drugim mestima uopšte u 20.30 sati.

Prestupnici se kažnjavaju u novcu od 50 do 5000 lira, u težim slu ajevima zatvorom do tri meseca, kao i privremenim i potpunim oduzimanjem preduzetni kog prava.

lan 8

Obaveza da prijave doseljenike u Ljubljansku pokrajinu, prema naredbi od 4 juna 1941-XEX, br. 38, važi takodje za one koji gore pomenuta lica uzmu na stanovanje.

Prijava se mora izvršiti u roku od tri dana posle stupanja ove naredbe na snagu; ako se pak primi na stan takvo lice posle tog datuma, — onda u toku slede eg dana posle primanja na stanovanje.

Prestupnici se kažnjavaju zatvorom od tri do 6 meseci i u novcu od 1000 do 5000 lira. Na istu visinu se povisuju kazne iz lana 4 pomenute naredbe.

lan 9

Ova naredba, koja ukida sve propise koji su joj suprotni ili su sa njom nepodudarni, stupa na snagu na dan objavljivanja u službenom listu za Ljubljansku pokrajinu.

Ljubljana, dana 11 septembra 1941-XIX.

Visoki komesar za Ljubljansku pokrajinu
Emilio Grazioli

BR. 159

UPOZORENJE NEMA KOG SEFA CIVILNE UPRAVE ZA KORUŠKU I KRANJSKU OD 11 SEPTEMBRA 1941 GOD. SLOVENAKOM STANOVNIŠTVU POVODOM PALJEVINE FABRIKE NAMEŠTAJA KOD KAMNIKA¹

Stanovništvu !

Bezobzirna paljevina fabrike nameštaja REMEC kod Stein-a² donela je bedu i nevolju 450 radnika sa njihovim porodicama. Sli na dela sabotaže po inili su neodgovorni elementi u ovoj zemlji koja je mogla biti pošteđjena strahota rata. Sada se jasno pokazuje da se svi ovi udarci okre u protiv stanovništva ove zemlje.

Ja ne u dopustiti da mirno stanovništvo u ovoj zemlji ostane izloženo ovim bezobzirnim udarcima i najavljene najstrožije mere bi e energije no primenjene. Meni je još poznato da su se zlo ina kim elementima pridružile osobe koje su samo žrtve huškanja ili su pobjegle iz neosnovane bojazni. Svim ovim ljudima, koji više cene porodice i rad nego veze sa zlo incima, dajem zadnji rok da se odvoje od ovih nesvesnih elemenata.

Svaki koji je bežao, a dobrovoljno se javi najbližoj žandarmerijskoj stanici do 25 septembra ove godine, oslobođen je kazne ako sam nije izvršio teroristi ka dela.

Ah oni koji budu uprkos ovom naredjenju kao i ranije saradnjih sa zlo incima, pored zaplene celokupnog imanja, moraju ra unati sa najstrožijim merama koje e biti preduzete protiv njih i njihovih porodica.

Veldes,³ 11 septembra 1941.

šef civilne uprave
Kutschera

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Kamnik. Fabriku nameštaja »Remec« u Duplici kod Kamnika, koja je radila za nema ke okupatore, zapalili su 3 septembra 1941 god. borci Radomeljske ete Kamni kog bataljona.

³ Bled

**IZVEŠTAJ KOMANDE NEMA KOG 171 POLICISKOG REZERV-
NOG BATALJONA ZAPOVEDNIKU POLICIJE ZA BEZBEDNOST
ALPSKE ZONE OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O DELATNOSTI
BATALJONA OD 9 AVGUSTA DO 5 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹**

Policiski rezervni bataljon 171

— 1 —

U Kamniku, 17 sept. 1941

ZAPOVEDNIKU POLICIJE ZA ODRŽAVANJE REDA
ALPSKE ZONE

Maribor

Izveštaj sa položaja za 9-8-1941 — 5-9-1941

1) Opšte stanje:

a) Politi ko:

Bataljon je, po svom dolasku u Kamnik 9-8-1941, našao sasvim zategnuto, nemirno stanje u okrugu Kamnik i Litija, na području gde on dejstvuje. Ve prvih dana usledila je velika akcija zajedno sa 181 bataljonom, sa zadatkom da se suzbiju najavljene bande. Otada dešavale su se skoro svakog dana teroristi ke akcije na vrlo razli it na in² (ubijanje folksdoj era ili Slovenaca naklonjenih Nemcima, akcije tobože nad telegrafskom mrežom i sprovodnicima osvetlenja, provale, pripucavanje na kamione, udešavanje da se stropošta auto i u jednom slu aju, štaviše, i palež itd.). Glavno područje nemira je: Smlednik—Gor. Pirni e—Medvode—Šmartno pod Šmarnom Gorom— rnu e—Trzin—Jarše—Radomije—Dob—Morav e—Palovi e i Tunjice.

Bande se sastoje, uglavnom, od komunisti ki nastrojenog dela industriskih radnika i zemljoradnika; međjutim sudeluju, svakako, i nacionalni slovena ki elementi. lanovi bande pri svojim napadima, redovno nose uniforme, dobro su naoružani, a utvrđeno je u vatre-nim borbama bataljona sa bandama da postoje kod njih i mašinske puške. Po logorima, koji su pronadjeni, našla su se razorna sredstva u velikoj koli ini kao i ru ne granate. Blizina granice (Ljubljana) dobro je došla bandi, pošto se ona, van svake sumnje, snabdeva preko granice oružjem i municijom, odnosno ima mogu nosti, kad se pojavi policija da pobjegne preko granice.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 20.

Centrala za ustanike akcije izgleda da je u Ljubljani. Bande deluju najviše u malim grupama, stalno menjaju svoje mesto logorovanja, a osiguravaju se protiv iznenadjenja putem isturenih pretstraža. Ustanicima dobro dolazi sklop planinskog zemljišta i poznavanje okoline. Gusta šumska podrast i paprat ove je visine otežavaju svako proganjanje.

b) Ekonomsko:

Nezaposlenost je opala na minimum, pošto od dana okupacije zemlje postoji program za veliku izgradnju i radove. Radnici za izgradnju kuća i drumova, kojih ima u velikom broju, detaširani su u Meži ku Dolinu za hitnu izgradnju mostova i puteva, a prekobrojne stručne snage za specijalne radove upućeni su u stari Rajh. Usled podmetnutog požara, krajem avgusta, u fabrici pokućstva Remec kod Kamnika, iznenada je ostalo nezaposleno oko 200 stručnjaka-stolarara, koji su većim delom već smešteni u drugim preduzećima okruga, delom će biti prebaćeni za stolarske radove u stari Rajh.

Privredno stanje jedva da se izmenilo. Preduzeća rade punom parom, štaviše, radi se u tri smene. Nabavka kredita ide uredno, industrija će za kratko vreme doći u svoj kolosek. Zasad prouzrokuje poteškoću u potpuno zatvorena granica prema Ljubljanskoj pokrajini i unekoliko neshvatljivo držanje tamošnjih nadležnosti. Na ovaj način pojavljuju se stalno poteškoće u pogledu nabavke vagona i nabavke odobrenja za uvoz i izvoz. Rđavo stanje drumova i oskudno stanje u materijalu za pogon sprečavaju, zasad, življivi poslovni saobraćaj.

Stanje ishrane se poboljšalo. Smanjile su se teškoće oko nabavke brašna, masti, šećera i variva; prestalo je ograničavanje u ovim životnim namirnicama. Žetva se može podneti, berba voća je sasvim rđava.

c) Držanje i raspoloženje stanovništva:

Protivmere protiv terorista — uzimanje talaca, javno streljanje komunista — nisu, dosad, ukazale na očekivane posledice. Veliki deo stanovništva gaji simpatije prema teroristima, potpomaže ih, naročito životnim namirnicama i dr., pošto ono gleda u akcijama terorista ujedno i oslobodilačku borbu nacionalnih Slovenaca.

Ima, međutim, i veliki broj Slovenaca koji osudjuju terorističke akcije i priželjkuju da u miru i redu prionu na posao. Stvarna činjenica, da se po naredjenju Führer-a neće više, do daljeg, vršiti evakuisanje, nije još dovoljno poznata stanovništvu; bez sumnje da bi obaveštenje u tom pogledu moglo dovesti do izvesnog smirenja kod stanovništva. Dosad se nije pružila mogućnost da se dodje do saradnje stanovništva u suzbijanju bandi. Razlog je biti pre svega, što se plaše osvetničkih akcija. Broj konfidenata, sa kojima se raspolaze, suviše je malen. Konfidenti budu, u najviše slučajeva, zaplašeni pretećim pismima tako da ubrzo zatim prekidaju svoj »rad za policiju, strahuju i za svoj život.

2) Snage:

Bataljon je stigao u Kamnik 9-8-1941 godine, i to: štab, 3. ete, ekonomsko odeljenje, blagajna, obaveštajni vod i sanitetsko odeljenje. Najpre je smešten bataljon u Kamniku, i to u osnovnoj školi, fabrici baruta u Kamniku, manastiru i društvenom domu u Kamniku-Mekinje.

14-8-1941 premešten je jedan vod prve ete u Domžale, jedan vod druge ete u Mengeš.

16-8-1941 detašovana je po jedna grupa (1/9) prve ete na žandarmerijsku stanicu rnu e i št. Vid, po jedna grupa (1/9) druge ete na žand. stanicu Šmartno pod Šmarnom Gorom i Medvode (raspis komandanta žandarmerije u Bledu, regist. broj 582/41 od 16-8-1941). Ove su grupe vra ene u jedinice 25-8-1941.

18-8-1941 premeštena je tre a eta u Bled. Tre a eta je preuzela 19-8-1941 obezbedjenje mesta, a 29-8-41 stražarsku dužnost kod komande policije i osiguranje na podru ju mesta Bled.

1 i 2 eta smeštene su u Kamniku, izuzev vodova u Domžalama i Mengešu. 3 eta smeštena je definitivno u Bledu. Ova eta ne može se ni u malim delovima koristiti za borbene akcije. U Kamniku su zatim smešteni: štab, ekonomsko odeljenje, blagajna, sanitetsko i obaveštajno odeljenje.

3) Komandna mesta:

- a) Štab bataljona — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- b) 1 eta — Kamnik, fabrika baruta,
- c) 2 eta — Kamnik-Mekinje, manastir,
- d) 3 eta — Bled, Hotel Petran,
- e) Ekonomsko odeljenje — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- f) Blagajna — Kamnik, Prašnikarov zamak,
- g) Sanitetsko odeljenje — Kamnik, osnovna škola.

4) Obaveštajne veze:

- a) Radio-veza preko komande policije Maribor,
- b) Rez. pol. bat. 171 u Kamniku (štab, 1, 2 eta) pod br. 27, 3/171 u Bledu, pod Bled br. 217.
Vod u Domžalama (1/171) u Domžalama pod br. 10.
Vod u Mengešu (2/171) dobija se preko žand. stanice Mengeš.
Obaveštajne veze: Tel. centr. i pomo ne stanice u Kamniku.
Posredovanje: oirman e sa kopcima sa 10 kablova.
Pomo na stanica: Na prvi kapak — pošta Kamnik,
 2. Stan majora Völkerja,
 3. Batalj. kancelarija,
 4. Ekonomsko odeljenje,
 5. Blagajna,
 6. 1 eta,

7. 2. eta (i obaveštajni vod),
8. Stan kapet. Kröhla,
9. Adjutantura,
10. stražarsko mesto (i sanitet, odeljenje).

5) Izveštaj o radu:

a) U vreme kad je pisan ovaj izveštaj bataljon je bio etiri puta kao celina u akciji, tako 20-8-1941 na podru ju Repnje—Smlednik—Šmartno, 24-8-1941 kod Tunjica, 26-8 i 27-8-1941 u velikoj stražarskoj službi prilikom velikog požara u pilani Remec Duplica (zapaljenje). Zatim su ete, odnosno vodovi bataljona, angažovane u 11 slu ajeva pri akcijama protiv najavljenih bandi, pri krstarenju po šumama, odabiranju talaca, za davanje straža. U jednom slu aju, bataljon je obrazovao ekzekuciski odred prilikom streljanja 10 komunista. Skoro svakodnevno je više grupa upu ivano u naro ito opasne krajeve kao prethodnice. U Kamniku je određeno, u ja ini jednog voda, osiguranje mesta posle zamra enja — u Bledu stalno. U pojedinostima sprovedeni su ovi službeni postupci, odnosno postignuti su ovi uspesi:

13-8-1941: Hapšenje 7 lica, osumnji enih da su u estvovala pri umorstvu sekretara opštine Sela pri Kamniku.

14-8-1941: Hapšenje 25 komunista i nacionalnih Slovenaca kao talaca.

16-8-1941: Hapšenje 2 lica koja su se ogrešila o zabranu izlaza civilnih lica.

17-8-1941: Hapšenje 2 muškarca, osumnji enih da su pretili mesnom grupnom vodji koruskih Volksbunda u Mengešu.

21-8-1941: Zauzimanje napuštenog logora u prostoru Mengeša; pronadjeni su ise ci karata za snabdevanje i pisma.³

23-8-1941: Hapšenje 3 sumnjiva lica u toku no i.

24-8-1941: Vatrei sukob sa bandama kod Tunjica;⁴ pronadjen logor, zaplenjeno vrlo mnogo oružja, velike koli ine eksploziva, ru nih granata, municije, oružni pribor, životnih namirnica, dokumenata i dragocenostL Hapšenje 2 lica koja traži Gestapo u Kamniku. Hapšenje 2 lica koja su nosila oružje bez dozvole.

Hapšenje jednog seljaka, osumnji enog da je pružio skrovište banditima.

20-8-41: Hapšenje 5 lica osumnji enih da su pripucala na oklopna motorna kola. Pronadjen je napušten logor, municija i prazne aure (patrone).

25-8-1941: Hapšenje 6 lica, osumnji enih da su u estvovala pri ubistvu kova kog majstora Ul ara. Pronadjene su dve planinske pe i-

³ Logor Mengeško-morav anske ete Kamni kog bataljona.

⁴ Napad na Kamni ku etu Kamni kog bataljona.

ne, koje su, bez svake sumnje, služile banditima kao logorska stanica, **sude i** po pronađenim tragovima vatre.

3-9-41: Aktivnost bataljona pri suzbijanju vatre (požar u pilani Remec i komp.) i brzim i delotvornim angažovanjem bilo je moguće da se spase skoro 1 i po milion rajhsmaraka. Uhapšena su dva sumnjiva lica.

Vatrena borba sa banditima severno od Šmarne Gore,⁵ pronađen logor, zaplenjeno vrlo mnogo oružja, među njima granata, municije, materijala za naoružanje i dokumenata.

Usled toga što je bataljon bio mnogo zauzet, to se obuka mogla izvoditi samo u manjem obimu — veći delom bio je na raspoloženju za to samo 1 vod. Obuka je, uglavnom, obuhvatila borbenu obuku (nastupanje prema bandama) i izučavanje pogleda na svet.

Za ubuduće predviđa se intenzivna škola gadjanja.

d) U vreme kad je pisan izveštaj, bataljon je uspeo u 2 slučaja da razbije bande na položajima i da im otme skoro celokupno oružje i oružni pribor. Tim je, bez sumnje, u znatnoj meri oslabljena borbeno moć ovih bandi. Ukoliko se, pored svega toga, još jednako pojavljuju teroristi, to treba tražiti u tom što oni dobivaju novo oružje, i dr. preko granice. Okrug Kamnik (Litija) se još ne može smatrati smirenim.

e) Obezbeđenje najvažnijih industrijskih preduzeća izvršeno je u Kamniškoj okolici u saglasnosti sa političkim komesarom.

Major zaštitne policije
i komandant bataljona
(Potpis ne itak)

⁶ Napad na Rašičku četku Kamniškog bataljona.

BR. 161

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU ETIFIL TAOCA U TRBOVLJU¹

Objava

16 septembra 1941 god., u Barbari bei Trifail,² mu ki je ubijen na ulici jedan pripadnik Wehrmannschaft-a štajerskog Heimatsbunda.³

Dana 17 septembra 1941 god. bih su u Trifail-u⁴ streljani slede i komunisti ki zlo inci:

DUŠAN KREN, rodjen 10 februara 1922 god., frizer u Trifail-u, STANISLAUS KUDER, rodjen 5 juna 1911 god., bez zanimanja, stanuje u St. Leonhard,⁵

FORTUNAT POGORELSCHNIK, rodjen 23 maja 1909 god., sin posednika u St. Martin,⁶

FRANZ DROBNIC, rodjen 6 maja 1917 god., trgova ki pomo nik bez stalnog boravišta.

ŠEF CIVILNE UPRAVE
Donje Štajerske

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Barbara kod Trbovlja

³ Pripadnik Wehrmannschafta Štajerskog domovinskog saveza. Wehrmannschaft je vojni ka organizacija Domovinskog saveza. Vidi primedbu 3 uz dok. br.69.

⁴ Trbovlje

⁵ Sv. Lenart

⁶ Sv. Martin

BK. 162

IZVEŠTAJ 85 ETE TELEGRAFISTA KOMANDI STANA ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 17 SEPTEMBRA 1941 GOD. O PALJENJU LOGORA MOKRE KE ETE IZNAD IŠKE¹

XI ARMISKI KORPUS
85 TELEGRAFSKA ETA

Vojna pošta 46, 17 septembra 1941-XIX

18-9-1941
01/6082 Pov.

KOMANDI PEŠADISKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA«

komanda stana

V. P. 81

i na znanje:

KOMANDI INŽINJERIJE XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Predmet: Obaveštenja o incidentu u Iški, u vezi s »obaveštenjem« od 16-9-1941 pod br. 01/4102 pov. protokola.

U vezi s događajem od 14 i 15, kada sam stavio kr. karabinjerima na raspoloženje šesdeset ljudi za išenje zone Iška,⁸ uputio sam, na osnovu sporazuma zaključenog sa komandrom ete kr. karabinjera, 16-og u 15 asova, potporu nika Simonutti-a sa oko trideset inženjera na lice mesta, radi daljeg pretraživanja i prikupljanja drva koja su ostavili sumnjivi elementi. Kad je potporu nik Simonutti stigao u mesto, ostavivši kamion sa nekoliko ljudi na straži i preduzevši mere bezbednosti, podelio je ljude u dve grupe i nad jednom preuzeo komandu li no, dok je komandu nad drugom grupom poverio starijem kaplaru Azzini Gado. Zatim je otišao na lice mesta gde je dan ranije bila zapaljena baraka nastanjena sumnjivim elementima. Za vreme ovoga kretanja potporu nik Simonutti je video kako je na obali potoka, koji prolazi kroz mesto, iskršao jedan ovek u civilnom odelu sa nekim svežnjem. Na uzvik stoj, on se nije za-

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 37. Kvestura i ital. vojska su 14 i 15 septembra vršile ofanzivu na sektoru Mokreca. 16 septembra, na osnovu dobijenih informacija 85 eta telefonista je izvršila naknadno pretraživanje omanjeg terena. Tamo su zapalili pronadjene partizanske barake.

ustavio ve je po eo da beži u trku. Potporu nik Simonutti je na to odmah otvorio vatru na begunca, koji je odvratio vatrenim oružjem, stalno beže i, iš eznuo u šumu.

Vojnici su odmah intervenisali pucanjem iz karabina i gonjenjem koje je bilo bezuspešno. Istovremeno otvorena je vatra iz mitraljeza na grupu kojom je komandovao potporu nik Simonutti, dok je grupa vojnika pod komandom starijeg kaplara Azzini napadnuta jednim drugim automatskim orudjem kada je stajala u blizini jedne napuštene mesne krme ija vrata behu otvorena. Rafali su dolazili od šume i sa stenovitih litica Iške Doline. Skoro odmah napadnut je vatrom iz automatskog orudja i kamion sa grupom odredjenom da ga brani. Sofer je po naredjenju potporu nika Simonutti, u pratnji dva vojnika, otišao u stan da traži pojačanje. Hitno je obavestena komanda kr. karabinjera, te je naredjeno da se uputi osamdeset ljudi.

U putu su slučajno naišli na jednu granadirskog puka, koja je bila na vežbi u Iškoj Vasi. Komandir ove čete izvešten je o događaju i odmah je intervenisao.

Naredjeno je da se opkoli selo gde je došlo do napada i da se detaljno pretraže kuće.

U ovoj operaciji granadiri i inženjerci su uhapsili sumnjivo lice koje se zatvorilo u kuću i nije se pokrenulo ni posle više uzastopnih hitaca na zidove i prozore, već se sakrilo u jednoj sobi u mraku. Ovo lice predato je naredniku kr. karabinjera.

Za vreme ove operacije primećena su dva lica na vrhovima brda, koja su davala znake zastavicama. Na njih je otvorena vatra, ali se rezultat nije mogao proveriti.

Po završenom pretraživanju i isčistjenju terena, zapaljene su četiri drvene barake podesne za stanovanje komunista. Pronadjen je jedan radio i predat naredniku kr. karabinjera.

Po završetku operacije, na lice mesta je došao komandant artiljerijskog puka divizije »Granatieri« pukovnik, kojeg smo obavestili o događaju.

Uprkos pretraživanja šuma oko sela, za vreme operacija nije se moglo uočiti u trag položaju automatskih orudja niti pohvatati druga lica jer su ista pobjegla.

Na našoj strani nije bilo ni mrtvih ni ranjenih.

Komandir čete
(kapetan Gino Mittoni)
G. Mittoni s. r.

BR. 163

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 23 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA 23 SEPTEMBRA 1941 GODINE¹

Objava

23 septembra 1941 streljani su slede i komunisti ki zlo inci:

ANTON KUDER, rođj. 26 maja 1904, radnik u **St. Leonhardu**² br. 6, okrug Trifail³
ZYRILL KUDER, rođj. 12 februara 1901, radnik u **St. Leonhardu**, br. 6, okrug Trifail
FRANZ KUDER, rođj. 4 oktobra 1902, radnik u **St. Leonhardu** br. 6, okrug Trifali
BOJAN ILICH, rođj. 8 oktobra 1922, student u **Marburg**, Burggasse br. 6
BRUNO GOBEC, rođj. 28 septembra 1913, poslasti ar u **Brunndorfu**,⁴ Schulgasse br. 16
CHRISTIAN BALCIC, rođj. 30 septembra 1920, bravar, pomo nik u **Brunndorfu**, Agnes-Elisabeth-Strasse br. 5
MARTIN PERSCHE, rođj. 6 avgusta 1908, radnik nestalnog boravka
VINZENZ SPIEGEL, rođj. 19 jula 1922, instalater u **Hundsdorfu**⁵ br. 26 opština Wöllan⁶
DUŠAN RASOVIC, rođj. 15 januara 1902, radnik u **Ober-St Kunigund**⁷ br. 18
ALOIS STRAFELA, rođj. 18 maja 1920, mašinbravar u St. Marxen br. 49, okrug Pettau.⁸

Marburg a. d. Drau,⁹ 23 septembra 1941

**ŠEF CIVILINE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj**

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Sv. Lenart
³ Trbovlje
⁴ Studenci
⁵ Pesje
⁶ Velenje
⁷ Gornja Sv. Kunigunda
⁸ Ptuj
⁹ Maribor

BR. 164

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKOGR OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 24 SEPTEMBRA 1941 GOD. O AKCIJI NA EMŠENEKU¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE — DONJA ŠTAJERSKA
Prilog dnev. br. 15/41

Trbovlje, 24 septembra 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA
CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Komandantova zapovest br. dnevnika 15-038 od 26-4 i 15.320 od 9-6-41.

Izveštaj od 24 septembra 1941

1. Opšte stanje: Opšte stanje u ovdašnjoj industriskoj oblasti u političkom pogledu je još uvek zategnuto. Od poslednjeg izveštaja naovamo nastupilo je, doduše, osetno poboljšanje, što se može pripisati tome što je policijska eta, koja je upotrebljena u cilju vratanja mira na teritoriji Trbovlja i Zagorja, više puta prokrstarila, zajedno s mesnom žandarmerijom, kroz celu okolinu; da je delimično pohvatala, oduzela im oružje, Di je pak, pošto su se ovde ose ali nesigurnim, ve im delom proterala sa ovog područja, one radikalne komuniste koji su u junu tek u e godine odbegli, i koji su, u svome skitanju po okolnim brdima, vršili terorističke akcije, širili zlonamerne laži i rovarili, te su time stanovništvo jako uznemiravali.

Na industriskom području Trbovlja, Zagorja i Hrastnika, postoji pak i jedna jaka komunistička elija, koja se još nije mogla prona i ni uništiti.

16-9-1941 u 5 asova i 40 minuta jedan nepoznati komunist sledio je i ubio jednim metkom u trbuh pripadnika Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda Franju Tausela, elektrozavarivača u Trbovlju, nedaleko od njegovog stana, u momentu kada je pošao na rad. Jedan dan posle toga streljana su, za odmazdu, 4 komuniste koji su ve ranije bili uhapšeni.

26-8-1941 uhapšeni su od strane žandarmerije u Trbovlju radnici Alojz Šaubi i Alojz Avse , a 30-8-1941 Josip Ra aj. Oni su

¹ Original u arhivi MNO.

uzeli u eša u teroristi kim akcijama komunista u Trbovlju i okolini, te su zbog toga streljani.

4-9-1941 žandarmerija u Trbovlju, u sadejstvu jedinica policije bezbednosti dislociranih u Trbovlju i Zagorju, pod rukovodstvom potporu nika Balek-a i Geiger-a, izvršila je jednu akciju na emšeniku, kojom prilikom je uhapšeno 10 lica i pronadjeno i zaplenjeno 9 kg eksploziva i jedan kotur sporogoru eg fitilja, koji je materijal bio u svoje vreme ukraden iz magacina drumskog gradilišta u Sv. Marku kod Trbovlja. Od ovih 10 lica, streljani su 17-9-1941 seljak Stanislav Kuder i frizer Dušan Hren. No u, 10-9-1941, rastureni su komunisti ki leci u pojedinim radni kim kvartovima u Trbovlju. Nekoliko primeraka nadjeno je u Hrastniku. Pisci i rastura i letaka nisu mogli biti utvrdjeni. Ah se sumnja da je ovo delo mesnih komunista.

- U Zagorju i takodjer u Polšniku, u mesecu septembru, uhapšena su zbog komunista ke delatnosti tri lica i ista su predata tajnoj državnoj policiji.

Privredno stanje u elom okrugu je zadovoljavaju e. Ako nekih artikala povremeno nema ih ih ima u nedovoljnoj meri, onda je to nastupilo kao posledica rata ih usled saobra ajnih teško a.

Raspoloženje stanovništva — s obzirom na teroristi ke akcije koje se dešavaju, kao i zbog neminovnih policiskih mera kao odgovor na te akcije, dalje zbog iseljavanja, odnosno iz straha od evakuacije — prili no je potišteno. Pogoršanju pak toga raspoloženja doprinose i glasovi o bitnim promenama granica, koje se još uvek šire sa nepoznate strane.

U trbovljanskoj fabrici cementa raspoloženje radnika navodno nije dobro i izgleda da nisu zadovoljni, pošto se uspeh u radu poje dinaca cení samo prema subjektivnim gledištima a ne prema principu stvarnog uspeha u radu.

Komandant žandarmeriskog okruga
(potpis ne itljiv)
žandarmeriski potporu nik

BR. 165

RASPIS NA ELNIKA ŠTABA 21 ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 26 SEPTEMBRA 1941 GOD. PODREDJENIM JEDINICAMA¹

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

Odeljenje na elnika štaba

Sekcija za operacije i službe

Br. 6897/Op. prot.

V. P. 81, 26 septembra 1941-XIX

USTANOVE KAO U POSLATOJ KOPIJI

i na znanje:

Komandi XI armiskog korpusa

„ diviziske pešadije

Ju e uve e, u 20.45 asova, u Ljubljani, napadnuta su vatrenim oružjem tri podoficira iz divizije »Granatieri di Sardegna«, od kojih je jedan ranjen.

Napada i su još u životu.

Naredio sam strogu istragu da bi se proverilo držanje i reagi- ranje trojice podoficira.

Neka svi dobro zapamte da ne želim da ljudi koji imaju ast nositi epotele sardinskih grenadira budu napadnuti a da pri tom na- pada ne bude oboren na tlo metkom u stomak.

Za postupak po ovome snose punu h nu odgovornost komandanti trupa i samostalnih jedinica, koji, s obzirom na situaciju, mesne prilike i borbenost svojih pot injenih, treba da ih primoraju da se kre u svi zajedno, tako da u slu aju oružanog napada napada i plate na hcu mesta — životom — svoju smelost.

Diviziski general komandant
(Taddeo Orlando)

(M. P.) Taddeo Orlando s. r.

¹ Original u arhivi MNO.

BR. 166

IZVEŠTAJ NEMA KE ŽANDARMERISKE STANICE RUŠE ŽANDARMERISKOM OKRUGU MARIBOR II OD 26 SEPTEMBRA 1941 GOD. O STANJU U MESECU SEPTEMBRU I AKCIJAMA POHORSKE PARTIZANSKE CETE¹

Dnev. br. 38

Ruše, 26 septembra 1941

IZVEŠTAJ

za mesec septembar 1941

1. Opšte stanje:

a) Političko stanje u Rušama je u glavnom bez promene. Slovenačko stanovništvo je većinom rezervisano i neljubazno. 31-8-1941 teroristička grupa na Pohorju izvršila je prepad na rekviriranu stambenu zgradu kao i zgradu Osetovog poseda u Logu, opština Ruše, istu opljačkala i zapalila. 3-9-1941 jedan član bande na Pohorju ubio je vatrenim oružjem jednog stražara policije bezbednosti za vreme patroliranja u blizini Ruške planinarske kuće, na području istoimene opštine. U sporazumu sa stanicom državne tajne policije u Mariboru, u mesecu septembru, na ovome području, uhapšeno je 16 lica kao taoci. Ova stanica je izvršila više puta patroliranja po ugroženoj oblasti u cilju uništenja bande na Pohorju i za te zadatke je primila u službu i upotrebila takođe i 15 članova Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda. Ali se nijedanput nije moglo naići na ovu terorističku grupu. Ljudstvo stanice žalilo se da država nije obezbedila dovoljnu zaštitu u Rušama, usled čega se oni osećaju ugroženi od ponovnih banditskih napada na Pohorju.

b) Mogućnost za zaposlenje u Rušama ima dovoljno. Stanovništvo pokušava da diže već utvrđene cene svim proizvodima. U mesecu septembru, ova stanica je podnela prijavu protiv 3 lica zbog dizanja cena. Nedostatak projinog brašna svuda se oseća.

2. Brojno stanje ove stanice iznosi 3 aktivna žandarma i 4 pomoćnika na policajca.

3. Na području ove stanice nema nikakve druge vlasti sem vlasti ove stanice.

2. a) ...

b) Ova stanica vrši nadzor na patroliranja svog područja i vodi računa o saobraćajnoj disciplini na drumovima.

c) Pomoćnici policajci oba avajaju se redovno u policijskoj službi i upotrebljavaju se za patroliranja.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/2 — fase. 2).

² Vidi dok. br. 34. Akciju je izvršila Pohorska eta.

d) Završeno je razoružanje stanovništva. Stvarno umirenje nastupi e tek onda kada bude završeno sa iseljavanjem ili preseljavanjem svih nepodnošljivih elemenata. U najnovije vreme više lica, od onih koja su ranije bila uhapšena i kao nepodnošljiva bila naznaena za iseljavanje, ponovo se vratilo svojim ku ama, te je ovaj događaj kod malog broja folksdoj era u Rušama izazvao najve e negodovanje. Celokupna zemlja i imovina nalazi se ovde potpuno u slovena kim rukama.

6. Ovdašnja stanica ima na svom raspoloženju jedan motocikl.

7. Intendantsko snabdevanje ove stanice regulisano je.

8. 20 lanova Wehrmannschafta štajerskog Heimatsbunda, naružani su puškama i municijom, i stoje u slu aju potrebe na raspoloženju ove stanice.

9. Ova stanica je vrbovala i primila u službu 11 pomo nih policajaca. Vrbovanje e se produžiti. 7 pomo nih policajaca otkomandovano je u kurseve za obuku u Ptuj i Lannach.

10. ...

11. Ova stanica do sada nije imala ni gubitaka ni nesre nih slu ajeva i svi ljudi su zdravi.

12. Raspoloženje ljudstva je dobro.

Komandir stanice:

BR. 167

IZVEŠTAJ KOMANDANTA PUKA WEHRMANNSCHAFTA »CELJE-ZAPAD« OD 10 OKTOBRA 1941 GOD. KOMANDANTU WEHRMANNSCHAFTA U MARIBORU PUKOVNIKU BLASCHI O NAPADU PRVOG ŠTAJERSKOG BATALJONA NA ŠOŠTANJ¹

**KOMANDANTU WEHRMANNSCHAFTA²
PUKOVNIKU BLASCHU**

Maribor

KOMANDANT PUKA
»CELJE-ZAPAD«

10 oktobar 1941

WFX) 1 635 41
W/B

okružni dom, I sprat

Izveštaj o akciji

No u izmedju 7 i 8 oktobra, jedna ja a komunisti ka banda izvršila je napad na mesto šoštanj,³ kojom prilikom su ranjena 3 lica, medju njima jedan starešina Wehrmannschafta.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu 3 uz dok. br 69.

³ Vidi dok. br. 54.

O tome me je izvestio telefonom 8. oktobra u 10.30 sati pre podne vodnik 2 voda u šoštanju Wehrmann Gruber Hans. Jednovremeno izvestio je da su delovi te bande provalili u njegov stan i tom prilikom ukrali njegovu službeno odelo, kao i njegova dokumenta, među njima i putnu ispravu.

Na licu mesta informisao sam se o stanju i nalogu Wehrmanna. Napad je izvršila jedna banda, jaka 60 ljudi, koja je vrlo dobro naoružana, odevena delimično srpskim uniformama sa šlemovima i kojima po izjavi svedoka, komanduje srpski major. Ovde se radi o napadu koji je dobro smišljen i planski izveden. Da bi zaplašila stanovništvo, banda je gadjala divlje svuda po okolini, sakupila po raznim kućama hrane i odeća, digla u vazduh jedan most, preseкла telefonsku liniju i zapalila strugaru starešine mesne grupe. Posle dva sata, banda je, pevajući i odmaršovala dalje marševskim strojem na komandu »prva eta«.

Komandant puka
»Celje-zapad«
(Wolf)

BR. 168

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 10 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU DESET TALACA POVODOM NAPADA PRVOG ŠTAJERSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA NA GARNIZON ŠOŠTANJ¹

Objava

7 oktobra 1941 komunisti koje bande napale su grad Schönstein² i pri tome izvršile terorističke dela.

10 oktobra 1941 slede i komunisti koji su zločin streljani su u Schönstein-u:

ALOJZ ROZMAN, rođ. 29. XII 1915, kamenoreza, nestalnog boravka,

FRANZ BRGLEZ, rođ. 18. IX 1921, bez zanimanja, sa stanom u Pragerhof-u³ 34,

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Šoštanj. Prvi Štajerski partizanski bataljon napao je Šoštanj noću 8 oktobra 1941 godine. Vidi dok. br. 54. Nemci su zatim streljali 10 talaca koje su doveli iz zatvora u Celju.

³ Pragersko

MAKS BRGLEZ, rođj. 10 X 1917, pomo ni radnik, sa stanom u Pragerhof-u 34,
MIHAEL ANZEL, rođj. 17 IX 1911, student, sa stanom u Krotten-
dorf-u⁴ 39 kod Pettau-a,
ALOJZ ZORMAN, rođj. 8 V 1921, student, sa stanom u Sakuschak-u⁵
61 kod Lorenzen i. d. Biicheln,⁶
IVAN KESE, rođj. 3 IV 1905, pomo ni radnik, sa stanom u Tri-
failu-u⁷ 481,
DUŠAN FESŽGAR, rođj. 2 Xn 1919, tekstilni radnik, nestalnog
boravka,
FRANZ BIZJAK, rođj. 5 V 1921, pisar, sa stanom Pragerhof-u 12,
FRIC NOVAK, rođj. 21 VII 1908, elektrozavariva , sa stanom u
Oberrotwein-u⁸ 12, Marburg a. d. Drau,⁹
JOSEF PETRI , rođj. 3 XII 1924, radnik, sa stanom u Trifail-u,
Loke 187,
Marburg a. d. Drau, 10 oktobra 1941

ŠEF CIVILNE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj

⁴ Zahjck
⁵ Sakušak
⁶ Sv. Lovrenc u Slovenskim Goricama
⁷ Trbovije
⁸ Zg. Radvanje
⁹ Maribor

Razglas

Dne 7. oktobra 1941 je komunistična sodrga napadla mesto Schönstein in izvršila zločine.

Dne 10. oktobra 1941 so bili sledeči komunistični zločinci v Schönsteinu ustreljeni:

Alois Rosmann, roj. 29. XII. 1915, kamnosek, brez stalnega bivališča,
Franz Bergles, roj. 18. IX. 1921, brez poklica, stanujoč v Pragerhof šte. 34,
Max Bergles, roj. 10. X. 1917, pomožni delavec, stanujoč v Pragerhof šte. 34,
Michael Anzel, roj. 17. IX. 1911, dijak, stanujoč v Krottendorf šte. 39 pri Pettau,
Alois Zormann, roj. 8. V. 1921, dijak, stanujoč v Sakuschak šte. 61 pri Lorenzen i. d. Bühel,
Ivan Kesc, roj. 3. IV. 1905, pomožni delavec, stanujoč v Trifail šte. 481,
Dušan Finžgur, roj. 2. XII. 1919, tekstilni delavec, brez stalnega bivališča,
Franz Bizjak, roj. 5. V. 1921, pisar, stanujoč v Pragerhof šte. 12,
Fritz Novak, roj. 21. VII. 1908, elektrovarilec, stanujoč v Oberrotwein šte. 12, Marburg an der Drau,
Josef Petrič, roj. 3. XII. 1924, delavec, stanujoč v Trifail, Loke šte. 187.

Marburg an der Drau, den 10. Oktober 1941.

Der Chef der Zivilverwaltung
in der Untersteiermark

Fotokopija desne strane dokumenta br. 168 sa tekstom na slovena kom jeziku

BR. 169

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG AR-
MISKOGRUPA OD 14 OKTOBRA 1941 GOD. O NEMOGU -
NOSTI ANGAŽOVANJA KONFIDENATA ZBOG AKCIJE OSVO-
BODILNE FRONTE I PARTIZANSKIH JEDINICA¹**

21 PEŠADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«
Komanda kr. karabinjera

Br. 107/1 prot. Poverljivo V. p. 81, 14 oktobra 41-XDC
Odnosi se na akt. br. 58/1 od 12 okt.

Predmet: Krivi na delatnost oružanih grupa

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Ova komanda, i pored najživljeg interesovanja, još nije uspela da nabavi konfidente, jer one osobe koje bi bile u stanju da pribavljaju korisne vesti, nisu voljne da nam ih dostavljaju boje i se grubih represalija od strane komunističkih elemenata.

U svakom slučaju, autor ovoga e i dalje nastaviti sa traženjem i naknadno e, u pozitivnom slučaju, o tome javiti.

Kapetan

Komandant kr. karabinjera

(Vito Guarglia)

V. Guarglia s. r.

(M. P.)

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a, fase. I).

BR. 170

**OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANU
TERITORIJU KORUŠKE I KRANJSKE OD 16 OKTOBRA 1941
GOD. O STRELJANJU DVADESET PRIPADNIKA NARODNO-
OSLOBODILACKOG POKRETA¹**

Objava

Vanredni sud, kojeg je odredio šef civilne uprave za okupirano podru je Koruške i Kranjske, 16-10-1941 osudio je na

smrt

- 20 godišnjeg Bogomila **LEBANA**, iz Ototsche,²
- 20 godišnjeg Silvestra **GROBOVŠEKA**, iz Ototsche,
- 26 godišnjeg Rada **BENEDICICA**, iz Ober-Dobrave,³
- 24 godišnjeg Stanislava **LEBANA**, iz Ototsche,
- 23 godišnjeg Janeza **BREŠI A**, iz Obersenice,⁴
- 19 godišnjeg Stefana **LOSCHARA**, iz Gmedner-a/¹
- 18 godišnjeg Alojza **PETSCHNIKA**, iz Gamling-a,⁶
- 21 godišnjeg Vida **KNESA**, iz Gamling-a,
- 42 godišnjeg Petra **KOSE A**, iz Uranschitz-a,⁷
- 19 godišnjeg Dušana **TREBUSCHAH**, iz Poljane kod St. Veit-a,⁸
- 21 godišnjeg Mirka **DOMŠI A**, iz Tatzen-a,⁹
- 42 godišnjeg Mihaela **NOVAKA**, iz Tatzen-a,
- 28 godišnju Tereziju **DRAGER**, iz Tschernutsch-a,¹⁰
- 28 godišnjeg Stanislava **KOSECA**, iz Uranschitz-a,
- 37 godišnjeg Viktora **KALJA**, iz Laak-a,¹¹
- 29 godišnjeg Janeza **PLANINCA**, iz Laak-a,
- 39 godišnjeg Janeza **SCHWEGELA**, iz Visokog,

zbog toga što su u estvovali na komunisti kim skupovima, saradji-
vali prilikom ubistava, banditskih napada i provala, uprkos zabrane

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog inst. (ital. odeljenje, 34 a, fase. 2).

² Oto e

³ Gornja Dobrova

⁴ Gornja Senica

⁵ Gmajnica

⁶ Gameljne

⁷ Rasica

⁸ Poljane kod Št. Vida nad Ljubljanom

⁹ Tacen

¹⁰ Crnu e

¹¹ Loka

— imali oružje, vršili paljevine, organizovali pomo komunistima i agitovali za komuniste, odnosno kod tih zločina pomagali.

Smrtna kazna bila je odmah izvršena.

Osim njih bili su streljani, kad je pohvatana ova banda, još slede i pripadnici:

Maks CERNE, iz Tschernutsch-a.

Franc KREMLJ, iz Pirnitz-a,¹²

Ciril KNAPIC, iz Tatzen-a.

Streljani su pripadnici dveju bandi, odnosno oni koji su ih potpomagali u njihovom radu obaveštenjima, novcem i namirnicama.

Izvršenjem smrtne kazne bar delimično plaćeni su sledeći zločini: 16 ubistva od kojih je našlo smrt 17 lica, najviše Slovenaca; napad na pilanu Remec, kojom prilikom su odveć sobom 2 taoca;¹³ mnogobrojna dela sabotaze, medju kojima i uništenje montažnog automobila Telegrafске gradjevinske sekcije u vrednosti 30.000.— RM; brojne provale, pljačkaški napadi, paljevine itd.

Veldes,¹⁴ 16 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
za okupirano područje Koruške
i Kranjske
Kutschera

¹² Pirniče

¹³ Vidi dok. br. 26.

¹⁴ Bled

BR. 171

**PROGLAS NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 20 OKTOBRA 1941 GOD. O PRESELJAVANJU
SLOVENACA¹**

Proglas

o državno-politi kim merama u grani noj teritoriji

**Iz državno-politi kih razloga mora e se izvršiti preseljenje iz
dole navedenog grani nog pojasa.²**

Taj pojas obuhvata slede a podru ja i opštine:

1. Od okruga Rann:³

Cela teritorija južno od Save sa politi kim opštinama Sawenstein, Bründl, Radelstein (prije Butschka), Arch, Haselbach bei Gurkfeld, Gurkfeld (deo opštine koji leži južno od Save), Zirkle, Munkendorf (prije Tschatesch), Weidental (prije Grossdolina).⁴

Severno od Save politi ke opštine: Briickel (prije Dobowa), Rann, Kapellen bei Rann, Wisell, Arnau (prije Artitsch), Königsberg am Sattelbach (prije St. Peter bei Königsberg), Pirschenberg (prije Globoko) sa izuzetkom poreske opštine Blatno, Gurkfeld (deo opštine koji leži severno od Save) sa izuzetkom poreskih opština Pleterje, Anowetz i Sremitsch i, od politi ke opštine Drachenburg, poreske opštine Fautsch i Wrenskogorza.⁵

2. Od okruga Trifail:⁶

itavo podru je južno od Save sa politi kim opštinama Ratschah, Johannistal, Kumberg bei Trifail (prije St. Georgen), Mariatal i Billichberg.⁷

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 59.

³ Brežice

⁴ Boštanj, Studenec, Bu ka, Raka, Leskovec kod Krškog, Krško, Cerklje, Krška Vas (prije atež), Velika Dolina.

⁵ Dobova, Brežice, Kapela kod Brežica, Bizeljsko, Arti e, Sv. Peter, Globoko sa izuzetkom poreske opštine Blatno, Krško (deo opštine koji leži severno od Save), sa izuzetkom poreskih opština Pleterje, Anovec, Sremi i, od politi ke opštine Kozje, poreske opštine Bu e i Vrenska Gorica.

⁶ Trbovlje

⁷ Rade e, Št. Janž, Sv. Jurij pod Kumom, Dole i Polšnik

Preseljava e se u Nema ku.

Svi preseljeni e zadržati svoje imanje ili e primiti otštetu.

Rublje, odelo, krevetsko rublje i predmeti za svakodnevnu upotrebu mo i e se, u koliko e dozvoljavati transportne mogu nosti, uzeti sa sobom. Novac i skupocenosti osta e u rukama sopstvenika. Vlasnici e za imanje, koje ostaje u zemlji, dobiti otštetu, ako budu radili prema uputstvima o preseljavanju i ako budu ispunjavali svoju dužnost u svome novom boravištu.

Otpor i sabotaža kažnjava e se strogo prema mojoj odredbi od 14 aprila 1941 god. Izvršioi e izgubiti svako pravo na otštetu. Pravo na otštetu izgubi e takodje i onaj koji bi hteo da se bekstvom izvu e od preseljenja. Bez moje dozvole povratak u ozna eni grani ni pojas je zabranjen.

Preseljenje je ograni eno na nazna ene opštine.

Preseljenje se nikako ne odnosi na stanovništvo u okružjima Marburg-Stadt, Marburg-Land, Pettau, Cilli,⁸ stanovništvo u sreskom na elstvu Luttenberg¹ i stanovništvo u svim opštinama Rann i Tri-fail koje nisu gore navedene.

Marburg an der Drau,¹⁰ 20 oktobra 1941 godine.

Šef civilne uprave
Donje Štajerske

⁸ Maribor-mesto, Maribor-okoliea, Ptuj, Celje.

⁹ Ljutomer

¹⁰ Maribor

BR. 172

OBJAVA NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ
ŠTAJERSKOJ OD 21 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU ŠEST
TALACA U MARIBORU¹

Objava

U Sankt Hermagoras-u² kod Tiiffer-a,³ jedna komunisti ka
banda ponovo je izvršila zlo instvo i tom prilikom su dva lica pala
kao žrtve.

21 oktobra 1941 streljani su slede i komunisti ki zlo inci:

Balgavi Stefan, rodjen 22 VII 1915, metalostrugar sa stanom u
Marburg-u, Brunndorf,⁴ Uferstrasse br. 11,

Schmerz Anton, rodjen 12 VI 1921, radnik, sa stanom u Tschret-u,⁵
okrug Cilli,⁶

Gulitsch Andrej, rodjen 3 V 1905, bravar, sa stanom u Marburg-u
d. Drau, Etzelgasse br. 7,

Sodin Alois, rodjen 4 VII 1914, pomo ni radnik, sa stanom u Stra-
nitzen⁷ br. 76, srez Gonobitz,⁸

Schoster **Martin**, rodjen 12 X 1922, stolarski pomo nik, sa stanom u
Vrhlogu br. 17 kod Kerschdorf-a.⁹

Korošec Johann, rodjen 15 IV 1907, mlinarski pomo nik, sa sta-
nom u Oberisch-u¹⁰ br. 11, okrug Pettau.

Marburg an der Drau, 21 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
u Donjoj Štajerskoj

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.

² Šmohor

³ Laško. Akciju je verovatno izvršila Revirska eta. Taoce su streljali
u Mariboru u dvorištu sudskog zatvora.

* Maribor, Studenci

⁵ Creta

⁶ Celje

⁷ Stranice

⁸ Konjice

⁹ rešnjevec

¹⁰ Obrež

BR. 173

UPUTSTVO KRALJEVSKE KVESTURE U LJUBLJANI SVIM
SRESKIM KOMESARIMA, ODELJENJIMA JAVNE BEZBEDNO-
STI I KARABINJERSKIM KOMANDAMA U LJUBLJANI OD
21 OKTOBRA 1941 GOD. ZA PREUZIMANJE ISTRAGE POVODOM
NAPADA KRIMSKOG PARTIZANSKOG BATALJONA NA LOŽI

KR. KVESTURA U LJUBLJANI

Br. 06633 Kab.

Ljubljana, 21 oktobra 1941-XIX

Predmet: Napad na garnizon u Ložu.

Poverljivo

SRESKIM KOMESARIMA U
LOGATECU — NOVOM MESTU — KO EVJU — RNOMELJU
ODELJENJIMA JAV. BEZBEDNOSTI"
LJUBLJANA ŽELEZNICA — NOVO MESTO
KOCEVJE -- RNOMELJ — TREBNJE — METLIKA
POLITI KOM ODELJENJU
SEDIŠTE
KOMANDAMA ETA KR. KARAB.
UNUTRAŠNJOJ I SPOLJNOJ

Ljubljana —
Novo Mesto — Ko evje

i radi znanja

KOMANDI GRUPE KR. KARAB.

Ljubljana

Uve e 10 o. m., u mestu Lož, opština Stari Trg, naoružana
banda napala je garnizon, s kojim je zametnula borbu.² Ubijena
su tri zlo inca i nekoliko gradjana, a ranjeno je nekoliko vojnika.

Zlo inci su uzeli za taoce artiler. kapetana Pivotti-a i dva voj-
nika, i dosada preduzeta istraga dala je negativne rezultate. Vrlo
je verovatno da su zlo inci prisvojili uniformu oficira i vojnika da
se njom posluže u kakvom zlo ina kom pothvatu koji nameravaju
izvršiti, tim pre što su komunisti izvršili veliku kradju prenošeni u
odela opštinskih inovnika i tim pre — ponavljam — što poverljive
vesti potvrđuju da se spremaju da izvrše jedan drugi napad na neku
banku, prurušeni u vojni ka odela.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje. kutija
21 w, fase. 9).

² Vidi primedbc uz dok. br. 54.

Moram smatrati da su oficir i dva vojnika koji su uzeti za taoce, ako nisu ve pali kao žrtve zlo ina ke okrutnosti, sigurno zatvoreni u nekoj izolovanoj poljskoj ku i ili u naseljima, uzevši u obzir da su sami zlo inci, zbog ošt re zime, napustili šume da se sklone u obližnjim naseljima, odakle se pokre u radi masovnih izvršenja zlo ina kih pothvata.

Zbog toga je potrebno:

1. da sve policijske snage izvrše pretraživanje šireg obima, ne izostavivši nijednu ku u u naseljima i poljima, da se eventualno pronadje zarobljeni oficir i dva vojnika i da se uhaps e svi (ponavljam: svi) koji se ne nalaze u svom mestu i drugi koji bi dali povoda najmanjoj sumnji.

Suvišno je re i da pretraživanje treba proširiti i radi toga da se pronadje i zapleni oružje, municija i uopšte svaki eksploziv;

2. da gospoda sreski komesari, odeljenja Javne bezbednosti, komande karab., koriste i se naro ito poverljivim licima, upotrebivši skroz pouzdane slovena ke elemente i obe avši i nov ane nagrade, prikupe sve mogu e vesti radi utvrđivanja mesta gde su zatvoreni oficir i dva vojnika i da se dobiju vesti o privatnim stanovima u kojima se nalaze zlo inci;

3. da se najpre ubedjivanjem, a zatim i odlu nim pretnjama, nagovore istaknutija lica, sveštenici, da saradjuju u akciji za brzo oslobodjenje oficira i vojnika, upozoravaju i da e svaki njihov propust ili protivljenje ubrzati sprovođenje strogih mera koje ovo nadleštvo ima protiv njih ve u pripremi, ako kroz najkra e vreme ne budu zarobljenici oslobodjeni. U tu svrhu neka sva nadleštva i komande drže pripremljene spiskove tih lica, uklju ivši i sveštenike, te da ih odmah nakon mog telegrama uhaps e i zaplene njihov novac, vrednosti i namirnice.

Treba ih ve sada urazumiti — da je vlast odlu ila da uguši svako pomaganje bandi, bilo u kom obliku, jer one pod maskom politike postupaju kao najgori prosti zlo inci, budu i da sam uveren da te bande ne bi mogle održati se u polju niti preduzimati tako sme le zlo ina ke pothvate da nisu sigurne da su im blagonakloni posednici i mesni upravlja i.

Sve mesne vlasti, rade i sporazumno i traže i pomo od vojnih jedinica, postupi e prema tome vrlo oprezno, spremno i energično.

Želim da komande kr. karabinjera upoznaju sve pot injene sa sadržinom ovog akta strogo poverljive prirode, u oelini, dopunjuju i ga sa uputstvima koja budu smatrane potrebnim, da bi odmah, promišljeno i sa sistemom, bilo po njemu postupljeno.

Želim da me hitno obavestite o svakom događaju.

Kvestor
Ettore Messana
s. r.

BK. 174

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA
KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIIJE OD 24 OKTOBRA
1941 GOD. O POLOŽAJU NA TERITORIJI GRUPA I POTREBI
OŠTRIJIH MERA PREMA NARODNOOSLOBODILA
KOM
POKRETU¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA XI ARMISKOGRUPA

N 3/27 prot Poverljivo

V. P. 46, 24 oktobra 1941-XIX

Predmet: Izveštaj o moralnom stanju trupa i stanovništva.

KOMANDI KR. KARABINJERA 2-e ARMIIJE

V. P. 10

Duh i moral trupa ostaje visok uprkos teških službi kojima su one izložene, naročito u, za vreme uvanja železnih, telegrafskih i telefonskih pruga, pri osiguranju puteva i pri iš enju brdovitih i planinskih zona kroz koja se kre u naoružane bande ustanika.

Komunisti ka aktivnost znatno se oja ala.

Oružani sukob od 14 o. m. u blizini Zapotoka, u kojem su ubijena dva ustanika, esti atentati na železne pruge i dogadjaji, tako neugodni, koji su se desili 19 o. m. posle podne i u prvim asovima slede eg dana u Ložu i u Bezuljaku³ i imali za posledicu: mrtve i ranjene u našim redovima i zarobljavanje kapetana i 3 vojnika — jasno dokazuju da su se naoružane bande, osim što su vrsto organizovane i dobro vodjene, toliko osilile usled naše slabe represivne akcije, da se usudjuju izazivati talijanske oružane snage napadaju i usred dana vojni ke garnizone. Takvi dogadjaji stvaraju, o ito, najnepovoljnije utiske kod stanovništva i medju trupama, koje se ose aju izložene strašnim pogibeljima, a da, na ustuk tome, nema primene izvanrednih mera protiv krivaca, protiv osumnji enih ni protiv pomaga a.

Nema sumnje — barem takvo se mišljenje ukorenilo u vojnim krugovima — da poja anu aktivnost ustanika treba, velikim delom, pripisati slabosti koju je pokazao Visoki komesarijat u Ljubljani prilikom smrtne kazne koju je 8. o. m. izrekao Vanredni sud nad

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Redakcija je izostavila tekst koji tretira pitanje snabdevanja ital. vojske.

³ Misli se na napad Krimskog bataljona na Lož (19-X-1941 god.) i Bezuljak (20-X-1941 godine).

poznatom trojicom slovenskih mladih koji su zatečeni sa oružjem i municijom.⁴ Da je dotična kazna — koja je potpuno pravilno presuđena — bila izvršena, bez sumnje bi izazvala koristan odjek kod ustanika i kod samog stanovništva koje saradjuje s ustanicima i pomaže im na sve moguće načine. Ako je istina da ranije greške služe za pouku u budućnosti, nameće se danas potreba da se primene najstrože mere u cilju da se izbegne dalje ponavljanje slučajeva koji u našim redovima stvaraju bolne gubitke i koji jako umanjuju naš prestiž kao jake i ratničke nacije, osobito kod onih koji iz solidarnosti ili iz straha od represalija daju pomoć ustanicima. Doista, Slovenci, naoružani i maskirani izišli su iz nekoliko kuća u Ložu da napadnu ovaj garnizon.

Da se takav događaj desio u nekom delu Slovenije, mesto Lože bi bilo spaljeno. Iako se ne može pristupiti takvim krajnostima, ipak bi trebalo preduzeti mere po zakonu odmazde. Nakon nekoliko takvih primera stanovništvo bi uvidelo potrebu da saradjuje sa talijanskim vlastima i da daje korisna obaveštenja o naoružanim bandama i njihovim organizatorima.

Na ljetu ranu ljetu travu. Sada je već jasno da nisu dovoljni proglašeni naredbe i da se Ljubljanskom pokrajinom ne može upravljati kao svakom drugom pokrajinom u Kraljevini. Svako odugovlačenje moglo bi da bude vrlo opasno po život naših trupa i porazan primer nesposobnosti i slabosti upravljanja.

Drugo pitanje koje treba rešiti, to je problem plaća inovnika Slovenaca koji su zadržani u našoj službi. Doista nije moguće da oni dalje primaju plate od 500 do 1000 lira uz sadanju veliku skupu.

Raniji kurs dinara prema liri danas ne može se uzimati u obzir. Pre je jedno jaje koštalo dinar (trideset i trideset osam santima), danas košta najmanje L 1.50, i tako je sa svima najpotrebnijim namirnicama. Stoga nije dovoljno tražiti privrženost tih inovnika, njima treba dati i mogućnost za život.

Situacija u susednoj Hrvatskoj smatra se i dalje vrlo nesigurnom.

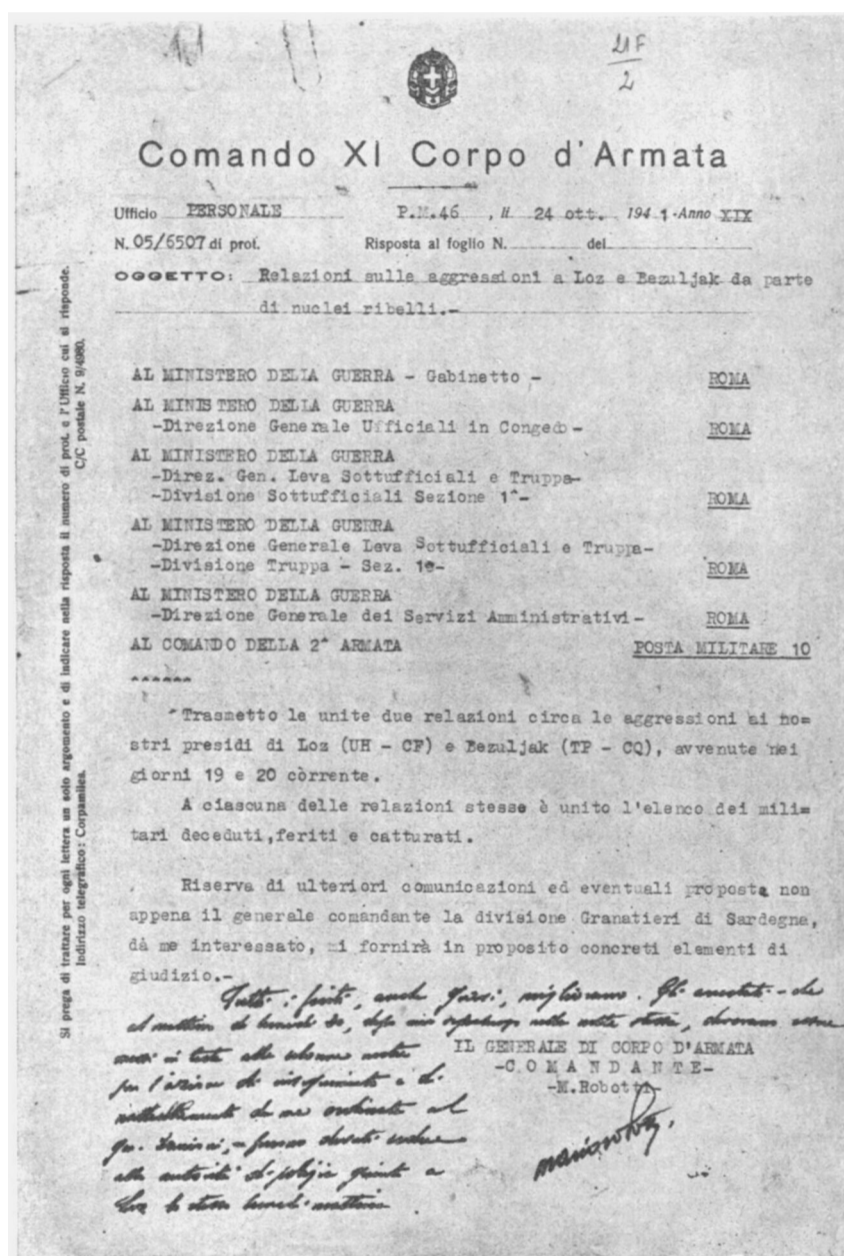
Vlada je slaba, trupe nisu disciplinovane, narod pod terorom i namilost i nemilost ustaša, koji vrše sva moguća nasilja.

Govori se da je Poglavinik odlučio, zbog mutne situacije, da preseli svoju porodicu u Italiju, i da je ta vest uznemirila stanovništvo ove pokrajine.

POTPUKOVNIK KOMANDANT KR. KARAB.

— Luigi Brucchiotti —
(Paraf)

⁴ Vidi dok. br. 158 i primedbu br. 2 uz dok. br. 214.

Fotokopija propratnog pisma komande italijartskog XI armiskog korpusa uz dokument br. 175

BR. 175

**IZVEŠTAJ KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PARTI-
ZANSKOM NAPADU NA LOŽ'**

IZVEŠTAJ O NAPADU IZVRŠENOM 19 OKTOBRA 1941/XIX
NA LOZ

Dana 19 o. m., oko 17,30 asova, u naselju Lož,² gde je smeštena 156 baterija grani ne straže 17 armiske artiler. grupe, jedna grupa ustanika, podeljena na manje grupe, istovremeno je napala slede e objekte:

— oficirsku menzu; poštanski ured; vojni ke stanove 156 baterije; kancelariju baterije; konjušnicu baterije.

a) Oficirska menza. U njoj su bili svi oficiri sem kapetana Pivotti-a, komandira baterije, koji je izašao iz menze u pratnji žene i dveju k eri i nalazio se u blizini konjušnice.

Grupa koja je odredjena za napad nai oficire otvorila je vatru na jednog artilerca koji se nalazio napolju. Oficiri su odmah znali šta se dešava, i da bi uspešno uzvratili vatru, premestili su se iz sale u prizemlju na gornji sprat i sa prozora istoga otvorili su vatru pištoljima na ustanike, kojih je bilo oko petnaest.

Poru nik Manzo Massimo smrtno je ranio jednog ustanika, koji je bio naoružan puškomitraljezom, a drugog ranio; puškomitraljez je pao u naše ruke.³

Napad ustanika izveden je bacanjem ru nih bombi na krov i na prvi sprat zgrade i rafalima iz puškomitraljeza i karabina, ne zadržavši nam gubitaka.

Artilerci, koji su se nalazili u blizini, u prostorijama i u šetnji, uvši eksplozije, intervenisali su puškomitraljezom i poterali grupu.

b) Stanovi ljudstva baterije. Nalaze se donekle daleko od oficirske menze.

Kroz jedan prozor uba eno je nekoliko bombi u prostoriju prizemlja, gde je smešteno ljudstvo baterije. Tu se nalazilo dvadesetak artileraca.

Najpre straže na ulazu, a posle i svi artilerci smesta su reagovali i ubili 2 napada a. Naoružani jednim puškomitraljezom,

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 e, fase. 2.). Dokumentat je, s propratnim pismom br. 05/6507, poslat komandi II armije i Ministarstvu rata u Kimu. Na propratnom pismu je vlastoru na primedba gen. Robotti-a: da je naredio da se zarobljenici, koji su bili civili, postave na elo njegovih kolona za gonjenje i iš enje

² Vidi dok. br. 54.

³ Mitraljez nije pao u ruke Italijana, a naše snage su ukupno zaplenile u toj akciji oko 15 pušaka. (Stanko Semi -Daki)

tr ali su prema oficirskoj menzi, privu eni pucnjavom. U naše ruke pala su dva karabina tipa »Mauser«.

c) Poštanski ured. Nalazi se u centru naselja, u blizini oficirske menze. Tu je druga grupa napada a bacila jednu bombu u spava u sobu inženjera, koji su bili dodeljeni telefonskoj centrali, ranivši dvojicu od etvorice prisutnih. Jedan metak iz pištolja opaljen je na poštanskog inovnika (jer je isti bio pristalica Italijana), koji je ranjen u glavu. Povla e i se ustanici su odveli sobom tri inženjera, od kojih su dvojica puštena, kada je grupa ustanika stigla do ruševina starog dvorca (k. 706 isto no od Loža), pošto su obojica bili ranjeni.

d) Kancelarija baterije. Nalazi se na seoskom trgu. Tu su bila dva artileraca, koji iznenadjeni i teško ranjeni nisu mogli reagovati. Ustanici su ušli u kancelariju, odneli 4 karabina i jedan pištolj, malu kasu za novac, pisa u mašinu kao i telefonski aparat komande baterije, posle ega su se udaljili.

Ranjenicima, koji su ostavljeni na mestu, bila je smesta ukazana pomo i zajedno sa ostalima odvedeni su u vojnu bolnicu u Logatec.

e) Konjušnica baterije. Nalazi se na kraju sela. U njoj su bili kaplar Bellomo Gino, iz bateriske posluge i artilerac Vignuda Domenico. Napolju je bio kapetan Pivotti sa ženom i dvema kerkama, kao i artilerac Romanello Angelo.

Ustanici, njih dvadesetorica, (nekoliko od njih maskirani) otvorili su vatru na kapetana Pivotti-a i artilerca Romanella. Oficir, iako ranjen, izvadio je pištolj u namjeri da uzvratu vatru, ali nije uspeo, jer je bio odmah savladan od napada a i zarobljen, zajedno sa artilercem, koji nije imao dovoljno vremena da bi ušao u konjušnicu po oružje.

Kaplar Bellomo, koji je prije primetio, ne pridavaju i tome naroitu važnost, da su male grupe od po dva ili tri lica ušle u obližnju ku u notara nekog Poznik Viktora, prepoznao je odmah napada e im su izišli naoružani iz ku e, od kojih neki maskirani, vi u i na italijanskom jeziku : 2IVELA RUSIJA, 2IVELA ENGLESKA, DOLE FAŠIZAM I RUKU UVIS.

Kaplar je uzeo pušku i pucao prema grupi, koja je navalila na konjušnicu, gde je bačila ru ne bombe, koje su odmah ranile artilerca Vignuda, ubile jednog konja i ranile drugog. Bellomo je legao na zemlju i nastavio paljbom kroz jednu pukotinu na vratima, odbacivši na vreme nekoliko bombi pre no što su eksplodirale.

Povla e i se ustanici su odveli, pored kapetana, artilerca Romanella i dva konja, koji su se docnije sami povratili natrag u konjušnicu.

Smatra se da je ranjeno više od jednog ustanika, ali su isti uspeli da se povuku uz pomo svojih drugova.

RELAZIONE SULL'AGGRESSIONE AVVENUTA IL 19 OTTOBRE 1941. XIX.

A LOZ

Il giorno 19 corrente, alle ore 17,30 circa, nell'abitato di Loz ove trovasi dislocata la 156^a btr. C.A.F. del 17° RGPT un nucleo di ribelli suddivisi in gruppi hanno agito contemporaneamente sui seguenti obiettivi :

- mensa ufficiali;
- ufficio postale;
- accantonamenti della 156^a btr;
- ufficio di btr.;
- scuderia della batteria.

a)- Mensa ufficiali

Vi si trovavano tutti gli ufficiali ad eccezione del capitano Pivotti comandante della batteria, il quale, uscito dalla mensa accompagnandosi con la moglie e le sue due bambine, trovavasi nei pressi della scuderia.

Il gruppo destinato ad aggredire gli ufficiali, aprì il fuoco contro ~~una~~ un artigliere che si trovava all'esterno; gli ufficiali ebbero subito la sensazione di ciò che stava accadendo e per meglio reagire, dalla sala mensa al pianterreno, si portarono al piano superiore, dalle cui finestre aprirono il fuoco con le pistole contro i ribelli che erano circa una quindicina.

Il tenente Manzo Massimo colpiva mortalmente uno dei ribelli armato di fucile mitragliatore e ne feriva un secondo; il fucile mitragliatore è caduto nelle nostre mani.

L'azione dei rivoltosi si è esplicata con lancio di bombe a mano sul tetto, e nel primo piano dell'edificio unitamente a raffiche di fucile mtr. e colpi di moschetto senza cagionare perdite.

Al rumore delle detonazioni gli artiglieri che si trovavano nelle vicinanze, negli alloggiamenti e a diperto, sono intervenuti muniti di mitragliatrice fuggendo il nucleo.

b)- Accantonamenti della batteria

Sono alquanto discosti dalla mensa ufficiali.

Attraverso ad una finestra vennero lanciate alcune bombe nel locale al piano terreno, ove alloggia la truppa della batteria. Nel locale trovavasi una ventina di artiglieri.

La sentinella all'ingresso, prima, e poi gli artiglieri tutti, reagirono tempestivamente uccidendo due degli aggressori. Armatisi quindi con una mitragliatrice accorsero verso la mensa ufficiali richiamati dai rumori degli spari. Cadevano nelle nostre mani due moschetti Mauser.

c)- Ufficio postale

E' ubicato al centro del paese vicino alla mensa ufficiali.

Qui altro gruppo lanciava una bomba nel dormitorio dei genieri addetti al centralino telefonico ferendone due dei quattro presenti; un colpo di pistola venne sparato nell'ufficio contro il titolare (perchè filo-italiano) che rimaneva ferito al capo. I ribelli allontanandosi portarono seco tre genieri di cui due venivano poi lasciati quando il gruppo raggiunse i ruderi del castello (q.706 ad est di Loz), perchè feriti.

d)- Ufficio di batteria

E' situato nella piazza del paese.

f) Zaseda protiv poja anja koje je došlo iz Staroga Trga. Prvi rafali puškomitraljeza ispaljeni na oficirsku menzu privukli su pažnju komandanta obližnjeg garnizona Stari Trg, potpukovnika Arangio Ruiza, koji je bez oklevanja sakupio oko petnaest vojnika, i sa kamionom se uputio odmah u pratnji na elnika Centra za pružanje pomo i tog mesta u pomo prema Ložu.

Stigavši u blizinu kapelice koja se nalazi pred Ložom, kamion je pogodjen rafalima puškomitraljeza, koji su ga zaustavili, pogodili u gume i teško ranili potpukovnika Arangio, na elnika Centra za pružanje pomo i, i deseticu vojnika. Rafali su ispaljeni na udaljenosti od oko 50 metara.

Ranjenici su prihvaeni od drugog ešelona za pomo, koji je dolazio iz Starog Trga, pod komandom komandanta CX teškog mitraljeskog bataljona, koji je uspeo da mitraljeskom vatrom drži u šahu grupu ustanika, koji su se odmah izgubili u šumu.

Izvidjanjem je ustanovljeno da je ova grupa bila sastavljena od dva odeljenja puškomitraljezaca i tre eg odeljenja strelaca. Ova odeljenja bila su u zasedi u blizini jedne barake, koja je gltedala na cestu, gde stanuje jedan izradjiva harmonika, koji je bio tada otsutan.

Pored zarobljenih vojnika, na prozivu nisu bila tri artileraca i to:
artilerač Berti Orfeo;
artilerač De Conto Eugenio;
artilerač Milanesi Pietro.

Po recima jednog od vra enih ranjenika, Milanesi je zarobljen na severnom ulazu u selo, u blizini kasarne, u asu kada se vra ao na to ku iz Grahova, kad su ustanici izvršili napad.

Milanesi je podigao poštu 62 grupe u Grahovu.

Kako je posle ustanovljeno, Berti je zarobljen u poljskom nužniku, na ivici šume, koja se spuštala od starog dvorca do na 30 metara od stanova.

Verovatno se i De Conto nalazio tu u blizini u momentu zarobljavanja.

U prilogu su popisani ranjeni i zarobljeni vojnici.

Iz onoga što je gore navedeno, prema skicama koje su nadjene kod pobijenih ustanika kao i od mnogih okolnosti, nesumnjivo je ustanovljeno da je akcija organizovana do najmanjih pojedinosti i vodjena od ljudi iz mesta.

Pored ovoga treba imati u vidu da je jednom delu stanovništva bilo poznato na vreme što e se dogoditi. Zna ajno je što u vremenu napada nije bilo ni jedno civilno lice napolju i da su se mnogi ljudi, pod izgovorom nedeljnog praznika, udaljili iz mesta ve u prvim asovima poslepodneva.

Kako je gore navedeno, napad je bio odli no organizovan do svih pojedinosti njegovog izvršenja i imao je za cilj da potpuno uništi

garnizon na na in koji je karakteristi an za etni ke akcije: iznenadan napad, kratak i žestok.

Na in izvršenja napada:

1. Napad je izveden istovremeno od pet grupa bandita, naoružanih puškomitraljezima, puškama i ru nim bombama, protiv svih delova garnizona;

2. Zatvaranje ceste Stari Trg—Lož, sa ciljem spre avanja dolaska poja anja iz našeg najbližeg garnizona i potrebe istog.

Što taj kriminalni plan nije uspeo treba zahvaliti držanju svih oficira i vojnika iz Loža.

etiri ubice platile su ovog puta svojim životom pokušaj da oduzmu život našim vojnicima.

Dokaz energičnog stava našeg ljudstva vidi se iz broja ranjenika u Ložu, koji je minimalan. Najveći broj gubitaka nanela je zaseda u koju je upao potpukovnik Arangio Ruiz u svome plemenitom i hrabrom pokušaju da interveniše.

Ja ina baterije: 62 oveka; bandita: oko stotina.

Odmah posle napada, jedinice su pohapsile nekoliko civila u Starom Trgu i Ložu.

Ujutro 20. o. m. izvršena je operacija iš enja, te smo pronašli sandu i za novac i drugi materijal, otet 156 bateriji. Ovaj materijal ostavljen je u ruševinama starog dvorca, koji stoji iznad Loža. Naša patrola je ubila jednog civila, koji je, na poziv »stoj!« pokušao da pobjegne.

Uhapšeni civili, zajedno sa onima koji su zadržani nave e 19. o. m., stavljeni su na raspoloženje organima Javne bezbednosti.

Ništa nam nije poznato o sudbini kapetana Pivotti-a i vojnika, koje su odveli banditi.

Istraga se nastavlja uporedo sa gonjenjem bandita.⁴

Vojna pošta 46, 24 oktobra 1941-XIX⁵

Komandant
general Armiskog korpusa
— Mario Robotti — s. r.

⁴ Poslednju re enicu je Roboti dopisao rukom.

⁵ Dokumentu je priložen spisak ranjenih i zarobljenih Italijana, sa podacima o jedinicama kojima su pripadali, o godištu i o bolnici u kojoj se nalaze. Spisak navodi 18 ranjenika i 7 zarobljenika. Spisak mrtvih, koji je takodje bio priložen dokumentu, nije sa uvan. Po izjavama o evi daca. u borbi u Ložu poginulo je 20 Italijana. Zajedno s onima koji su poginuli u zasedi kod Loža, idu i u pomo iz Starog Trga, Italijani su — prema izjavama svedoka — imali oko 35—40 mrtvih.

BR. 176

IZVEŠTAJ KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 24 OKTOBRA 1941 GOD. O PARTIZANSKOM NAPADU NA BEZULJAK¹

IZVEŠTAJ O NAPADU IZVRŠENOM 20 OKTOBRA 1941 GOD. NA BEZULJAK

Dana 20 o. m., u 2,15 asova, posle jednog ispaljenog metka iz puške, kojemu su odmah sledili mnogobrojni rafali i eksplozije ru - nih bombi, po eo je napad na 112 etu radnika inžinjeraca smeštenih u Bezuljaku.²

Posle desetak minuta takve vatre, jedna jaka eksplozija nagove - stila je da je ba ena u vazduh baraka koja se nalazila severozapadno od sela, a u kojoj je bilo poslednjih 300 kg eksploziva, preostalih od radova na rušenju.

Komandir ete, kapetan Lado, tvrdi da je bio, im se pojavio na jednom od dva prozora svoje sobe, napadnut rafalom puškomi - traljeza i jednom ru nom bombom, od koje se još uvek vide tragovi na ispustu prozora.

Kad je kapetan bio u mogu nosti da podje u komandu ete, koja se nalazila vrlo blizu, da bi izdao naredjenja i prikupio prve vesti, on je odmah uvideo da su napadnuti svih pet malih lokala, u kojima su se nalazili radnici i podoficiri, bacaju i ru ne bombe na prozore, posle ega su usledili rafali iz puškomitraljeza.

Prikupivši prve ljude sa kojima je mogao raspolagati i podo - ficire (smeštene u blizini Komande), kapetan Lado uputio se ka baraci-barutani, i utvrdio da je stražar Elefantini Amedeo, vojna knji - žica br. 15203, sin Evgenija, klase 1898, vojni okrug Bologna, bio napadnut i izboden nožem po licu i drugim delovima tela.

Drugi stražar, smešten na suprotnoj strani male barake, izjavio je da nije uo žagor, ve jedino krik druga i gužvu tu e, i da je obišavši baraku stigao upravo da vidi druga oborenog na zemlju i uje korake koji su se udaljivali. Otvorio je vatru u pravcu koraka, dok su na zapomaganje ranjenika pritr ali komandir straže i drugi stražari.

U tom trenutku došlo je do eksplozije barutane, verovatno pro - uzrokovane paljbom iz oružja koju su komunisti na nju otvorili ih ru nim bombama koje su oni bacili.

¹ Izveštaj je poslat ujedno s izveštajein o napadu na Lož i propratnim pismom 05/6507. Vidi primedbu 1 uz dok. br. 175.

² Vidi dok. br. 54.

Stražari su bili oboreni na zemlju, ali, srećom, svi su ostali nepovredjeni. U vojsci koj zgradi koja se nalazi na severnoj ivici mesta, gde su u jednoj sobici prizemlja spavala šestorica vojnika, utvrđeno je da je napad zadao teške gubitke.

Trojica su medju njima ležala mrtva, a trojica teško ranjena. Ovi poslednji izjaviše da su ih, dok su bili rasporedjeni po prozorima i odgovarali na vatru, sa leđa napali komunisti, koje u mraku nisu mogli raspoznati, već su mislili da su to njihovi drugovi. Oni su se, pošto su vatrenim oružjem i noževima oborili šestoricu radnika, povukli i odneli sobom 5 pušaka.

U ostalim dvema prostorijama, koje se nalaze u centru naselja, komunisti ki napad nije priinio gubitaka.

Zlo inaka akcija bila je pažljivo pripremljena i ustanici komunisti morali su biti u velikom broju pošto su dejstvovali skoro istovremeno bez pogreške protiv:

- kapetana, komandira ete, u njegovom stanu;
- komande ete;
- stana podoficira;
- kuhinje;
- straže barutane;

— dva mala stana za vojnike, gde je bilo smešteno u jednom 10 i u drugom 8 vojnika (od kojih su dvojica bila odsutna).

Moguće je da je samo jedna grupa dejstvovala protiv tri prva objekta pošto su se oni nalazili jedan do drugoga vrlo blizu, ali imaju i u vidu na in na koji su oni izveli svoju akciju, mora se zaključiti da je bilo tridesetak komunista.

im su stigla pojačanja iz Begunja, izvršen je pretres, za vreme koga su pronađeni samo tragovi krvi duž konjske staze kojom su se napada i povlačili. Ovim tragovima pak poslužili su se policijski psi u traganju i prikupljanju indicija koje teško terete jednog Slovenca, sa stanom u Dobecu, koji je bio uhapšen i odveden u Cerknicu.

Pored toga, istraga izvršena u selu Bezuljak omogućila je da se utvrdi krivica dole navedenih lica, koja su uhapšena i odvedena u Cerknicu:

Andrej Zaler, sin Ivana i pokojne Lize Škrl, rođen u Bezuljaku 16-11-1892 i nastanjen tamo u kući br. 36 (imao je u kući malu vrećicu punu eksploziva).

Franc Kosanič, sin Janeza i Marije Rudolf, rođen 4-1-1875 u Osredku, nastanjen u Bezuljaku u kući br. 44, i kćer Frančiška rođena 9-5-1910 (imali su u stanu eksploziv).

Josip Obrega, sin Jakoba i pokojne Marije Debenk, rođen 19-3-1882 u Bezuljaku i nastanjen tamo u kući br. 7. Njegov sin Ludvik, star 30 godina, koji je bio 19. t. m. u Bezuljaku, nije bio kod kuće 20. t. m. a otac ne zna gde je.

Na odsutnost Ludvika Obrege upozorio je neki Jakob Košir, zaposlen kod te kao tuma .

U Cerknicu, sem toga, bila su odvedena druga lica sa manje važnim krivim indicijama.

U prilogu se dostavlja popis poginulih i ranjenih vojnika.³

Vojna pošta 46, 24 oktobra 1941-XIX.

Komandant
General armiskog korpusa
M. Robotti s. r.

BR. 177

**IZVEŠTAJ NEMA KE POLICIJE BEZBEDNOSTI OD 28 OKTOBRA
1941 GOD. O SUKOBU U SELU MUBNCE SA NARODNIM HERO-
JEM MILANOM MAJCENOM¹**

Vreme dogadjaja: 28-X-1941 god.

Mesto dogadjaja: Št. Janž kod Rade a

28-X-1941 god. grani ni stražar saznao je da se u ku i Alojza Vodenika, Murnce br. 15, opština Št. Janž, kriju dva naoružana komunisti.

Ku a je bila opkoljena, ah grani na straža morala je sa ekati dolazak policije, pošto je bila naoružana samo pešadiskim puškama. Posle dolaska policije zajedno su izvršili napad na ku u koji nije uspeo.

Policija je imala 5 ranjenih.

Prilikom ponovnog napada na ku u bili su lakše ranjeni viši zastavnik vojske i seljak Vodenik. Pokušaj da zapale ku u nije uspeo. Tek posle dolaska teških minobaca a i teških mitraljeza banditi su prestali pucati.

U ku i su našli dva mrtva bandita. To je bio Slovenac M. Majcen, ija porodica je bila iseljena ve sa prvim talasom, i Janez Mevželj. Oba bandita u poslednje vreme stanovala su u Ljubljani gde je bio streljan Majcenov brat od strane italijanskih pograni nih vlasti.

³ Izveštaju je priložen spisak mrtvih i ranjenih. Spisak navodi 3 mrtva i 5 ranjenih.

¹ Original u arhivi MNO.

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 30 OKTOBRA 1941 GOD. O STRELJANJU TRIDESET TALACA U MARIBORU¹

Objava

Komunisti ke bande odvukle su 26 oktobra 1941 god. tri lica i na brutalan na in ih ubile.

Zbog toga bili su 30 oktobra 1941 god. streljani slede i komunisti ki zlo inci:

NOWAK LEOPOLD, rođj. 17-X-1906 god., profesor muzike, bez stalnog boravišta,

HERMANKO JOSEF, rođj. 2-HI-1901 god., inženjer, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Mozartstrasse 52,²

SWENSCHKEK GUSTAV, rođj. 23-VÜ-1908 god., trgovac, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Goethestrasse 31,

KOLSCHEK MICHAEL, rođj. 23-IX-1922., radnik, stanuje u Tschret-i³ 28,

KETSCHMANN DUSCHAN, rođj. 30-VIII-1921 god., pomo ni radnik, stanuje u Bovalici,

COP LEOPOLD, rođj. 14-XI-1919 god. trgova ki nameštenik, stanuje u Pragerhof-u⁴ 60,

GOLOB EMIL, rođj. 15-11-1925 god., bravar, stanuje u Tschret-i 91,

LESKOWAR JOHANN, rođj. 26-XÜ-1902 god., moler, stanuje u Preloge br. 2 bei Olli,⁵

SAWORITSCH JOSEF, rođj. 13-VI-1913 god., pekarski pomo nik, stanuje u Marburg-u a. d. Drau, Uferstrasse 87,

STROZITSCH JOHANN, rođj. 3-XII-1898 god., zemljoradnik, stanuje u Tschret-i 1,

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Kao povod ovom masovnom streljanju talaca, Nemci su iskoristili kažnjavanje trojice konfidenata od strane Prvog štajerskog bataljona, koji se tada nalazio na reti. Justificirani su bili vlasnici makovog veleposeda i Ivan Bobek, komandir Wehrmannschaft-a iz Braslov a.

Svi taoci bili su streljani u Mariboru na dvorištu sudskog zatvora. (Podaci: Državni arhiv Maribor).

² Maribor na Dravi, Mocartova ul. 52.

³ Creta

⁴ Pragersko

⁵ Prelogi kod Celja

SPINDLER FRIEDRICH, rođj. 8-V-1915 god., prije natporu nik, stanuje u Klein-Sonntag, Kurschinetz 2,⁸

HADZIHALILOVITSCH HAZIM, rođj. 6-10-1915 god., železni ki inovnik, stanuje u Kötsch-u⁷ 50,

KRAMER LADISLAUS, rođj. 21-XH-1921 god., pomo ni radnik, stanuje u Cilli,⁹ Schlossberg 88,

KOLSCHEK JOSEF, rođj. 17-1-1920 g., bravar, stanuje u Tschret-i 28,

PRDIOSCHITZ RUDOLF, rođj. 14-X-1920 god., fabri ki bravar, stanuje u Tschret-i 37,

PRESEL GABRIEL, rođj. 22-11-1910 god., tka žice, stanuje u Cilli, Santalerstrasse 24,

KRESNIK RAIMUND, rođj. 18-VIH-1921 god., pomo ni radnik, stanuje u Tschret-i 42,

BRINOWETZ MARJAN, rođj. 27-VI-1921 god., pomo ni radnik, stanuje u Qlli-Loschnitz⁹ 22,

GOLOB EDUARD, rođj. 14-X-1923 god., pomo ni radnik, stanuje u Tschret-i 92,

GRABER FRANZ, rođj. 19-VIII-1921 god., kroja ki pomo nik, stanuje u Unter-Haidin¹⁰ 104,

HRENITZ KARL, rođj. 17-X-1921 god., pomo ni radnik, stanuje u Stucken-u¹¹ 1,

RUS JOSEF, rođj. 28-11-1898 god., sluga, stanuje u Felddorf-u 15, bei St. Peter,"

BRENNER ALOIS, rođj. 30-V-1920 god., mašinski bravar, stanuje u Pragerhof-u 3,

RATZ FRIEDRICH, rođj. 8-VII-1921 god., radnik kod telegrafa, stanuje u Marburg-Brunndorf-u,¹³ Hermann Göringstrasse 32,

SELSCHKEK ALOIS, rođj. 15-V-1924 god., kroja , stanuje u Unter-Haidin-u 83,

OSCHLOWNIK EMIL, rođj. 9-V-1924 god., zubni tehni ar, stanuje u Unterhaidin-u 103,

ARNUSCH KARL, rođj. 2-XI-1919 god., kroja ki pomo nik, stanuje u Polenzen-u 20, okrug Pettau.¹⁴

⁶ Mala Nedelja, Kuršinci

⁷ Ko e

⁸ Celje

⁹ Celje-Lokovica

¹⁰ Donja Hajdina

¹¹ Štuki

¹² Polje kod Sv. Petra

¹³ Maribor-Studenci

¹⁴ Polanci 20. okrug Ptuj.

DR SPENDLER SIETOD, rođj. 5-VIII-1906 god., lekar, stanuje u Jurschinzen¹⁵ 3,

MLAKAR WLADIMIR, rođj. 20-1-1912 god., švajser, stanuje u Cilli, Sanntalerstrasse 3,

TOPLAK FRANZ, rođj. 6-IV-1917 god., djak, stanuje u Briickeldorf-u¹⁶ 10.

Osim toga bilo je priiikom oružanog ustanka ubijeno šest komunisti kih zlo inaca.

Marburg an der Drau, 30 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave
Donje Štajerske

BR. 179

IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE U LOGATECU OD 30 OKTOBRA 1941 GOD. VISOKOM KOMESARIJATU LUBLJAX SKE POKRAJINE O REZULTATIMA SUKOBA SA PARTIZANIMA U SELU OSREDEK¹

Ljubljana, 30 oktobra 1941 XX

Fonogram 19 143

Od karabinjerske stanice u Logatecu

Visokom komesarijatu za Ljubljansku pokrajinu

Dana 29 oktobra 1941 u 10 sati, jedinica divizije »Granatieri«, pod komandom poru nika Mancuso, u ja ini od oko 100 ljudi, na službi izvidjanja, zaustavila se u selu Osredek — opštine Sv. Vid (Ljubljana) gdje je izdržala vatreni sukob sa 20 oružanih ustanika.²

U sukobu je ubijeno šest ustanika i uhapšena je jedna žena pre-svu ena u muškarca koja je pripadala grupi. Ustanici su ostavili za sobom dva puškomitraljeza, 15 pušaka, dva pištolja, fišeklije i nekoliko paketa sa mecima.

¹⁵ Juršinci

¹⁶ Mostje

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 v, fase. 20).

² Italijani su kao poslednji deo operacija svoje ofanzive od 6—29 oktobra 1941 god., izvršili opkoljavanje i napad na selo Osredek, u kome se nalazila Borovni ka eta. Vidi primedbe uz dok. br. 60. Borovni ka eta krenula je, posle sukoba, prema Bu ki. Vidi dok. br. 63.

Tom prilikom je u okolini mesta uhapšeno 13 civila.
Za vreme sukoba zapaljeno je 7 senara i jedna kuća.
Od vojnika koji su u estvovali jedan kaplar je lakše ranjen u
oko. Dostavljeno svima.

—
Potpisan stanji vodnik Reggiani

Predao: **Galli**
Primio: **Poggi**
Ljubljana, 30 oktobra 1941/XX, sati 15.30

Primljeno 6-XI-1941/XX

	Br. 2165
Pov.	odg....

Visoki komesarijat
za **Ljubljansku pokrajinu**

Primljeno 30^0

Br. 4699/22
Pov.
odg.. .

BR. 180

**IZVEŠTAJ KARABESJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 30 OKTOBRA 1941
GOD. O SUKOBU KOMANDIRA MOKRONOŽKE CETE MILANA
MAJCENA SA NEMA KIM VOJNICIMA KOD ŠT. JANŽA¹**

KOMANDA GRUPE KR. KARABINJERA U LJUBLJANI

Stanica Trebnje

(iz 2 ete XV mobilisanog bataljona)

Br. 42,19 prot. pov. Trebnje, 30 oktobra 1941-XX

Predmet: Oružani sukob između nemačkih vojnika i
komunista u zoni Krmelj.

VISOKOM KOMESARIJATU	Ljubljana
KOMANDI XI ARM. KORPUSA	V. P. 20
KOMANDI PEŠAD. DIVIZIJE »ISONZO«	V. P. 59
KRALJEVSKOJ KVESTURI	Ljubljana
KOMANDI KR. KARABINJERA 2 ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARABINJERA	Ljubljana
KOMANDI CETE KR. KARABINJERA	Novo Mesto

U vezi s telegramom br. 42/13 pov. od 29 tekućeg, javljam da
se pucanje u zoni Krmelj, koje se 29. oktobra od 2.30 do 11.30
odnosilo na jedan sukob između nemačkih vojnika i komunista na
daljini od oko 5 km od Št. Janža (XN-DE) u blizini jedne privatne
kuće na brdu Leskovec

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 21 v,
fase. 20).

u kojoj je bilo sakriveno 25 komunista pod vo stvom nekog Majcena,⁵ studenta iz Ljubljane, koji je baš ju e posle podne bio zarobljen i streljan od strane nema kih trupa. Ku a je bila zapaljena.

Opaženo je predve e da se desetak nema kih vojnih kamiona, koji su bili stigli na lice mesta, vra aju i produžuju, natovareni civ-
lima, putean za Maribor.

Stiglo 5-XI-1941-XX

(M. P.)

POV.	Br. 2052
	Odg

P. poru nik komandir stanice
(Renato Mastrogiovanni)
R. Mastrogiovanni

BR. 181

**IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG KORPUSA OD 31 OKTOBRA 1941 GOD. O OKU-
PATORSKIM GUBICIMA PRILIKOM BORBE KOMANDIRA MO-
KRONOŽKE CETE SA NJEMA KIM VOJNICIMA KOD ŠT. JAN2A¹**

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
STANICA TREBNJE

(Iz 2 ete 15 mobilisanog bataljona)

Br. 42/23 pot. Poverljivo

" Trebnje, 31 oktobra 1941-XX.

Predmet: borba izmedju nema kih vojnika i komunista u zoni Krmelj.

VISOKOM KOMESARU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOGR KORPUSA	V. P. 20
KOMANDI PEŠ. DIV. »ISONZO«	V.P. 59
KR. KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI KR. KARAB. 2-ge ARMIJE	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KAIJAB.	LJUBLJANA
KOMANDI GARNIZONA	TREBNJE
KOMANDI CETE KR. KARAB.	NOVO MESTO

U vezi s izveštajem br. 42/19 poverljivo od 30 tek. mes., saopšta-
vam da je u borbi, do koje je došlo 29 tek. mes. na brdu Leskovec
izmedju nema kih vojnika i komunista,- smrtno pogodjen od ustanika
nema ki vojni komesar i da je ranjeno 6 nema kih vojnika.

² Milan Majcen. komandir Mokronožke ete. Nema ki grani ari na-
pali su u zaseoku Murnce Milana Majcena i Ivana Mevželja, koji su se
žestoko branili sve do 11 asova 29 oktobra 1941 godine. U tom sukobu
sa partizanske strane u estvovala su samo pomenuta dva druga. Borbu je
završila tek eta rez. policiskog bataljona. (Vidi dok. br. 62 i 177).

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje).

² Vidi dok. br. 62 i 180.

Sznaje se da se na brdu nalazi 90 komunista, sve studenti, najve im delom iz Ljubljane.

Izgleda, pored toga, da su se posle pomenutog sukoba preživeli ustanici sklonili u jedan drugi šumarak na brdu Isevec, na nema koj teritoriji. Ustvari, 30 o. m., od 11 do 11,30 sati ula se mitraljeska paljba sa eksplozijama bombi u tom pravcu.

Brdo Isevec nalazi se približno 14 kilometara od Krmelja u pravcu Št. Janža (XN—DE), a od vrha tog brda do naše granice (mesto Svinko) ima oko 4 kilometra otstojanja.

(M. P.)

Potporu nik komandant stanice
(Renato Mastrogiovanni)

[Naknadno obaveštenje iste stanice od 2 novembra 1941-XX:]

U vezi sa izveštajem br. 42/23 pov. od 31 okt. ove godine molim da se ime brda Isevec ispravi u »Jezevec« i kraja Svinko u »Svinjsko« (karta Celje ZV—DH i XI—DH).

BR. 182

**OBAVEŠTENJE NEMACKOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKU-
PIRANO PODRUJE KORUŠKE I KRANJSKE OD 31 OKTOBRA
19-11 GOD. O BORBI NA GOLAJU SA RADOMELJSKOM ETOM
KAMNICKOG BATALJONA¹**

Obaveštenje

Jedna komanda vojske, dana 28-X-1941 god., uhvatila je, u sa-
radnji sa žandarmerijom, ve u komunističku bandu u selu Golaj, opština Glogowitz, okrug Stein.²

Prilikom borbi uhvaćeno je više lica i među ih deset pripadnika
bande

streljano je:

PELECH IVAN,
PIRŠ STANKO,
KOKOLJ FRANC,
BLEJC ANTON,
PERNE JOSIP,
RAVNIKAR CIRIL,
BRZIC VILJEM,
SNOJ LADISLAV,
K\BILICAR FRANC,
TUREL PAVEL.

Državna tajna policija također je uhapsila 30 pripadnika bande,
odnosno osobe koje su bile u vezi sa bandom i pružale joj obaveštenja,
oružje, namirnice itd. Oni će, zajedno sa ostalima uhapšenima, ubrzo
doći i pred vanredni sud.

Uhvaćeni, odnosno streljani pripadnici bande među kojima je
bio i njen rukovodilac, u poslednjim mesecima u estvovah su kod
izvršenja 6 ubistava, mnogih provala i terorističkih akcija.

Ko bude pružao razbeglim članovima bande zaštitu i pomoć, a
naročito sklonište, biće podvrgnut istoj kazni kao i sami članovi.
Osim toga, biće konfiskovano njihovo imanje i preseljeno se njihove
porodice.

Veldes, dana 31 oktobra 1941 god.

Šef civilne uprave

¹ Original na nemačkom i slovenskom jeziku nalazi se u arhivi MNT0.

² Selo Golaj, opština Blagovica, okrug Kamnik. Treća »Radomeljska«
eta Kamničkog bataljona dobila je naredjenje da se priključi Prvom
štajerskom bataljonu koji je išao prema pojasu iseljavanja kako je naredio
Glavni štab. (Vidi dok. br. 59 i 69). U blizini Golaja čekali su na vezu
sa bataljonom. Nemci su saznali za njihovo prisustvo i napali ih. U toj
borbi poginulo je 10 partizana, među njima komandir Bleje Anton.

Oko 10 asova 29 t. m. etne izvidja ke patrole primetile su u Osredeku bandu koja se bila nastanila po ku ama.

Odmah je napadnuta, kako bi se ustanicima spre ilo povla enje.

Ova je povelala živu borbu i pokušala da se izvu e povla e i se prema dolini Iške. Ali, pra ena od strelaca 6 ete i zaustavljena vatrom dvaju mitraljeskih vodova, uništena je.

Sest leševa je ostalo na terenu. Izgleda da se medju ubijenima i nepronadjenim banditima nalazi neki Polanjko Branko, pok. Franca, nazna en od kraljevskih karabinjera kao opasan zlo inac i kao komandant bande, koji je uživao veliki ugled u Mostama kao iskusan planinski vodi .

Uhapšeno je drugih 14 ljudi, kao skloni ustanicima ili osumnji- eni kao takvi...

Znalo se da je sakrivena municija u nekim senjacima Osredeka. Pošto je svako pretraživanje bilo bezuspešno, senjaci su zapaljeni. Rezultat su bile mnoge eksplozije, što je potvrdilo postojanje muni- cije i eksploziva u tim senjacima.

U operacijama lako je ranjen u elo jedan kaplar 6 ete. —

Ponašanje trupa u ovakvim operacijama bilo je više nego po- hvalno zbog poleta i smelosti. Nikakav znak umornosti trupe, iako je povu ena dan pre iz operacije iš enja koje su trajale od 6 do 28 oktobra.

S ovom novom akcijom ukupni gubici koje su pretrpeli ustanici u zoni južno od Ljubljane iznose 19 mrtvih, 10 ranjenih, 58 zarobljenih.

Komandant diviziski general

Taddeo Orlando s. r.

BK. 184

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMI-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 2 NOVEMBRA
1941 GOD. O OPERACIJAMA IŠ ENJA U ZONI MOKREC —
DEBELI VRH¹**

Predati u ruke. Tajna akta M. 12 0-7047
Dupli omot

KOMANDA XI ARM. KORPUSA

Operativno odeljenje

Br. 02/9204 op. prot. V. P. 46, 2 novembra 1941-XIX

Predmet: operacija iš enja od 6—28 oktobra 1941-XIX

EKSELENCIJI KOMANDANTU 2 ARMIJE

Vojna pošta 10

Narožita situacija u okupiranoj teritoriji, a narožito u onoj gde je razmeštena divizija »Granatieri di Sardegna«, zatim potreba da se uvek spremno odgovori ne samo na zahteve eventualnog manevra određenog politi ko-strategiskom situacijom, ve i da se spremno do ekuju događaji koji bi se mogli desiti na ovoj istoj teritoriji, — navele su me da bolje razmotrim ovu situaciju da bih mogao ta no precizirati one elemente koji ine neophodni uslov za bilo kakvu operativnu akciju, na osnovu onoga što se nedavno desilo i na osnovu naknadnih obaveštenja.

Potsetnik koji ovde prilažem upravo je rezultat brižljivog ispitivanja stvarnih injenica, njihovog porekla, njihovog o evidnog i predviđenog odraza, da bi se mogla prou iti — razumnim povezi- vanjem — osetljivost sredine, njegova moguća reakcija, na in kako bi se ona spre ila ili kako bi joj se moglo suprotstaviti.

To je dug, strpljiv i precizan rad, moj i komandanata pot injenih divizija, koji mi je omogućio da dobijem jasnu i potpunu sliku situ- acije posmatrane u svim njenim mnogobrojnim oblicima, i da prema tome odredim, bez dvoumljenja i sa sigurnoš u u rezultate, potrebna sredstva i odgovaraju e na ine koji se tu moraiu primeniti.

Ovde se ne osvr em na rukovode i intelektualni elemenat, ije je sedište u Ljubljani, kao što sam to naveo u priloženom obaveštajnom

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 2).

potsetniku, i koji pokreće sakrivene konce zločinačke banditske organizacije. Rekao sam: rukovode i intelektualni element a ne glava, jer je moje vrsto ubedjenje da se pokretački i potstrekački centar nalazi na neprijateljskoj teritoriji, pri Glavnom neprijateljskom saveznom komandnom štabu.

Pozabavi u se, međutim, operativno-rukovodećom grupom i naoružanim bandama, koje su materijalni izvršioци sabotaža, napada i čak nedavnih prepada na garnizone.²

Odmah sam stekao utisak da je ova operativna rukovodeća grupa uspostavila svoj glavni stan u planinskoj zoni južno od Ljubljane (vidi prilog br. 1),³ na gusto pošumljenim brdima Krim, Kamenica, Mokrec, koja sa gornjom dolinom Iške (koja se naziva Iški Dolomiti) pretstavlja jednu pravu nepristupačnu tvrđavu, gde skalovite strmine, velike pećine i neprohodni zakloni pretstavljaju sigurno sklonište, a može se i vrlo lako odbraniti sa malo, dobro postavljenog, automatskog orudja.

Malo izdignutih osmatračnica, od kojih nekoliko potpuno opremljenih, omogućavaju da se izdaleka nadgledaju putevi koji vode ka zoni, tako da se može izbeći i svako iznenadjenje.

Sedište koje je izabrao Glavni operativni štab ustanika odgovara sledećim ciljevima:

1. nalazi se blizu Ljubljane, te je tako sigurnija veza sa rukovodećim organima, da bi se što lakše dobili borci koje većim delom može da obezbedi grad i okolina i da bi se dobijala hrana putem jake turističke aktivnosti;

² O italijanskoj ofanzivi od 6—29 oktobra 1941 god. u zoni Krim—Mokrec—Kurešek govori partizanski dok. br. 50. (Vidi i dok. br. 54). Ofanziva je počela 6 oktobra zauzimanjem s. Škrilje i Golo. 7 oktobra su pretražili sektor Mokrec—Malinjek — k. 939 — k. 982. Tom prilikom su zapalili 6 partizanskih baraka. Tek 14 okt. iznenada su se sudarili s partizanima. Izdajnik, koji se javio Italijanima u tom vremenu, pokazao je školski logor u Zali (vidi primedbu br. 3 uz dok. br. 54). U međuvremenu deo Krimskog bataljona koji je napadao Lož, vraćao se putem Knežjih Njiva. Robotti je osetio taj pokret i zatvorio taj predeo iz pravca Drage, Podpreske, Loške Doline i bivše jugoslovensko-italijanske granice. Partizani su se s Knežjih Njiva prebacili na Raču Goru a otuda na Petelinov Vrh, a noću 22—23 oktobra prešli preko Loškog Potoka i Belih Voda u šumarske kolibe na Debelom Vrh, jer je u međuvremenu pao visok sneg. Hrane nisu imali. Idući za hranom doživeli su prve gubitke, koji su se još povećali do 26 oktobra. Kad su se počeli probijati sa Debelog Vrh, sneg je bio već visok do pojasa, a partizana svega 19 drugova. U ogromnom snegu, probijaju se preko Jelcnovog Zleba i Travne Gore, gde su bili toliko iscrpljeni zbog napora, da su odlučili da zakopaju oružje i da se spuste, podeljeni u dve grupe, u dolinu Ribnice i Sodraičice, odakle su se — što je tada još bilo moguće — odvezli vozom u Ljubljanu.

Posle kratkog odmora partizani su opet otišli u šumu, na Kozljek više Borovnice, gde se ponovo formirao Treći partizanski bataljon.

³ Ovaj prilog nije otkrivan.

2. mogu nost da se ustanici oslone na mnogobrojna naselja koja se nalaze na padinama brda i duž dolina;

3. mogu nost da se grupe ustanika, koje vrše zlo ina ke akcije, upu uju preko mnogobrojnih dolina, koje se od planinskog masiva pružaju po itavoj teritoriji.

U suštini, topografski sastav terena je omogu io na ine izvršenja teroristi ke ustani ke delatnosti, na ine koji su potpuno potvrđeni mnogobrojnim zlo ina kim delima i dragocnim podacima koje su dah informatori, a koji su skupljeni u priloženom potsetniku.

Nazna ivši tako položaj i ja inu onoga što emo mi — da bi se razumeli — nazvati neprijateljskim snagama, a ocenivši takodje i njihove namere, bilo mi je mogu e da odredim potrebne snage i na in operisanja protiv njih.

Osim toga, smatrao sam za potrebno da dam pogodna uputstva koja treba primeniti (vidi prilog br. 1) na teritoriji koja nas sada najviše brine, tj. na onoj na kojoj se nalazi divizija »Granatieri«, uputstva kod kojih sam se oslonio na analogne, vrlo umesne i konkretne predloge komandanta divizije »Granatieri«, ije živo i efikasno zauzimanje zaslužuje svaku pohvalu:

— zauzeti centralno zborna mesto da bi se moglo pogoditi središte neprijateljskog organizma, izbaciti ga iz njegovog skloništa i onemogu iti mu da uspostavi polazne baze za svoju zlo ina ku aktivnost;

— imati na domaku ruke, u raznim garnizonima zone koja se grani i sa planinskim masivom, grupe snaga, spremne na automobilima, koje bi se mogle hitno koncentrisati tamo gde bi se primetila akcija ustanika.

Ovim na inima koji su sastavni deo akcije, prethodila je jedna moja li na, stalna i uporna, akcija da se svim trupama ukazalo na potrebu da se ne zavaravaju duševnim stanjem ve eg dela oyog stanovništva, koje je nama tendenciozno nenaklonjeno i koje je u ovom razbojni kom na inu sprovedjenja ustani ke aktivnosti videlo i vidi da se ponovo javlja mogu nost ozbiljne prepreke našoj okupaciji i nade da e se izmeniti sadašnje stanje stvari. Ta moja akcija je bila potrebna da bi se pobedila i preobrazila neizle iva dobrodušnost naših vojnika koje uvek rukovodi duševna dobrota rase, te su skloni da se povere slovena kom stanovništvu, da ga sažaljevaju i da mu veruju.

Kao prvu potrebu — posedanje centralnog zborišta, poslao sam iz Ljubljane u zonu jedan bataljon grenadira, podeljen u jedinice ija ja ina ne zaostaje za ja inom jednog voda, koji je trebao neprekidno, sa odlu nom borbenaš u, da tu e zonu, da bi postao potpun gospodar teškog terena i da bi progonio ustanike.

Kao drugu potrebu — manevarske jedinice držane pri ruci osnovao sam u svakom garnizonu, koji se grani i sa centralnim zborištem, formaciske jedinice, naoružane sa automatskim oružjem i ru nim

bombama, na motornim sredstvima, spremne da krenu na prvi znak prema mom naredjenju ili inicijativno, da bi napale operativne delove ustanika.

Akcija bataljona i intervencija mobilnih jedinica zavisile bi od momenta javljanja o prisustvu ustanika delova (za taj cilj sam bio predvideo jednu pogodnu radio-vezu) i od novosti koje bi mi obaveštajci dostavili. —

Ovde je potrebno razmotriti jedan momenat, jedan detalj osobite važnosti, koji jako utiče na izvršenja akcije.

Ustanici, pošto su već obučeni u civilna odela, posle prvog napada, uoivši nadmoćnost snaga, rasturaju se, izmiču i zapanjuju ombrzinom, a ono malo ustanika, bez oružja, koje dostignu naše trupe koje su pošle u gonjenje, predstavljaju se kao miroljubivi građani.

Zbog toga vreme kao inilac- ima odlučujuću važnost i ne utiče sanoo prilikom intervencije mobilnih jedinica već i na žestinu i neprekidnost taktičke akcije.

Ovo je uputstvo koje je trupama dala divizija »Granatieri« i kojeg su se trupe pridržavale sa zadivljujućim poletom.

6 oktobra je komandant divizije »Granatieri« smestio II I »Granatieri«⁴ u zonu Škrilje—Golo da bi se sledećih dana pristupilo sistematskom išetanju zone.

Jedinice bataljona su smesta otpočele sa tim operacijama, o čemu vidno nameravaju i da se upoznaju sa načinom borbe po šumama.

Na osnovu obaveštajne akcije koja se vršila prošlih dana, u prvoo vreme su te operacije vršene u zoni i na putevima, što je označeno u priloženoj skici (prilog br. 2),⁵ a docnije su razvijane prema rezultatima akcija iz prethodnih dana i prema kasnijim obaveštenjima.

Prvi rezultati bih su sledeći:

7 oktobra, u izvidjanju koje se vršilo u zoni Mokrec—Malinjek, k. 939, k. 982, pronadjeno je 6 baraka, koje su, prema dobivenim obaveštenjima, služile kao utočište naoružanih grupa.

Barake su bile maskirane gustim šibljem i zaštićene osmatranicama i položajima za automatsko orudje, s povoljnim mogućnostima za osmatranje i gadjanje, i u njima je pronadjeno oružje i razni materijal.

Barake su zapaljene, a položaji i osmatranice uništeni.

U istoj zoni Mokrec, pronadjen je telefon, povezan sa Turjakgrad—Teškovec—Podturjak—Zaga Mokrec—Mačke—Rob, za koji su stanovnici objasnili da je služio šumarima, ali za koje se sumnja da je služio za vezu sa ustanicima; na Kurešeku je pronadjeno jedno alpinsko sklonište, cilj mnogobrojnih turista, po čijem se broju, s obzirom na godišnje doba, može opravdano sumnjati da se radi o snabdevaču ustanika.

»

⁴ Drugi bataljon Prvog puka »Granatieri«.

⁵ Ovaj prilog nije otkrivan.

Na osnovn novodobijenih obaveštenja povodom mogu nosti prebacivanja ustanika i s obzirom na ishod iš enja koje je vršeno 7 oktobra, bilo je naredjeno:

— da se poja a obaveštajna služba, da bi se dobili sigurni podaci, kako bi se, s uspehom, mogle vršiti akcije koje bi doprinele uništenju ustanika;

— da se postave mnogobrojne zasede u zoni Kureš ek, gde je baraka—sklonište mogla poslužiti kao mamac za ustanike;

— da se prisluškuju telefonski razgovori koji se vode na liniji Mokrec.

Rezultati: — prisluškivana su sigurna obaveštenja o aktivnosti trupa, koja su davana ustanicima preko telefona;

— sukob nekoliko jedinica sa jednom naoružanom ustani kom formacijom u blizini Zapotoka (14 oktobra), sukob koji se završio: bez gubitaka na našoj strani,

dva mrtva medju ustanicima,

20 uhapšenih, od kojih je 8 predano ratnom sudu 2. armije jer su pripadali grupi, 9 kao pomaga a grupe, a 3 su puštena na slobodu jer ih nije ništa teretilo.

Osam ljudi optuženih da su pripadah grupi, bacivši oružje, bih su se prerušili u mirne gradjane i bih su uhapšeni kao sumnjivi.

Tek posle naknadnih ispitivanja mogla se utvrditi njihova odgovornost. S druge strane, bilo je neophodno potrebno njihovo saslušanje, jer je predstavljalo izvor obaveštenja od najve e aktuelnosti.

Najefikasnije dejstvo aktivnosti trupa u zoni odrazilo se, medjutim, na duh samih ustanika, koji su uvideli da su svuda pra eni i otkrivani i da su lišeni svojih skloništa i svojih pozadinskih baza.

Jedan pripadnik grupe, koji je u estvovao u sukobu 14 oktobra, dezertirao je iz njenih redova i postao nam je odli an obaveštajac.

Akcija od 14 oktobra i vesti dobijene iz novog obaveštajnog izvora, potvrdile su prethodna obaveštenja, sasvim sigurno govorile o postojanju grupe i odredile, dosta približno, njen razmeštaj.

Tada je bila naredjena akcija iš enja za 20 oktobar, u cilju:

— da se zauzme logor, ije je postojanje potvrdio obaveštajac koji je pobjegao iz grupe;

— da se zauzme uvala gornje doline Iške;

— da se unište ustanici ih bar da im se onemogu e skloništa i snabdevanje.

Posle podne 19 i no u uo i 20 oktobra došlo je do napada na Lož i Bezuljak, o evidno od strane iste grupe, koja je sad ve bila isterana iz skrovišta i prinudjena da sebi povrati prestiž koji je izgubila bilo zbog operacija od 14 oktobra bilo zbog prisustva naših trupa koje su civilnom stanovništvu garantovale zaštitu. — Došavši do ube enja da ustanici ne e ponoviti napad na pomenuta mesta koja su sad ve u pripravnosti i da e pokušati da se povuku prema

svojim centrima koji odgovaraju zoni gde je bilo naredjeno iš enje od 20 oktobra, bilo je naredjeno:

- da se izvrše operacije predviđene za 20 oktobar;
- da se iz brdovite zone prebaci 13/1, po etnim ešelonima sa razmakom od jedne etape, u zonu gde su 20 oktobra vršeni napadi, u cilju: (vidi prilog br. 3)⁶
- da se drže pripremljene pionirske jedinice (guastatori) na kamionima da bi stupile u akciju;
- da se traže i unište ustanici, koji bi eventualno pokušali da se vrata u svoj akcioni centar;
- da im se zatvori put prema severu;
- da se na svaki na in oslobode naši zarobljeni vojnici;
- da se operiše pokretnim periferiskim jedinicama u sadejstvu s tim bataljonom, kako bi se zatvorili svi izlazi iz zone, u koju se grupa neizbežno morala skloniti kao u pravu klopku.

Na taj na in, dok je bilo mogu e vršiti postepeno iš enje teritorije i brze ofanzivne prodore u mesta gde su bili nazna eni ustanici, bilo je mogu e i stezati sve više obru trupa oko njih (vidi prilog br. 4).⁷

Naknadne faze izvršenja ovog manevra opkoljavanja dozvolile su:

- ta no otkrivanje i uništenje polaznog logora ustanika prema Robu, što se desilo 20 oktobra;

- po etak njihovog rasturanja, kako bi se na drugom mestu užurbano našle mogu nosti za život i snabdevanje i kako bi se omogu ilo izvla enje iz obru a koji se stezao oko njih;

- hitnu intervenciju mobilnih jedinica — kada me je kvestor iz Ljubljane molio, javljaju i mi 21-og nave e o prisustvu jedno stotinak ustanika u zoni Loški Potok, da se postaram da se osujeti njihov pokušaj napada bilo na sam Loški Potok ili Glažutu — 22-og i 25-og, prilikom sukoba koji su doveli do ubistva jednog ustanika, ranjavanja trojice i hvatanja još jednoga;

- 25 oktobra, okupacija Drage i Gr arica od strane II puka »Granatieri« koji je došao iz Ko evja, i upu ivanje u zonu jedinica IV bat. cr. košulja, koje su bile razmeštene u zoni Morave da bi zapre ile ustanicima put prema jugu i spre ile da oni pokušaju da se prebace preko Kupe i predju na hrvatsku teritoriju (vidi prilog br. 5).⁸ Slede eg dana, 26 oktobra ovaj manevar je uspeo i doprineo hvatanju — blizu vile Mikli — osmorice ustanika, medju kojima se sigurno nalazi politi ki vodja grupe (prof. ljubljanskog univerziteta Ante Ivan), d prikupljanju mnogobrojnog oružja i municije;

- hitni dolazak u zonu Debeli Vrh i Ra na gora (dana 25) mobilnih jedinica garnizona Ribnica, Velike Laš e i Velike Bloke,

⁶ Ovaj prilog nije o uvan.

⁷ Vidi fotokopiju skice.

⁸ Ovaj prilog nije o uvan.

pošto je javljeno o prisustvu ustanika u tim mestima, uz sukobe koji su doveli do ubistva dva ustanika, do ranjavanja trojice njih i do hapšenja drugih 13, medju kojima su rukovode i elementi grupe. Medju zarobljenima se nalazio jedan trš anski renegat — neki Boris — koji je bio odredjen za uvanje naših zarobljenih vojnika i koga smo koristili da dobijemo ta na obaveštenja o njima;

— napad na Debeli Vrh, izvršen od strane jedinica **ni/1** »Granatieri«, koji je vodjen sa vanrednim poletom i brzinom, posle ubistva tri ustanika, medju kojima i vojni kog komandanta grupe (bivšeg srpskog oficira), omogu io je oslobodjavanje 7 zarobljenih Italijana i kona no rasturanje ustanika.

Ova grupa, pored ubistva etvorice ustanika i onih koji su uhvaeni prilikom napada na Lož, izgubila je:

— veliku koli inu oružja, materijala i municije;
— vojni kog komandanta, ubijenog na Debelom Vrh;
— narodnog komesara, nekog prof. Ante Ivana, koji je pao u naše ruke;

— zamenika narodnog komesara, koji je bio upu en u Ljubljanu radi veza, a izgleda da je to baš ono lice koje je ubijeno na železni koj stanici, dana 26, od strane jednog motocikliste iz moje komande, koji je dotr ao u pomo uvši pucnjavu izmedju kr. karabinjera Visokog komesarijata i jednog ustanika koji se bio oslobodio iz ruku kr. karabinjera;

— jednog od rukovodilaca najvišeg ugleda — Trš anina Borisa — koji je pao u naše ruke;

— 13 mrtvih, 10 ranjenih i 44 zarobljena.

Može se smatrati da je ona delimi no uništena, a delimi no razbijena i da ne postoji mogućnost da uskoro ponovo postane efikasna.

Nezavisno od gubitaka koje su pretrpeli napadnuti garnizoni (1 viši oficir ranjen, 3 vojnika iz radni kih trupa mrtva, 16 vojnika iz trupe ranjeno), gubici operativnih jedinica su ograni eni na 4 lakše ranjena, od kojih 2 oficira.

Ipak, da bi se ostalo pri principu da nijedan od ustani kih elemenata ne sme da izbegne akciju kažnjavanja, komandant divizije »Granatieri« je ostavio u mestu komandanta III bataljona 1 puka »Granatieri« sa odgovaraju im snagama, da bi se nastavilo, neumornom upornoš u, traženje i uništenje preostalih elemenata grupe.

I zaista, prema dobijenim obaveštenjima o prisustvu razbijenih elemenata u zoni Len ek—Kali i Vrh — k. 1050, u zoru 28 teku eg se otpo elo sa operacijama koje treba da ih unište.

Operacije su još uvek u toku i dalje e se nastaviti. Komandant divizije »Granatieri« e nastaviti da goni poneku grupicu koju su, imam razloga da pretpostavljam, ustanici — logi ki — ostavili u svojoj tvrđjavi u gornjoj dolini Iške, kako bi se grupa mogla reorganizovatL

Konkretni rezultati koje su dale operacije vodjene od 6 do 28 tekueg i uprkos mnogobrojnih iš enja šireg obima koje je policija prethodno vršila, nalažu potrebu:

1. da se razvije jaka obaveštajna aktivnost da bi se operacije mogle primeniti i voditi;

2. da se ratnoj tehnici ustanika (koje, o igledno, vode vojni ki elementi, iskusni u organizovanju i vodjenju operacija, koriste i izvanredno poznavanje terena) suprotstavi jednaka ratna tehnika.

Akcija mojih trupa je postigla cilj da uništi, ili bar isklju i grupu koja je prvo otkrivena u zoni Krim, a zatim gonjena i opkoljena u zoni Debeli Vrh.

Ipak ne krijem da e ona, sa ponekim elementima koji su izbegli uništenje i sa kadrom i pristalicama kojima je centrala iz Ljubljane široko snabdeva, mo i sigurno da Se obnovi, da bi u istim mestima ili u drugoj zoni nastavila svoju aktivnost.

Sa sredstvima koja imam na raspoloženju a naro ito sa ograni enom vlaš u kojem sada raspolazem i kojem raspolazu moji divizijari, mogao bi se odstraniti u inak ah ne i uzrok nemira. Prema tome je o igledno da je jedino sredstvo za ugušenje ustanka : do e pati se rukovode e organizacije u Ljubljani, koja nesmetano u gradu drži svoje sastanke, izdaje proglose, sakuplja pomo i vunenu ode u za ustanike, raspisuje zajam \i izri e i izvršava smrtne kazne — što se vidi iz prikupljenih prepisa periodi nog »Slovenskog poro evalca« (ije sam brojeve redom poslao na pregled toj komandi), koji pretšavlja zvani an dokumenat samozvane vlade, koji se prodaje i na koji se tajno pretplaju u Ljubljani, dokumenat na koji ve duže vremena skre em pažnju politiki h vlasti i Javne bezbednosti, naro ito da bi mu suprotstavili jednu našu kontrapropagandu iste ja ine.

Po mom mišljenju, u današnjoj situaciji, ovo bi trebalo da bude prvi i najglavniji cilj Javne bezbednosti koji bi trebalo priklju iti svim ostalim merama (spre iti radio-propagandu, izvršiti smrtnu Kaznu nad onima koji su je zaslužili, ugušiti direktnu ih indirektnu komunisti ku akciju u višoj sredini, naro ito u univerzitetskoj) kako bi se itavom slovena kom stanovništvu, a naro ito onima iz Ljubljane, pokazalo da je svršeno sa našom suviše dugom trpeljivoš u.

Vojska se, tokom mnogih uzastopnih dana, suprotstavljala, s poletom, umoru i nezgodama — još više potenciranim snegom i neprohodnim terenom. Njeno odlu no i sr ano ponašanje bilo je dostojno divljenja.

Posebno u uputiti predloge za dodeljivanje nagrada onima koji su se najviše istakli svojom naro itom hrabroš u.

General armiskog korpusa
komandant
Mario Robotti

BR. 185

TELEGRAM VISOKOG KOMESARA ZA LJUBLJANSKU POKRAJINU EMILIA GRAZIOLA SEKRETARIATU FAŠISTI KE STRANKE U RIMU OD 5 NOVEMBRA 1941 GOD. O OFANZIVI PROTIV PARTIZANA U ZONI MOKREC-DEBELI VRH¹

REGNO D'ITALIA

**L'Alto commissariato per
la Provincia di
Lubiana**

**Kraljevina
Italija**

**Visoki komesarijat
za Ljubljansku pokrajinu**

Ljubljana, 5 novembra 1941-XX

Telegram

Sekretar partije — Rim — Sedište Litorija

109/1 Poverljivo. Poslednjih dana su sa preduzetim merama uništene neke grupe komunista. Ubijeno ih je 39, 10 je ranjeno a 54 je zarobljeno.² Na našoj strani su poginula 2 vojnika iz 23 pešadiskog puka a nekoliko ih je ranjeno. Represivna akcija se nastavlja nesalomljivo sa težnjom normalizovanja političke situacije u provinciji.³

Federalni sekretar Grazioli

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi primedbu uz dok. br. 60. Broj žrtava nije tačan, jer su Italijani tu ubrojili i civilno stanovništvo.

³ Italijanski okupatori pokušali su iskoristiti veoma jaku i iznenadnu zimu. Na udarce okupatora slovenački NOP je odgovorio formiranjem novih jedinica. 15 decembra je formiran Drugi štajerski partizanski bataljon, dok je u januaru obnovljen Tre i partizanski bataljon (Krimski part. bataljon), koji je dobio ime »Ljube Šercerac.

BK. 186

**IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA ITALIJANSKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI KARABINJERA JE-
DANAESTOG ARMISKO KORPUSA OD 6 NOVEMBRA 1941 GOD.
O UPOTREBI KONFIDENATA I ISPLATI NAGRADA¹**

21 PE5ADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«
Komanda kr. karabinjera

Br. 107/2 prot. poverljivo V. P. 81, 6 novembra 1941-XX

Predmet: zlo inaka delatnost oružanih grupa

KOMANDI KR. KARABINJERA XI ARM. KORPUSA

V. P. 46

Radi poboljšanja istrage koja se odnosi na ustanike ubijene i zarobljene za vreme zadnjih operacija iš enja² koje su izvršile jedinice divizije »Granatieri di Sardegna«, potpisani se poslužio i nastavlja da se služi radom poverljivih lica, koja su ve dostavila jako korisne vesti.

Pošto po svršenoj istrazi treba dati primerne nagrade poverljivim licima o kojima je re , molim tu Komandu da stavi na raspoloženje piscu ovih redaka sumu od oko 1000—1500 lira, pošto komanda divizije »Granatieri di Sardegna« nema raspoloživih fondova.

(M. P.)

Kapetan
Komandant kr. karabinjera
(VITO GUARIGLIA)
V. Guariglia s. r.

Dali smo ih diviziji. Izgleda mi da postoji neka nepovezanost između divizije »Granatieri« i njenih karabinjera. A B 3

1. Ne dam više ništa. Dah smo sve ono što smo dobili od armije.
2. udnovato da mi ne trošimo ništa. Još jedan dokaz o inferiornosti naših odeljenja naprama onim diviziskim.

8—XI m⁴

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a, fase. 2).

² Vidi dok. br. 184.

³ Dopisano rukom ispod potpisa.

⁴ Dopisao Robotti svojeru no, »m« — zna i paraf Maria Robotti a.

BK. 187

**IZVEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE TREBNJE KOMANDI
JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 6 NOVEMBRA 1941
GOD. O NAPADU PARTIZANA NA NEMAČKI GARNIZON U
BUKOJ**

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA LJUBLJANA
STANICA TREBNJE

(Iz 2. i 15. mobilisanog bataljona)

Br. 42/37 pover. protokola Trebnje, 6 novembra 1941-XX

Predmet: Vatrene sukob između nemačkih trupa i komunističke u graničnoj zoni.

VISOKOM KOMESARIJATU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOGRUPA	V. P. 20
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«	V. P. 59
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI KR. KARAB. II ARMII	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	LJUBLJANA
KOMANDI GARNIZONA	TREBNJE
KOMANDI ETE KR. KARAB.	NOVO MESTO

Drugi i treći tek ovog meseca uloženo je pucaње iz mitraljeza u šumarku na brdu Drušica (XT-DE), sekcija j-sd, koje je trajalo po pola sata, oba dana.

Do okršaja je došlo između nemačkih vojnika i jedne grupe od dvadesetak porodica, koja je sa nemačke teritorije pokušala da prebegne na italijansku i koja je na poziv »stoj« odgovorila rafalskom vatrom iz mitraljeza sa kojima je raspolagala.

Na kraju, dok je deo nemačkih trupa bio angažovan gornjom akcijom, jedna jako naoružana komunistička grupa napala je nemački garnizon u Bukoj (XV-CU),² i u sukobu koji je usledio, poginulo je šest ljudi iz napred pomenutog garnizona.

Potporni komandant stanice
(Renato Mastrogiovanni)
Mastrogiovanni s. r.
(M. P.)

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 34 a. fase. 2).

² Vidi primedbe uz dok. br. 63.

BR. 188

**NAREDJENJE MUSOLINIJA OD 7 NOVEMBRA 1941 GOD. ZA
FORMIRANJE ODELJKA VOJNOG SUDA DRUGE ARMIJE U
LJUBLJANI¹**

D U E

**PRVI MARŠAL CARSTVA I KOMANDANT OPERIŠU IH TRUPA
NA SVIM FRONTOVIMA**

Na osnovu l. 1 Naredbe od 29 oktobra 1940-XIX;
Na osnovu l. 1 Naredbe od 22 jula 1941-XIX;
Na osnovu članova 17 i 20 ratnog vojnog krivičnog zakona

NAREDJUJE

Cl. 1

Osniva se odeljak Ratnog vojnog suda 2 armije sa sedištem u Ljubljani.

Cl. 2

Odeljku pomenutom u prethodnom članu spadaju u nadležnost:

1. — prekršaji, podvrgnuti ratnom vojnom krivičnom sudstvu, koje u ime vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomoćnih službi potčinjenih Komandi XI armijskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ih su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomoćnim službama;

2. — prekršaji, podvrgnuti ratnom vojnom krivičnom sudstvu, ma ko ih učini na teritoriji koju posedaju, odnosno drže trupe potčinjene Komandi XI armijskog korpusa.

Cl. 3

Za organizovanje odeljka pomenutog 1 članom, skreće se pažnja na načela za organizaciju vojnog sudstva koja se odnose na ratne vojne sudove armija, izuzev odredaba sledećih članova:

Cl. 4

Funkcije kraljevskog carskog vojnog tužioca i glavnog pisara pri odeljku pomenutom u 1 čl. vrši jedan vojnosudski oficir, kategorije upravnih sudskih činovnika, sa pukovničkim činom ili potpukovničkim koji vrši funkciju višeg čina, i jedan vojnosudski oficir, kategorije pisara, sa kapetanskim činom ili činom poručnika koji vrši funkciju višeg čina.

¹ Kopija originala u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 w, fase. 10).

ei. 5

Nadležnost Ratnog vojnog suda 2 armije je slede a: Vojni sud pomenut u prethodnom stavu nadležan je:

1. — za prekršaje podvrgnute ratnom vojnom krivi nom sudstvu koje u ine vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomo njih službi pot injenih Komandi 2 armije i Komandi V armiskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ih su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomo nim službama;

2. — za prekršaje, podvrgnute ratnom vojnom krivi nom sudstvu, ma ko ih u inio na teritoriji koju posedaju, odnosno drže trupe pot injene komandama navedenim u lanu 1.

I. 6

Nadležnost odeljka Ratnog vojnog suda 2 armije, sa sedištem u Šibeniku, jeste slede a: Odeljak pomenut u prethodnom stavu nadležan je:

1. — za prekršaje podvrgnute ratnom vojnom krivi nom sudstvu, koje u ine vojna lica iz mobilisanih jedinica i pomo njih službi, pot injenih komandi VI armiskog korpusa, kao i lica koja ne pripadaju državnim oružanim snagama a nalaze se u službi ili su pridodata njihovim gore pomenutim jedinicama ili pomo nim službama;

2. — za prekršaje, podvrgnute ratnom vojnom krivi nom sudstvu, ma ko ih u inio na teritoriji koju posedaju ili drže trupe pot injene Komandi VI armiskog korpusa.

I. 7

Ova naredba objavljena je upu ivanjem iste Komandi 2. armije i komandama njoj pot injenih velikih jedinica.

Iz Glavnog stana oružanih snaga, 7 novembra 1941-XX.

potpisan **Mussolini**

(M. P.)

Za ta nost prepisa
Pukovnik,
Šef odeljenja civilnih poslova
(M. Rolla)

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKO KORPUSA OD 7
NOVEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE
O POLITI KOM I VOJNOM POLOŽAJU NA TERITORIJI
KORPUSA¹**

KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og ARMISKO KORPUSA

Br. 3/29 prat. Poverljivo Vojna pošta (46), 7-11-1941-XX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

Poslednjih dana aktivnost komunista bila je slabija nego prošlih petnaest dana, što je rezultat energije akcije naših trupa koje su se, povredjene u samoljublju pošto je jedna od oružanih bandi zarobila jednog kapetana i tri vojnika,² dale — sa samoodricanjem koje je za pohvalu — u lov na njih ubivši i ranivši u raznim sukobima više od etrdeset ustanika i zarobivši ih isto toliko.

Nastavlja se akcija iš enja i smatra se da e uskoro glavni deo ustanika biti predan sudu.

U samom nema kom konzulatu u Ljubljani povoljno je komentarisana aktivnost koju su pokazali naši vojnici u razbijanju zlo iia ke komunisti ke delatnosti.

Sad je ve sigurno da je Ljubljana centar antifašisti kog i anti-italijanskog pokreta. To se potvrđuje injenicom da su medju uhapšenim i medju ubijenim mnogi studenti univerziteta. Još jednom se stoga isti e potreba da se ovaj univerzitet povremeno zatvori pošto je leglo prevratni ke organizacije.

Energi an impuls kojim su vodjene razne operacije u cilju uništenja oružanih bandi imao je živog odjeka medju stanovništvom koje je reagiralo na razne na ine, prema političkim strujama. Mladež je nadahnuta patriotskim požrtvovanjem; konzervativci, naprotiv, sa brigom gledaju u budućnost. Ali, u suštini, dominira neprijateljska propaganda takodje i zbog našeg potpunog utanja, tako da se naše reagovanje smatra jednom o ajni kom odbrancxm umesto jednom legalnom akcijom koja bi imala za cilj održavanje mira na teritoriji.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

² Pomenuti su bili zarobljeni prilikom napada III part. bataljona na Lož, 19-X-1941 godine. Vidi dok. br. 54 i 175.

Dalje, zbog naše potpune odsutnosti na polju političke propagande lako se poverovalo glasinama o neprestanim uspesima »partizana«, o zauzimanju dobro zaposednutih predela, o zarobljavanju nekog pukovnika i ogromnog materijala itd.

Te su glasine pojačane vestima koje dolaze sa obližnjih teritorija bivše Jugoslavije a koje čak govore o formiranju jedne države koju su ustanici osnovali i koja obuhvata dobar deo Srbije i Bosne. Manifestacija koju je organizovala »Osvobodilna fronta« 29 oktobra zbog proslave 23 godišnjice oslobodjenja od austrijske vladavine uspela je potpuno.

Poziv stanovništvu da od 19 do 20 sati izbegava javne lokale i ulice prihvaćen je od svih građana. U 20 sati vrlo mnogo ih je izišlo u gomilama iz kuća i opsedali su takoreklo, javne lokale i ulice.

Uspeh te manifestacije ohrabrio je one najvatrenije koji tvrde da mogu, u danom momentu, da razvuku na solidarnost svih Slovenaca.

Neprestano kruže glasine da je medju pitanjima o kojima je graf Ciano razgovarao sa Hitlerom na poslednjem sastanku bilo i pitanje — povodom želje koju je Duce izrazio — o obustavljanju odredjivanja granica Slovenije da bi se po svršetku rata odredio jedar, konačni pravac.

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KRALJEVSKIH KARABINJERA

— **Luigi Brucchiotti** —

(Paraf)

BR. 190

**OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE ZA OKUPIRANO
PODRU JE KORUŠKE I KRANJSKE OD 13 NOVEMBRA 1941
GOD. O STRELJANJU PETNAEST NA SMRT OSUDJENIH BO-
RACA KAMNICKOG BATALJONA¹**

Objava

Vanrednog suda, određenog od šefa civilne uprave za okupirano područje Koruške i Kranjske 11-XI-1941

30 godina starog Eduarda GIORGEONI iz Osoje-
24 godina starog Mirka KNAPICA iz Asslinga²
24 godina starog Martina JURI A iz Št. Martina³
25 godina starog Lea ZEJCA iz Obergammlinga⁴
30 godina starog Stanislava CADA iz Domschal⁵
52 godina starog Leopolda MIŠA iz Gorjusch⁶
25 godina starog Franza MAYA iz Oberjarsch⁷
55 godina starog Franza MIŠA iz Gorjusch
37 godina starog Andreasa JERETINA iz Sagoritze⁸
19 godina starog Michaela JERMANNNA iz Radomle⁹
19 godina starog Johanna HRIBARA iz Obersadobrave¹⁰
21 godinu starog Rudolfa BOLKA iz Homeza¹¹
33 godine starog Franza PETRI A iz Laase¹²
35 godina starog Josefa COKANA iz Studenza¹³
24 godina starog Pavia PORENTA iz Rattmannsdorfa¹⁴

zbog u eš a na komunisti kim skupštinama, pripadništva komunisti kim bandama i njihovog potpomaganja, davanja preno išta i skupljanja hrane,

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Jesenice
³ Smartno
⁴ Gornje Gameljne
⁵ Domžale
⁶ Gorjuše
⁷ Gornje Jarše
⁸ Zagorica
⁹ Radomlje
¹⁰ Gornja Zadobrava
¹¹ Homec
¹² Laze
¹³ Studence
¹⁴ Radovljica

u eša u terorističkim akcijama na javne uređaje i postrojenja, napada na kola sa nemačkom žandarmerijom, izvršenja raznih ubistava i provala i zabranjenog nošenja oružja, osudio je na

S M R T

Presuda je odmah izvršena.

Osudjeni su pripadali dvema bandama koje su poslednjih nedelja skoro potpuno uništene od strane policije. Ukupno je dosada streljano 57 pripadnika ovih dveju bandi, odnosno lica koja su ih potpomagala oružjem, obavешtenjima, novcem, hranom itd. Dalje 43 lica nalaze se još u zatvoru i biće posle završetka istrage izvedena pred sud.

Imena svih drugih članova bande poznata su policiji. Između ostalih slede a lica se još traže, i koja u cilju njihovog hvatanja može da da približne podatke primi i odgovaraju u nagradu:

Dr DERMASTJAN Marian, rođ. 23 VII 1911 u Ljubljani
SEMEN Ivan, rođ. 24 II 1916 u Presserju¹⁵
STARIN STANKO, rođ. 26 II 1910 u Schernu
STANGL Štefan, rođ. 22 XII 1913 u Presserju
BUKOVEC Franc, rođ. 14 III 1910 u Stein-u¹⁶
BRADEŠKO Ludovik, rođ. 25 Vm 1911 u Tschirtschitschi¹⁷
BURNIK Vinko, rođ. 24 m 1912 u Skarunju
KRISTAN Franz, rođ. 27 ni 1912 u Selu
TOMEL Anton, rođ. 30 V 1915. u Pristavi.

Veldes,¹⁸ 13 novembra 1941

Šef civilne uprave
za posednuto područje
Koruške i Kranjske
Kutschera

¹⁵ Preserie

¹⁶ Kamnik

¹⁷ irije

¹⁸ Bled

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE PEŠADISKE DIVIZIJE
»GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI JEDANAESTOG AR-
MISKOGR KORPUSA OD 14 NOVEMBRA 1941 GOD. O MERAMA
POTREBNIM ZA KONTROLU TERITORIJE MOKRECA—ROB—
RAKITNA POSLE OKTOBARSKE ITALIJANSKE OFANZIVE¹**

Br. 1305/1

Vojna Pošta 81, 14-11-1941-XX

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

Kancelarija na elnika štaba

Obaveštajni osek

Predmet: Ugušivanje prevratni ke aktivnosti — pro iš avanje zone
južno od Mokreca

EKSELENCIJI KOMANDANTU XI ARMISKOGR KORPUSA

Vojna pošta 46

Veza akt br. 1290/1 i 1292/1 od 12 novembra o. g.

Poslednja izvidjanja u zoni Rob potvrdila su ono što sam pred-
vidjao (vidi akt 8415/Op. od 30 oktobra o. g. str. 14, stav 2) u
pogledu mogu nosti da e se banditi, koji su izbegli uništenju, po-
novno sjediniti u zoni južno od Mokreca (posle pristizanja novih
regruta), sa namerom da produže svoju zlo ina ku aktivnost.²

Ustvari takva zona, — nama neprikladna, pošto onemogu ava
održavanje stalnih ja ih posada i zbog nedostatka drumova, što
nam otežava iznenadni dolazak, kako peške tako i transportnim
sredstvima, — olakšava ustanicima delovanje, pružaju i im uto i-
šta, sigurna od iznenadjenja, široke mogu nosti snabdevanja u obli-
žnjim naseljima, a naro ito prednost u organizaciji obaveštajne
mreže i osmatranja, uz neizbežno sau estvovanje mesnog sta-
novništva.

Ustvari treba imati u vidu da, zbog gore pomenutih topograf-
skih poteško a i zbog prisutnosti u zoni, ve od samog po etka, na-
oružanih, aktivnih i nasrtljivih bandi, selo Rob, Zapotok, Osredek
kod Roba, Centa, Krvava Pe , Rakitna, Ustje itd. više meseci nisu
obilazili kraljevski karabinjeri, pre poznatih operacija koje je ovde
izvršio 2. bataljon 1 puka grenadira.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
34 a, fase. 2).

² Vidi dok. br. 184.

Komunisti ka prevratni ka propaganda potpomognuta od uglednijih lica u selu... je ovde postigla, plebiscitarni uspijeh.

Naro ito seljaci, koji su, udruženi u »Seosku zaštitu«, položili zakletvu vernosti O. F. (Osvobodilnoj fronti), daju uto ište ustanicama, snabdevaju ih životnim namirnicama, oružjem i municijom, u estvuju u sukobima time što pucaju iz svojih ku a, hitno javljaju 0 dolasku naših trupa.

Jedinice, koje su vršile nedavna izvidjanja, verovatno primene iz daljine od osmatra a, našle su u selima skoro potpunu pustinju: u Zapotoku nadjene su dve devoj ice i jedna žena, u Osredeku niko; međjutim, na velikoj daljini, na jednom proplanku, tri naoružana ustanika, obavešteni na vreme, izbegli su susret s nama, spremni da se povrate u selo posle odlaska naših trupa.

Naši obaveštajci — koji su proživeli dugo vremena sa bandama 1 posle, preobu eni, u estvovali u našim izvidjanjima — pokazali su nekoliko ku a, iz kojih su pucali ustanici kao i sami seljaci na naše vojnike prilikom sukoba u Zapotoku; prolaze i kroz naselje Osredek (Rob) i Zapotok ukazivali su sad na jedan sad na drugi senjak ili ku u gde su bili gostoljubivo primljeni, sad na jednu sad na drugu trgovinu gde su ustanike snabdevali, besplatno ili za novac — ali uvek svesno, sa životnim namirnicama i drugim. Pored toga, ponudili su se da pokažu slovena kog žandara — sada na službi u Velikim Laš ama — koji je, u stalnoj vezi sa bandom, obaveštavao na vreme o svakom pokretu ovog garnizona.

Ova identifikacija izvrši e se što pre.

Pošto stvari stoje ovako, i iznenadni upad — vodjen od obaveštajaca — ima vrlo malo mogu nosti da iznenadi i uništi ustanike. U svakom slu aju, takvo uništenje ne rešava problem, pošto se, u ovako povoljnoj sredini, banda opet formira od preostalih lanova ili se stvara nanovo.

Da bi se postiglo jedno trajno ugušenje ove delatnosti (ali ne potpuno dok postoji prevratni ka centrala u Ljubljani) i izbegla mogu a iznenadjenja na prole e, treba preduzeti — po mom mišljenju — jedno postepeno, ali metodi ko pro iš avanje zone, koje e se posti i uspostavljanjem u njoj stalnih snažnih garnizona, savladavši — razume se — poteško e snabdevanja, koje e uslediti.

Pošto ustanici ne e mo i da ostanu u selima gde su naše posade i gde prolaze svakodnevno naše patrole i pošto ne e na i utoište — u ovo godišnje doba — u planinskim uvalama, bi e prinudjeni da se premeste drugde (odri u i se prednosti koje im pruža zona) ili da prihvate borbu.

Stanovništvo, oslobodjeno pritiska ustanika, kao i pritiska od strane najaktivnijih pomaga a, ohrabreno našim oružanim prisustvom, promenilo bi svoj stav.

Ve pri prvom prouavanju operacijsko-pozadinskih uslova vidi se da je moguće i dovoljno postaviti:

— jednu etu u Rob (k. 590 — CQ-UQ), u školu iz koje se dominira nad okolnom teritorijom;

— jednu etu u Rakitno (k. 789 — CS-UH), u letnju koloniju »G. L. La«.³

Jedinice, koje bi mogle biti zamenjene svakih 30 dana, trebale bi da imaju za isti period vremena dovoljno hrane i materijala, da bi se izbeglo kretanje kolona za snabdevanje. Bile bi obezbedjene vezom preko radiostanice, raketa, delova skijaša, sredstvima za išenje puteva od snega i saonicama i pojačane delovima kraljevskih karabinjera i od divizijske obavestajne sekcije. U eventualnim operacijama u estvovali bi, naravno, i teritorijalni kraljevski karabinjeri, koji se nalaze na teritoriji, kao i konfidenti ovog štaba (prikladno preobu eni) koji poznaju zonu, pristalice i komandante ustanika.

Opštine Velike Laš e, Rašica, Rob, Krvava Pe kao i 11 mitraljeski bataljon stara e se za brzo i neprekidno išenje snega na drumu Rob—Velike Laš e.

S obzirom na oskudicu ljudstva u odnosu na službu 11 mitraljeskog bataljona armiskog korpusa i grfenadirskog bataljona u Vrhniki, ete bi mogle da budu uzete iz 4 bataljona »Crnih košulja«, koji je specijaliziran za planinu, i od 2 puka grenadira.

Detaljni plan bio bi izvršen nakon eventualnog odobrenja ovog plana od strane Vaše Ekselencije.

Video 15 XI

Mario Robotti

KOMANDANT
DIVIZISKI GENERAL
Taddeo Orlando s. r.

(M. P.)

³ »Gioventù italiana del Littorio« — [talijanska fašisti na omladina.

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKE DIMZIJE »ISONZO« OD
SREDINE NOVEMBRA 1941 GOD. O PARTIZANSKOJ DELATNOSTI
U MESECU OKTOBRU I PO ETKOM NOVEMBRA 1941 GODINE¹**

29/X — U blizini Ljubljanskog Grada pronadjen je jedan sanduk sa zapaljivim materijalom, raketama i mecima za puške i sa dve upaljene sve e koje su trebale da izazovu požar.

— U blizini Univerzitetske biblioteke u Ljubljani, pronadjen je omot u kome se nalazila jedna korpica za vo e sa bocom napunjenom zapaljivom te noš u, a sve je to bilo pokriveno strugotinom i šuška- ma takodje nakvašenim te noš u, i sa dva upaljena fitilja.

30/X — Na jednu našu patrolu koja je vršila službu nadzora u blizini Šmarje, ispaljeno je 5 hitaca iz vatrenog oružja.

Zona Grosuplje

29/X — U blizini Osredeka³ (UK-CQ), jedna jedinica od oko 100 grenadira, sukobivšd se sa jednom oružanom bandom od oko 20 ljudi, ubila je šest ustanika, medju kojima, izgleda, poznatog ranije osudjivanog begunca Branka Polanjka, uhapsila Pepcu Pencelj, de- vojku pomenutog begunca, preobu enu u muškarca, kao i 13 civila iz mesta. Na licu mesta su pronadjeraa 2 puškomitraljeza, 15 pušaka, 2 pištolja, fišeklije i mnogo paketi a sa mecima. Tom prilikom je lakše ranjen jedan naš kaplar.

Iz nekoliko ku a i stogova slame u kojima su se bili zabarika- dirali ustanici, a koji su zapaljeni za vreme borbe, ule su se eksplo- zije prouzrokovane sakrivenom municijom i eksplozivom.

Zona Ko evje

26/X — Jedinice IV bataljona crnih košulja, izmedju Drage i Gr arica (VO-BZ), naišle su na jednu grupicu ustanika u zasédi u vili Mikli . Došlo je do sukoba i tom prilikom je zarobljeno 8 ustanika, oružje, municija i razni materijal. U s. Gr arice uhapsili su još 8 lica, osumnji enih da su snabdevala pobunjenike.

Za vreme akcije lakše je ranjen vodnik faš. milicije Edoardo Ponzio.

¹ Original u arhivi MNO.

² Prve etiri stranice dokumenta nisu o uvane. Dokumentat je pisan sredinom novembra.

³ Pomenuti sukob je poslednja faza italijariske ofanzive, koja je po- ela 6 oktobra, a svršila 29 oktobra 1941 god. napadom na selo Osredek.

Zona rnomelj

20/X — U Malom Nerajecu (XN-BN), napalo je nekog Antonija Turka jedno nepoznato lice, ispalivši na njega, iz neposredne blizine, jedan metak koji ga je lakše ranio u desnu stranu lica, i pogodio u trbuh nekog Franca Kobeteca koji se nalazio u blizini.

Napada a je pratilo jedno drugo nepoznato lice naoružano vojni kom puškoan koje je sa 10 metara daljine bilo spremno da interveniše. Ispalivši hitac, ta dva nepoznata lica su se izgubila u obližnjoj šumi.

28/X — Jedna naša velika patrola se u blizini Gorice (XL-BH) sukobila sa tri ustanika, ubivši jednoga. Prilikom gonjenja begunaca, ubijen je još jedan od njih u blizini Hriba⁴ (XI-BH).

29/X — Jedna patrola Kr. finansiske straže teško je ranila u blizini željezni ke stanice Rosalnice (isto no od Metlike) jedno lice sumnjivog ponašanja.

Zona Novo mesto

26/X — Šest vojnika i jedan podoficir bih su napadnuti mecima iz vatrenog oružja u blizini D. Straže (ZV-CO). Hitno protivdejstvo je ostalo bez rezultata. Prilikom pretresa izvršenog po obližnjim naseljima, pronadjena je jedna lova ka puška, nešto baruta i metaka.

27/X — Za vreme pretresa u zoni Kal (ZR-CQ) pronadjeno je mnogo materijala bivše jugoslovenske vojske i uhapšena su tri lica, od kojih je jedan, neki Stanko Rokavec, bio lakše ranjen jer je pokušao da beži.

— Prese eno je i odneseno oko 50 metara telefonske žice u blizini Vinje Vasi (XP-CK).

29/X — Jedna naša patrola u blizini Stranja (ZL-CZ) otvara vatru na tri neprijatelja koja odgovaraju pucanjem iz pištolja. Ubijen je jedan neprijatelj.

Druge prevratni ke manifestacije koje su se desile krajem oktobra

Crteži komunisti kih simbola	slu ajeva 8
Pronalaženje komunisti kih letaka	8
„ nacionalisti kih „	12
Neprijateljski govori i širenje tendencioznih vesti	4
Sakrivanje oružja i municije	11
Vredjanje Du e-a	1
Vredjanje vojnika	1
Kršenje policiskog asa	6

⁴ 27 oktobra 1941 god. Italijani su uhapsili poznatog naprednog seljaka Franca Špehara i Mukavec Mihaela i zatvorili ih u nekom podrumu u s. Sinji Vrh. 28 oktobra 1941 god. u istom zatvoru mu ki su ih pobili. Da bi prikrili svoj zlo in javili su meštanima kao i višim komandama da su bili ubijeni prilikom pokušaja bekstva (J. Jare: Uz 10 godišnjicu ubistva Franca Špehara — Dolenjski list br. 45 od 10 novembra 1951 god.).

Mesec novembar

Zona Ko evje

Pošto je bilo javljeno o prisustvu jedne bande od 30 naoružanih lica u zoni između Težke Vode (XN-CK) — Podgrad (XN-CK) i Uršnih Sela (XI-CF), naše jedinice su izvršile izvidjanja zone.

U prvim zasovima no i uo i 3 tekueg, jedna eta 24. pešadiskog puka i jedinice 6 artiljeriskog sustigle su bandu u blizini Gornje Laze (XL-CD) i otpo ele borbu protiv ustanika zabarikadiranih po kuama. Ubijeno je 19 ustanika, medju kojima vodje bande, a zarobljena su dva ustanika, 1 puškomitraljez, 15 karabina, pištolji, municija i jedan mali radio-aparat. Izgleda da medju ustanicima ima i dva ranjena; na našoj strani dva mrtva.⁵

Skoro svi ustanici bili su obu eni u jugoslovenske uniforme.

Jedan od ubijenih ustanika izjavio je, pre izdisaja, da je oružje primio u blizini jedne crkve koja se nalazi iznad Semi a. U toku su istrage i operacije iš enja protiv ostatka bande koja se, izgleda, povukla prema jugu i jugoistoku.

Vesti koje treba proventi

1. No u između 24 i 25 oktobra, kroz predeo koji se nalazi iznad Prapre a kod Polhovog Gradeca, izgleda da je prešlo na našu teritoriju oko 50 lica, od kojih su dva bila prerusena u fratre, a dva bila naoružana puškama.

2. Izgleda da je dvesta Italijana antifasista prodrlo u Sloveniju i da operišu zajedno sa mesnim banditima, vrše i teroristi ka dela i sabotazu.

3. Ustani ki elementi regrutuju bivše jugoslovenske vojnike, naro ito bivše pripadnike planinskih trupa putem pozivnica koje se dostavljaju u ruke.

4. U zoni Kala (ZR-CQ) i Jordankala (ZT-CS) esto se sastaju slovena ki i srpski komunisti, od kojih mnogi nose uniforme.

5. Prazni nim danima komunisti iz Ljubljane, Polja i Vev a sastaju se u Trebnju.

6. U jednoj pilani u Ribniku (BZ-ZT) ima naoružanih ustanika (studenata i profesora univerziteta) koji, preruseni u radnike i rukovodioce preduze a, pripremaju atentate i napade.

Prilikom jedne izvršene istrage, uhapšeno je 21 lice koje nije opravdalo svoj boravak u mestu. Nije pronadjeno oružje. O ekuju se dalja obaveštenja.

7. Oko 250 ustanika navodno treba da se koncentriše u zoni Vrhpolje (XV-CO). iš enja koja su izvršena u zoni nisu dosada dala nikakvog rezultata.

⁵ Belokrajinska eta (vidi dok. br. 63).

8. Navodno se jedno pedesetak ustanika, koji su došli sa nemačke teritorije, nailazi u blizini zone Pretržje (ZN-DH) i pokušava da prođe na našu teritoriju.

9. 30 oktobra se 16 ustanika, naoružanih puškama, pištoljima i sa 4 mitraljeza, zadržalo u zamku Stari Grad (XP-CQ) i uputilo se, izgleda u pravcu Št. Peter."

10. 31 oktobra je jedna naoružana banda, koju je sačinjavalo 20 ljudi, prošla kroz Podgrad (jugoistočno od Novog Mesta). Ljudi su bili obučeni u italijanske i bivše jugoslovenske uniforme i naoružani puškama, i tražili su od stanovništva namirnice i municiju.

11. 1 novembra druga banda od 28 ustanika obučeni u jugoslovenske uniforme, a dva u civilu, prošla je kroz Novu Goru i uputila se prema Težkoj Vodi.⁷ Svaki je bio naoružan jugoslovenskom puškom, i nosio napunjen ranac, poljsko kolo i šajkača.

12. Nedavno je, jednim grubim trikom, oduzeta od »Prevoda« (ustanova za snabdevanje Ljubljane) velika količina namirnica koje su zatim upućene ustanicima.

13. Svakih 15 dana posećuje fabrike i glavne radionice jedno lice koje, snabdeveno specijalnim dokumentom »Narodnog odbora Osvobodilne fronte«, skuplja priloge u korist ustanika. Novac, hrana, odeća i oružje prikuplja se i iz privatnih stanova. Pomenuti odbor je također planirao da od svih imalaca lovačkih pušaka povuče odgovarajuće dozvole za nošenje oružja da bi se, na taj način, mogli kupovati meci i barut. Oduzimanje tih dozvola trebalo bi da vrši jedan ustanik prerađen u slovenačkog žandarma, u pratnji druge dvojice prerađene u italijanske vojnike.

14. Ustanici vode, obeshrabrene gubicima koje su pretrpeli u borbama kod Debelog Vrha i Osredka, a naročito dezertiranjem velikog broja preostalih lica iz bandi, odlučili su da obustave borbenu aktivnost u Sloveniji, koja im — pod sadašnjim klimatskim uslovima — ne pruža mogućnosti za uspeh.

Oni su, izgleda, sada upravnili svoju aktivnost na jaku propagandu među svojim dezerterima da bi ih ponovo regrutovali, obećavajući im da će ih odmah premestiti u Hrvatsku ili Srbiju, gde će u mestima koja drže ustanici imati bolje uslove za život i borbu, zahvaljujući postignutim ratnim uspesima i boljoj organizaciji.

15. Prema prikupljenim vestima, izgleda da se obrazovala jedna vrsta klerikalne stranke koja teži da u Sloveniji izvesno političko uređenje, a na kraju treba da stoji jedan arhi-episkop.

⁰ Ovde je pomenuta Novomeštanska eta koja se prilikom pokreta od Brezove Rebre prema pojasu iseljavanja i Bučjoj nalazila u Starom Gradu.

⁷ Belokrajinska eta

Razno

lanovi Hrvatske komisije za određivanje granica, u svojim putovanjima po italijanskoj teritoriji, a naročito u opštini Radatovi i, ispituju stanovništvo i vrše propagandu za anektiranje pomenute opštine Hrvatskoj. U ovome radu ih podržava pravoslavni paroh iz Radatovi a i sekretar te opštine koji, zajedno sa svojim ženama, vrše jaku antiitalijansku propagandu i nazivaju nas nasilnicima, pohlepnicima i pljačkašima.

— 31 tekuceg, 45 studenata sa raznih fakulteta i dva profesora-sveštenika, medju kojima i rektor Lambert Ehrlich,⁸ došavši iz Ljubljane uputili su se u Dolenjske Toplice (ZT-CK) na duhovne vežbe koje su trajale 3 dana.

BR. 193

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTARJSKOJ OD 15 NOVEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU TRIDESET I PET SLOVENACA 15 NOVEMBRA 1941 U MARIBORU¹

Objava

Komunisti ke bande opet su izvršile nasilje i na brutalan na in ubile pet osoba.

15 novembra 1941 bili su slede i zloinci, koji su pripadali komunisti kim bandama ili koji su ih pomagali time što su im dali prebivalište, hranu i oružje-

S T R E L J A N I

STEFAN KÜCHAR, rođj. 13 XI 1921, student, stanuje u Battjand-u³ 23

KARL PETOM"AR, rođj. 27 IX 1917, slikar, bez stalnog boravišta

IGNAC FERDITSCH, rođj. 13 IV 1916, bivši notarski praktikant, stanuje u Cilli,⁴ Preglgasse 11

⁸ Lambert Ehrlich, profesor Teološkog fakulteta u Ljubljani, bio je organizator klerofašističke organizacije univerzitetske omladine iStraža« i duhovni vodja belogardizma u Sloveniji.

¹ Original na nemačkom i slovenačkom jeziku nalazi se u arhivi MNO.
² Nemački deo teksta originala navodi i mesto streljanja Maribor, dok slovenački deo originala ne navodi.

³ Betnava kod Maribora

⁴ Celje

LEOPOLD DOLLER, rođj. 8 XI 1888, tapacirer, stanuje u Cilli, Marktplatz 2
 THOMAS PAWLI, rođj. 12 XII 1896, biv. pol. inovnik, stanuje u Cilli, Buchstrasse 19
 FERDINAND MIRT, rođj. 11 VIH 1916, dimnji ar, stanuje u Cilli, Rann 14
 JOSEF SUPANZ, rođj. 4 III 1889, bravar, stanuje u Marburg-u,⁵ Schögerstrasse 6
 STEFAN GRABER, rođj. 25 XII 1915, pomo ni radnik, stanuje u Cilli, Fritz Zangerstrasse 32
 DOMINIK STIBEL, rođj. 3 VIII 1897, stolar, stanuje u Cilli, Grazerstrasse 22
 JOSEF DESCHMANN, rođj. 25 II 1896, gostioni ar, stanuje u Schmerzdorfu⁶ 29, okrug Cilli _
 ALOIS BOSCHITZ, rođj. 20 V 1901, trgovac, stanuje u Cilli, Graf Hermangasse 5
 WLADIMIR WEDAV, rođj. 17 XI 1914, soboslikar, stanuje u Potschgau⁷ 81 kod Marburg-a
 ADOLF OBERLEITH, rođj. 20 V 1917, tka , stanuje u Marburg-u, Unterrotweinerstrasse 57
 ANTON KOS, rođj. 8 VI 1923, pomo ni radnik, stanuje u Cilli, Werkstrasse 29
 JAKOB WRETSCHA, rođj. 19 V 1911, kroja , stanuje u Kerschbach-u⁸ 73
 FRANZ NOWAK, rođj. 2 XII 1909, posednik, stanuje u Schwarzenberg-u⁹ 9, okrug Cilli
 RUDOLF GORITSCHAN, rođj. 17 IV 1913, polj. pom. radnik, stanuje u Schwarzenbergs 9, okrug Cilli
 ANTON SCHOSTER, rođj. 4 I 1920, sin posednika, stanuje u Schwarzenbergs 8, okrug Cilli
 FERDINAND SCHOSTER, rođj. 1 VII 1922, sin posednika, stanuje u Schwarzenberg-u 8, okrug Cilli
 ANTON MOCHAR, rođj. 22 IX 1916, železni ar, stanuje u Thesen-u¹⁰ kod Marburg-a, Pettauerstrasse 32
 JOHANN KLEMENTSCHITSCH, rođj. 22 XH 1920, rudar, stanuje u Trifail,¹¹ Loke 51
 MICHAEL LESNLAK, rođj. 30 VIII 1899, pomo ni radnik, stanuje u Pack-u kod Weissenstein-a¹²

⁵ Maribor

⁶ Družmirje

⁷ Po ehova kod Maribora

⁸ rešnjevce

⁹ Crni vrh

¹⁰ Tezno

¹¹ Trbovlje

¹² Paka kod Vilanja

GABRIEL GERM, rođj. 2 III 1920, automehani ar, stanuje u Cilli,
Grazerstrasse 14
MILAX MAROWSCHEK, rođj. 20 V 1917, farbar, stanuje u Cilli,
Unterkötting 11
JUSTIAN BOLCHA, rođj. 1 X 1909, pom. radnik, stanuje u Wöl-
lan-u¹³ 24
MAX LESKOWSCHEK, rođj. 1 IX 1921, radnik, stanuje u Cilli,
Schmuckgasse 20
FRANZ STEPANTSCHITSCH, rođj. 1 XI 1912, radnik, stanuje u
Cilli, Fritz Zanggerstrasse 23
JOSEF KOS, rođj. 26 XII 1909, kova , stanuje u Potoku 3, opštme
Johannistal¹⁴
ALOIS WODENITSCH, rođj. 27 V 1893, posednik, stanuje u Mu-
rence, opština Johannistal
JOHANN KOSCHUCH, rođj. 20 I 1910, krznar, stanuje u Cilli,
Tüchernerstrasse 35
MIRKO TREBUSCHAK, rođj. 7 XII 1918, stolar, pomo nik, stanuje
u Marburg-u, Tegetthoffplatz 3
RUDOLF SKAMLETZ, rođj. 30 I 1906, posednik, stanuje u St. Petru¹⁵
kod Maburg-a, Fabri ka ul. br. 20
ALOIS TOMETZ, rođj. 29 VII 1909, telegrafist, stanuje u Thesen
kod Marbug-a, Fabri ka ul. 20
JOHANN MICHALEVETZ, rođj. 15 II 1912, stolar, pomo nik, sta-
nuje u Oberrotwein-u,¹⁶ Firmgasse 18
GOTTFRIED KRESNIK, rođj. 14 XI 1915, elektri ar, stanuje
Tschret¹⁷ 62, okrug Cilli.

Marburg na Dravi, 15 novembra 1941

**ŠEF CIVILNE UPRAVE
u Donjoj Štajerskoj**

¹³ Velenje

» St. Jani

¹⁵ Sv. Peter kod Maribora

¹⁶ Gornje Radvanje

¹⁷ Creta

BR. 194

IZVEŠTAJ NEMA KOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 20 NOVEMBRA 1941 GOD. O STANJU NA TERITORIJI ODREDJENOJ ZA PRESELJAVANJE¹

ŽANDARMERISKI OKRUG TRBOVLJE. DONJA ŠTAJERSKA

Uz dnevnik br. 15/41

Trbovlje, 20 novembra 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA
CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

" u

Mariboru na Dravi

Predmet: Situacija i izveštaj o radu.

Veza: K-dantova zapov. dnevn. br. 15.038 od 26-4-1941 i
dnevn. br. 15.320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 20 novembra 1941

1. — **Opšta situacija:** Politi ka situacija je od poslednjeg izveštaja nepromenjena. U elom okrugu vlada mir, ali je stanovništvo u opštinama iz kojih e se vršiti preseljavanje² jako potišteno i nervozno, naro ito u Št. Janžu i Rade ama. Ova potištenost i napeto raspoloženje izazvani su s jedne strane, time što ve ina stanovništva sama nerado napušta svoju dosadašnju domovinu, s druge pak strane, i to naro ito, time što osobe na italijanskoj teritoriji, a koje emigriraju, kod stanovništva šire najludje i odvratne glasine. Tako se govori da naseljena lica u Rajhu ne primaju više nikakve posede, ve ih na mo varnom terenu upotrebljavaju za asanacije, posle ih dele na manje grupe, i vremenom ih likvidiraju. Dalje se govori da se sa naseljenicima za vreme transportovanja vrlo grubo postupa, tako da se esto na vagonima mogu videti tragovi krvi. Izgleda da ove zlo ina ke glasove šire slovena ki crkveni krugovi u oblasti koju je okupirala Italija.

Imu ni krugovi koji su pogodjeni preseljavanjem, jako su ogoreni na Rajh i izjavljaju da ih bez razloga proteruju iz domovine, iako su bih spremni da rade i da polažu žrtve za Rajh. Siromašniji slojevi su esto ravnodušni prema preseljavanju i mišljenja su da e i u Rajhu, ako im se taimo ne bude što desilo, mo i raditi i svakako bolje živeti nego ovde.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 59.

Selja ko stanovništvo, koje je pogodjeno preseljavanjem trudi se da od svoje pokretne imovine što više proda, i da sve životne namirnice potroši ili pokloni, kako bi, s jedne strane, primilo što više para na ruke a, kako bi s druge strane, naseljenicima koji dolaze ostavilo što manje stvari. Ovo mišljenje stanovništva u oblastima preseljavanja iskoriš uje narod susednih okruga za nagomilavanje i odvla enje što ve ih koli ina životnih namirnica, mesa, stoke i zemlji radni kih proizvoda. Žandarmerija i vlasti usprotivile su se, doduše, ovoj praksi, ah se na drumovima i mostovima, pomo u kontrolnih organa i zaplenjivanjem, može samo delimi no spre avati odvla enje dobara.

Stanovništvo esto puta pokušava da izbegne preseljavanje na taj na in što krišom beži u oblast koja je okupirana od Italijama. Tako je do sada prebeglo u Italiju iz St. Janža 128 a iz Rade a 13 lica i delimi no ostavilo svoju imovinu. Dalje, sa dozvolom je otišlo oko 100 osoba iz Rade a u ostale oblasti Donje Štajerske ih u Rajh.

Pa i u opštinama za koje nisu predviđena preseljenja, stanovništvo je bilo u potištenom raspoloženju, jer se plašilo preseljavanja, pošto su kružile glasine po kojima bi trebalo preseljavati sve od Maribora pa naviše. U medjuvremenu nastupilo je izvesno smirenje upisivanjem u štajerski »Heimatsbund« za koji se javilo oko 90—95% odraslog stanovništva te su ljudi mišljenja da se tu ne bi osnovao »Heimatsbund« ako bi trebalo vršiti, preseljavanje. Svakako bi vrlo umirušu e de jstvovalo kada bi se objasnilo stanovništvu, i to u oblastima preseljavanja: šta ima ono da o ekuje u Rajhu; a u ostalim oblastima: da se ne mora plašiti preseljavanja ukoliko bude verno državi

Ovog meseca nije se razvijala neka naro ito vidljiva delatnost od strane komunista i panslavista, ve su postignuti ve i uspesi u savladjivanju ove delatnosti

U radni kim kolonijama Trbovlja širih su no u, 31-10-1941, komunisti ke letke. Traganje za sastavlja ima ostalo je, dosad, u ovdašnjim oblastima bezuspešno, ah se pri a, da je u Celju Gestapo uhapsio 1 streljao osobe koje su sastavile letke komunisti kog sadržaja.

5-11-1941 krenula je jedna komunisti ko-panslavisti ka banda, od oko 60 ljudi, iz pravca Planine u bližu okolinu Jurkloštra.³ Ovu je nedaleko od Jurkloštra napala jedna žandarmeriska patrola od 4 oveka pod vodjstvom žandarmeriskog komandanta poru nika Fehleiser-a iz Celja, i rasterala je posle kratke vatrene borbe. Pritom je jedan bandit streljan a jedan ranjen, koji je uspeo da pobegne. Žandarmeriska patrola nije imala gubitke.

³ Prvi Štajerski bataljon koji se vra ao, posle svog marša u pojas odredjen za preseljavanje, u Savinjsku Dolinu. Vidi dok. br. 69.

Pretsednik opštine Jurklošter-a, Josip Haller, zaustavljen je, istog dana uveče, pri vožnji iz Rimskih Toplica ka Jurkloštru, od nekoliko bandita, koji su bez sumnje bili pripadnici rasturene bande. Pri daljoj vožnji banditi su otvorili paljbu, ali su se zrna zaglavila u jastucima automobila i u natovarenim koferima, tako da su lica u automobilu ostala nepovredjena.

Isto tako, 5-11-41 oko 22 sata dva nepoznata lica, svakako pripadnici pomenute bande, zaustavila su radnika Vodepa, iz Trbovlja, u Gvidu kod Trbovlja, i zatražila od njega pare. Kako on nije imao novaca, to su se zadovoljili cigaretama i tražili od njega da 7-11-41 deponuje na istom mestu cigarete. Ali oni nisu došli, te su busije od strane žandarmerije i zaštitne policije, kao i patrole, ostale bez uspeha.

13-11-41, u jedan čas noću, zatražio je jedan bandit hieb u pekarnici u Hrastniku. Pošto su ga odbili, otišao je sluzi u konjušarnicu, legitimisao se pokazivanjem ručnih granata i pištolja i pobjegao je posle u brda. Potera koja je odmah preduzeta bila je bezuspešna.

Izgleda da je bandit bio od iste bande koja se 13-11 oko 14 sata pojavila u opštini Dole⁴ i koja je imala oko 60 ljudi. Žandarmerija i pograni na carinska straža iz Dola napale su oko 17 sata ovu bandu, koja se branila sa 3 mitraljeza. Navodno banditi su pritom izgubili 1 mrtvog i 1 ranjenog. Oko 20 sata stigla je iz Zagorja zaštitna policija pod komandom kapetana zašt. pol. Fotter-a i stupila u borbu. Banditi su bili raspršeni i pobjegli su prema granici Rajha. Odatle ih je odbila talijanska grani na straža, koja je u međuvremenu bila obavještena i zamoljena da granicu zatvori; ah, ipak, jednom delu od njih uspelo je bekstvo u Italiju, zbog toga što je vladala pomrčina i magla i jaka snežna vejavica, te je zaštitna policija morala obustaviti svako gonjenje.

14-11-1941, banda u jutra od oko 20—25 ljudi, verovatno jedan deo one koja je dan ranije napadnuta, vidjena je oko 9.30 sata pre podne u Borovaku, opština Polšnik, odakle se kretala prema granici Rajha, kod Podpe i. Gonjenje iste od strane alarmirane stanice Polšnik bilo je nemoguće jer je snežna vejavica odmah tragove zatrpavala. Istog dana preterana banda na italijansko područje bila je prinudjena od talijanskih vojnika da primi borbu kod sela Vodice. U ovoj borbi, navodno komunisti su izgubili 10 mrtvih i 11 zarobljenih.⁵ Da li su Italijani imali gubitaka, nije poznato. Odeljenja žandarmerije, zaštitne policije i pograni na carinske straže nisu imala gubitaka. Među zarobljenim komunistima nalazio se i jedan rimokatolički sveštenik — vodja bande. Zarobljenike treba, navodno,

⁴ Partizanski odred koji je napadao Bukovcu i posle napada još oko 10 dana krstario pojasom određenim za preseljavanje. Vidi primedbe uz dok. b.\ 63.

⁵ Pao je prilikom ove borbe samo Henigman Maks.

isporu iti Rajhu. Prema tragovima u snegu, ostatak bande prebegao je duž granice Rajha u pravcu St. Ruperta (italijan. oblast). U ovom okrugu nije se do danas ništa više ulo o ovoj bandi.

18 i 19-11-1941, uspela je žandarmeriska stanica u Trbovlju, u saradnji sa Gestapom u Celju i Trbovlju kao i sa zaštitnom policijom u Trbovlju, da uhapsi ona lica koja su sastavljala i rasturala komunisti ke letke u Trbovlju — dosada ukupno 18 lica> kao i da zapleni za tu svrhu upotrebljeni materijal.

Ina e, neki zna ajniji ispadi nisu se dogodili. Ovdašnje stanovništvo je još uvek nastrojeno vrlo klerikalno. U procesiji na dan Svih Svetih, izvedenoj od katoli ke crkve 2-11-41 u Trbovlju, u pravcu groblja, uzelo je u eš a oko 700—800 ljudi.

Ekonomsko stanje je zadovoljavaju e, izuzev podru ja za preseljavanje. Namirnice i potrebni artikli uglavnom se redovno dovoze, tako da na to nema nikakve pritužbe. Primaoci piata i zanatlije imaju sasvim dovoljnu zaradu. Naprotiv, seljaci u brdima žive kao i pre, u velikoj oskudici. Ovi esto imaju za ru ak samo kestenje ih krompir.

U podru jima za preseljavanje, naro ito u Št. Janžu, žetva koja se nalazi još na zemlji, kao grah, kupus, kukuruz itd., najve im delom nije odvu ena, živina i svinje bez reda se kolju i jedu, vino se ne preta e i ostaje da stoji u buradima, tako da se više ne može piti, a stoka se prodaje najviše u druge krajeve ih se krijum ari preko granice, u Italiju. Sve ovo zbog toga što ljudi veruju, da stoje neposredno pred preseljenjem i ne e da išta ostave za sobom. U dogledno vreme itavo podru je za preseljevanje moglo bi ostati bez hrane i mogla bi nastupiti velika beda.

Mcžda bi se ovo moglo otkloniti podesnim objašnjenjem.

**Komandant žandarmeriskog okruga
žandarmeriski poru nik**

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG TRINAESTOG ARTILERISKOG PUKA »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« OD 21 NOVEMBRA 1941 GOD. O NEPRIJATELJSKOM ISTUPU GRUPE U ENIKA PREMA PUKOVSKOJ MUZICI¹

Prepis

13 ARTILERISKI PUK »GRANATIERI DI SARDEGNA«
— Komanda —

Br. 9210/u prot.

V. P. 81, 21 novembar 1941-XX

Predmet: Neprijateljska manifestacija protiv pukovske muzike.

KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

V. P. 81

Javljam da je danas, u 18 asova, dok se pukovska muzika vraća u kasarnu sa službene ceremonije »podizanja zastave« 2-og grenadirskog puka, na oko 150 metara od kasarne, bila izviđana od strane jedne grupe od dvadesetak u enika koje je predvodio jedan u itelj.²

Podoficir, vodja muzike — vodnik Cristini Giuseppe ustremivši se na u enike koji su se u trku udaljivali, uhvatio je jednoga koji je i dalje zviždao i odvuкао ga u kasarnu.

U itelj, koji se u pratnji jednog italijanskog u itelja javio dežurnom oficiru da bi izdejstvovao puštanje mladi a i zatim se udaljio, zove se Pirnat Ivan — kako je student izjavio. Ovaj zadnji se zove Zalokar Franc, sin Stanka.

Za ta nost prepisa:
p. pukovnik na službi u štabu,
šef sekcije za operacije i službe
(L. Mango)
L. Mango s. r.

pukovnik
komandant puka
potp. **A. Carravetta**

(M. P.)

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 v, fase. 20).

² Stanovništvo Ljubljane je svoju mržnju prema italijanskom okupatoru masovno izražavalo bojkotom italijanskih priredaba, izražavaju i svoja osećanja gde god je bilo moguće. Italijani su svakog dana do podne i uveče, uz pratnju muzike, dizali i spuštali svoju zastavu pred komandom XI armiskog korpusa na Kongresnem trgu. Stanovništvo Ljubljane je ceremoniju redovno bojkotovalo.

BR. 196

**PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA
ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA OD 23
NOVEMBRA 1941 GOD. KOMANDI KARABINJERA DRUGE
ARMIJE O STANJU KOD TRUPA I STANOVNIŠTVA NA TERI-
TORIJI KORPUSA¹**

**KOMANDA KRALJEVSKIH KARABINJERA XI-og ARMISKOGR
KORPUSA**

Br. 3/30 prot. Poverljivo Vojna pošta (46) 23 novembra 1941-XX

Predmet: Izveštaj o duhu i moralu trupa i stanovništva

KOMANDI KRALJEVSKIH KARABINJERA DRUGE ARMIJE

Vojna pošta 10

Nema ništa naročito da se javi u pogledu na duh i moral trupa. Jedina postojeca želja kod vojnika je da mogu imati još jedan par cipela ili barem da imaju jedan jedini par koji valja. Utvrđeno je da lice i đon, ili zbog toga što su lošeg kvaliteta ili što su slabo izradjeni, nakon kratke upotrebe na snegu ih u vodi nabreknu i propuštaju vlagu. Ništa ne koristi ni ulje za cipele koje je dala vojna uprava kao ni mast koju vojnici nabavljaju za svoj račun u trgovini. Ova gornja želja je potpuno opravdano traženje i, ako se uzme u obzir da u ovoj pokrajini ima snega i blata za vreme itave zime, proizlazi da bi se toj želji moralo udovoljiti bez odlaganja.

Već nekoliko dana kruži vest da se Slovenija ne može više smatrati operativnom zonom i da se trupama koje su u njoj rasporedjene, oduzevši im tako polovinu operacijske doplate, davati druga doplata za koju bi se ukupne doznake znatno povećale. Ta blagodat, koja je sigurno data usled vrlo skupog života, izazvala bi veliko zadovoljstvo među vojnicima, također što se govori i o isplati zaostataka, pošto bi to povećanje počelo od 1-og jula o. g.

Razvoj vojnih operacija na raznim frontovima prati se sa živim interesovanjem. Svi izražavaju vrlo iskreno divljenje prema jedinicama koje još uvek hrabro brane poslednji komadi naše imperije. Sa gordošću se govori o povoljnom ishodu operacija koje u Rusiji vrši italijanski ekspedicioni korpus.

Zudno se o ekuju radiofonske vesti o ponovo zametnutoj borbi u Marmarici i izražavaju se najživlje želje da naši izdrže znaju i teške posledice koje bi proizišle iz jednog dubokog prodiranja Engleza u Libiju.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 u, fase. 7).

Vrlo estu vazdušni napadi na glavne gradove Sicilije i južne Italije izazivaju razdražene komentare a takodjer i bojazan, pošto se time potvrđuje da se neprijateljska vazdušna efikasnost, umesto da se smanji, povećava.

Vest o potapanju engleskog nosača aviona »Are Royal« primljena je sa živim zadovoljstvom, ali kada se je naknadno saznalo iz izveštaja da je torpediranje izvršila jedna nemačka podmornica, došlo je do pravog razaranja. U vezi s time, mnogi se pitaju šta rade naše podmornice kojih je, prema vestima iz štampe, na početku rata bilo preko 130.

Pored toga, pronosi se vest po kojoj bi osovinske snage zaključile savez sa Turskom. Kaže se da bi, s tim u vezi, trebalo da se XI armijski korpus u potpunosti premesti na turski teritorij.

Imenovanje novog potsekretara u Ministarstvu kralj, vazduhoplovstva izazvalo je opet udjenje, pošto general Pricolo — kao što je poznato — uživa neograničeno poverenje kod Dušana. Smatra se da je do te zamene došlo usled nedovoljnih akcija vazdušnog izvidjanja Sredozemnog Mora, naročito za vreme putovanja konvoja za severnu Afriku.

Ovih poslednjih petnaest dana primećeno je da je opala neprijateljska aktivnost i da nije bilo akcija ustanika.

Neki obaveštajci su čak javili da su rukovodioci komunisti pokreta izgleda odlučili ili da obustave akciju oružanih bandi — bilo zbog teškoća oko održavanja istih u ovom godišnjem dobu, bilo što je, usled znatnih gubitaka koje su pretrpeli, odvažnost njihovih pristalica umanjena.

Javlja se medjutim da »Centrala« u Ljubljani izgleda pojačava svoju organizatorsku aktivnost i da sada živo radi na sakupljanju novih lica za vojsku.

Stalno je vrlo aktivno zastrašivanje svakog onoga koji ima lojalne odnose sa italijanskim vlastima.

Smanjeno je rasturanje neprijateljskih propagandističkih brošura i letaka, ali se tvrdi da se priprema jedna nova manifestacija — za koje bi se vreme, u određeno vreme, svi stanovnici udaljili iz javnih lokala i ulica — na dan 1-og decembra na godišnjicu jednog nacionalnog srpskog praznika. Izgleda da će, s obzirom na to da li je malo ili mnogo naroda uzeti u obzir u takvoj vrsti protesta, biti donete važne odluke u odnosu na regrutaciju bandi i budući program borbe.

Studenti su uvek oni koji se najviše zauzimaju bilo u organizaciji bilo u vršenju raznih vrsta neprijateljsko-nacionalističke aktivnosti.

Medju mladima ima najnemirnijih agitatora koji zahtevaju da se obustave predavanja na univerzitetu, na što bi studenti odgovorili prijavljujući i se masovno bandama da bi tako još aktivnije

u estvovali u ustanku. Stoga se smatra neophodno potrebnim da se pohvataju vodje tog pokreta i da se otpreme u progonstvo.

Iz raznih na ina istrage i akcija preduzetih poslednjih dana protiv onih koji vrše protivni ku aktivnost sve jasnije se ispoljuje teško a u pra enju kretanja onih koji su lanovi antiitalijanske organizacije.

Svi gradjani se sada slobodno kre u po teritoriji pokrajine, i malo mogu da u ine blokadne stanice (postavljene na periferiji grada Ljubljane i na nekim drugim mestima) koje su prisiljene da propuštaju svakog biciklistu ih pešaka koji izjavi da ide u neko mesto po nekom poslu.

Stoga se smatra da bi bila od velike koristi primena jedne obavezne li ne legitimacije iz koje bi se videli podaci o mestu stanovanja korisnika.

Ako se ovome još doda zabrana udaljivanja iz mesta stanovanja bez specijalnog odobrenja nadležnih vlasti (Javna bezbednost, kr. karab., predsednici op ina itd.), postigao bi se efikasan nadzor kojim bi mogu nost snabdevanja ustanika kao i koriš enje gostoprimstva susretljivih pomaga a bila ograni ena.

Sa živim se interesovanjem kod vojnika i civila o ekuje rasprava kod Vojnog ratnog suda radi sudjenja ustanicima, zarobljenim sa oružjem.

Bez sumnje e kazne, koje treba da budu inspirisane pravednom strogoš u postoje eg zakona, delovati pozitivno na sve one koji još uvek nameravaju da nastave sa svojom zlo ina kom delatnoš u.

POTPUKOVNIK KOMANDANT
KRALJEVSKIH KARABINJERA

— Luigi Brucchiotti —
(paraf)

BR. 197

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG ITALJANSKOG ARMISKOGRUPA OD 30. NOVEMBRA 1941. GOD. O VOJNO-POLITIČKOJ SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI¹

V. P. 46, 30. novembra 1941.-XX

POLITIČKO-VOJNA SITUACIJA

Promemorija

U vezi s vojnom i političkom situacijom u Ljubljanskoj pokrajini, dostavljam tražene podatke, koje sam morao, usled opsežnosti predmeta koji su tretirani, povezati sa više priloga koje je potrebno poznavati radi ta ne i potpune ocene pomenute situacije.

Pozivam se u celosti na moj izveštaj USD.² obavj. 2722 od 29. septembra koji dopunjujem podacima niže iznetim.

I

Energičnoj akciji za uništenje oružanih komunističkih grupa koje su se ugnježile u brdovitom predelu južno od Ljubljane nije sledila jedna analogna legalna akcija koja je trebala, kao što se jasno vidi iz izjava jednog od glavnih organizatora oružanih grupa, poručnika Šercera (prilog br. I),³ da se svede na sledeće:

a) Na traženje članova grupe, koji su se u potpunoj tajni vratili da bi se zatim skoro svi vratili u Ljubljanu običnim putem. Jedna grupa od 20 fizički iscrpljenih i slabije odevanih ljudi vratila se, bez ikakvih dokumenata, vozom iz Ribnice u Ljubljanu, na glavnu stanicu, a odatle u svoje kuće i u kuće pomagača.

b) Na kontrolisanje sumnjivih vozila koja idu u pravcu Ljubljane. Neki od ustanika, ranjeni u napadu na Lož, o čemu su bile obavestene sve vlasti, preneti su seljačkim kolima u Ljubljanu i sklonjeni po privatnim ljubljanskim klinikama gde se još i danas nalaze.⁴

c) Na hapšenje mnogobrojnih pomagača koji se pojavljuju u Ljubljani i izvan nje, a koji neprestano snabdevaju pomoć u kamiona, automobila, seljačkih kola, voza itd. oružane grupe sa oružjem, municijom i hranom; koji, pored toga, obavestavaju grupe o pokretu okupacionih trupa, čak i svetle im raketama, i to u samoj Ljubljani, pored upotrebe telefona i naročito kurira. Grupa od 20 lica koja su izbegla uništenju kod Debelog Vrha, po svom povratku u Lju-

¹ Original, bez potpisa, u arhivi MNO.

² **Nepoznata skraćena (prim. prev.).**

³ Sa priložima br. 1—9 Redakcija ne raspolaze.

⁴ Vidi izveštaj gen. Robotti-a o ofanzivi od 6—28. oktobra, dok. br. 184. i dok. br. 219.

bljanu, hranila se besplatno, dugo vremena, u gostionici Košak, koja se nalazi u samom centru Ljubljane (ispod hotela »Slon«), sa znanjem samog vlasnika gostionice.

d) Na dezorganizovanje i uništenje rukovodećeg centra u Ljubljani. Mnogi od članova tog centra su poznati, poznate su također osnovne forme njegove aktivnosti, kao i mesta sastajanja. Kr. Kvesturi je javljeno (prilog br. 2) da postoji jedna komunistička ćelija sastavljena od starijih ljudi, koji su bili članovi bivše Komunističke partije Jugoslavije (KPJ). Ti su ljudi, u svoje vreme, imali zadatak da organizuju i da upravljaju prevratničkim pokretom. Jedan od njih je ing. Štebi, koji je bio predsednik jedne železničarske organizacije sa komunističkim pravcem. U današnjem budjenju prevratničke aktivnosti, on koristi poznavanje prilika i svoj uticaj, koji je u svoje vreme stekao među železničarima, za organizovanje raznih manifestacija prevratničkog karaktera na kojima živo uzimaju učesnici železničari (pronalaženje ustanika, terorističke eksplozije paklenih mašina, sabotaze i raspodela oružja, hrane, tajne štampe itd.). Gostionica »Zedom« (Željeznički dom) u Ljubljani je lokal u kojem se sastaje spomenuta ćelija. Kao što se vidi iz spomenutog akta (prilog br. 2), kvestura nije bila upoznata samo sa obaveštenjem koje je primila komanda pešadijske divizije »Granatieri di Sardegna« već su joj dostavljeni i svi podaci o mestu gde se nalaze ti lokali, o licima koja u estvuju i o vremenu u kojem se održavaju sastanci. Što se tiče lica, pored spomenutog ing. štebdja, navode se i imena Leona, dr. Rusa, Zorca, Staneta.

Ipak je izvršeno nekoliko drugih hapšenja, pored hapšenja Baznika (naveden pod krsnim imenom: Stane), koje su izvršili kr. karabinjeri divizije i to zato što se saznalo da je isti sakupljao regrute za oružane grupe.

II

Nikakva akcija političke prirode nije preduzeta protiv vrlo aktivne i snažne komunističke propagande koja se izražava u estom i obimnom rasturanju tajne štampe. Ona potpuno zbunjuje javno mišljenje stavljajući i ga, s jedne strane, u krizu patriotske svesti tvrdeći da odbijanje saradnje u prevratničkom pokretu znači izdajstvo prema domovini, dok ga s druge strane drži u strahu neprestanim objavljivanjem teških pretnji onima koji ne saraduju ili koji su protiv komunističke aktivnosti. Ove pretnje su izražene estim ubistvima koja su velika kao dela pravde. Komunisti su išli toliko daleko u svom bezobrazluku da su objavili postojanje tajnog suda (takozvani »Narodni sud«)⁵ koji bi, u komunističkim namerama, trebao da pret-

⁵ Vidi »Odluku o zaštiti slovenačkog naroda i njegovog pokreta za oslobođenje i ujedinjenje«, dok. br. 40.

stavlja neku vrstu kobnog zloduha, naročito za buržoasku klasu i za katoliki svet, u cilju da terorom parališu svaku moguću reakciju. (Do danas je izvršeno 20 atentata na lica od kojih je većina podlegla.)

Širenje ovog opšteg terora među stanovništvom još više pojačano šiljanjem pretežih pisama osobama ili porodicama koje su vidjenije po svom socijalnom i ekonomskom položaju. Primio sam ih i ja. U njima se ne traži samo određena suma novca već i da se zauzme stav ih otvoreno neprijateljski i špijunski prema pripadnicima italijanskih vojnih i civilnih vlasti.

Okupacione vlasti nisu do sada preduzele nikakvu akciju političko-moralnog karaktera, nije primenjena nikakva mera u cilju ogradjivanja te aktivnosti zastrašivanja, nikakva akcija u cilju sprečavanja nije do danas uinjena u odnosu na mnogobrojne slučajeve napada na osobe i na objekte. Doneto je samo nekoliko članaka u novinama sa vrlo bleđim sadržajem, u suštini ništa »protivofanzivnog«.

Mesni konzervativni krugovi slabo su reagovali na političku aktivnost komunista, bilo što uopšte nisu imali pomoći i ih nisu bili ohrabreni od strane okupacionih vlasti, bilo što im ovo nije bilo moguće zbog zakonskih ograničenja koje nalaže sadašnje izvanredno stanje (vidi promemoriju o slovena koji katolici koji stranci, prilog 3).

Da bi javno mišljenje držao stalno u napetosti, da bi također opravdao neprestano traženje novca i hrane, da bi podigao moral kod pristaša, koji je u nekoliko opao posle poraza kod Debelog Vrha, u vili Mikli, kod Osredka — o čemu se odmah saznalo i što je narodna mašta još i uvela —, komunistički centar, koji je u početku sigurno primao uputstva sa juga, odlučio je da prebaci preko granice ostatak ljudstva oružanih grupa, da bi tako izbegao njihovo potpuno uništenje i istovremeno pojačao grupe koje operišu u Bosni. Naknadno je tu namenu izmenio odlučivši da preduzme ponovo terorističke akcije — bilo napadima na osobe (odvođenje šumareva sina iz Podbukovja, pokušaji ubistva vojnog kapelana 13 artiljerijskog itd.), bilo obnavljanjem aktivnosti oružanih grupa od kojih su već neke ponovo aktivne u zoni Grosuplja, dok se druge formiraju u zoni Krim (vidi izjavu Šercera, prilog br. 1).

Ova pojačana prevratnička aktivnost omogućena je slabim preventivnim merama preduzetim od strane okupacionih vlasti, nesigurnih u pogledu izbora trenutka za akciju i u pogledu sredstava, a isto prožetih — barem što se tiče kvesture — jakom »profesionalnom zavišću«.

Kao što se vidi iz priloga br. 4, veliko mišljenje u Iškoj Vasi, naredjeno od Ljubljanske kvesture, nije dalo nikakvog rezultata. Slaba organizacija, nedovoljno vojno znanje, površnost i netačnost obaveštenja datih pre operacije, slaba fizička uvežbanost za ratne napore, kod pojedinih komesara koji su, na čelu sa kvestorom, uzeli u ruke neposredno vođenje operacija, — sve su to razlozi potpunog neuspeha

akcije iako je 50 agenata sa 4 policiska psa bilo poja ano sa 2000 grenadira, medju kojima preko 100 oficira.

Najistaknutiji bandit, danas ve uhapšeni bivši aktivni jugoslovenski poru nik Šercer, zamenik komandanta svih oružanih bandi (takozvani Krimski bataljon), koji je zamislio i li no upravljao teškim napadom na Lož i Bezuljak, uhapšen još 14 novembra, nije ni do danas preslušan od kr. kvesture kod koje so on i nalazi. Tek što je pre 2 dana stavljen nekoliko sati na raspoloženje diviziskim kr. karabinjerima, uspelo je saznati preko jednog konfidenta, uba enog u eliju, važne vesti o kojima je re u izjavi gore spomenutoj (prilog 1).⁶

Jasno je da se sa pravovremenim upoznavanjem tih fakata moglo mnogo doprineti da se spre i ih barem znatno onemogu i obnavljanje oružanih bandi, kao i ponavljanje kriminalnih dela kojih je bilo u poslednje vreme. Napominje se da je ovo hce sigurno u to da e uspeti pobe i iz zatvora.

Pre nekog vremena, grenadiri na straži u Šmarju uhapsili su 2 lica pod sumnjom da su pripadala oružanim grupama. Predali su ih kvesturi, nazna ivši u izveštaju (prilog 5) razloge zbog kojih su ova dvojica osumnji eni. U prkos tome, kvestura ih je malo zatim pustila ne utvrdivši ništa što bi im išlo na teret.

Nakon duge i pažljive istrage diviziski kr. karabinjeri su uspeli ponovo da uhapsu jednog od ove dvojice, jer se takodje iz priznanja drugog (prilog br. 6), koji je još u bekstvu, pokazalo da su pripadah takozvanom Kamni kom bataljonu, t. j. poznatoj grupi koja operiše na njema koj teritoriji i koja je izvršila upade u zonu Šmarje, ubivši jednog karabinjera i izvršivši mnoga dela sabotaze.

III

Ponovni napadi na usamljene vojnike u Ljubljani i po pokrajini (ubistvo jednog finansiskog stražara, jednog karabinjera i ranjavanje drugih vojnika), napadi i vre anja vojnika koji se kre u ljubljanskim ulicama (pljuvanje na komandanta 38 bataljona crnih košulja), neprestano potsticanje preko tajne štampe za vršenje napada na pripadnike oružanih snaga, utvrđjena injenica da pripadnici oružanih grupa dolaze esti u Ljubljanu bilo radi odmora bilo da bi se sklonih, injenica takodje utvrđjena da stanovništvo drži još uvek mnogo-brojno oružje i municiju koja je pripadala bivšoj jugoslovenskoj vojsci, — sve to navodi vojne vlasti da primene sve mere sigurnosti, medju kojima i naredjenje da vojnici pri izlasku u grad budu potpuno n-oružani. Tu su meru kasnije primenili i partiski funkcioneri koji preko fašisti ke uniforme nose opasa sa pištoljem.

Vrlo intenzivna obaveštajna aktivnost koju vrše podredjeni obaveštajni organi a iji se rezultati odmah koriste — doprinela je

⁶ Vidi dok. hf. 90.

uspešnom razvoju operacija iš enja oružanih grupa, koje smo pravovremeno uspeli rasturiti i spreiti njihovo opasno ja anje.

Istovremeno, pošto je utvrđeno da Ljubljana pretstavlja organizacioni centar oružanih grupa, bilo u odnosu na njihovo formiranje, bilo u odnosu na sve ono što služi za snabdevanje istih, bilo, na kraju, u odnosu na upravljanje njihovim kriminalnim akcijama, — komanda divizije »Granatieri« je bila prisiljena da obrati svu pažnju na tu centralnu organizaciju, nastoje i da je razotkrije, traže i pri tom, kao što je već gore izneto (vidi priloge 2, 5, 6, 7, 8), saradnju organa policije u traženju krivaca i suzbijanje njihove štetne aktivnosti. Nažalost, tražena saradnja nije bila tako intenzivna i spremna kakvu je težina situacije tražila, usled čega je, kao što se vidi iz Šercerove izjave (prilog 1), diverzantski centar u Ljubljani bio u mogućnosti da reorganizuje oružane grupe koje su tada bile raspršene u već spomenutim sukobima, i da ih ponovo formira delom od istih preživelih boraca a delom od novih koji su mirno regrutovani u samoj Ljubljani.

Iz tih razloga, komanda divizije »Granatieri« nastavlja svim sredstvima kojima raspolaže, intenzivno traganje za opasnim elementima kao i eliminisanje krivaca, bilo u samom organizacionom centru, Ljubljani, bilo progone i ih u ograncima po pokrajini i pri manifestacijama otvorenog protivljenja. To vrši na osnovu prava koje proizlazi iz člana 18 naredbe Du e a fašizma od 3 oktobra 1941 i na osnovu članova 301—302 vojno-kriminalnog zakonika iz doba mira primenjivog takodje i u doba rata na osnovu člana 244 vojno-kriminalnog zakonika iz doba rata, i na osnovu istog gledišta vojnog tužioca Kralja i Cara pri Ratnom sudu 2 armije, sekcija Ljubljana (prilog br. 9).

IV

Nema izgleda da će se situacija poboljšati i nema nikakvih znakova da civilne vlasti naaneravaju poboljšati rad na uzajamnoj saradnji koji sam ja žapeo i koji podržavam i stalno pothranjujem. Dokaz tome su negativni odgovori na mere koje sam ja više puta tražio. Te mere su:

— oduzeti ili ograničiti, broj privatnih radio aparata koji su izvor neprestane propagande u prilogu Rusa i Engleza (Spremiti saobraćaj biciklima, odnosno ograničiti ga samo na poznate osobe, pošto se pokazalo da su bicikli sredstvo kojim se komunisti služe u brzom vršenju terorističkih i zločinačkih dela i isto tako u brzom udaljavanju i izbegavanju hapšenja, stvoriti jednu aktivnu štampu protiv pamfletskih novina koje su prosto besne na fašizam i Italijane).

Visoki komesar, u svom pismu upućenom takodje i komandi Armije, odgovara da postoji kontrapropaganda protiv ovih novina.

Moguće da ona i postoji, ali nije takva kakva smatram da bi trebala biti, t. j. barem isto tako živa kao i njihova, pošto imamo za to mnogo korisnog materijala.

BR. 198

**IZVEŠTAJ OBAVEŠTAJNOG OTSEKA KOMANDE ITALIJANSKE
DIVIZIJE »ISONZO« OD 30 NOVEMBRA 1941 GOD. O POLITI KOJ
SITUACIJI NA TERITORIJI DIVIZIJE¹**

KOMANDA PEŠADISKE DIVIZIJE »ISONZO« (14)

Diviziska obavestajna sekcija

V. P. 59, 30 novembra 1941-XX

PETNAESTODNEVNI IZVEŠTAJ — DRUGA POLOVINA
NOVEMBRA

2

Stanje morala i politička situacija — Nemačka teritorija

Nastavlja se iseljavanje slovenačkog stanovništva iz pogranične teritorije u unutrašnjost Nemačke. Izgleda da su mnoge slovenačke porodice transportovane u Poljsku i Šleziju. Skoro svi intelektualci i ljudi prosečne kulture izgleda da su prinudjeni da napuste svoju zemlju. Celog dana 27. novembra, preko raskrsnice kod s. Tržišče (XN-CZ), prolazili su mnogobrojni kamioni sa građanima iz zone Št. Janž (XN-DH) a išli su prema severoistoku. Pokret je trajao do 21. as.

Još ima neraspoređenja, i verovatno da mnogi ljudi suprotnog mišljenja pronose alarmantne glasove, preteruju i u pogledu prilika i rđavog postupka prema odvedenim. Možda su ovi ljudi pronesi lažnu vest prema kojoj će se iseljavanje proširiti i na slovenačko stanovništvo naše teritorije.

Mnoge seoske porodice iz italijanske Slovenije, veruju i u obećanja da neće biti proterani iz zemlje, pokazuju osećaje simpatije prema našoj upravi. Njihovo poverenje je pojačano naročito mnogo cenjenim držanjem naših vojnika, koji su kad je objavljen nemački proglas o interniranju zatvorili jedno oko za tolike porodice koje su, da bi izbegle ovim strogim merama, ušle u našu teritoriju gde su ih prihvatili rođaci i prijatelji.

Mnoge nemačke porodice iz zone istočno od Kočevja izgleda da su upućene na pograničnu teritoriju napuštenu od strane slovenačkih porodica. Pokret se vrši bez incidenata. Slovenci u zoni gledaju, uopšte uzev, sa zadovoljstvom na premeštanje Nemaca, a oni, i da

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 32 a, fase. 4).

² Prva strana teksta ispuštena. Odnosi se na privredna pitanja i stanje na teritoriji Hrvatske.

bi se izvukli u izvesnoj meri od neprilika koje proisti u iz potmulog neprijateljstva slovena kih suseda, napustili su u nekim mestima potpuno svoje dedovske ku e.

Za službu održavanja reda i za dejstvo protiv oružanih grupa i eventualnih pokušaja ustanka, skoro sva grani na mesta nema kih finansa su poja ana, kako duž italijansko-nema ke tako i duž nema ko-hrvatske granice.

Pored toga došla su kao poja anje tri policiska bataljona, svaki od po 1000 ljudi otprilike, dva u Krško (MK-DE) a jedan u Rade e (XN-DN). U celinii iseljavanje Slovenaca ipak nije dovelo do stvarno ozbiljnijih posledica.

Nastavljaju se atentati i oružani sukobi izmedju Nemaca i ustanika kih trojki, odnosno grupa. Izgleda da su se jake snage ustanika prikupile u zonama: Celje - Trbovlje (ZT-DR) - Debeli Vrh (MK-DN).

Stanje morala i politika situacija — Okupirana teritorija

Aktivnost ustanika na ratnom polju, u drugoj polovini novembra, manifestuje se samo tokom akcije koju su zapo ele jedinice ove divizije (14 diviziski minobaca ki bataljon i 24 pešadiski puk), a koju su nastavile jedinice divizije »Granatieri«, protiv grupe u s. Krška Vas (VQ-CS) na periferiji diviziske teritorije.

Jedna operacija iš enja izvršena u zoni Miklarja (XI-BQ) od strane 23 pešadiskog, na prijavu jednog obaveštajca, završila se hapšenjem dvojice preostalih ustanika grupe FABIJAN, uništene u G. Lazah.³

Podaci saznati od zarobljenih ustanika, koji su docnije i potvrdjeni, ukazuju da je potrebno štedeti, ukoliko je mogu e, život ustanika koji dopadnu u naše ruke, jer oni mogu biti korisni donosioci vesti. Nije pojedinac onaj koga, po našem gledištu, treba uništiti ve je to samo organizacija.

Ovo gledište izrazio je i viši oficir Vojnog suda 2 armije, koji je bio došao ovamo radi ispitivanja zatvorenika.

Zastoj u pokretu grupa je možda nastupio usled gubitaka koje su ustanici pretrpeli u poslednje vreme. Ali ne može se pretpostaviti da je sasvim prestala aktivnost neprijatelja. I dalje se pojavljuju pojedinci sumnjivog držanja u blizini logora i stražarskih mesta, na koje stražari i patrole uvek ispale po neki hitac. O evidentno da ne treba smatrati sva lica sumnjivim koja tako izgledaju, ima nesre nika koji katkada usled svoje neobazrivosti izgube život.

Pojedini napadi na vozove (n. pr. : 27 novembra u blizini s. Breg /ZI—CZ/; 30 novembra blizu stanice Sti na /VS—CZ/) nagoveštavaju, da teroristi ka delatnost ne daje znaka da e iš eznuti, i ma da

³ Misli se na uništenje Belokrajinske ete. Vidi primedbu br. 2 uz dok. br. 63.

taj na in sabotaze nije dosada naneo ozbiljne štete, ipak lako a kojom mogu da zavaraju pažnju naših patrola daje izvesnu smelost prestupnicima.

Rovarenje prevratni ke propagande u gradjanstvu nastavlja se privremeno, možda sa još ve om intenzivnoš u. Imaju se o evidni znaci pove anog rasturanja letaka od kojih verovatno mnogi promaknu istragama, kao i drskog ispisivanja parola i subverzivnih znakova na zidovima ku a.

Saopštenja pojedinih meštana to potvrđuju, iako pre utno.

Najve i deo stanovništva, ako nije neposredno umešan, prima uticaj iz sentimentalnosti a možda i zbog straha od represalija. Ovo razmatranje potvrđuje solidarnost kojom su se stanovnici Novog Mesta i nekih drugih mesta odazvali apelu »Slovenskog poro evalca« br. 26 i mnogim izvodima toga apela rasturanim u zoni; mnogi ljudi su napustili javne lokale i ulice 1 decembra uve e, tako da su ovi ostali prazni.

Neprijateljska propaganda, prirodno, nalazi medju studentima sredinu koja je raspoložena da prihvati arolije arobnjaka. Još pre rata komunisti ka ideologija bila je mnogo prodrta u svest slovena ke studentske omladine, koja poti e velikim delom iz skromnije klase inovnika i radnika bez imovine, koja ja e ose a delovanje ekonomske krize. Govori se i o naro itim povlasticama za pohadjanje škole koje su uživali ranije siromašni studenti, a koje su sada izgubili, te se zbog toga u njima stvara negodovanje prema našoj okupaciji.

Još se insistira da se iznese na videlo neraspoloženje inovnika zbog vrlo velikih ekonomskih teško a u koje su ovi zapali usled sadašnjih piata, koje zaista malo odgovaraju osetnom poskupljenju života.

Tajna štampa se razme e saglasnoš u katolika sa komunisti kom delatnoš u. Poslednjih godina bivše jugoslovenske uprave katoli ka partija je bila razvila žestoku kampanju protiv Sovjeta.

Ah, i ako izgleda da je zbog nacionalnih razloga borba prividno umanjena, suprotnost dvaju shvatanja, vidno protivre nih, onemogu ava idealnu složnost koju se subverzivna štampa trudi da istakne, da bi pokazala brojno širenje sekte.

Ne možemo re i da su sveštenici i Slovenci katolici postali Italijani; ali možemo sigurno potvrditi da je moderni komunizam, istinski ateisti ki, uvek nespojiv u svojim materijalisti kim shvatanjima sa verom u Hrista. Jadna »Osvobodilna fronta« luta u empirizmu da bi posvedo ila pomirljivost koja uistini ne postoji, i tuma i katoli ki ose aj jednom praznom frazom konstruktivnog zna aja: »Naša vera u Boga i u besmrtnost duše je istinska i duboka samo kad se nalazimo pred teško ama i krajnjim odlukama; u našem slu aju — kada stvaramo jedan novi svet«.

Zato bi bilo veoma korisno, kao što smo pre rekli, istaknuti svim sredstvima nedostatke suprotnih shvatanja, približuju i se sveštenicima i manifestuju i što je god više moguće, prilikom svakog verskog događaja, hrišćanski osjećaj našega naroda,⁴ koga ovde predstavljaju naši vojnici.

»Slovenski poročevalac« br. 26 žali se da je proteklih godina, usled nesloge među građanima, bilo onemogućeno stanovništvu i radničkoj klasi da u stvari slobodno u proslavi 1. decembra.

U Novom Mestu i u nekim drugim mestima odaziv na apel, kao što je gore rečeno, može se formalno smatrati da je uspeo. Ah ovim se ne može reći i da je narod postao žrtva i instrument u rukama takozvane »Osvobodilne fronte«, koja, kako tvrdi opoziciona štampa, ima pretežno komunistički program. Sektaški rascep, iako OF želi da ga prikrije, postoji ustvari, i otkriva se u tajnim lancima. Manifest »Smersu«,⁵ koji Sekcija »I«⁶ — divizije »Granatieri« — baš preporučuje da se rasturi, u potpunoj je suprotnosti sa »Osvobodilnom frontom«, a otkrivaju se kao neprijatelji i »Glas porobljenih Slovenaca«, časopis »Udruženi Slovenci«,⁷ a sigurno da nije sa njom saglasno ni pastirsko pismo koje je ljubljanski biskup uputio hrišćanima. U suštini, skoro svi časopisi — sa izuzetkom onih, dosada zaista više raširenih, takozvane »Osvobodilne fronte«, koji imaju tendencije isključivo terorističke — potstaju na smirenje i na mir.

Zašto ne objaviti, bar u izvodu, ove članke opozicione štampe u pokrajinskoj štampi? Zašto ih ne iskoristiti kao sredstvo za borbu protiv varvarske komunističke propagande? Zašto ih ne staviti na iskušenje otvorene borbe? U »Jutru« ima zaista nekoliko antiboljševičkih, antiterorističkih stavova. Ah, ne bi li bilo efikasnije doneti misli i reči ove štampe koja je prikrivena, da bi se diskreditirale otrovne reči koje traže da se žrtvuju toliki ljudi pred Sataninim oltarom i da se dokaže, kao što to čini sama slovenačka antiSovjetska štampa, da ne gura istinski nacionalni osjećaj u smrt i na robiju tolike nesrećnike koji su esto i nesvesni opasnosti kojoj idu u susret, veštinski duh, a nadalje materijalni interes malog broja plaćenika jevrejsko-komunističke zajednice.

⁴ Misli se: italijanske nacije.

⁵ Smersu Rudolf, pre kapitulacije stare Jugoslavije antikomunistički propagator, izdao je letak u kome, pod maskom prividnog antiitalijanstva, poziva u borbu protiv partizanskog pokreta. Italijani kojima nije bio pogodan jedan takav istup protiv okupatorskih vlasti, čak su ga privremeno zatvorili sa navodom da »još ne trebaju Domo i od meštana-Slovenaca za borbu protiv komunizma«.

⁶ Obaveštajni otek

⁷ Publikaciju »Udruženi Slovenci« izdavala je grupa klerikalne »sredine« sakupljene oko dr. Gosara Andreja. Ova grupa prešla je kasnije u redove pristalica Draže Mihailovića.

Jedan naš nesretni pesnik, ražalošten o apanjem podeljene i potlaene otadžbine, uputio je, iz usamljenosti u izgnanstvu, inteligenciji i srcima svih Italijana, koji su umeli da ga shvate, jednu izvanrednu poučnu opomenu: »Da bi se sagradila Italija, treba uništiti sekte«. Danas, naročite prilike savetuju da se iskoristi sasvim suprotno značenje Foscolijeve izjave i, zbog zahteva koje nameće stvarnost političkog momenta, treba postupiti prema rimskom aforizmu⁸ i pokoriti i jednog i drugog nepokornog protivnika, kako bi se moglo bolje njima upravljati prema Vrhovnom zakonu otadžbine i za samo dobro zajednice.

(M. P.)

BK. 199

**IZVEŠTAJ KARABENJERSKOG ETRNAESTOG BATALJONA
GRUPE KARABINJERA U LJUBLJANI KOMANDI JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA OD 5 DECEMBRA 1941 GOD. O
NAPADU NA MOST KOD PRESERJA¹**

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
XIV BAT. KR. KARAB. »MILANO«

Vanjska ljubljanska eta

Br. 55/52 Div. taj. prot.

Ljubljana, 5 decembra 1941-XX

Predmet: Izveštaj.

GLAVNOJ KOMANDI KR. KARABINJERA (PUTEM TELEGRAMA)	RIM
VISOKOM KOMESARIJATU KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA	LJUBLJANA V. P. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	SEDIŠTE LJUBLJANA
KRALJEVSKOJ KVESTURI KOMANDI KR. KARABINJERA 2 ARMIIJE (FONOGRAM)	V. P. 10
KOMANDI GRUPE KR. KARAB.	LJUBLJANA

Jaka ustanika grupa napala je 5. t. m., oko 2.30, vojnu baraku na liniji Ljubljana—Postojna, blizu Notranje Gorice (Ljubljana — P. P. — V. E. — Karte J — 1 : 100.000) i ubila vatrenim oružjem tri, a ranila pet vojnika, koji su svi vršili stražu na železni kom mostu na reci Ljubljanici.²

Izvršenom istragom je utvrđeno da su ustanici, sem toga, postavili dinamitne naboje, koji su, eksplodiravši samo delimično, proizrokovali prekid železniške pruge i oštetili spomenuti most.

Istraga je u toku.

Sledi opširniji izveštaj.

Stiglo 14-XII-1941-XX

Pov.	br. 2527
	Odgovor

(M. P.)

Kapetan
komandir ete
(Mario Marchetti)
Marchetti s. r.

Visoki komesarijat za
provinciju Ljubljana

— 5 XH 1941-XX —

Prijem

BR. 200

**NAREDJENJE KOMANDANTA ITALIJANSKOG JEDANAESTOG
ARMISKOG KORPUSA KOMANDANTU DIVIZIJE »GRANATIERI
DI SARDEGNA« OD 6 DECEMBRA 1941 GOD. O ISTRAZI POVO-
DOM PARTIZANSKOG NAPADA NA MOST KOD PRESERJA¹**

Operativno

AKTA

02/9949

STROGO POVERLJIVÖ

Predmet: Istraga

V. P. 46, 6 decembar 1941-XX

G. GENERALU KOMANDANTU
DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«

V. P. 81

Molim Vaše gospodstvo da pri vršenju istrage povodom razvoja noćnog napada na stražu železničkog mosta u Preserju obrati naročitu pažnju na činjenicu da — osim jedne ete železničara koja je prispela oko 1.30 časova iz Borovnice — nijedna druga obližnja jedinica (Granatieri ili 221 teritor. mobilni bataljon) nije pohitala na lice mesta potrebnom brzinom, premda se borba morala sigurno i nesumnjivo osetiti, zbog kratke udaljenosti i zbog noćne tišine, po mnogobrojnim pušanim i mitraljeskim pucnjevima i eksploziji minskog punjenja na mostu.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 1).

Kad se ovo moglo desiti, onda je o igledno da smo još uvek daleko od onih potrebnih mera predostrožnosti kod jedinica i one hitne intervencije koja, sama, iako ne može da potpuno spre i iznenadan napad, ipak može da omogu i vršenje protivdejstva i radikalno kažnjavanje zlo inaca.

Proizlazi da su buku borbe jasno ule patrole iz Vrhlike, prema tome apsolutno je sigurno da su je morale takodje uti i jedinice s obe strane puta za Ljubljano.

General komandant
Mario Rabotti

BR. 201

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA SVIM PODREDJENTM JEDINICAMA OD 8 DECEMBRA 1941 GOD. O MEKAMA OPREZNOSTI ZBOG PARTIZANSKOG NAPADA NA MOST KOD PRESERJA¹

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje Vojna pošta 46, 8 decembra 1941-XX
br. 02/9991 op. prot.

Predmet: Akcije ustanika

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI GRANI NE STRAŽE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI XI INŽINJERISKOG BATALJONA ARMISKOG KORPUSA
VOJNOJ SANITETSKOJ UPRAVI XI A. K.
INTENDANTSKOJ VOJNOJ UPRAVI XI A. K.
KOMANDI KR. KARAB. XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI STANA XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI XI HEMISKE ETE A. K.

Ponovo se opažaju pojave banditizma, za koji se mislilo da je u opadanju.

No u 30 novembra napadnuta je bez posledica stražarnica na ulazu u tunel Peš enik prema Velikoj Loki.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 7).

Dvojica komunista ubili su 30 novembra jednog našeg poverljivog oveka na mestu udaljenom 1 km od prelaza Pe ar.

U blizini železni ke stanice Sti na, eksplodirao je eksplozivni aparat, uništivši oko 30 cm pruge.

Dana 1 ov. m. eksplodirale su dve bombe u blizini trga »Tromostovlje« u Ljubljani, dok je istovremeno s jednog prozora, okrenutog prema trgu, ispaljeno nekoliko metaka iz pištolja na naše vojnike koji su potr ali na mesto eksplozije.

5 ov. m., oko 1,45 asova, jedna banda od oko stotine ljudi, naoružanih puškama i puškomitraljezima, napala je i savladala strażarsko mesto 221. bataljona na železni kom mostu kod Preserja. Naši gubici: etiri mrtva i etiri ranjena.²

Na ovakvu akciju treba žestoko i nemilostivo reagovati. U svakom garnizonu poja ati budnost i primeniti potrebne mere. Jedinice e poslati podatke o fortifikaciskim radovima izvršenim oko baraka, koji treba da budu dovršeni što pre.

Svi vojnici moraju znati da su komunisti ke ubace, koje se kriju pod maskom nacionalizma, posle nanesenih udaraca, ponovo došle do daha, i oslanjaju i se na aktivno ili pasivno pomaganje od strane stanovništva, postale opet aktivne, što je dovelo, iako ne do značajnih rezultata, a ono do ubistva etvorice naših jadnih drugova i do nekoliko obi nih kradja u naseljima koja su najbliža njihovim skloništima.

Treba biti oprezan i nastaviti odlučno sa ugušivanjem pobune kako bi se zaveo mir u ovoj našoj novoj pokrajini, radi ugleda našeg vojnika, — koji, ako je dobro vodjen, zna da bude odlučan i da se drži herojski kad je to potrebno, — i radi osvete naših drugova koji su mu ki ubijeni u izdajni koj zasedi, uvaju i železni ke pruge, te tekovine civilizacije u ovoj okupiranoj zemlji.

KOMANDANT
GENERAL ARMISKOG KORPUSA
Mario Robotti

Za ta nost prepisa
ZA PUKOVNIKA, NA ELNIKA ŠTABA S. O
POTPUKOVNIK POM. NA ELNIKA ŠTABA

A. Pederzani
Pederzani s. r.

- Vidi dok. br. 75.

Brč 58/24 pov. prot.

Kr. karab. XI arm. korp.

V. P. 46, 9-12-1941-XX

209 mešovitom vodu kr. karab.

375 brzom vodu kr. karab.

210 mešovitom vodu kr. karab.

. . . . s molbom za naredjenje da se ovaj cirkular pro ita svim pot injenim vojnicima, skre u i im pažnju na sadržaj poslednjeg stava.³

Potpukovnik
Komandant kr. karab. XI arm. korp.
(Luigi Brucchietti)
L. Brucchietti s. r.

BR. 202

NAREDJENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENIM KOMANDAMA OD 8 DECEMBRA 1941 GOD. ZA ODBRANU GARNIZONA VRHNIKE I VIJADUKTA KOD BOROVNICE ZBOG POJAVNE DELATNOSTI PARTIZANA¹

Poverljivo na li nost

KOMANDA XI ARMISKOG KORPUSA

Operativno odeljenje

Prot. br. 02,992 op.

V. P. 46, 8 dee. 1941-XIX

Predmet: Situacija u Sloveniji

KOMANDANTU PEŠ. DIV. »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDANTU PEŠ. DIV. »ISONZO«
KOMANDANTU GRANI NE STRAŽE XI ARM. KORP.
GENERALU TALLINUCCIU
KOMANDANTU ARTILJERIJE XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU INŽINJERIJE XI ARM. KORPUSA
NA ELNIKU SANITETA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU KR. KARAB. XI ARM. KORPUSA
NA ELNIKU INTENDANTURE XI ARM. KORPUSA
NA ELNIKU ADMIN. ODELJENJA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU STANA XI ARM. KORPUSA
KOMANDANTU GARNIZONA U VRHNIKI

Verodostojna obaveštenja daju naslutiti da se komunisti ka delatnost, kamuflirana u nekim mestima slovena kim nacionalizmom, sve više poja va.

³ Dopisano crvenim mastilom.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 2).

^{3!} Zbornik tom VI, kni. 1

Napadi na objekte ponovili su se i postali su intenzivniji, depili su se razbojni ki napadi na pojedince i na straže, strašne osvete protiv konfidenata itd. Program koji izgleda da su sebi postavili komunisti ide još dalje. Kao naprimer:

a) Centrala u Ljubljani izgleda da namerava ubaciti nekoliko bludnica radi zavodjenja mladih oficira i vojnika, koji bi nakon toga bili pojedina no napadnuti i zarobljeni u samom gradu, da bi nakon toga bili upotrebljeni za prikupljanje obaveštenja.

Pokuša e se takodje korupcijom da zarobljeni pristupe Komunisti koj partiji. One koji bi se oduprli laskanju i pretnjama trebalo bi ubiti.

b) U Vrhniki — ostaju i centrala u Ljubljani — gde su komunisti najdrskiji, navodno treba da se osnuje centar koji e zarobljavati taoce vojnike i oficire, ne isklju ivši oficire višeg ina.

Medju uhapšenima prilikom operacija iš enja zbog napada kod Preserja najsumniviji su oni iz Vrhnike i Borovnice, a medju njima su neki priznali krivicu.²

c) Izgleda da se priprema ozbiljan napad na vijadukt kod Borovnice.

Prema gore izloženom, neophodno je potrebno odlu no reagirati. Zbcg toga naredjujem:

1. Nalaizi po predmetu pod slovom a) imaju se na pogodan na in saopštiti pot injenima.

2. Potpukovnik Brucchiettd, u sporazumu sa komandantom garnizona, mora da izradi potpun plan da Vrhniku obezbedi od svakog iznenadjenja i da osigura za svaki slu aj neposredno protivdejstvo.

3. Komandant divizije »Granatieri« treba da se li no zainteresuje za sigurnu zaštitu vijadukta kod Borovnice i da me izveštava o sadašnjoj situaciji i o izmenama koje e eventualno smatrati da ih je potrebno odmah preduzeti.

4. Svi treba da shvate da sve ve a i svirepija aktivnost koju imaju u programu prosti komunisti ki razbojnici, ije vodje žive udobno sakriveni u Ljubljani, zahteva materijalno i moralno protivdejstvo.

Zbog toga treba:

- podignuti mala utvrdjenja za svaku baraku ili grupu baraka;
- nadzirati savesnije i ozbiljnije komunikacije i objekte;
- ni za as ne umanjiti službu nadzora; vojnici treba da znaju da se radi o njihovu životu, a sami oficiri treba da se užive u sadašnju situaciju koju — treba ipak priznati — sami oficiri ne shvataju uistinu ozbiljno;
- ugušiti svaki pothvat za koji bi postojali i samo izvesni znaci (ili samo sumnja) o napadu.

² Vidi primedbu br. 2 dok. br. 75.

Zaključuju i :

»Probuditi se svi, biti pripravnici na brzo protivdejstvo i imati u vidu da je palo ve dosta naših nevinih žrtava. Gornja su uputstva o spremnosti za upotrebu oružja jasna. Ostaje samo da se po njima postupi. Neka se još jednom, još više puta, pro itaju vojnicima i neka se kazni onaj koji se njih ne drži. Danas je prevelika strpljivost — glupost, nepravda prema našoj zemlji i prema našim palim vojnicima. Staloženost u ocenjivanju situacije i protivdejstva, ah ne slabost.«

General arm. korpusa
komandant
M. Robotti

Za ta . prep.
za pukovnika na . štaba s. o.
potpukovnik, pomo nik na . štaba
— A. Pederzani —,
A. Pederzani s. r.

BR. 203

**NAREDJENJE MINISTRA UNUTRAŠNJIH POSLOVA VLADE
KRALJEVINE ITALIJE SVIM PREFEKTIMA KRALJEVINE OD
9 DECEMBRA 1941 GOD. O POJA ANJU NADZORA I OPRE-
ZNOSTI U VEZI S PROCESOM U TRSTU¹**

P R E P I S

PREVOD² TELEGRAMA

9 12-41
13812 pov.
13.50

28. CSCSC — pre svega — Rim — Unutrašnji — 56175-113-8-13.50—

PRE SVEGA
PREFEKTIMA KRALJEVINE

Br. 92101/441. Iz pouzdanog i poverljivog izvora se javlja da slovena ki komunisti i nacionalisti organizuju teroristi ka dela koja e izvršiti pri objavljivanju presuda specijalnog suda protiv optuženih u poznatom procesu koji se sada vodi u Trstu.¹ Ta teroristi ka aktivnost

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta («tal. odeljenje, kutija 21 w, fase. 1).

- Verovatno dešifrovanje

³ Pred naro itim fašisti kim tribunalom vršio se u Trstu, od 2 do 14 decembra 1941 god- veliki proces protiv Slovenaca. Na optuženi koj klupi se nalazilo 60 optuženika, komunista, antifašisti kih patriota i slo-

trebalo bi da bude naročito uperena na kasarne i vojna skladišta, sedišta Fašija i partiske organizacije, željeznička postrojenja i uopšte na zgrade i javne objekte. Stoga se moli da se preduzmu dobrosmišljene mere nadzora i da se pojača opreznost nad Slovincima nastanjenima u toj pokrajini, vrše i u sumnjivom slučaju i potrebne pretrase, i obavješavaju i odmah ministarstvo o svakom događaju.

Prepis uputiti kvestoru.'

Za ministra, Senisse

Primljeno 11—12—41

	Br. 2509
Pov.	Odg.

vena njih nacionalista. Pored pomenutih, bilo je optuženo još mnogo lica. koje fašisti nisu uspjeli izvesti pred sud. Svih uhapšenika u vezi sa ovim procesom bilo je blizu 300. Po etkom jula 1940 god. uhapsili su 149, a septembra 1941 god. još 120 ljudi. Ova hapšenja obuhvatila su kako Trst tako i Goričku i Riječku pokrajinu.

Oštrica procesa bila je uperena protiv komunista koje su okrivljavali da imaju veze sa komunistima kim centrima sa druge strane granice, da štampaju i rasturaju ilegalne propagandiste koje komunisti ke brošure i da pripremaju oružani ustanak među slovena kom manjinom i italijanskim radnicama u Trstu sa namerom da zbače fašistički režim. Ostale, koje su delili u terorističku i intelektualnu grupu, optužili su zbog najrazličitijih prestupa: od gajenja nacionalne kulture, maternjeg jezika i slovena ke knjige, izdavanja hektografisanih literarnih listi a do diverzantskih akcija, špijunaže u korist Jugoslavije i pripremanja atentata na Musolinija.

Tršćanska gradska organizacija Partije, koja je tada ve imala vlastitu ilegalnu štampariju, i organizacija OF pratile su proces brojnim lecima na slovena kom i italijanskom jeziku. Ovim lecima suzbijala je zastašuju e namere procesa i pobudjivala narodne mase za borbu protiv fašističkog terora.

Proces se zaključio sa devet osuda na smrt (Viktor Bobek, prof. Lavo ermelj, Ivan Ivan i, Franc Krevs, Simon Kos, dr Dor i Sardo, dr Anton Šuka, Pinko Tomažič i Ivan Vadnal). etiri od njih su pomilovali, a narodnog heroja i studenta Pinka Tomažiča, pekara Viktora Bobeka, fabričkog radnika Ivana Ivan i a seljaka Simona Kosa i seljaka Ivana Vadnala streljali sledećeg dana u Obinama kod Trsta. Dvadeset i tri osudili su na trideset godina robije a ostale na ve e ili manje kazne. Izrekli su ukupno 978 godina robije.

Prilikom istrage i procesa kao i na gubilištu, držao se nepokolebljivo, politički vanredno svesno i herojski, komunist i narodni heroj Pinko Tomažič. Drugovi koji su bili osudjeni na smrt pevali su, puni vere u pobedu pravde, slovena ke revolucionarne pesme do poslednjih momenata pred smrt. (Podaci: istorisko odeljenje CK KPS, MNO i prof. Lavo ermelj).

⁴ Dopisano rukom.

BK. 204

IZVEŠTAJ KOMANDANTA JEDANAESTOG AEMISKOGRUPA
KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 14 DECEMBRA 1941 GOD. O BOR-
BAMA NEMACA S PARTIZANIMA U ZONI BLEGAŠ¹

TELEGRAM

14-XII-1941

KOMANDA XI ARMISKOGRUPA
KOMANDI DRUGE ARMIIJE

02/10123. Komandi grani njih trupa, prema pouzdanim izvorima šalje se kratak pregled događaja:

»Ujutro 11. 12. m. nemačke trupe su se sukobile na visovima jugoistočno od Škofje Loke sa ustanikom bandom približno jačine 250 ljudi, koji su, kako izgleda, imali nameru da krenu u pravcu juga i jugoistoka. Borbe su se vodile 11 i 12. 12. m. sa namerom od strane Nemaca da opkole i unište ustanike, koji su ipak 12. 12. 1941. posle podne uspeh da se izvuku na brdo Blegaš, gonjeni Nemcima. Nemci su, s obzirom na slabost sopstvenih snaga, pokušali da nateraju bandu preko doline Dav e prema našoj granici, ali su ustanici uspeh da se u vrste u jugoslovenskim fortifikacionim postrojenjima zone Blegaš, u trogonašnik između jugoistočno njih padina klanca Sluga—Leskovica—Otlica.

Ustanici su bili, kako se saznaje, naoružani puškama i automatskim oružjem, te su Nemci, koji su pokušali da ih opkole i zauzmu utvrđenja uz pomoć topova malog kalibra, pretrpeli do 13. 12. 1941. uveče gubitke od četrdeset i jednog vojnika. Ustanici su svukli sa leševa uniformu, verovatno u cilju da se obuku. Isto poslepodne 13. 12. 1941. Nemci, koji verovatno nisu bili sigurni da će uspeti da opkole ustanike, tražili su našu pomoć. Posle nekoliko sati javili su da je banda ponovo uspela da se prebaci na istok, na južne obronke Blegaša u pravcu Škofje Loke, i izvestili nas da naše uveče momentano nije potrebno. Ovaj poslednji izveštaj primljen je oko 24. 12. 1941. Ove noći naši graničari nisu primetili ništa naročito. Za danas ujutro zakazan je jedan sastanak sa nemačkim oficirima u 9. 12. 1941. u Ziri, a drugi u 10. 12. 1941. na prelazu Podlaniš e, što je prethodno ugovoreno telefonskim putem. Prema neproverenim podacima, prikupljenim na našoj teritoriji, javlja se da su ustanici u grupama pojanima mesnim stanovništvom koje se diglo na ustanak. Podaci se proveravaju.«

General Robotti

¹ Dokument u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f. fase. 7).

¹ Gorenjski bataljon (vidi dok. br. 78).

BR. 205

**IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOGR KORPUSA
KOMANDI DRUGE ARMIIJE OD 14 DECEMBRA 1941 GOD. O UNI-
ŠTENJU NEMA KOG ODREDA POD BLEGAŠFM¹**

Sušak—Vrhnika 96, 383 Pr. 302 14—12—41 18.10 asova

Telegram

Hitno

OD KOMANDE XI ARMISKOGR KORPUSA 12
KOMANDI 2 ARMIIJE

02/10132. — Veza današnji telegram br. 02/10123 — Jutros u 11 asova, oficiri ove Komande i Komande grani ne straže sastali su se u Ziri sa komandantom nema kih trupa u, zone Škofja Loka, da bi dobili ta ne podatke o situaciji i o poznatoj komunisti koj akciji. Dogadjaji su tekli ovako: nema ku policisku jedinicu, koja je 12 ov. m. upu ena u zonu Blegaš—Mladi Vrh radi iš enja komunisti koji su se tamo nalazili, napali su iznenada komunisti, rasporedjeni na istonim padinama Mladog Vrh i potpuno je uništili. etrdeset etiri je ubijeno,² 7 teško ranjeno a samo jedan je nepovredjen. Komandant nema kih trupa u zoni Škofja Loka, vršio je 13 ov. m. opkoljavanje iste zone, sa dva teritorijalna bataljona, oja ana dverna teškim etama. Za vreme akcije iš enja, komunisti ka banda se podelila u tri grupe, koje su se uputile slede im pravcima: prva grupa prema klancu Sluga u ja ini od oko 100 ljudi; druga grupa prema s. Zelezniki u ja ini od 60 ljudi; tre a grupa prema s. Poljane u ja ini od 30 ljudi.³ Komandant nema kih trupa, uo ivši pravac kretanja prve grupe, javio je ovo našim pograni nim mestima fonogramom koji je spomenut u pisanom telegramu 02/10121 o 13 t. m. U vezi s tim izveštajem ova komanda je izdala naredjenja pisanim telegramom 02/10122 od 13 t. m. Naredjenja su u potpunosti izvršena danas do pet asova. Nema ka akcija opkoljavanja nije imala rezultata i nastavi e se danas tokom celoga dana. U slu aju negativnog ishoda, akcija se ima obustaviti prema naredjenju nema ke više komande Maribor. Utvrđen je na in održavanja veze sa nema kim vlastima u slu aju eventualnih budu ih potreba. Mere koje je preduzela ova komanda osta e na snazi dok situacija ne bude potpuno razjašnjena. Radi obaveštenja, izveštavam da se komanda nema kih trupa u Sloveniji nalazi u Salsburgu. Naredio sam da se vrše povremene posete u cilju uspostavljanja veze sa tim vlastima.

General **Robetti**

V. P. 46, 14 decembar 1941-XX

14. XII

¹ Dokumonat u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odelj., kutija 21 f. fase. 7).

² Vidi dok. 204 i 78.

³ Podatak prema izjavi u esnika — nije ta an. Kretali su se u jednoj koloni prema Poljanama, o emu Nemci nisu bili obavešteni.

BR. 206

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMIS-
SKOG KORPUSA OD 16 DECEMBRA 1941 GOD. KOMANDI DRUGE
ARMIJE O KRETANJU GORENJSKOG BATALJONA I O POTREBI
MERA OPREZNOSTI PREMA TERITORIJI ITALIJE¹**

Komanda XI. arm. korpusa Stab operativno odeljenje		
Datum pr jema	16	12
Br. 02 5000	Kategorija M	Klasa 12

OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

Komanda XXI sektora javlja: Nema ke vlasti iz Škofje Loke su saopštile: »Imamo obaveštenja da se u srezu Bohinjska Bistrica koncentrišu poznati komunisti, tj. banditi, i molimo vas da obratite veliku pažnju i da poja ate granicu.² Sprovesti ovo u najve oj tajnosti jer ovi banditi znaju za naše pokrete. Koncentracija oko 60 ljudi naoružanih teškim i lakim mitraljezima, ru nim bombama i automatskim pištoljima. Najve a opreznost u zoni Cerčno i Podbrdo«. Kraj nema- kog fonograma. Iz obaveštenja primljenih sa prelaza Pakman izgleda da grupa ustanika sa Blegaša kruži u blizini Sorice; ustanika iz Bistrice, izgleda gone nema ki žandari, koji nisu stupili u dodir sa njima. Po- ja ani su nadzor i odbrana u zoni Podbrdo, Cerčno i Idrija. No as je nema ka komanda u Škofjoj Loki tražila od XXI sektora tri puško- mitraljeza za poja anje nema kih posada na prelazima Pakman, Dav a i Sorica. Kao što sam rekao, poja ana je opreznost i molim da mi se izdaju naredjenja u vezi sa poja anjima za koja je na elnik štaba te komande izdao usmena naredjenja. General Robotti

1)® Dobro. Poslati i ubrzati odgovor, da li e se dati ili ne, poja anje koje su tražili Nemci, drže i ga spre- mnog za davanje.

2) Po pregledu **Bohinjskog predela** treba takodje •obavestiti i prelaze u pravcu Trbiža, jer se može desiti da pokušaju da se pravcem puta Save (ili prelazom Mojstrana) spuste u dolinu So e ili Fale.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, 21 f. fase. 3).

² Misli se na Gorenjskii bataljon. Vidi objašnjenje uz dok. br. 78.

³ Ta ke 1 i 2 dopisane su rukom.

BR. 207

NAREDJENJE NEMA KOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA RADOVLJICA SVIM SLUŽBENIM STANICAMA ŽANDARMERISKOG OKRUGA OD 17 DECEMBRA 1941 GOD. O KONCENTRACIJI ŽANDARMERISKIH STANICA ZBOG USTANKA U GORENJSKOJ

ŽANDARMERISKI OKRUG RADOVLJICA
Br. 1039

Radovijica 17-12-1941

SVIM ŽANDARMERISKIM STANICAMA ŽANDARMERISKOG
OKRUGA RADOVLJICA

Sadržaj: Direktive za vršenje akcija

Veza: Usmena zapovest komandanta okruž. žandarmerije od 17. decembra 1941.

1. S obzirom na sadašnje nepovoljno stanje bezbednosti,² žandarmerijske stanice koje su najviše ugrožene privremeno se povlače i koncentrisati u sledeće:

- a) Žand. stanice iz Kranjske Gore i Dovje do i e u Jesenice.
- b) Žand. stanica iz Zgornjih Gorja na Bled.
- c) Žand. stanice iz Bohinjske Bele i Srednje Vasi u Bohinjsku Bistricu.
- d) Žand. stanice iz Breznice i Begunja u Radovljicu.
- e) Žand. stanice iz Brezja i Podnarta u Podbrezje.

Sa žandarmerijskih stanica koje se ukidaju poneće se: Sva poverljiva arhiva, uniforme, svi predmeti opreme, oružje i municija, novac i stvari od vrednosti.

Naredjeno koncentrisanje žandarmerijskih stanica izvršiće se odmah.

2. Svi srodnici žandarma, takodje i oni koji su se ovamo ve preselili, napustiće bez odlaganja Južnu Korušku.

3. Žandarmerijski stanovi zaključaće se i po danu. Pojedine žandarmerijske stanice osiguraće se tako da se uvek mogu sa uspehom odupreti svakom prepadu.

4. Za vreme ruavanja u gostionicama potrebna je najveća opreznost. (Banditi su izvršili prepad na žandarmerijske stanice u Dovju za vreme ruavanja u gostionici).

Žandar, stanice moraju, po mogućnosti, instalirati sopstvene kuhinje, ih, pak, moraju donositi jelo u žandarmerijske stanove.

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 79.

5. Svi žandarmi, takodje i komandanti žandarmeriskog okruga i komandiri jedinica, moraju noćivati (spavati) u stanovima žandarmeriskih stanica.

Žandarm. okrug
Radovijica
Zavedeno 17. 12. 1941
Br. dnev. 1039 ./.. priloga

Komandant žandarmeriskog okruga
potpisao: VVigisser
žandarmeriski potporučnik

BR. 208

**IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKO
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 20 DECEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJI GORENJSKOG BATALJONA NA MOSTU
KOD FUŽENA I SADEJSTVU NEMAČKI I ITALIJANSKI
JEDINICA U SLUČAJU PARTIZANSKOG NAPADA¹**

Pisani telegram

OD KOMANDE XI ARMISKO
SKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

02/10251

Komanda granične straže javlja da je nemački vojnik koji se javio staničnoj karabinjerima u klanca Žiri izjavio da su ustanici² noćivati i 19-og zapalili drveni most u Fužinama (RQ—DM), a 19-og prekinuli telefonsku liniju sa Škofjom Lokom. Shvativši da se ovim postupcima žele izolovati Žiri, nemački vojnici sa Klanca su izjavili našim karabinjerima da se žele zajednički braniti u slučaju napada. Kraljevski karabinjeri iz klanca Žiri pojačani su ljudstvom granične straže i sa četiri puškomitraljeza. Potsetio sam naše trupe na naredjenje Glavnog generalštaba kraljevske vojske da se ne prelazi granica čak i u slučaju da Nemci zatraže pojačanje.

General **Robotii**

V. P. 46, 20 decembar 1941-XX

¹ Original se nalazi u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f. fase. 3).

² Cankarev bataljon.

BR. 209

OBAVEŠTENJE KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA PODREDJENIM JEDINICAMA OD 21 DECEMBRA 1941 GOD. O NAPADU NA ITALIJANSKU PATROLU KOD STANICE VIDEM—DOBREPOLJE¹

KOMANDI XI ARMISKOG KORPUSA

V. P. 46, 21 decembra 1941-XX

Operativno odeljenje

Br. 02/10282 op. prot.

Predmet: Napadi na naše patrole

KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«
KOMANDI PESADISKE DIVIZIJE »ISONZO«
KOMANDI GRANI NE STRAŽE XI ARM. KORP.
KOMANDI ARTILJERIJE XI ARM. KORP.
KOMANDI INŽINJERIJE XI ARM. KORP.
KOMANDI KR. KARAB. XI ARM. KORP.
KOMANDI XI PIONIRSKOG BATALJONA ARM. KORP.
KOMANDI STANA XI ARM. KORP.
VOJNOJ SANITETSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
DIREKCIJI VOJNOG KOMESARIATA XI ARM. KORP.
VETERINARSKOJ DIREKCIJI XI ARM. KORP.
KOMANDI XI HEMISKE CETE ARM. KORP.
KOMANDI XI TEŠKE AUTO-JEDINICE ARM. KORP.

No u, uo i 18 t. m., naša patrola pod komandom jednog oficira, stigavši u blizinu stanice Dobropolje (VK—CQ), napadnuta je vatrenim oružjem, koje je ispalila jedna komunistička banda, brojno znatno jača.

Uprkos iznenadne i snažne vatre ustanika, otvorene na relativno kratkom otstojanju, pogodjena su samo dva naša oveka — od kojih je jedan oficir. Slab efekat neprijateljskog dejstva treba pre svega pripisati činjenici da je naša patrola išla u indijanskom stroju sa ljudima na podesnom otstojanju. —

Brzim protivdejstvom naših ljudi, koji su se hitro bacili na zemlju i odvratili sa istom žestinom, napada i su naterani u bekstvo. —

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija 21 f, fase. 3).

Komande u adresi neka stoga opomenu sve potinjene, a naročito vodje patrola, da je neophodno potrebno, pri obilascima, preduzriati sve one mere bezbednosti na koje sam više puta ukazao i koje, kao što se je videlo u ovom slučaju, ne samo da su neophodne ve i garantuju na najbolji, na in živote naših vojnika, odnosno, umanjuju njihove gubitke.

Za ta nost prepisa
pukovnik na elnik štaba
— Annibale Gallo —
Gallo s. r.

General armiskog korpusa
Komandant
Mario Robotti

BR. 210

IZVEŠTAJ NEMACKOG ŽANDARMERISKOG OKRUGA TRBOVLJE KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O STANJU NA TERITORIJI ODREĐJENOJ ZA PRESELJAVANJE¹

ŽAND. OKRUG TRBOVLJE, DONJA ŠTAJERSKA.

Prilog dnevnika br. 15/41

Trbovlje, 22 dee. 1941

KOMANDANTU ŽANDARMERIJE KOD ŠEFA CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ,

u Mariboru na Dravi

Sadržaj: Izveštaj o stanju i delatnosti.

Veza: Komandantova zapovest br. dnev. 15038 od 26-4-1941 i br. dnev. 15320 od 9-6-1941.

Izveštaj od 22 decembra 1941

1. Opšte stanje: Od vremena poslednjeg izveštaja politi ko stanje se nešto poboljšalo. U elom okrugu vlada mir, a tako isto u toku minulog meseca nije se moglo primetiti ništa o nekoj akciji komunista, kao ni o akciji komunisti kih panslavisti kih bandi. Nasuprot tome, u borbi sa komunisti kom propagandom postignut je lep uspeh. Uspelo je da se — u produženju akcije, u kojoj je javljeno u poslednjem izveštaju, a koju su izvodile bajna drž. polic. u Celju i Trbovlju, u zajednici sa trbovljanskom žandarmerijom i

¹ Original u arhivi MNO.

vodom trbovljanske zaštitne policije — do sredine decembra 1941 uhapsu lica koja su sa komunistima stajala u vezi, odnosno koja su pripadala Komunističkoj partiji, zatim da se zapleni i skloni 750 komada letaka sa natpisom »Uredbe komunisti ko-slovena kog oslobodila kog odbora u Trbovlju, Hrastniku i Zagorju«, potom 30 brošura sa naslovom »Rad«, 50 neispunjenih matrica i vrlo mnogo materijala, za kopiranje.

U Trbovlju se zapaža poboljšano raspoloženje rudarskog stanovništva. Prema organima vlasti javnost vrlo često upotrebljava nemački jezik u pozdravljanju, nemački kursevi se vrlo dobro posećuju, a priredbe Heimatsbunda su dobro posećivane. Protivno ovome, stanica u Hrastniku javlja da stanovništvo pokazuje malo interesa za njemački jezik, da u Dolu, opština Hrastnik, nema kase uopšte niko ne posećuje i da takodje i omladina pokazuje sasvim drugi duh nego što je bio onaj od pre nekoliko meseci.

U ostalim opštinama, izuzimaju i one koje su preseljene, raspoloženje stanovništva je uglavnom dobro i prijateljsko prema Nemcima.

Pri izvršenom preseljavanju, koje je otpočelo 28-11-1941 u Št. Janžu i sada već, do daljih mera, okončano, preseljeno je u Št. Janžu oko 3000, u Polšniku oko 900, u Sv. Juriju oko 800, u Radeama oko 1400 lica, a u Dolama skoro celokupno stanovništvo. Više stotina lica je takodje izbeglo u Italiju, ostavljaju i delom svoju imovinu, a 400 lica je otišlo u Rajh.

Preseljavanje je proteklo svuda bez incidenta. Ljudi, naročito starijih generacija, bili su većinom vrlo utučeni, dok je omladina bala, većinom, dobro raspoložena, u očekivanju boljih uslova za život posle preseljenja. Raspoloženje preseljenika, koji su ostavljali iza sebe svoju imovinu, bilo je naročito zbog toga potišteno, jer su se bojali da će sve izgubiti, i jer nepokretna imovina, inventar i stoka nisu bili procenjeni, niti mieti u spiskove, tako da je nedostajalo svake osnove za dobijanje eventualne otštete, kako je to bilo obe godine. Kao što se već moglo doznati, neki od prvih preseljenika iz Št. Janža, već su pisali svojim poznanicama, koji su ostali ovde, da su oni u Saksoniji primljeni vrlo dobro i ljubazno, i da im je dobro. Ovo je imalo umirujuće dejstvo na one koji su još ovde i koji se plaše od neke pokretne akcije preseljavanja, koja treba da počne 10-1-1942.

Naseljavanje je ovde bilo samo u Vrhovu, opština Radea, gde se doselilo 20 porodica iz Kočevja.

Stoka, koju su oseljeni ostavili ovde, prikupljena je po opštinama u više štala, koje leže u centru područja, istu neguju lica većinom iz Ptujске okoline, a nadzor vrše upravnici koji se nalaze u svakoj opštini. Za glavnog upravnika nemačkog društva za naseljavanje postavljen je neki gospodin v. Koffrone, čije je sedište u Radeama.

U kućama i mestima, koji su ostavljeni prazni, preostalo stanovništvo, kao i ono nastanjeno u okolini, pokušava isto da vrši kradju ostavljenih predmeta, usled čega je potrebno neprekidno i intenzivno patroliranje. Ali se nije moglo nigde opaziti da su se u takvim napuštenim otvorenim kućama ugnezdile neke bande.

2. Privredno stanje je zadovoljavajuće. Obezbeđeno snabdevanje i potrebni artikli izdaju se uglavnom redovno, tako da o tome ne postoje žalbe. Ovdasnje radničko stanovništvo uspelo je da se, odlaskom na područja preseljenika, pre njihovog odlaska, što se nije moglo potpuno sprečiti, na nedopušten način delimično snabde manjim količinama hrane, veštom, kukuruzom i krompirom, tako da su ova sela bolje obezbeđena nego ranije. Nasuprot tome, siromašniji slojevi stanovništva oskudno su snabdeveni odećom i obućom. Izdavanje državnih tekstilnih karata pomoglo je, doduše, u najnužnijem obimu, ali su siromašni seljaci u brdovitim krajevima, kao i mnoge radničke porodice, van mogućnosti da kupe potrebnu odeću i obuću; ranije se nisu mogle time snabdeti zbog niskih nadnica, a sada pak zbog toga što je to, usled ratno-privrednih ograničenja, nemoguće.

. . .

Komandant okružne žandarmerije:
(potpis nečitljiv)
potporučnik okružne žandarmerije

BK. 211

ZAPOVEST BR. 6 ŽANDARMERISKOG POGLAVARSTVA U
KRANJU OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O OBEZBEDJENJU STA-
NICA I SUDOVA U VEZI SA NAPADOM ČANKAREVOG BATA-
LJONA NA POLJANE¹

ZANDARMERISKO POGLAVARSTVO
KRANJ

Kranj, 22-12-1941

ZAPOVEST POGLAVARSTVA BR. 6

2) Kradja žandarmerijskih uniformi od strane komunista

Noć u noć 19-12-1941, komunisti su provalili u kasarnu žandarmerijske stanice u Poljanama u vreme kada su svi žandarmi bili otišli u Kranj, i tom prilikom pored ostalih predmeta ukrali i 8 do 10 kompletnih žandarmerijskih uniformi.

¹ Original u arhivi MNO (XXVII/4 — fase. 2, mapa 1).

Može se očekivati da će komunisti zloupotrebiti ove uniforme. Stoga je potrebno da sva nadležstva budu oprezna.

O ovom slučaju treba obavestiti sva nadležstva na vašem području, kao i lica prijateljski raspoložena prema Nemcima da ne bi bili žrtve neke obmane.

3) Osiguranje sudova

10-12 — banditi su pokušali da iz sudskog zatvora u Kranju oslobode više političkih zatvorenika. Ovaj pokušaj nije uspeo.

21-12 — u sudskom nadležstvu u Ljubljani pojavio se jedan bandit u žandarmerijskoj uniformi ukradjenom u Poljanama i pod izgovorom da preda jednog hapšenika pokušao da oslobodi zatvorenike. Pokušaj je delimično uspeo. Žandarmerijske stanice poveza se sa sudovima na svojim područjima i izvesti ih o ovome. Potrebno je da se mogu nositi politički pritvořenci neoložno predaju u logor u Begunjamama. Ukoliko to ne bi bilo moguće, onda sudovi treba od žandarmerije da traže zaštitu. Pored toga, stanice treba sa sudovima da održavaju tesnu vezu.

Zandarmerijski kapetan

(potpis ne itak)

BK. 212

IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA« KOMANDI KARABINJERA JEDANAESTOG ARMISKOŠ KOPUSA OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. O STRELJANJU NARODNOŠ HEROJA LJUBOMIRA ŠERCERA I DRUGOVA¹

21 PEŠADISKA DIVIZIJA »GRANATIERI DI SARDEGNA«

KOMANDA KR. KARABINJERA

Br. 103/prot.

V. P. 81, 22 decembra 1941-XX

Predmet: Fonogram

KOMANDI KRALJEVŠKIH KARABINJERA XI ARMISKOŠ KOPUSA

V. P. 46

Jutros 22 t. m. u 9.20 asova, izvršena je u kamenolomu Tomišelj smrtna kazna nad Šercerom Ljubomirom,² Verbi em Ivanom, Karižem Valentinom, Kogojem Radom, Kranjcem Karlom i Žagarom Ignacem, koje je osudio ratni vojni sud zato što su pripadali oružanim bandama.

«

¹ Dokumentat u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 80.

Prilikom čitanja presude, napred imenovani su uzviknuli na slovena kom jeziku: »Smrt fašizmu, živeo Staljin, živela Sovjetska Rusija, živela sloboda, živeli svi drugovi Slovenci!«.

Vod za izvršenje smrtne kazne VIII. »M« M. V. S. N.³

Nije bilo incidenata.

Kapetan
Komandant kraljevskih karabinjera
(Vito Guariglia)

(Javiti armiji u vezi AB)
23-XX M.)

Komanda XI arm. korpusa
24 Xn 1941-XX
14369
S. C. A.
nije u našoj nadležnosti.

BR. 213

NAREDJENJE KOMANDANTA JEDINICA ZA BEZBEDNOST
JUŽNE KORUŠKE OD 22 DECEMBRA 1941 GOD. SVIM ŽANDAR-
MERISKIM STANICAMA O MEKAMA PREDOSTROŽNOSTI ZBOG
USTANKA U GORENJSKOJ I UPADA U ZATVORE U ŠKOFJOJ
LOKI¹

KOMANDANT JEDINICA ZA BEZBEDNOST
ZA JUŽNU KORUŠKU

Bled, dana 22 decembra 1941

Dnevnik br. 582'41.

Predmet: Mere sigurnosti kod posada

U poslednjoj sedmici po eo je na ovdašnjoj teritoriji dobro organizovan, munjeviti ustani ki pokret. U vezi s tim moglo se o ekivati da e se ovdašnji policiski organi upoznati u odgovaraju oj meri sa stanjem i preduzeti sve ponovno odredjene mere bezbednosti da osiguraju sebe i službene stanice.

Sve ovo trebalo bi izvršiti, svakako u širem opsegu, jer je pri li an broj službenih stanica ostalo bez veze i nije imao nikakav zajedni ki pregled situacije.

³ Dobrovoljna milicija narodne bezbednosti.

¹ Original u arhivi Muzeja narodnog dslobodjenja. Obaveštenje je dostavljeno rezervnom policiskom bataljonu u Kranju, Radovljici, Bledu i Škofjoj Loki. svim žandarmeriskim stanicama u okupiranoj teritoriji, kao i pretpostavljenim organima.

U toku poslednjih događaja banditi su iznenadili 2 žandarma neke ovdašnje stanice kod ve ere u gostioni a vodju žandarmeriske stanice M. Kazianka ak na službenoj stanici. Sva trojica bila su zarobljena bez ikakve mogu nosti da se brane. Banditi su žandarme odveli sobom i samo sre nom slu aju se može pripisati da im je drugi dan, posle 24 sata, uspelo pobe i.

Ovim žandarmima bilo je ukradjeno oružje, izmedju ostalog 1 MP, šinjeli i službene isprave, kao i pisa a mašina, rublje itd.

Službene isprave, koje glase na imena:

1) Natstražar Herbert Schaumberger,

2) natstražar Johann Penker,

izdao je komandant žandarmerije u Celovcu.

Potrebna je zbog toga naro ita pažnja, jer je mogu e da e banditi koristiti uniforme i službene isprave. Sve pripadnike policije treba na ovo još posebno upozoriti.

Žandarmeriske stanice treba da obaveste sva službena mesta na svom podru ju (grani nu stražu, železni ku policiju, pretsednika opštine itd.) da moraju, im bi se ove isprave pojavile, sopstvenike odmah uhapsiti, odnosno o tome obavestiti najbližu policisku stanicu.

S obzirom na prednji događaj pozivam se na naredjene mere sigurnosti i upozoravam policiske organe da banditi imaju nameru da napadnu žandarmeriske stanice i snabdeju se oružjem, kako se desilo px>slednjih dana u Poljanskoj Dolini.

Dana **21-Xn** uve e banditi su, preobu eni u žandarmeriske uniforme, pokušali prevarom osloboditi zatvorenike iz sudskih zatvora u Škofjoj Loki; tom prilikom uspeli su odvesti nekog zatvorenika i pobe i.

Naro ito je, do daljeg, potrebna stalna zbijenost u no nim a-sovima i najve a nepoverljivost u svakom pvogledu.

podp. : Handl
žandarmeriski pukovnik

Führer der Einsatzkräfte
Südkärnten

Veldes, den 22. Dezember 1941.

Tgb.Nr. 582/41.

Betrifft: Sicherungsmassnahmen der Einsatzkräfte.

In der vergangenen Woche hat im hiesigen Gebiete eine schlagartige, gut organisierte Aufstandsbewegung eingesetzt. Es war dabei anzunehmen, dass die Organe der hier eingesetzten Ordnungspolizei die entsprechenden Wahrnehmungen gemacht haben und alle jene Sicherheitsvorkehrungen trafen, welche für die Sicherheit ihrer Person und der Dienststellen in wiederholten Befehlen angeordnet waren.

Dies musste naturgemäss in erhöhtem Masse durchgeführt werden, weil die Dienststellen ohne Verbindung waren und keinen Gesamtüberblick über die Lage hatten.

Im Zuge der Ereignisse wurden von einer hiesigen Gend.-Dienststelle 2 Gendarmen beim Abendessen im Gasthause und der Postenführer Gend. M. Kazianka in seiner Dienststelle von Banditen derauf überrascht, dass sie, ohne in der Lage zu sein, eine Abwehr anzunehmen, gefangen genommen wurden. Die Gendarmen wurden von den Banditen verschleppt und nur einem glücklichen Umstande war es zuzuschreiben, dass ihnen am 2. Tage nach etwa 25 Stunden die Flucht gelang.

Diesen Gendarmen wurden die "affen darunter 1 MP., Mäntel und Dienstaussweise, sowie eine Schreibmaschine, Wäsche usw. von den Banditen geraubt. Die fraglichen Dienstaussweise lauten auf die Namen

- 1.) Obw. Herbert Schauberg
- 2.) Obw. Johann Penker

beide, ausgestellt vom Kommandeur der Gendarmerie in Klagenfurt.

Es ist daher besondere Vorsicht am Platze, weil die Vermutung besteht, dass die Uniformsorten und Dienstaussweise von den Banditen missbraucht werden. Allen Angehörigen der Ordnungspolizei ist dieser Umstand besonders bekanntzugeben.

Die Gendarmerieposten werden angewiesen, die in ihrem Bereiche befindlichen Dienststellen (Zollgrenzschutz, Bahnpolizei Bürgermeister und dgl.) zu verständigen, dass dieselben beim Auftauchen dieser Dienstaussweise sofort die Inhaber festnehmen bzw. die nächste Polizeidienststelle in Kenntnis setzen.

Auf Grund des vorstehenden Vorfalles weise ich auf die angeordneten Vorsichtsmassnahmen der Organe der Ordnungspolizei hin und mache darauf aufmerksam, dass die Banditen nach wie vor wegen Beschaffung von Waffen Gend. Dienststellen überfallen wollen, wie dies in den letzten Tagen auch in Eßland der Fall war.

Banditen haben am 21.12 abends unter Benützung von geraubten Gend. Uniformsorten und unter Vortäuschung einer Einlieferung beim Amtsgericht in Laak einen Befreiungsversuch von Häftlingen unternommen, wobei es ihnen gelang unter Mitnahme eines Häftlings die Flucht zu ergreifen.

Insbesondere ist bis auf Weiteres ständige Geschlossenheit in den Nachtstunden und grösstes Misstrauen unter allen Umständen erforderlich.

Beglaubigt:
Bez. Obw. Gend.

gez.: H a n d l
Oberst der Gendarmerie

PREGLED VOJNO-POLITI KE SITUACIJE — PRILOG UZ VOJNO-ISTORISKI DNEVNIK KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA OD 23 DECEMBRA 1941 GODINE¹

Iz Vojnog istoriskog dnevnika dana 23 decembra 1941-XX

NEKOLIKO VESTI O SITUACIJI U LJUBLJANSKOJ POKRAJINI

Izmedju bivših jugoslovenskih oblasti Slovenija ima manje složenu situaciju pošto njeno stanovništvo sa injava jednu homogenu etni ku grupu i ima jednu jedinstvenu religiju.

Slovinci su dobro primili naše trupe i za vreme prvih meseci okupacije izgledalo je da e ovaj narod biti zadovoljan svojom sudbinom. Grubo i ne ove no postupanje Nemaca prema Slovencima koji su pod njih potpali dovelo je do toga da se priželjkivala naša okupacija i u krajevima s one strane današnje granice.

U Sloveniji je zemlja plodna i stanovništvo, koje se bavi skoro isklju ivo zemljoradnjom, živi dobro. Stoga je ograni en broj onih na koje je imala uticaja komunisti ka doktrina.

Ali mi, sa jednom pogrešnom politikom, sa ljudima koji nisu dorasli situaciji i sa skoro potpunom odsutnoš u jedne ozbiljne kontrapropagande, pridoneli smo da se oko vrlo male grupe komunista organizuju nacionalisti, panslavisti, pristalide Jugoslavije, katolici itd. i da se tako broj naših neprijatelja ~~iz~~ dana u dan pove a.

Situacija se zatim pogoršala ulaskom Rusije u rat u službi engleskog zlata. U Ljubljani, usled neodlu nosti Visokog komesarijata i nespremnosti organa kvesture, ovaj se pokret, koji smo mogli ugušiti u samom njegovom za etku, toliko rasprostranio da se ovaj grad, ne preteruju i, mogao smatrati centrom itave komunisti ke propagande i izvan Slovenije.

Dobra dela i ovde su tuma ena kao znak slabosti i bojazni. Na primer, pomilovanje trojice osudjenika na smrt² koji su uhapšeni kada su naoružani mitraljezom i municijom, išli prema vlastitom priznanju — da prekinu železni ku prugu, zadalo je našim vlastima i našem prestižu težak udarac.

¹ Dokument u arhivi MN'O.

² Na osnovu odluke Visokog komesara od 11-IX-1941 god. (vidi dok. br. 158) specijalni sud, koji su Italijani imenovali 7-X, prvi put je izrekao smrtnu kaznu Slavku Cestniku, Marijanu Vodetu i Arpadu Balasu zbog pšsedovanja oružja. Docnije je kazna promenjena na 25 godina robije. (Vidi »Slovenac« br. 243, str. 3 od 16-X-1941 godine).

Vrlo brzo smo hteli u ovako nenormalnim vremenima, uspostaviti civilnu vlast ne vode i ra una da se nalazimo na Balkanu i da je ovaj narod dugo godina bio potinjen sistemu vladanja Austrije i Jugoslavije.

Suviše slobode uvek šteti onome koji nije sposoban da je može uživati.

Grupe ustanika ili partizana, koje su obrazovane pod firmom komunista, imaju uz bok komandanta političkog komesara a za oznaku nose komunisti ku crvenu zvezdu.

Njima prilaze nacionalisti - iredentisti, panslavenci, pristalice Jugoslavije, katolici i drugi, koji upravo predstavljaju njihov ve i dio.

Železničari, radnici, bivši jugoslovenski oficiri, inženjerski kadrovi iz raznih gradskih nadležnosti, ljudi slobodnih zanimanja sviju kategorija, pripadnici ove ili one struje formiraju ujedinjeni antiitalijanski pokret koji snabdeva ustanike regrutima. Ali, centar i mozak koji upravlja organizacijom je ljubljanski Univerzitet i njegovi profesori i studenti, skoro svi, pripadaju ovom pokretu.

Selo je postrani. Seljaci se ograničavaju na davanje hrane i pružanju gostoprimstva ustanicima onda kad se ovi pojave u njihovim kućama, i to sve iz bojazni od represalija. I ve i deo građanstva ponekad izvršava naredjenja »Osvobodilne fronte« više iz straha od osvete nego po uverenju. (Radi proslave komunističkih i jugoslovenskih godišnjica, »Osvobodilna fronta« je naredila da u određeno vreme u toku dana stanovnici Ljubljane ne izlaze iz kuća, što je ustvari prihvatilo skoro itavo stanovništvo).

»Osvobodilnom frontom« je nazvano jedinstvo svih onih koji su pristalice antiitalijanskog pokreta.

Ona je izdavala dva manja lista u Ljubljani do pred par dana kuoana na pisa oji mašini: »Slovenski poročevalac« i »Osvobodilna fronta«, glavni organ oslobodilačkog fronta slovenačkog naroda. Sada su dodali još dva: »Slovenska mladina« i »Borba«.

Preko njih se vrši propaganda, daju se uputstva i izdaju se naredjenja.

esto se ita, po nekim od ovih listova, da su osudjeni na smrt oni koji simpatišu sa Italijanima, a u idućem broju ve stoji vest da je kazna izvršena.

»Osvobodilna fronta«, ije se vodje nalaze u Ljubljani, ima svoj ratni sud. Da bi mogla da održava oružane grupe i da bi podnosila troškove propagande raspisala je zajam slobode i oporezovala je stanovništvo u odnosu na njihove prihode. U Ljubljani ima sedište i Centralni komitet Komunističke partije kao i komanda slovenačkih partizanskih trupa. Ova poslednja vrši regrutaciju putem poziva, sakuplja oružje i hranu i brine se oko organizovanja jedinica. Regruti, pre nego što se priključe jedinicama, bivaju upućeni u logore za obuku gde se obučavaju u rukovanju oružjem i za akcije koje e vršiti.

Un bel giorno un autocarro si presentò in municipio e prelevò viveri, coperte e medicinali per i ribelli; un'altro giorno mentre il Questore stava lasciando la Questura per dirigere un'operazione contro i ribelli venne lanciato dalle vicinanze della Questura e dalla Questura stessa un razzo di avvertimento per i ribelli.-

Sembra ormai certo che fra i gendarmi, il personale del municipio e delle carceri e quelle dello stesso Alto Commissariato molti siano colti che appoggiano i ribelli.-

Per fronteggiare una situazione di questo genere, che minaccia di peggiorare sempre più, si impone da parte nostra l'adozione di sistemi più energici di quelli usati per il passato.-

Obiettivo immediato dovrebbe essere la distruzione dell'organizzazione centrale di tutto il movimento anti italiano che ha sede in Lubiana.

Frive degli organi direttivi e di mezzi; le bande dei ribelli dovranno inevitabilmente cessare di esistere.-

E non più intimorita dalle rappresaglie ed incoraggiata dalla nostra propaganda, ma maggior parte della popolazione, che disapprova l'attuale stato di cose che ostacola la ripresa della vita normale, si avvicinerà a noi e ci darà il suo appoggio.-

Se non si vogliono dare i pieni poteri all'autorità militare è indispensabile mettere a capo della provincia di Lubiana degli uomini capaci che alle qualità politiche sappiano unire le necessarie doti di fermezza e di energia e che siano così in grado di appoggiare efficacemente l'autorità militare negli importanti compiti che le sono affidati.-

La provincia di Lubiana si trova in una situazione del tutto particolare e le operazioni di polizia acquistano l'aspetto di vere e proprie azioni militari.-

A parte l'incompetenza dei funzionari della Questura in cose di questo genere, si cade per lo meno nel ridicolo quando in queste operazioni centinaia e magari migliaia di soldati agiscono agli immediati ordini di un Questore!

La divisione "Granatieri di Sardegna" ha saputo costituirsi un ottimo servizio informazioni che le ha permesso di compiere delle brillantissime operazioni che hanno portate alla distruzione completa di più di una banda di ribelli.-

Ed i risultati sarebbero stati brillanti anche nei confronti degli organismi centra del "fronte della libertà" se non esistesse l'ostacolo dell'autorità civile.-

22 dicembre XX

F/to Lt. gen. Renzo Montagna

P. C. C.
IL COLONNELLO CAPO DI S.M.
- Annibale Gallo -

Le enje ranjenika vrši se u gradskim klinikama. Lekari, studenti medicine i bolni ari za vreme akcija vrše službu u oružanim grupama. Posle toga, isto kao i mnogi ustanici, vra aju se svojim ku ama i žive kao slobodni građani...

U ve ini slu ajeva naredjenje za akcije izdaje centrala u Ljubljani, koja ujedno vrši i dobru obaveštajnu službu, tako da naše obaveštajce esto otkrivaju i ubijaju.

Posle naših poslednjih iš enja došlo je unutar partizanskog fronta do borbe medju raznim strankama, možda i do jednog pravog rascepa.³

Klerikalci imaju nameru da se odvoje i, ma da ostaju naši neprijatelji, nameravaju stvoriti zajedno sa nacionalistima front otpora pod rukovodstvom Londona.

Znak nesporazuma medju razli itim političkim pravcima, koji su ina e svi protiv nas jeste i pojava mnogih asopisa koji su razli itog karaktera i esto su medjusobno suprotni.

Jednog dana je došao jedan kamion pred opštinsku zgradu i uzeo hranu, ebad i lekove za ustanike; drugog dana, dok je kvestor izlazio iz kvesture da bi upravljao operacijama protiv ustanika, ispaljena je sa jednog mesta u blizini kvesture ili iz same kvesture jedna raketa kao upozorenje ustanicima.

Sada je ve o igledno da medju žandarmima, opštinskim inovnicima i ljudstvu koje uva zatvore, kao i medju inovnicima Visokog komesarijata, ima mnogo lica koja potpomažu ustanike.

Da bi se rešilo ovakvo stanje koje preti da se sve više pogorša, name e nam se potreba da pribegnemo merama energijim od onih do sada primenjivanih.

Glavni cilj bi trebao da bude uništenje centralne organizacije itavog antiitalijanskog pokreta ije je sedište u Ljubljani. Bez rukovode eg organa i sredstava, grupe ustanika bi neizbežno morale da prestanu sa postojanjem.

Oslobodjen straha pred osvetom i ohrabren našom propagandom, ve i e se deo stanovništva, koji sada kritikuje sadašnje stanje stvari jer ko i povratak u normalni život, nama približiti i podupirati nas.

Ukoliko se ne želi da se dade puna vlast vojnim vlastima, neophodno je postaviti na elo Ljubljanske pokrajine sposobne ljude koji pored svojih političkih kvaliteta poseduju i potrebnu vrstu odlunost i energijnost i koji su tako u mogu nosti da efikasno pomažu vojne vlasti u važnom zadatku koji je njima poveren

Ljubljanska pokrajina nalazi se u jednoj potpuno izvanrednoj situaciji gde policiške akcije dobijaju karakter pravih vojnih akcija.

³ Italijani o ekuju da e istupanje nacionalisti ke Nagodetove grupe iz OF razbiti jedinstvo Fronte. Medjutim se jedinstvo Fronte još ja e u vrstilo.

Ne obziru i se na nekompetentnost funkcija kvesture u poslovima ove vrste, izgleda u najmanju ruku smešno da u ovim operacijama na stotine pa čak i na hiljade vojnika operišu pod neposrednom komandom jednog kvestora!

Divizija »Granatieri di Sardegna« umela je organizovati odličnu obavestajnu službu koja joj je omogućila da izvrši sjajne operacije u kojima su potpuno uništili nekoliko ustanika i bandi.

I, odlični bi mogli da budu uspesi u odnosu na centralna tela »Osvobodilne fronte« da ne postoje prepreke kod civilnih vlasti.

22 decembra 1941-XX.

Potpisan general fašist, milicije
Renzo Montagna

Za tačnost prepisa
pukovnik, načelnik Štaba
— Annibale Gallo —»

BR. 215

IZVEŠTAJ KOMANDE KARABINJERSKOG ETRNAESTOG BATALJONA KOMANDI JEDANAESTOG ARMISKOGRUPA OD 25 DECEMBRA 1941 GOD. O BORBI NA MLADOM VRHU

KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH KARABINJERA — LJUBLJANA
(XIV bataljon kraljevskih karabinjera iMilano«)

Br. 60/20 — 2 prot. POVERLJIVO

LJUBLJANA, 25 decembra 1941-XX

Predmet: • Aktivnost oružanih bandi.

VISOKOM KOMESARIJATU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOGRUPA	P. M. 46
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI DI SARDEGNA«	P. M. 81
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
i na znanje:	
KOMANDI KARABINJERA DRUGE ARMIJE	P. M. 10

Iz nemačkih izvora saznaje da je 12. tek. mes., posle mnogih okršaja koji su se odigrali blizu Škofje Loke, nemačka komanda obavestena da se grupa od oko 100 komunista uputila vojnim putem prema severu, u pravcu pl. Blegaš, i da se — prema tim obavestjenjima — utvrdila u blizini tog mesta.

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje).

Jedno odeljenje od 53 oveka, sastavljeno od žandara i finansa, pod komandom jednog oficira, poslano je u medjuvremenu na lice mesta, ali su se komunisti, uoivši njihovu prisutnost, sklonili u bivše jugoslovenske fortifikacijske objekte koji se tamo nalaze, odakle su, nadmo niji brojno i u sredstvima, savladali nema ki odred, koji je bio potpuno razbijen i pretrpeo gubitke koji iznose 45 mrtvih, u koje su ura unati i jedan oficir i 7 teško ranjenih.²

Komunisti su posle sukoba oskrnavili leševe, skinuvši jednom delu mrtvacu uniforme.

Slede eg dana u 11 sati, pristigla su na mesto sukoba poja anja vojske i policije iz Škofje Loke i pretražila zonu sa etiri ete vojske i tri ete žandara, ali bez uspeha.

Komunisti ka banda, podeljena u grupe, uputila se, kako izgleda, delom (njih oko 60) prema Semkri,³ delom (oko 25) prema Trati i 100 — kako kažu nema ke komande — prema italijanskoj granici u pravcu Cerkno.

Medjutim, to poslednje ohaveštenje bdio je opovrgnuto od strane naše pograni ne straže, koja tvrdi — pošto je prethodno bila rasporedila nužna osiguranja duž granice — da nisu prime eni nikakvi prelazi oružani} ljudi preko granice.

Nakon postignutog sporazuma izmedju nema ke i italijanske komande u Žiri, odluno je 14 ov. m. da se organizuje veza, u cilju medjusobnog izmenjivanja onih obaveštenja koja bi tražila hitne mere sigurnosti.

Iz poverljivog, neproverenog izvora saznalo se da je 18 tek. mes. u mestu Fužine, u blizini Žiri, jedna grupa ustanika digla u vazduh tri mosta i da je jedan nema ki odred, koji je stigao kao poja anje iz Škofje Loke, pao u zasedu postavljenu od strane ustanika u kojoj je pretrpeo osetne gubitke (35 mrtvih i 43 ranjena).

Iz istog izvora se saznalo da su no u 18, osim ba enih raketa, zapaženi u blizini mesta Opale, s one strane naše granice, neki naoružani civili, koji su prenosili vre e. Nije bilo mogu e ni približno saznati njihov broj.

Nema ki vojnici na stalnoj pograni noj straži kod Sovre tražili su, verovatno s obzirom na tamošnju situaciju, da se u slu aju napada mogu skloniti u našem kantonmanu.

Što se ti e karabinjera, razmeštenih na položajima u dolini Sovre i Arkiiru, odredio sam slede e:

1. Položaj u dolini Sovre: Vojnici treba da se smeste u zgradi, udaljenoj od grani nog bloka oko 200 m, pošto baraka ne pruža dovoljne sigurnosti u slu aju napada. U medjuvremenu treba baraku ograditi zidom.

² Akcije Cankarevog bataljona (vidi dok. br. 78).

³ Verovatno se misli s. Selca.

Stražarska služba koja se vrši na bloku na određenom mestu, treba da se pojača, sa zadatkom da kontroliše obližnje kote.

2. **Položaj u Arkaru**: Ljudstvo neka se odmah povuče u s. Smreče, gde će se nastaniti u kasarni grani ne straže zajedno sa finansima.

(M. P.)

MAJOR, KOMANDANT GRUPE
— Raffaele Lombardi —
Lombardi s. r.

BR. 216

IZVEŠTAJ KOMANDE SPOLJNE KARABEVJERSKE CETE ETRNAESTOG KARABINJERSKOG BATALJONA OD 26 DECEMBRA 1941 GOD. O SUKOBU DRUGOG ŠTAJERSKOG BATALJONA S ITALIJANIMA KOD PRIMSKOVA¹

**KOMANDA GRUPE KRALJEVSKIH. KARABINJERA — LJUBLJANA
XIV KARABINJERSKI BATALJON ^MILANO«**

Spoljna Ljubljanska eta

Br. 272/1 prot. Div. 3.

Ljubljana 26 decembra 1941-XX

Predmet: Obaveštenje

GLAVNOJ KOMANDI KRALJ. KARABINJERA	RIM
(telegram)	
VISOKOM KOMESARIJATU ZA	
LJUBLJANSKU POKRAJINU	LJUBLJANA
KOMANDI XI ARMISKOJ KORPUSI	- V. P. 46
(telegram)	
KOMANDI DIVIZIJE »GRANATIERI	
DI SARDEGNA«	LJUBLJANA
KOMANDI VOJNOG GARNIZONA	LJUBLJANA
KOMANDI KRALJ. KARABINJERA	
2 ARMIJE (telegram)	— V. P. 10
KRALJEVSKOJ KVESTURI	LJUBLJANA
KOMANDI GRUPE KRALJ. KARABINJERA	- LJUBLJANA

26 tek. mes. u 9 sati, etrdesetak ustanika,² koji su izmakli poteri nemačke policije, uspeli su da prodru na našu teritoriju i smestili se uza zid groblja Primskovo (Ljubljana — DE—ZL karta J.

¹ Dokument u arhivi MNO.

² Vidi primedbe uz dok. br. 79.

1 : 100.000). Ugledavši našu mobilnu grupu koja je sa vojnicima iz trupe pregledavala zonu, otvorili su na nju vatru iz mitraljeza i puškomitraljeza, ranili pešadiskog oficira, šest vojnika šumske milicije i lako ranili jednog karabinjera.

Naše snage su odgovorile vatrom i ubile dva ustanika, dok su ostali uspjeli da se izgube na nema koj teritoriji.

Zatvoreno je 21 lice, medju kojima brat jednog od ubijenih, i zaplenjen pištolj i šaržeri.

Poterà se nastavlja.

(M. P.)

Kapetan komandir ete
— Mario Marchetti—
Mario Marchetti

BR. 217

IZVEŠTAJ KOMANDE JEDANAESTOG ARMISKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 26 DECEMBRA 1941 GOD. O SUKOBU ITALIJANA SA PARTIZANIMA U BISTRU

PISANI TELEGRAM

Od komande XI arm. korp.

Komandi 2 armije

02/10355 OP. Na dan 25 t. m. u 19 asova, naš obaveštajac je prijavio prisustvo naoružanih ljudi u Bistru¹ (CZ-TN, sekcija 100.000, list Cerknica, serija JL). Naredio sam da se u zonu uputi jedan vod karabinjera, inžinjeraca i grenadira. Prilikom pretraživanja ku e, nepoznato lice pucalo je sa tavana na oficira i pratnju i bacilo je bombu. Lakše su ranjeni stariji vodnik kralj, karabinjera Covelatte Andrea d stariji kaplar Vigilante Mario iz 1. »Granatieri«. Ku a je opkoljena i stupili su u akciju inžinjerci sa baca ima plamena i eksplozivom. Ustanici koji su se ugnezdili u ku i, nakon jake vatre otvorene na naše trupe, koriste i se mrakom, uspjeli su da pobegnu kroz vratanca koja izbijaju na Ljubljanicu. Izgleda da je jedan ranjen. Prilikom dejstva inžinjeraca na ku u lakše je ranjen inžinjerac Barison Ugo. U toku je iš enje radi hvatanja ranjenog ustanika. Napadnuta ku a, u kojoj se ne može više stanovati, svojina je opasnog vodje bande koji je još u bekstvu. Verovatno je da je ustanik hteo da provede boži sa porodicom. U blizini ku e pronadjena je jedna napunjena vojni ka puška kroz iji kundak je bio

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instit. (ital. odelj., kut. 21 f. fase. 1).

² To su bili Gradišnik Anton-Janoš i Merlak Avgust obojica borci Tre eg partizanskog bataljona. (Tone Vidmar-Luka, usmeni izvor).

prošao naš metak i sa krvavim tragovima kao i jedna jugoslovenska bomba. Na kilometar odatle pronađene su dve srpske bluze. U ku i je nađen interesantan fotografski materijal koji dokumentuje da se kod ustanika vrši obuka. Uhapšeni su žena ustanika, jedno dete petnaestogodišnje i jedno sumnjivo lice u pantalonaraa srpske vojske.

General Robotti

V. P. 46, 26 decembra 1941-XX

BR. 218

OBJAVA NEMA KOG ŠEFA CIVILNE UPRAVE U DONJOJ ŠTAJERSKOJ O STRELJANJU ETRDESET SLOVENACA 27 DECEMBRA 1941 GODINE¹

Objava

25 decembra 1941, prilikom jednog teškog razbojništva jedne komunističke bande ubijena su podmučilo tri rodoljubiva štajerska radnika* Zbog u eš a u naoružanim komunističkim bandama i njihovog potpomaganja, 27 decembra 1941 streljani su slede i komunistički zloinci:

JOSEF KERENTSCHITSCH, rođen 9 IH 1913, profesor filozofije, Jastrowetz br. 7, okrug Pettau²

JOSEF HLEBETZ, rođen 19 I 1914, frizer, Reichenburg³ br. 29.

MARIAN MILAWETZ, rođen 14 Vm 1924, djak, Rann-Bresina⁴ br. 33

JOSEF OMERSU, rođen 1 III 1921, elektroinstalater, Redchenstein br. 65, okrug Rann⁵

JOSEF WESOWISCHEK, rođen 27 VII 1924, elektri ar, Reichenburg br. 55

ROMAN KORNER, rođen 19 XII 1922, mašinski bravar, Reichenburg br. 2

FRANZ SINKOWITSCH, rođen 7 VID 1919, rudar, Reichenburg br. 11

¹ Original na nema kom i slovena kom jeziku nalazi se u arhivi MNO. Kao povod ovom masovnom streljanju talaca, Nemci su iskoristili akciju Revirske ete u Hrastniku uo i 25 decembra 1941 god. Taoce su streljali u Mariboru, u dvorištu sudskog zatvora.

² Jastrebcji br. 7, okrug Ptuj

³ Rajhenburg

⁴ Brežice-Brezina

⁵ Roštanj br. 65, okrug Brežice

PHILIPP IVRISCHNIK, rodjen 24 IV 1894, bravar, Trifail-Loke«
br. 389

IGXAZ SCHIBRET, rodjen 15 VII 1901, zemljoradnik, Trifail-Alm-
dorf⁷ br. 1

FELIX ZERIAK, rodjen 18 V 1910, Student, St. Leonhard kod
Rann-a⁸ br. 19

BARTHOLOMÄUS WENKOWITSCH, rodjen 12 VIII 1899, Sachsen-
feld⁸

JOHANN HERMANN, rodjen 13 XII 1924, tka, Sachsenfeld br. 113

JOSEF SAGODE, rodjen 15 V 1921, radnik, Sachsenfeld

FRANZ PAIENK, rodjen 28 VI 1900, zemljoradnik i trgovac drvetom,
Guttendorf br. 109 kod Sachsenfeld-a¹⁰

ANDREAS SAKONSCHEK, rodjen 22 XII 1889, zemljoradnik, Oster-
witz¹¹ br. 43

ADOLF STEINER, rodjen 19 VIII 1912, privatni inovnik, Sachsen-
feld br. 67

ERNST VERDERBER, rodjen 2 XI 1895, bivši finansiski inovnik,
Sachsenfeld br. 135

ALBIN MILAWETZ, rodjen 21 HI 1923, elektri ar, Rann-Bresina
br. 33

FELIX SMREKAR, rodjen 14 V 1923, železni ki radnik, Munkendorf-
Tschatesch¹² br. 3

FRANZ MARIN, rodjen 25 X 1901, rudar, Trifail-Loke br. 193

ERNST KERSCHITZ, rodjen 11 I 1907, rudar, Trifail-Loke br. 434

GOTTFRIED POKRIWATSCH, rodjen 24 X 1900, zemljoradnik, Ja-
strowetz br. 13, okrug Pettau

JOHANN EISMANN, rodjen 26 XII 1924, sin posednika, Jastrowetz
br. 48, okrug Pettau

RUDOLF SABAWNIK, rodjen 8 XII 1916, sin posednika, Jastrowetz
br. 21, okrug Pettau

ALOIS KERENTSCHITSCH, rodjen 7 XI 1920, mehani ar, Pettau¹⁸
Bürgergasse 3

JOSEF SCHAUWRITSCH, rodjen 22 IV 1921, železni ki radnik, Gross
Obresch br. 52, okrug Rann¹⁴

ANTON SPOLARITSCH, rodjen 27 XII 1914, pomo ni elektromonter,
Murska Sobota

JOHANN PETSCHNIK, rodjen 3 X 1913, kova, Trifail-Loke br. 86

« Trbovlje-Loka

⁷ Trbovlje-Planinska Vas

⁸ Sv. Lenart kod Brezica

⁹ Zalec

¹⁰ Dobrina br. 109 kod Zaleca

¹¹ Ojstrica

¹² Krška Vas Catež

¹³ Ptuj, Gospodska ulica 3

¹⁴ Veliki Obrež br. 52, okrug Brežice

STANISLAUS MOHÄR, rodjen 23 III 1920, stolar, Trifail-Loke br. 218
EDUARD KARNER, rodjen 7 X 1904, nameštenik, Marburg¹⁵ Rudolf-
Ruffgasse br. 22
JOHANN PIRETSCHNIK, rodjen 13 V 1908, obu ar, Schönstem¹⁶
br. 8
ANTON MATEUSCHAK, rodjen 20 V 1893, crkvenjak, zemljoradnik,
Dobrole br. 26, opština Frasslau¹⁷
MARIN KORES, rodjen 4 X 1896, bravar i mašinst, Marburg, Ge-
richtshofgasse br. 9
RUDOLF SCHNIDARITSCH, rodjen 26 VI 1907, stolar, Pettau,¹⁸
Friedauerstrasse 1
FRIEDRICH TSCHEBIN, rodjen 2 VI 1905, rudar, Trifail-Retje¹⁹
br. 6
JOSEF HOFER, rodjen 3 III 1908, bivši oficir i mašinski tehni ar, Do-
brischendorf²⁰ br. 34
STEFAN BEUZ, rodjen 29 Vm 1921, obu arski pomo nik Cilli,
Kirchplatz br. 4
LUDWIG MASTNAK, rodjen 29 VTI 1911, sin posednika, Trennen-
berg²¹ br. 1
JULIUS HINITSCH, rodjen 21 VH 1912, železni ki inovnik, Go-
nobitz²² br. 27
FRANZ TRATNIK, rodjen 23 XI 1897, šef stanice, Gonobitz br. 16

Marburg na Dravi, 27 decembra 1941

ŠEF CIVILNE UPRAVE
U DONJOJ ŠTAJERSKOJ

¹⁵ Maribor

¹⁶ šoštanj

¹⁷ Dobrovje br. 26, opština Braslove

¹⁸ Ptuj

¹⁹ Trbovlje-Retje

²⁰ Dobrišna Vas

²¹ Dramlje

²² Konjice

IZVEŠTAJ ITALIJANSKE KRALJEVSKE KVESTURE U LJUBLJANI ODELJKU VOJNOG RATNOG SUDA DRUGE ARMIIJE U LJUBLJANI OD 27 DECEMBRA 1941 GOD. O ORGANIZACIJI I DELOVANJU OSVOBODILNE FRONTE¹

KRALJEVSKA KVESTURA — LJUBLJANA

Br. 011095

Ljubljana, 27 decembra 1941-XX

Predmet: Zločinačka organizacija — oružane bande

VOJNOM RATNOM SUDU
2 armije — Sekcija u Ljubljani

Ljubljana

Pošto su italijanske trupe okupirale Sloveniju i pošto je došlo do njenog pripajanja italijanskoj teritoriji, neki ljudi, koji nisu hteli da se pokore novom režimu, odmetnuli su se u nadi da će ponovo uspostaviti bivšu kraljevinu Jugoslaviju, pretpostavljaju i da će snage Osovine biti poražene.

To su bile retke i malobrojne grupe, neorganizovane i bez direktiva, koje nisu naročito ugrožavale javni poredak niti su zadavale ozbiljne smetnje policijskim snagama. Naknadno, kad je došlo do rata između Nemačke i Rusije, te su se grupe znatno ojačale subverzivnim elementima, na koje engleska i sovjetska propagandna služba nije štedila sredstva, oružje, organizaciju i davanje uputstava. Iako su se zavaravale da će angažovati italijanske oružane snage koje bi, po njihovom mišljenju, trebalo da budu upućene na ruski front. I kao posledica toga, započelo se sa nizom napada i ubijanja pripadnika italijanskih oružanih snaga i sa vršenjem mnogih sabotaza na javne objekte po Pokrajini. Sve su to poznate stvari koje su izazvale opšte ogorčenje.

Pojavile su se bile sve mere nadzora, dok su policijske snage zainteresovane do krajnosti, uz saradnju širokih razmera, da bi se tako spremno i efikasno ugušila ili unapred sprečila ta nedozvoljena i kriminalna delatnost. Nakon dugih i savesnih proveravanja, opreznim prikupljanjem indicija i obaveštenja, posle dugog i oštroumnog rada, uspelo se otkriti i saznati podatke o organizacionom i izvršnom sistemu partizanskih formacija kao i o »Osvobodilnoj fronti«, dok su naše oružane snage, u zajednici sa akcijom, uspele da unište ili rasprše neke od oružanih grupa.

Saznalo se da je ovaj pokret pokrenula organizacija »Osvobodilna fronta« čiji je cilj stvaranje nezavisnosti Slovenije. Ona se bori

¹ Original u arhivi MNO.

protiv fašizma koji smatra brutalnim napada em. Ta je organizacija sastavljena od centralnog vo stva kome je pridodat tajni sud koji slede e slu ajeve smatra da zaslužuju smrtnu kaznu:

- a) propaganda protiv slobode;
- b) pomaganje vlasti okupatora;
- c) denunciranje ljudi koji upravljaju pokretom;
- d) predavanje vlastima dokumenata koji se odnose na oslobo- dila ki pokret.

Centralno vo stvo se deli na tri velike grane:

- a) vojni otsek, iji je zadatak da regrutuje, naoružava i obu- ava partizane;
- b) propagandni otsek, koji vrši propagandu bilo usmeno ili preko štampe;
- c) otsek za snabdevanje, koji ima ta an zadatak prikupljanja i nabavljanja ode e i hrane. Dostavlja takodje prikupljena sredstva partizanima koji pripadaju bandama kao i onima koji se kriju po gradu.

»Osvobodilna fronta« ima takodje i jednu mesnu civilnu orga- nizaciju, koja se deli na više sekcija, sa podređenim ljudstvom koje organizuje sakupljanje novca, ode e i drugih potrebnih sred- stava. Svaki vodja sekcije se obavezuje da e dostaviti sakupljena sredstva vojnim formacijama, t. j. onima koje imaju naro ite zadatke (sabotaže, napade na garnizone, atentate i dr.).

Uspelo se dobiti ta na i detaljna obaveštenja o sastavu pojedinih bandi, t. j. bandi koje su se ugnezdile na brdu Mokrec, u Ribnici i na brdu Krim i obaveštenja o akcijama koje su one izvele i o ljudstvu koje je u njima uzelo u eš a.

Dada 5 novembra, nakon raznih traganja, uspeli smo da uhap- simo jednog od najpoznatijih partizanskih boraca, nekog Petejan Stanka, sina Antona, koji je, pritisnut neprestanim preslušanjima, nakon beskrajnog negiranja i protivre ja, zapo eo tek 13 o. m. sa davanjem niza izjava koje su sadržane u pet priloženih zapisnika (prilog 1, 2, 3, 4, 5).² On je dao vrlo važne i iscrpne podatke koji u potpunosti potvrđuju ono što je bilo poznato ovoj kr. kvesturi. Dao je detaljne podatke o sastavu i ja ini bandi u kojima se on borio, o napadima i delima sabotaže u kojima je sudelovao, kao i o dru- govima i pojedinim licima iz centralne organizacije.

I DEO

Partizani koji su se borili u oružanim formacijama

Spomenu u ukratko zlo ina ka dela — o kojima se govori u Petejanovim izjavama u kojima su sudelovala dole spomenuta lica.

1. Dana 30 avgusta, u 1,35 sati, nepoznata lica su ispalila na kasarnu kr. karabinjera u Turjaku oko trideset metaka iz puške i

² Prilozima Redakcija ne raspolaze.

puškomitraljeza. Karabinjeri su odmah odgovorili na vatru, ali su se napada i udaljili u šumu. Idu eg dana, šuma i poljski predeo opštine Ribnica bili su pretraženi, pod vo stvom funkcionera ovog nadleštva, sa negativnim rezultatom. Cilj napada a, kao što se vidi i iz izjave, bio je da se unište vojnici i da im se oduzme oiuzje i municija koje su ovi posedovali. Zlo ina ka akcija nije uspela iz razloga koji nisu zavisili od volje napada a. Pojedivosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Turjaku, koja je vršila istragu po tom slu aju.

2. Dana 25 oktobra, naoružani ustanici su pokušali da napadnu na kasarnu kr. karabinjera u Sodražici, ali pothvat nije uspeo iz razloga koji nisu zavisili od napada eve volje.

Posle podne istog dana, vojnici stanice, **sa** jednim odeljenjem 1. grenadirskog puka, sukobili su se za vreme izvidjanja sa jednom grupom od deset oružanih lica. Jedan od napada a je bio ranjen, **ali** su ga drugovi ubili. Pojedivosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Sodražici, koja je vršila istragu po tom slu aju.

3. Dana 25 oktobra, nekoliko pripadnika oružanih bandi bacilo je, iz zasede u obližnjoj šumi, nekoliko ru nih bombi i ispalilo nekoliko rafala iz puškomitraljeza na stalnu stražaru na pruzi, koja se nalazi na izlazu iz tunela škofljica—Šmarje-Sap, kojoj je bilo pridodano 5 grenadira i jedan podoficir. Vojnici, uz pomo drugova koji su odmah prisko ili u pomo , odgovorili su rafalima iz puškomitraljeza, ali izgleda bez posledica, usled ega su ustanici uspeli da se udalje u šumu. Pretraživanjem koje je odmah zatim izvršeno po šumi nadjen je jedan pun redenik za laki srpski mitraljez. Za vreme pucanja prošao je prugom putni ki voz br. 9325, koji je bio pogodjen od nekoliko par adi od bombi koje su ustanici bacili, nanevši malo štete materijalu. Putnici i ljudstvo voza nepovredjeni.

Pojedivosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Šmarju, koja je vršila istragu po tom slu aju.

4. Dana 10 novembra, ošte ena su eksplozivom dva potporna stuba voda visokog napona na putu Ribnica—Ko evje, ali žice nisu prekinute. uvar dalekovoda, Gril Drago, pregledaju i liniju, naišao je na još jedan stub pod kojim je bio eksploziv koji nije eksplodirao.

Pojedivosti o tome mogu se dobiti kod stanice kr. karabinjera u Ribnici, koja je vršila istragu po tom slu aju.

5. Dana 15 septembra, dva nepoznata lica su ispalila, u mestu Brezovici, 1 metak iz pištolja na kr mara Sute Alojza, sina Jurija, pogodivši ga u elo i ubivši ga. Razbojnici su odneli iz kr mareva stola 300 lira, ostavivši na stolu jednu cedulju na kojoj je pisalo šlovena kim jezikom: »Ovakva e sudbina zadesiti sve izdajnike poštenog i radnog slovena kog naroda. Smrt izdajnicima!« Vidi prijavu br. 34 komande stanice kr. karab. iz Predgrada sudiji u rnomelju.

6. Dana 12 novembra, u noć, oštećena su eksplozivom, u mestu Jurjevica, općina Ribnica, četiri potporna stuba voda visokog napona. Žice nisu prekinute i stoga nije došlo do prekida struje. Pojednosto o tome mogu se dobiti kod komande stanice kr. karab. u Ribnici, koja je vršila istragu po tom slučaju.

II DEO

Partizani — neborci i pomagači

Iz priznanja nekih uhapšenika, naročito iz priznanja dr Debevc Franje (prilog 13), došlo se do raznih i važnih podataka o organizacionom i izvršnom sistemu partizanskih formacija i »Oslobodilne fronte«.

Prema Debevcu, Oslobodilna fronta se deli u tri grane i to:

Vojni ka grana, na čijem bi se čelu trebalo da nalazi Aleksander Bebler koji se krije.

Intendantska služba, na čijem bi čelu stajali Golob Roman i Kokal Martin, također se kriju.

Služba štampe i propagande, sa naročitim zadatkom pisanja, štampanja i deljenja pamfletskih listova »Slovenski poročevalec« i »Slovenski partizan«, koju navodno vodi Kidri Boris koji se krije.

Isto tako je Debevc izjavio da mu je poznato da u Ljubljani deluje jedan tajni sud, sa naročitim zadatkom da sudi ljudima odgovornim za izdaju partizanske stvari i Oslobodilne fronte — koja se sada sjedinila u jednu jedinu organizaciju, iste justifikira, kao i da sudi potkazivačima i svim licima koja su smatrana za štetna po opštu stvar.

Taj sud određuje lice koje treba da bude kažnjeno i isto tako određuje lice koje će preduzeti izvršenje smrtne kazne koju je doneo taj sud. Tom sudu se pripisuju sva ubistva konfidenata italijanskih vlasti do kojih je u poslednje vreme došlo. Lica koja pripadaju vojnoj organizaciji sva se kriju pod lažnim imenom i stalno menjaju mesto stanovanja. Izgleda da su raspuštene mnoge partizanske grupe zbog nastupajuće zime i hladne klime koja otežava život po planinama i šumama, dok bi se drugi izgleda skrivali kod porodica simpatizera.

Grupe partizana i Oslobodilna fronta izgleda da imaju još jednu mesnu civilnu organizaciju, koja se deli u razne sekcije koje imaju u svojoj nadležnosti ljude koji organizuju sakupljanje novca i drugih sredstava potrebnih za razne formacije, naročito za one koje se nalaze po šumama i brdima.

Iz daljeg priznanja Debevcu vidi se da je ova organizacija u Ljubljani i u Pokrajini podeljena u dvanaest reiona od kojih bi neki

bili: Ljubljana-centar, Ljubljana-Trnovo, Ljubljana-Vi sa Rožnom Dolinom, Ljubljana-Moste, Ljubljana-šiška, Zalog, Dobrunje i Dravlje.

Prema Debevcu, predsednici, glavni organizatori i duša spomenutih organizacija su Aleksander Bebler i Boris Kidri, za kojima bi došao Roman Golob koji ima naročiti zadatak intendantske službe, odnosno prikupljanja nabavljanja i šiljanja hrane, odeće i si.

Drugi važni detaljni podaci o aktivnosti organizacija o kojima se ovde govori vide se iz zapisnika sastavljenog na osnovu iskaza uhapšenih.

Dana 10. oktobra, posle podne od 17.10 do 17.30 sati, sedam nepoznatih lica u civilnom odelu, od kojih su trojica nosila kape službenika ljubljanske opštine, ušlo je u magazin zdravstvenog oteka opštine koji se nalazi u Mesnom domu na Krekovom trgu br. 2 i odneli 296 komada vunene odeće, brzo ih nabacili, iznevši ih kroz prozor, na jedan kamion koji je stajao na trgu koji se nalazi malo niže. Pradju su nepoznata lica prijavila. Na osnovu istrage, moglo se utvrditi da je spomenutu kradju organizovao i izvršio sam Roman Golob, uz pomoć nekolicine lica koja su skoro sva uhapšena, i da odneta odeća treba da posluže oružanim bandama koje operišu po šumama i planinama ove Pokrajine. Dana 28, 29 i 30 novembra, nakon pažljive istrage, uspele smo da spasemo 172 odeća, koja su sakrili, veći delom, u jednoj drvenoj baraci koja se nalazi u polju kod Brda i po privatnim stanovima. Dana 4. oktobra, spasena odeća su vraćena ljubljanskoj opštini.

BR. 220

IZVEŠTAJ ŽANDARMERISKE STANICE DOVJE NEMACKOM
POLITI KOM KOMESARU U RADOVLJICI OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O USTANKU U SELU DOVJE I NAPADU NA ŽAN-
DARMERISKU STANICU¹

**ŽANDARMERISKA STANICA DOVJE
OKRUG RADOVLJICA**

Dne*nik br. 992.

Dovje, 28 decembra 1941

Politi ki komesar u Radovljici
30 XH 1941

Priloga 2

Politi kom komesaru,

Radovljica

Sadržaj: Napad, razoružanje i odvođenje žandarma žandarmeriske
stanice Dovje.²

Veza: ./•

Prilog: ./.

16 decembra 1941, nekoliko minuta pre 19 asova, kada su se oba
ovde dodeljena žandarma, narednik žand. Herbert Schaumberger i na-
rednik žand. Johann Penker, nalazila u gostionici Christine Abrutsch
u Dovju radi primanja ve ere, napadnuti su od jedne nepoznate komu-
nisti ke bande u ja ini od 20 ljudi otprilike. Imenovani žandarmi,
upravo u momentu samog napada, zauzeli su mesta u jednoj posebnoj
sobi, koja ima dva ulaza, od kojih jedan vodi kroz kuhinju, drugi
kroz gostinsku sobu napolje. Sama soba je veli ine samo 3 X 2 V2 m
i unutra ima mesta samo za jedan jedini sto. U momentu napada,
oba žandarma su upravo sedali za sto i ekali traženo jelo, kada se
iznenada i istovremeno silom otvoriše oboja ulazna vrata i banditi
su, sa više uperenih revolvera i pištolja, primorali žamdairme da pre-
daju svoje pripasano oružje. Pod datim okolnostima otpor bi bio
uzaludan i necelishodan. Banditi su pretresli ve razoružane žan-

¹ Original u arhivi MNO.

² Vidi dok. br. 79.

darme, pri čemu su iz njihovih džepova uzeli ključeve od kućne kapije žandarmerijske stanice. Potom su Schaumberger i Penker, vezani, s rukama na leđima, od strane drugih bandita, koji su opkolili gostionicu, odvedeni u obližnje školsko dvorište, tamo stavljeni pred zid jedne kućne kapije i okruženi sa oko 10 bandita, koji su isto tako bili naoružani, ali koji prividno nisu neposredno učestvovali u prepadu. Ostali prisutni članovi bande otišli su u pravcu žandarmerijske stanice. Tamo su pokušali da otvore kućna vrata žandarmerijske stanice sa ključevima oduzetim od žandarma u gostionici. U ovom času nalazio sam se upravo u kuhinji koja se nalazi na prvom spratu zgrade žandarmerijske stanice. Odatle sam čuo "šum na kućna vrata i mislio sam da se obadva žandarma, sa obojicom pojanjem od 3 žandarma vraćaju sa žandarmerijske stanice Bohinjska Bela. Uputio sam se iz kuhinje preko stepenica na kućna vrata i, ne imajući pojma, upitao ko je napolju. U ovom momentu kućna vrata otvoriše se i upad'oše više naoružanih bandita sa uperenim pištoljima i zapretiše mi na slovenačkom: »Gore ruke, ne mrdaj!« Zbog njihove nadmoćnosti svaki otpor bio je nemoguć. Zatim su me uperenim oružjem prinudili da otvorim kancelariju stanice. Tamo sam, isto tako pod neprestanom pretnjom, bio primoran da otvaram sve fišokice i sanduke i da im predam sve oružje i municiju koja se nalazila u stanici. Istovremeno čuo sam svoju ženu, koja se vraćala kući i noseći mleko, kako viče pred zgradom stanice, jer su njoj silom sprečavali ulazak u kuću, i kako sam od nje kasnije saznao, bacili su je na zemlju, da bi je zapušavanjem usta, sprečili da dalje viče. Moja žena mi je naknadno prijavila i to da je jedan drugi, njoj nepoznati bandit, za nju intervenisao i njoj je najzad bio dozvoljen ulazak u kuću. Pri ulasku moje žene u kancelariju stanice, upitao me je jedan od bandita, po imenu Alojz Babič, kojeg ja lično ne poznajem, šta je moja svojina od stvari koje su nadjene u ladicu pisane stola. Pri tome uspelo mi je predati mojoj ženi tajne stvari, novac i službeni pečat stanice. Potom, sproveden sam do školske zgrade, gde sam se srećo sa meni dodeljenim žandarmima, koji su već bili vezani. Odatle, odveli su nas banditi na južni izlazak iz sela Dovje. Tamo smo morali stajati oko jednog časa, dok su se za to vreme pojedini banditi još pokatkad vraćali do stanice i sobu obadvojice dodeljenih žandarma potpuno opljačkali. U međuvremenu, kada izlazu iz sela Dovje stizala su sa svih strana delom naoružana muška lica, koja su se spojila tamo sa naoružanim banditima koji su nas okruživali, tako da je čitava banda otprilike iznosila 80 do 100 ljudi. Odatle smo morali, sa oko 20 naoružanih ljudi, ići preko takozvanih Mlincerovih rovova, bili smo privremeno smešteni u kolibu sa senom, koja se nalazila na tome prostoru, i okruženi od 4 naoružana bandita, dok su se ostali udaljili odatle.

Oko 23 časa bili smo opet primorani krenuti sa banditima koji su nas okruživali. Vodili su nas natrag preko Mlincerovih rovova, i dalje

jednom padinom naviše, severno od sela Dovje. Obadva vezana žandarma mogli su samo sa mukom i i kroz duboki sneg. Zamolio sam bandite, da ih oslobode lisica. Odavde obadva žandarma imala su eš e priliku da beže, ali su oni to ipak propustili, jer u ovom momentu sa potpunom sigurnoš u oni bi pucali samo na mene, kome je svaki pokušaj bekstva bio nemogu , jer sam pra en od dva bandita s desna i leva. Tada smo išli u jednom pravcu nama nepoznatom, uzduž i popreko, kroz šumu ve inom bez puta, gde bekstvo nije bilo mogu e, jer smo utvrdili da je itava padina bila posednuta od banditskih grupa. Vrlo esto, banditi koji su nas vodili bili su zaustavljani od drugih pripadnika bandi prigušenim glasom i tek posle izmene znakova raspoznavanja, ali koje ja nisam mogao razumeti, mogli smo produžiti dalje. Putovanje je trajalo sve do kasnih jutarnjih asova, kada najzad stigismo do kolibe na jednom prili no slobodnom prostoru (verovatno livada), gde smo smešteni, dok se 4 bandita kao straža postaviše pred jedna otvorena vrata. Orijehtacija za vreme putovanja, zbog guste magle, bila je nemogu a. Posle našeg dolaska u pomenutu kolibu, jedan bandit zapalio je vatru na otvorenom ognjištu, koje se tamo nalazilo. Ogregv je delimi no ve bio pripremljen.

Otprilike pola asa nakon našeg dolaska u kolibu, dva druga bandita dovedoše dr Poto nika i njegovog brata, koji su stanovali u Beici, koje zajedno sa nama staviše pod stražu. Bandite koji su držali stražu zamenjivali su preko dana drugi, nama još nepoznati. U kolibu su stalno dolazili pripadnici bande, da se tu ogreju na vatri. esto smo slušali ispred i iza kolibe govor i korake po mekanom snegu. Zbog toga smo predose ali da se u našem predelu mora nalaziti prili no veliki broj bandita, koji verovatno stanuju u jednoj obližnoj kolibi. U toku dana nije se dogodilo ništa, samo sam uo kako su banditi koji su se pojavljivali govorili izmedju sebe o jednoj opštoj evropskoj revoluciji, da se Staljin nalazi u nastupanju i da za 2 dana Hitiera više ne e biti.

Oko 19 asova, 17-12-1941, dr Poto nik, koji se ovog asa nalazio u pretsoblju kolibe, uo je kako jedan bandit na slovena kom dovikuje našoj straži da su opkoljeni. Verovatno uplašeni od ove vesti, banditi koji su nas uvali udaljiše se otprilike 15 do 20 koraka od kolibe, ne obra aju i na nas pažnju, verovatno da nešto više saznaju od onog koji je doneo obaveštenje. Dr Poto nik nas je odmah upoznao sa svojim zapažanjem i bio je mišljenja da je sad zgodan momenat za bežanje. Potom smo odmah krenuli, ostavili kolibu i bežali prema dolini, i oko 22 asa stigli smo državnom cestom Jesenice-Kranjska Gora u Belcu. Na našem pravcu bežanja nismo sreli lanove bande, niti smo primetili njihovo prisustvo.

Pošto smo dr Poto nika i njegovog brata odveli do kuće, otišli smo u našu zgradu stanice, ali je ista bila zaključana, i zbog toga snio morali prenoći u hotelu »Triglav« u Mojstrani. Odatle su nas 18-12-1941 inoivnici službe sigurnosti odveli na Bled i uzeli pod zaštitu.

Dostavljeno u dva primerka komandantu angažovanih jedinica Južne Koruške na Bledu, u jednom primerku komandantu policije sigurnosti i SD, tajnoj državnoj policiji na Bledu, komandi žandarmerije u Kranju, komandantu žandarmerije u Celovcu, političkom komesaru i žandarmeriskom okrugu u Radovljici.

Komandir stanice
Kazianka s. r.
Žandar, narednik

BR. 221

IZVEŠTAJ NEMA KOG OPŠTENSKOG NA ELSTVA U LITIJU
POLITI KOM KOMESARU OKRUGA KAMNIK OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O SUKOBU SA DRUGIM ŠTAJERSKIM PARTIZANSKIM
BATALJONOM¹

**OPŠTINSKO NA ELSTVO
U LITIJU**

Litija, 28 decembra 1941

POLITI KOM KOMESARU Kamnik

Nedeljni izveštaj

Boži na nedelja ovde u Litiji i okolini prošla je u znaku banditskog prepada, koji se ovde odigrao 24 decembra.² Komandir ete oružane sile koja pripada ovom garnizonu, 24 decembra u 1 čas po podne primio je izveštaj o pojavi bandita blizu štajerske granice, na području opštine Šmartno kod Litije, čiji broj još nije bio utvrđen, ali se pretpostavljalo da se radi o nekih 40 ljudi. Na osnovu toga formirano je iz sastava ove ete jedno odeljenje, jačine oko 25 ljudi, i, pod komandom poručnika Schwind-a upućeno tamo kao prethodnica. Usled neobjašnjivog razloga, pokret ostalog dela

¹ Original u arhivi MNO.

² Drugi štajerski partizanski bataljon krenuo je preko nemačko-italijanske granice sa namerom da svojom akcijom spreči preseljavanje slovenačkog stanovništva u opštinama Šmartno i Polšnik. Nemci su saznali za njihov dolazak i sukobili se sa partizanima na položajima između sela Liberga i Tisja. Bataljonom je rukovodio narodni heroj Franc Rozman-Stane.

ete usledio je tek posle 17 asova, i meni su u esnici sa konferencije, koja je održana u etnoj kancelariji, saopšili da se komandir ete dugo nije mogao odlučiti da odredi ja inu snage i na in njene upotrebe u akciji.

Ovo zadocnjenje je neobjašnjivo, pre svega, zbog toga što je navodno u međuvremenu, oko 3 asa, stigao izveštaj da je kod prethodnice ve bilo ranjenih. Na svaki na in bandi je uspelo da se, usled ovog zadocnelog stupanja u akciju, blagovremeno povu e, i tako je zbog mraka koji se spuštao izgubljen svaki dodir sa glavninom ete. U toku no i izmedju 24 i 25-12-1941, jedinica oružane sile, a tako isto i policiska jedinica, koja je isuviše dockan upu ena u akciju, povu ene su ponovo u Litiju. Kao što se kasnije saznalo, prethodnica je bila okružena i nije se mogla sopstvenim snagama osloboditi, ime se objašnjavaju srazmerno veliki gubici u ljudstvu (tri mrtva i dva teško ranjena). Podoficir Nathan, jedan od trojice mrtvih, živeo je, navodno, još 1% asa posle ovog teškog ranjavanja, te je cele no i, pod užasnim bolovima, morao ostati bez ikakve sanitetske pomo i i tako umro usled gubitka krvi, a ovo samo zbog toga što je upu eno poja anje dockan stiglo. U eti vlada veliko ogor enje, naro ito zbog ovog nepotrebnog gubitka. Akcija ja ih vojnih snaga, u prepodnevni asovima 25-12-1941, uz podršku avijacije, protivtenkovskih topova i policije bezbednosti — kako se to moglo i pretpostaviti — nije dala nikakav rezultat, pošto se teroristi ka banda u međuvremenu sklonila na sigurno mesto. Nalazim za potrebno da ovaj događaj dostavim politi kom komesaru, pošto je ovakvo brukanje verovatno ohrabrilo teroristi ku bandu za preduzimanje novih prepada, a sem toga, takvim se postupcima mnogo naškodilo i borbenom duhu snaga koje su tu bile upotrebljene.

Izgleda da ni pretpostavljene vojne komande nisu bile saglasne sa postupkom, odnosno na inom izvršenja akcije jer je danas izjutra eta oružane sile izašla iz kasarne pod komandom novopostavljenog komandira ete, a, kako mi je saopšteno, dosadašnji komandir efe, poru nik Maske, premešten je u štab bataljona.

Usled nepregledne i duga ke granice prema Italiji s jedne strane, i slabe naseljenosti susednih štajerskih područja s druge strane, bilo bi bezuslovno potrebno da se na ovome području poja aju vojne snage, jer bi samo tako bila osigurana kontrola ove oblasti Grani ne trupe, koje su podeljene u mnoge male grupe, ni u kom slu aju nisu u stanju da same obezbede granicu i slabo naseljene grani ne prostorije. Prirodno je da stanovništvo ponovo strahuje od iseljavanja zbog ovih događaja, ali postoji nada da e ovaj ponovni strah biti ublažen govorom gaulajtera, koji je objavljen na nema kom i slovena kom jeziku putem podeljenih letaka.

Heil Hitler!

(Potpis ne itak)

BR. 222

IZVEŠTAJ KOMANDE ITALIJANSKOG JEDANAESTOG ARMIS-
SKOG KORPUSA KOMANDI DRUGE ARMIJE OD 28 DECEMBRA
1941 GOD. O DIVERZIJI NA DRVENOM MOSTU KOD DOBROVE,
NAPADU NA PATROLU KOD POLHOV GRADECA I PREKIDA-
NJU TELEFONSKE LINIJE LJUBLJANA—POLHOV GRADEC¹

Pisani telegram

OD KOMANDE XI ARMISKOG KORPUSA
KOMANDI 2. ARMIJE

02/10417 Dvadesetsedmog tekueg u 22 asa, nepoznata lica su po-
kušala da polivanjem benzina i bacanjem bombi upale drveni most na
Gradašici između Dobrove i Šujice (karta 1 :100.000 list Ljubljana
kvadrant TR—DL) da bi na taj način prekinuli putne veze između
Ljubljane i Polhov Gradeca (karta 1 :100.000 list Bled kvadrant
TL-DN). Most je neznatno oštećen. Komanda divizije »Granatieri«
javlja da je jutros oko 4 asa jednu patrolu od šest Nemaca, dok se
iz Polhov Gradeca kretala prema istoku, napala jedna grupa od
pedesetak ustanika, koja se posle napada izgubila na nemačkoj teri-
toriji. Ubijena su tri Nemca, ostala trojica su nepovredjena. Tele-
fonska linija Ljubljana—Polhov Gradec je prekinuta od 8.30 asova.
Komanda divizije »Granatieri« je uputila u Polhov Gradec mobilnu
grupu iz Ljubljane.² Komanda divizije »Granatieri« dalje javlja da
su prošle noći u blizini Toškog sela (7 km severozapadno od Ljub-
ljane) naše patrole zaustavile jedno lice, koje je izjavilo da je po-
beglo iz jednog logora od oko 600 komunista koji je smešten u
blizini Crnog Vrha (5 km severozapadno od Polhov Gradeca, na
nemačkoj teritoriji).³

V. P. 46, 28 decembar 1941-XX

General Robotti
28-XH - Robotti

Komandi divizije »Granatieri« i na znanje »Isonzo« i graničnoj straži.
Skrenuta pažnja na vaše vesti o ustaničkoj bandi od 600 komunista
u blizini Crnog Vrha, tj. u neposrednoj blizini naše granice. Preduzmite
mere da se spreči njihov dolazak na našu teritoriju i da se, u slu-
čaju tog pokušaja, unište.

Robotti

¹ Original u arhivi Vojnoistoriskog instituta (ital. odeljenje, kutija
21 f, fase. 3).

² Vidi objašnjenje borbi Cankarevog bataljona u primedbi br. 2 uz
dok. br. 78.

³ Cankarev bataljon se, neposredno pre pokreta za Dražgoše, nalazio
u okolini Crnog Vrha.

PRILOZI

NEKOLIKO PODATAKA O RADU ŠTAMPARSKJE TEHNIKE

U razvitku narodnooslobodilačkog rata u 1941. godini odigrao je važnu ulogu obiman i plodan rad ilegalnih tehnika. Komunistička partija Slovenije, koja je već pre okupacije Jugoslavije imala vlastitu ilegalnu štampariju i koja je posle okupacije sve svoje kadrove i iskustva posvetila dizanju narodnog ustanka, poela je odmah posle okupacije izradjivati jak tehnički aparat, sposoban da izvrši krupne zadatke koje je tražilo širenje oružanog narodnog ustanka.

Tehnike su bile isključivo pod vodstvom Partije. U njima su radili najodaniji komunistički ilegalci, esto, u prilikama vrlo štetnim po zdravlje i u neprekidnoj smrtonoj opasnosti.

Glavni posao je izvršila u 1941. godini Centralna tehnika CK KPS, kojom je u početku rukovodio organizacioni sekretar CK KPS, narodni heroj Tone Tomšič, a zatim Dušan Kraigher. Članovi rukovodstva su pre svega bili: Tone Žerjal, narodni heroj Majda Vrhovnik, Rudi Ganziti, Mirko Zlatnar, Milko Goršič i Milan Škerlovaj. Kad se razvila do svoje stalne organizacione forme, Centralna tehnika je obuhvatala sledeće sektore: štamparski, ciklostilni, dokumentni, radiotehnički, sektor za veze i ekspediciju, sektor za nabavke i sektor za gradjenje »bunkera«, tj. stanova za ilegalne aktiviste.

Krajem avgusta poela je raditi ilegalna štamparija »Podmornica« u Brdu kod Ljubljane u bunkeru koji je bio dobro opremljen potrebnim tehničkim sredstvima. Ime »Podmornica« dobila je štamparija po tome što je u bunker ulazila voda. Ova štamparija izradjivala je u 1941. godini »Delo« (format 8°, vidi fotokopiju na str. 63), »Osvobodilnu frontu« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 141), letke i drugo. Te godine je izradila ova ilegalna štamparija preko 300.000 štampanih stranica literature.

Ciklostilni sektor Centralne tehnike je izradjivao od aprila 1941. godine letke (vidi fotokopiju na str. 7) i sve ostale publikacije CK KPS, IOOF i Glavnog štaba. Pre svega je potrebno spomenuti »Slovenski poročevalec« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 37), »Slovenski partizan« (format 4°, vidi fotokopiju na str. 103) i časopis Omladinske OF »Mlada Slovenija« (format 4°). Ciklostilni sektor je do maja 1942. godine izradio preko milion trista hiljada kućanih stranica literature. Ciklostilna tehnika je radila u Ljubljani, gde je više puta menjala svoje sedište da bi sprečila otkrivanje. Zbog sve veće potrebe, osnovali su u decembru 1941. god. umesto jedne tehnike, 7—8 regionalnih ciklostilnih tehnika.

Dokumentni sektor je izradjivao okupatorske pečate za falsifikovanje dokumenata i dokumente opremao. Ovi falsifikovani dokumenti su omogućiavali mnogim ilegalnim radnicima Partije i Fronte nesmetano kretanje

rad. Krajem godine, tehnika je poela izradjivati kompletne dokumente, koje su štampali, snabdevali slikama i pe atima te ih ispunjavali tako da okupator nije mogao da zapazi nikakvu razliku izmedju njih i dokumenata svog izdanja. Ovaj sektor imao je i svoju vlastitu cinkografiju.

Radiotehni ki sektor je izradjivao radioaparate, predajne radiostanice i razne elektri ne uredjaje za rad same tehnike. (Vidi dok. br. 68, prim. 3).

Sektor za velze i ekspediciju je, putem naro itih tajnih kanala i kurirskih veza, raznosio poštu izmedju partiskih i frontovskih foruma, omogućavao partiskim i frontovskim organizatorima prelaz preko granica koje je stvorio okupator, rasturao literaturu do svih okružnih rukovodstava i partizanskih jedinica i pomagao da se formiraju samostalne tehnike u svim okruzima Slovenije.

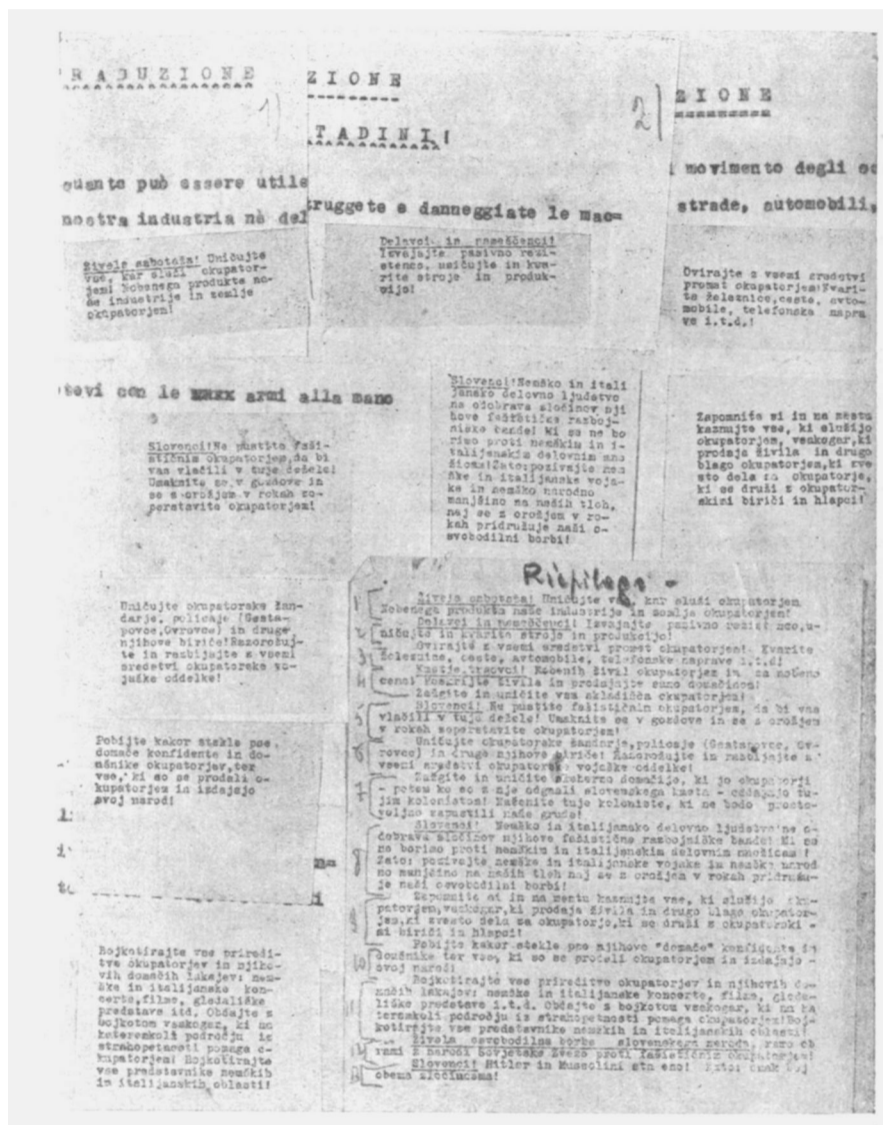
Sektor za nabavke je nabavljao, esto u najtežim uslovima, sav potreban materijal za rad tehnika, dok je sektor za gradnju bunkera organizovao izradu tajnih stanova za ilegalne aktiviste i podesnih konspirativnih prostorija za rad štamparija, ciklostilnih tehnika, grafike itd. Bunker su bili tako .vešto izgradjeni i zamaskirani, da mnoge od njih okupatori nisu nikad otkrili.

Legalne štamparije i druge tehni ke radionice takodje su mnogo do-prinele da Centralna tehnika izvrši sve zadatke. One su dobavljale klišeje, pe ate, razne delove mašina i izradjivale takodje veliki broj letaka i listi a.

Posle direktive CK KPS o decentralizaciji i organizaciji novih tehnika, okružni komiteti KPS po eli su osnivati svoje ciklostilne tehnike koje su ili prešampavale centralne organe i listove ili štampale letke za potrebe okruga. U 1941 godini radile su slede e ciklostilne tehnike: na Tanci Gori za okrug Bela Krajina, u Novom Mestu za okrug Novo Mesto, u Babnoj Polici za Notranjski okrug, u Javorniku za Jeseni ki okrug, u Primskovom za Kranjski okrug, u Brkinima za Slovena ko Primorje. Postojale su takodje tehnike u Celjskom, Mariborskom, Ko evskom i Trbovljanskom okrugu. I u Trstu postojala je, u jesen 1941 god., ilegalna ciklostilna tehnika koju je organizovao narodni heroj Oskar Kova i (vidi dok. br. 203).

Narodnooslobodila ka štampa iz 1941 godine, posmatrana sa tehni ke strane, stoji na velikoj visini — uprkos nedostatku tehni kih sredstava i teškim uslovima u kojima su se nalazili štampari i tehni ari. Ona je izraz revolucionarnosti, bezgrani ne požrtvovanosti i odanosti naših ljudi, a pre svega masovne podrške naroda Partiji i Fronti.

Podaci: Istorijat Centralne tehnike KPS — rukopis, Muzej narodnog oslobodjenja, Mirko Zlatnar — ustmeni izvor, Mitja Ribi i — usmeni izvor i drugi.

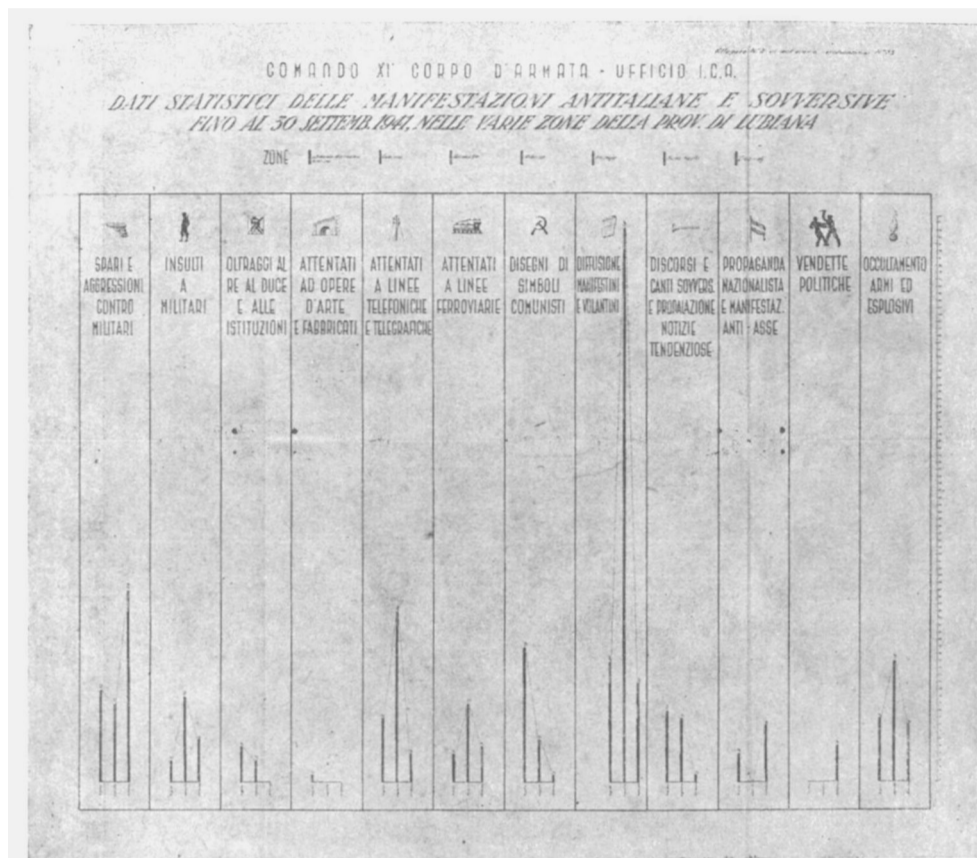

Fotokopija malih letaka, priloženih italijanskom dokumentu br. 6/784 od 18 avgusta 1941 godine. (Vidi fotokopiju na str. 525). Letke je izradila Centralna tehnika K.P.S.

U propagandi i agitaciji za oružanu borbu protiv okupatora važnu ulogu imalo je rasturanje letaka u Ljubljani i ostalim slovena kim gradovima i selima. Leci su pozivali na masovno uklju ivanje Slovenaca u oslobodila ki pokret, na odlazak u partizane, na otpor i sabotazu, uništavanje okupatorskih vojnika, karabinjera, žandara, agenata okupatora i doma ih, izdajnika, sakrivanje namirnica, sabotazu otkupa i bojkotovanje okupatorskih priredaba i filmova.

Mnoge organizacije Osvobodilne Fronte i Omladinske OF izradjivale su same bezbroj vrsta listi a i letaka koji su posle rasturani po cestama i ulicama. Svasni radnici u legalnim štamparijama su krišom, esto i spontano, izradjivali listi e i male zastavice sa crvenom zvezdom. Akcije bacanja letaka, na pr. u Ljubljani, bile su tako obimne, da su ulice izgledale kako pokrivene lecima. U tim akcijama izražavala se snaga i masovnost Osvobodilne fronte, organizovanost i jedinstvo slovena kog narodnooslobodila kog pokreta i njegova usidrenost u najširim slojevima naroda. Gore fotokopirane letke uva Narodna i univerzitetaska biblioteka u Ljubljani, gde su namčtenici biblioteke, prilikom svake ovakve akcije, skrivali ove dragocene dokumente o masovnoj delatnosti Ljubljane. Datumi na lecima zna e dan i mesce kad je letak donesen u biblioteku.

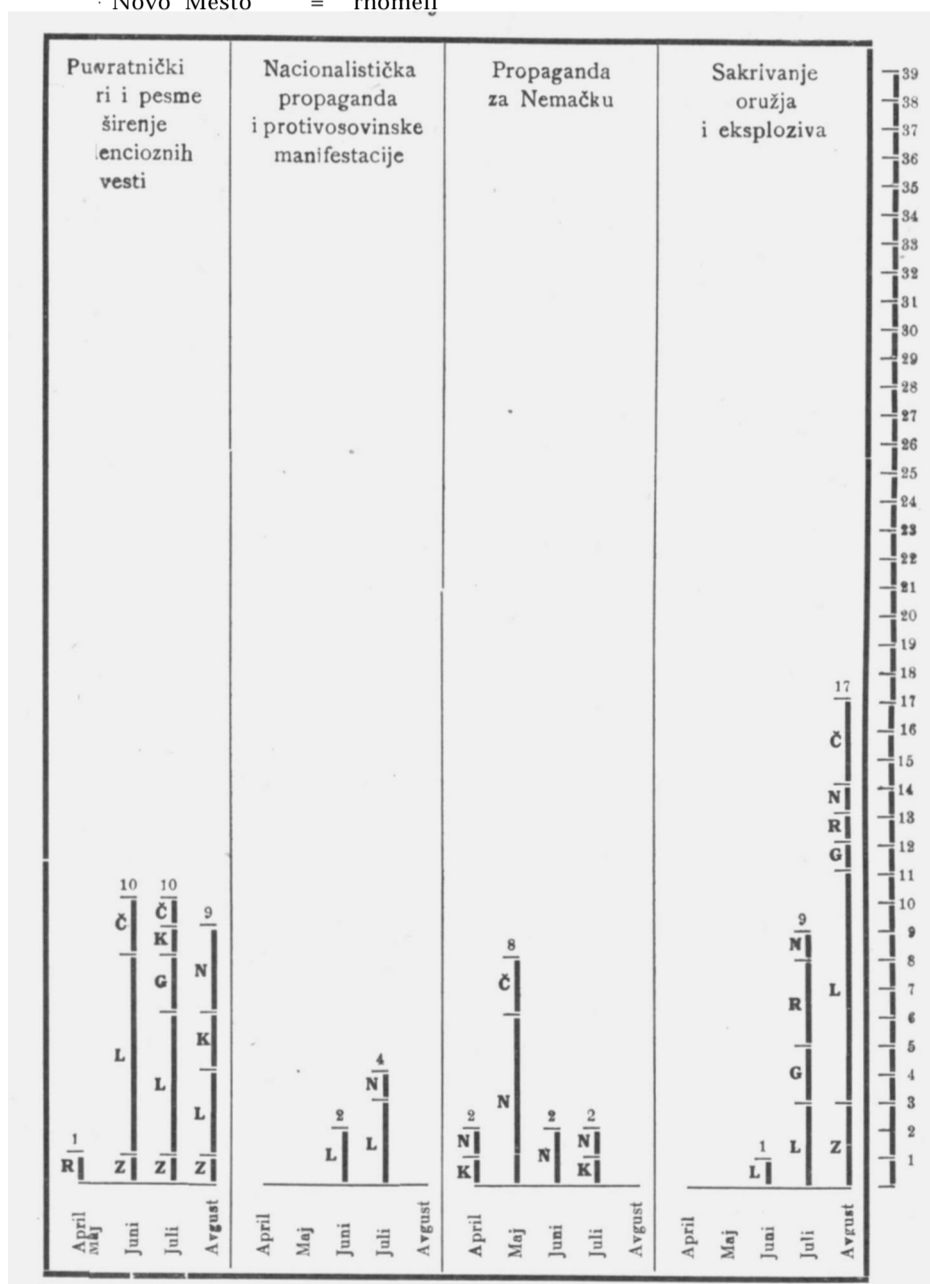

Fotokopija italijanskcg grafikona — prilog uz obaveštajni bilten br. 25

VTJE A. K.

**jama
ajine**

: Novo Mesto = rnomelj

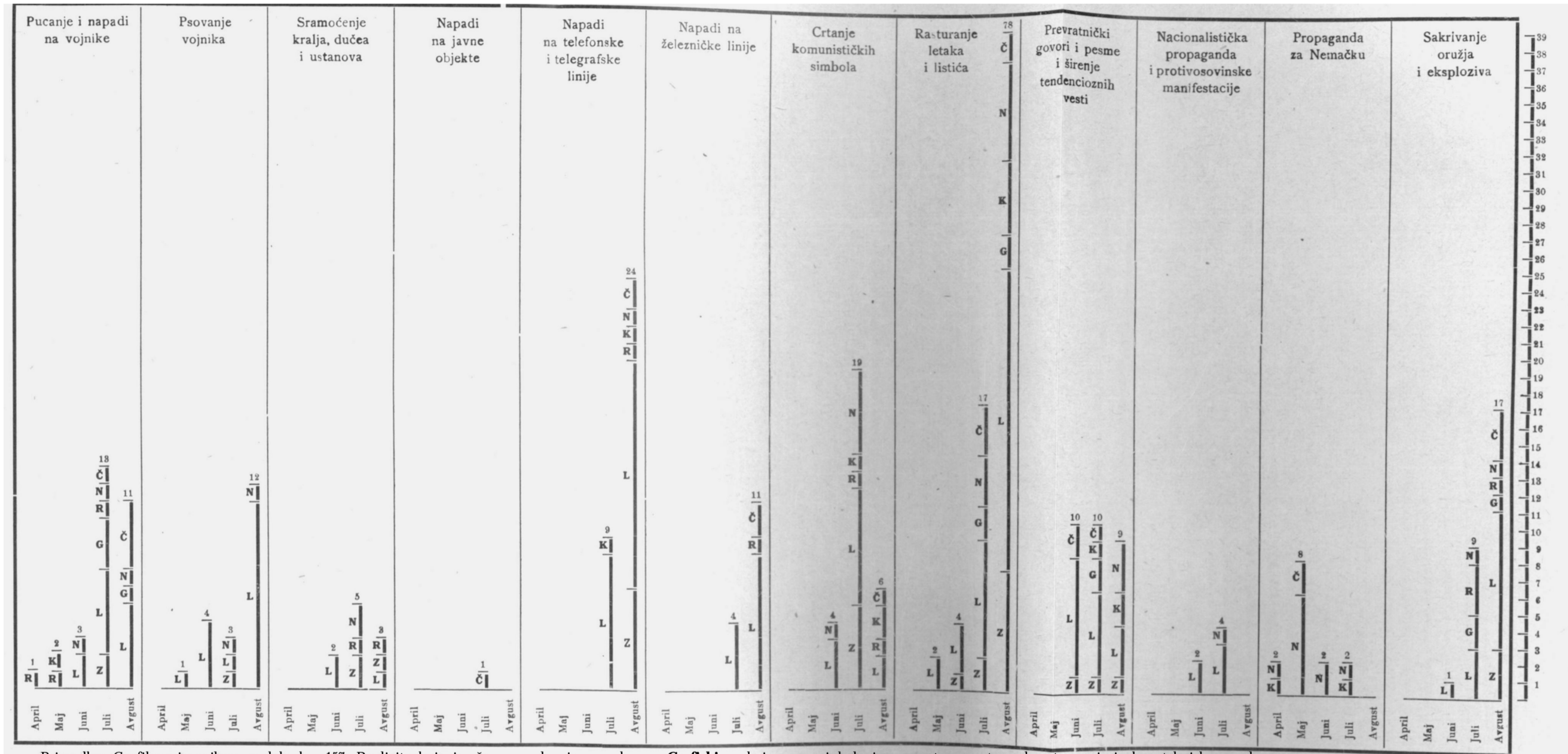
t smanjeni zbog tehni kog razloga.

KOMANDA XI ARMISKOLOG KORPUSA - OBAVEŠTAJNO ODELJENJE A. K.

Prilog br. 2 uz obaveštajni vesnik br. 2

Statistički podaci o protivitalijanskim i prevratničkim manifestacijama do 31. avgusta 1941. god. u različitim predelima Ljubljanske pokrajine

Zone Z - Zona koja leži uz staru granicu L = Ljubljana G = Grosuplje R = Ribnica K = Kočevje N = Novo Mesto C = Cmomelj

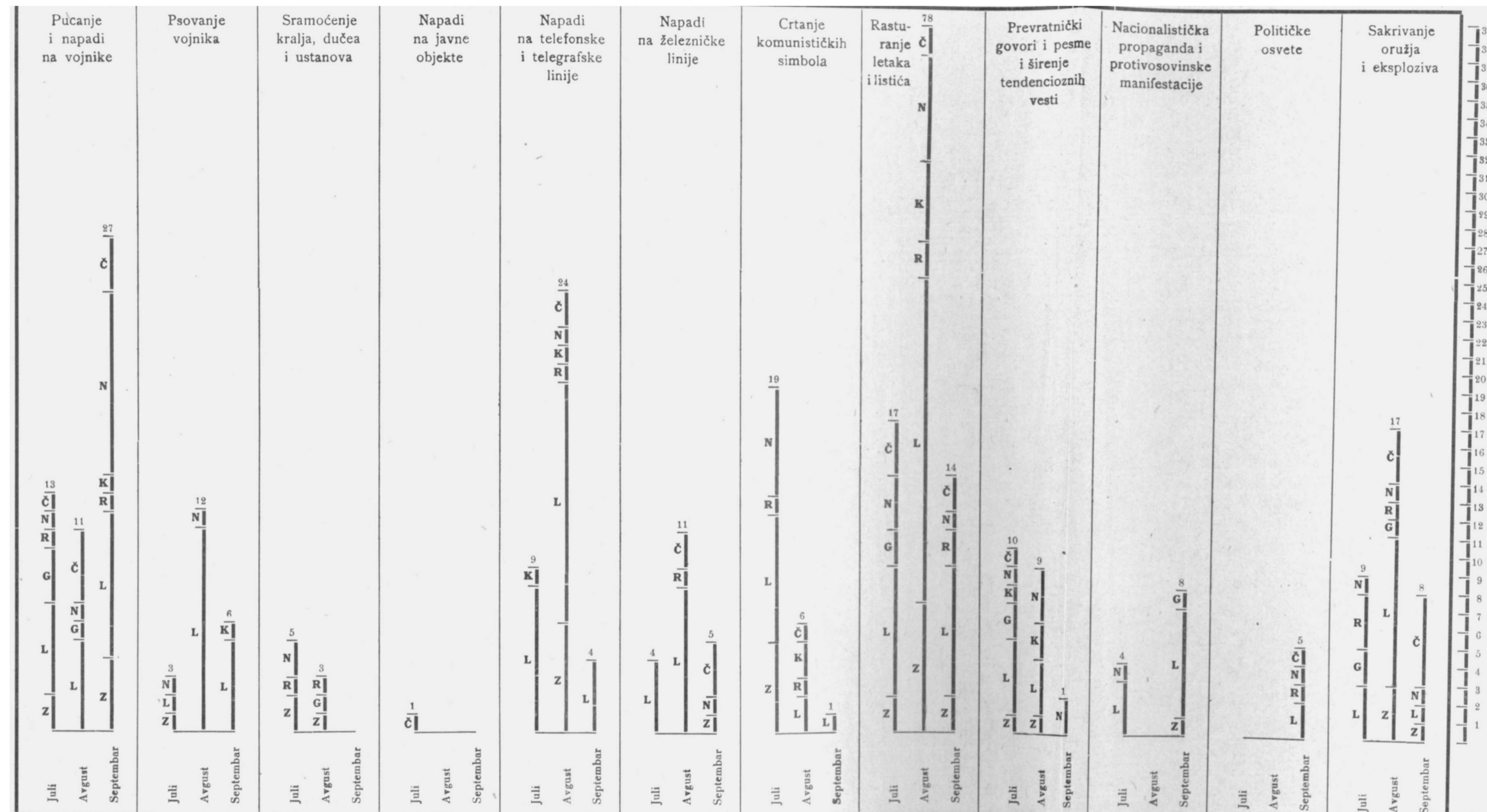
Primedba: Grafikon je prilog uz dok. br. 157. Različite boje izražene su slovnim oznakama. Grafički podaci u osmoj koloni za mesce avgust su dvaput smanjeni zbog tehničkog razloga.

KOMANDA XI ARMISKOŠ KOPUSA - OBAVEŠTAJNO ODELJENJE A. K.

Prilog br. 2 uz obaveštajni vesnik br. 25

Statistički podaci o protivitalijanskim i prevratničkim manifestacijama do 30. septembra 1941. god. u različitim predelima Ljubljanske pokrajine

Zone: Z = Zona koja leži uz staru granicu L = Ljubljana G = Grosuplje R = Ribnica K = Kočevje N = Novo Mesto Č = Črna Trava

Primerba: Sa obaveštajnim biltenom br. 25 Redakcija ne raspolaže. Različit boje u originalu izražene su slovima. Podaci u osmoj koloni za mesec avgust su dvaput smanjeni iz tehničkih razloga.

Statisti ki podaci o protivitalijanskim i prevratnim manifestacijama u četvrtom tromesečju 1941. godine u Ljubljanskoj pokrajini

